

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΥΡΙΟΝ

Περίοδος Β'
Τεύχος 590
Παρασκευή
10 Νοεμβρίου 1995
Δρχ. 400

ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ

ΑΥΡΙΑΝΙΣΤΕΣ

• **Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΚΟΡΗ**
ΤΟΥ «ΚΟΚΚΙΝΟΥ»
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ

• **Ο ΕΝΙΑΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ**
ΔΕΝ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ
ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

• **ΦΕΣΤΙΒΑΛ**
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

• **ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ:**
«Έχει πιο ζωντανούς από
τους αποθαμένους μας;»

• **ΖΥΛ ΝΤΕΛΕΖ:**
Ο ΝΟΜΑΔΑΣ
ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

ΚΑΡΕΛΙΑΣ ΑΦΙΛΤΡΟ

Virginia Blend

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλιδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

Ο ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ...

Αγύριστος, σελ. 22

ΔΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Γεγονότα από τον κόσμο, σελ. 27

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 42

ΕΠΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 43

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΠΑ

Σπύρος Μοσκόβου, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΑΛΛΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ ΣΤΙΣ 12.00 ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ
ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΡΟΚ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ

ΗΤΑΝ ΟΛΟΙ ΤΟΥΣ ΑΥΡΙΑΝΙΣΤΕΣ: Ξεσπάθωσε τις μέρες αυτές το κυβερνητικό κόμμα, και δικαίως, με τις αθλιότητες του συγκροτήματος Κουρή. Λησμόνησαν όμως ότι ο φασιστοειδής αυριανισμός εκκολάφτηκε και ενθαρρύνθηκε από το ΠΑΣΟΚ και τους ίδιους ανθρώπους που σήμερα, που τους πήραν τα σκάγια, διαμαρτύρονται. Ο **Μανώλης Βασιλάκης** υπενθυμίζει πώς σύσσωμο το ΠΑΣΟΚ είχε παρακινήσει και υποστηρίξει τις αθλιότητες του συγκροτήματος στο παρελθόν. Στερνή μου γνώση... ΣΕΛ. 18 **Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ:** Κι ενώ το ΠΑΣΟΚ ασχολείται με τα οικογενειακά του, τι συμβαίνει στα κόμματα της αντιπολίτευσης. Για τη Ν.Δ., το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ γράφουν οι : **Τάσος Παπιάς, Δημήτρης Ζώνιος και Γιώργος Γερόπουλος.** ΣΕΛ. 12 **ΕΝΙΑΙΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ:** Μια σύντομη κριτική των υποτιθέμενων καινοτομιών του νομοσχεδίου του κ. Κρεμαστινού. Γράφει ο **Μάνος Μαισαγγάνης.** ΣΕΛ. 24 **Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΣΤΗ ΒΟΣΝΙΑ:** Ποιες συνέπειες θα έχει η αμερικανική βαλκανική πολιτική στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής στον τομέα της ασφάλειας; Γράφει ο **Παναγιώτης Τσολακάδης.** ΣΕΛ. 34 **36ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ:** Τους κρυμμένους θησαυρούς της φετινής ελληνικής κινηματογραφίας αναζητεί ο **Ηλίας Κανέλλης.** ΣΕΛ. 44 **ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ:** Μικρό αφιέρωμα μνήμης. Γράφουν η **Χρύσα Προκοπάκη** και ο **Σοφιανός Χρυσοστομίδης.** ΣΕΛ. 48 **Ο ΝΟΜΑΔΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ:** Για τον μεγάλο γάλλο φιλόσοφο Ζιλ Ντελέζ, που αυτοκτόνησε στις 4 Νοεμβρίου στο Παρίσι, γράφει ο μεταφραστής του **Παναγιώτης Πούλος.** ΣΕΛ. 47.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 590 • Παρασκευή 10 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Λημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Λημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΕΞΟΥΣΙΕΣ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ της πρωθυπουργικής συζύγου προς την δημοσιογράφο του κρατικού καναλιού κ. Κανέλλη «καθήλωσε» όλη την Ελλάδα και έσπασε όλες τις ακροαματικότητες. Μαθαίνουμε λόγου χάριν ότι με μέση ακροαματικότητα η ΕΤ 4,5% και με αντίστοιχα ποσοστά 9% για τα ποδοσφαιρικά ματς, 10% για τη συζήτηση της Βουλής περί FYROM, η συνέντευξη της κ. Λιάνη έφτασε στο 53%! Τέτοια η περιέργεια και το ενδιαφέρον του κοινού.

ΣΧΕΤΙΚΑ με όσα αναφέρθηκαν ή αποσιωπήθηκαν γύρω από την ιδιωτική ζωή της κ. Λιάνη-Παπανδρέου δεν θα μπορούμε στον πειρασμό να ασχοληθούμε. Εξάλλου ο έντυπος και ο ηλεκτρονικός Τύπος έχουν... εξαντλήσει το θέμα κι έχουν κι εμάς εξαντλήσει. Ούτε θα αναλύσουμε τον απλοϊκό λόγο και τον αφελή τόνο των διαλεγόμενων κυριών της περασμένης Τρίτης. Ήταν όλα προκατασκευασμένα, για κατανάλωση από το φιλοπερίεργο κοινό και προσυνεννοημένα. Εμείς παρακολουθήσαμε ό,τι είχε επιμελώς προετοιμασθεί για μας.

ΠΟΛΛΟΙ ασχολήθηκαν εξάλλου και περιγέλασαν τα όσα ακούστηκαν. Για τον «κόκκινο συνταγματάρχη», για τις επαναστατικές ενέργειες και τις δραστηριότητές της ως απελευθερωμένης δεσποινίδος που μια μέρα «πρασίνισε» από δέος στη θέα του Ηγέτη, για την αποκάλυψη του θείου, για τις παρέες κ.λπ., κ.λπ. Είναι όλα αυτά τόσο ευτράπελα που προσφέρονται μόνο για κους κους σε φιλικές συναναστροφές.

ΑΥΤΟ που ενδιαφέρει ως θέμα πολιτικού σχολιασμού είναι όσα φανερώθηκαν για τις πολιτικές φιλοδοξίες της κ. Λιάνη. Αλλά και αυτό ενδιαφέρει κυρίως τα στελέχη, κεντροεπιτρόπους, βουλευτές και πολιτευτές του ΠΑΣΟΚ. Αυτοί είναι που ταραχθήκαν και ανησύχησαν. Και όχι αδικώς. Αφού η πρωθυπουργική σύζυγος δεν θα μπορούσε να κινείται με τόση άνεση αν δεν είχε τη συγκατάθεση του συζύγου της. Αλλά αυτά είναι εν μέρει ενδοοικογενειακές υποθέσεις του ΠΑΣΟΚ. Ενδιαφέρουν μόνον εκ περιεργείας τους λοιπούς συνέλληνες.

ΟΜΩΣ, αυτό που ενδιαφέρει ουσιαστικά εμάς, τους «απλούς» ψηφοφόρους και «λοιπούς πολίτες», είναι ότι ο ίδιος ο πρωθυπουργός που φέρει τη συνταγματική ευθύνη της διακυβέρνησης της χώρας, προφανώς δεν μπορεί να την ασκήσει παρά μόνον πλημμελώς και «επιλεκτικώς». Αφήνει τεράστια κενά τα οποία είναι φυσικό να καταλαμβάνει, με την άδεια και την ανοχή του, το «στενό» του περιβάλλον.

ΑΛΛΑ ακριβώς αυτή η αδιαφάνεια των κέντρων εξουσίας είναι που προκαλεί. Αυτό είναι το πολιτικό θέμα, το οποίο μάλιστα από ορισμένες πλευρές καλλιεργείται τεχνηέντως για να αποπροσανατολίσει.

ΟΣΟ για τον αυριανισμό, ο κ. Παπανδρέου και οι συν αυτό θερίζουν τώρα ό,τι έσπειραν παλιότερα. Δεν έχει νόημα να επαναλάβουμε τις αναλύσεις μας από τις στήλες του ΑΝΤΙ για το φαινόμενο και τις προβλέψεις μας. Να έχουν μετανιώσει άραγε οι κύκλοι εκείνοι του ΠΑΣΟΚ που εξεμάνησαν κάποτε -και εξακολουθούν να διατηρούν τα ίδια αισθήματα- επειδή το ΑΝΤΙ με παρηγοσία είχε καταγγείλει και είχε ασκήσει κριτική στους κύριους εμπνευστές τού αυριανισμού, δηλαδή τον ίδιο τον κ. Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ;

ΤΑ ΠΕΡΙ «βρώμικου '89» είναι εκ του πονηρού. Ουδείς συνειρμός αυτού του είδους δεν σώζει το ΠΑΣΟΚ από τη βαθιά του κρίση. Το πρόβλημα, όπως πάντα, βρίσκεται και σήμερα μέσα στο ίδιο το ΠΑΣΟΚ.

αντί

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Καυτά θέματα και «θεατρικότητα»

ΚΑΙ ΟΜΩΣ!... Το πρωί της Τετάρτης, υπήρχαν εφημερίδες και αναλυτές που δεν επικέντρωσαν τα ενδιαφέροντά τους στη συνέντευξη Λιάνη, αλλά σε θέματα όπως η «κληρονομιά του Γιτζάκ Ράμπιν», οι σχέσεις μας με την ΠΓΔ της Μακεδονίας, η πορεία της ελληνικής οικονομίας ή η περιοδεία Τσιλέρ σε πέντε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες...

ΑΣΦΑΛΩΣ, το γεγονός του Πολιτικού Δεκαπενθημέρου ήταν η δολοφονία του Ισραηλινού πρωθυπουργού, την ώρα που ο ίδιος, και το συγκεντρωμένο γύρω του πλήθος, είχαν ολοκληρώσει το «Τραγούδι της Ειρήνης» και, συγκλονισμένοι οι Ισραηλινοί, ανακάλυπταν ότι το μίσος και ο φανατισμός δεν έχουν αποκλειστική πατρίδα. Είναι δυνατόν «Εβραίος να σκοτώσει Εβραίο»; ... Ναι, είναι δυνατόν –όπως είναι δυνατόν «Άραβας να σκοτώσει Άραβα»– όταν, στο όνομα της «πολιτείας του Θεού», η συναίνεση, η ειρήνη, η συμβίωση δύο λαών, είναι «ανομήματα» που πρέπει να χαθούν στο «φρέαρ της αβύσσου»... [Μόνον που, στο θολωμένο νου του οποίου θεόληπτου, ο θεός της αγάπης ταυτίζεται με τον άρχοντα της αβύσσου, που, στα εβραϊκά, τουλάχιστον, λέγεται Αβαδδών]. Ο ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΜΟΣ από τη δολοφονία του Γιτζάκ Ράμπιν ξεπέρασε τα όρια της πολύπαθης Μέσης Ανατολής. Και δεν ήταν τυχαίο ότι για το «ύστατο χαίρε» έδωσαν το παρόν τους, στα Ιεροσόλυμα, προσωπικότητες όπως ο γενικός γραμματέας του ΟΗΕ, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο καγκελάριος της Γερμανίας, ο πρόεδρος της Γαλλίας, ο πρωθυπουργός της Βρετανίας, ο πρόεδρος της Αιγύπτου, ο βασιλιάς της Ιορδανίας και άλλοι πολλοί. Και η Ελλάδα: Λόγω των «πολλαπλών ασχολιών του πρωθυπουργού μας», η εκπροσώπησή μας

περιορίστηκε σε επίπεδο Αρσένη/Τσαλδάρη, χωρίς κανείς ακόμα (υπεύθυνος ή ανεύθυνος/υπεύθυνος) να μας εξηγήσει το γιατί. Καλά, οι Ευρωπαίοι «δεν μας καταλαβαίνουν». Και ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου, στις συνόδους κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αισθάνεται οιονεί «ξένος»... Αισθάνεται το ίδιο και όταν βρίσκεται στα Ιεροσόλυμα, στο Κάιρο, στη Δαμασκό ή στο Αμμάν; Και αν όχι, πώς δικαιολογείται, τελικά, αυτή η χαμηλού επιπέδου εκπροσώπηση, σε μια οικουμενική σύναξη, όπου Εβραίοι, Άραβες, Χριστιανοί ενώθηκαν «επί τω αυτώ», για να διακηρύξουν ότι, σε πείσμα των φανατικών όλων των πλευρών, η διαδικασία της ειρήνης, στην περιοχή, πρέπει να συνεχιστεί.

ΕΙΝΑΙ ενθαρρυντικό ότι αυτή την εμμονή, στη διαδικασία της ειρήνης, διακήρυξε –και διακηρύττει– και ο πρωθυπουργεύων Σιμόν Πέρες, ο οποίος διαβεβαιώνει ότι οι εκλογές στα αυτόνομα παλαιστινιακά εδάφη θα διεξαχθούν στις 20 Ιανουαρίου (όπως είχαν προγραμματισθεί) και ότι ο ισραηλινός στρατός θα φύγει από τα κατεχόμενα έως το τέλος του χρόνου.

[Φίλος του Αντί έστειλε στη στήλη ένα από τα γνωστά ποιήματα του Μπρεχτ, το οποίο –όπως γράφει– ταιριάζει να κατατεθεί στον τάφο του Γιτζάκ Ράμπιν: *Δε χρειάζομαι ταφόπετρα, εγώ / αλλά αν εσείς χρειάζεστε μια για μένα, / θα ήθελα και πάνω να γραφτεί: / «Έκανε προτάσεις. Εμείς / πράξη τις κάναμε». / Μια τέτοια επιγραφή / θά 'ταν τιμή για όλους μας.* (οι στίχοι σε μετάφραση Μάριου Πλωρίτη)].

ΒΟΥΛΗ: Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΓΔΜ

ΤΙ ΑΠΕΔΩΣΕ η προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή, σε επίπεδο αρχι-

γών κομμάτων, με θέμα την ενδ συμφωνία Ελλάδας-ΠΓΔ της Μνίας; Για ορισμένους, «ουδέν απέε». Για τον πρωθυπουργό, *μάλιστα*, η γωγή της όλης συζήτησης δεν έπε είχε γίνει! Άλλοι πάλι (φίλα προσκ στο κυβερνών κόμμα) δεν απέ την... απογοήτευσή τους, διότι Έβ Μητσοτάκης *εμφανίσθησαν* «σιντες» –ή περίπου «συμπλέοντες». Άλλοι κατέγραψαν, με ικανοποιή πυρά Έβερετ/Μητσοτάκη κατά Σαμ ΩΣΤΟΣΟ, η συζήτηση επιβεβαί όλα τα κόμματα, ΠΑΣΟΚ, Νέα Δη, τία, ΚΚΕ, Συνασπισμός, πλην Σ συμφωνούν ότι μόνη λύση, σήμερα, προσπάθεια για την επίτευξη ενός βασιμού με την ΠΓΔΜ. Ο πρωθυπ μπορεί να δήλωσε ότι η κυβέρνησ νει στην απόφαση του συμβουλίου κών αρχηγών, Απριλίου '93 (καμιά σία που θα περιείχε τη λέξη «Μακ ή παράγωγό της, κ.λπ.). Αλλά όσοι να διαβάζουν, ανάμεσα στις γε αντελήφθησαν ότι ακόμα και η κυβ συνειδητοποιεί πως, εκεί που έφθα πράγματα, η μόνη επιλογή είναι ενός σύνθετου ονόματος και του ονόματος «Μακεδονία». Ακόμα κ Στ. Παπαθεμελής, που ρωτήθηκε σ απάντησε: «Αυτό που κατάλαβα (συζήτηση) είναι ότι οδεύουμε προς τη λύση».

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η συζήτηση στη άφησε αναπάντητα αρκετά ερω Εξακολουθεί ο κ. Α. Σαμαράς να μ τανοεί πόσο «επικίνδυνη» (ο όρος στον κ. Έβερετ) ήταν η πρότασή διαμελισμό της ΠΓΔ της Μακεδονί στεύει ακόμα στο σύνθημα: «Εμπ κοινά σύνορα με τη Σερβία»; Εξακ ο κ. Έβερετ να υποστηρίξει ότι, ότα

ράγματα η Νέα Δημοκρατία, θα ανα-
ψει την «ενδιάμεση συμφωνία»
ας-Σκοπίων, αν υποτεθεί ότι, μέχρι
δεν σημειωθεί πρόοδος στις νέες
αγματεύσεις για το όνομα; (Κάτι τέ-
λεγε και ο κ. Α. Παπανδρέου, ανα-
μενος λ.χ. στην ΕΟΚ, αλλά η ζωή
ξε ότι μεταξύ χειλέων και κύλικος,
πέλει...). Εξακολουθεί ο υπουργός
ερικών Κ. Παπούλιας (συμπαθέστα-
τά τα άλλα...) να πιστεύει ότι η δι-
σία είναι εύρημα της Νέας Δημοκρα-
και του ΠΑΣΟΚ; Και αν επικρίνε-
πρών πρωθυπουργός Κ. Μητσοτά-
πι πρότεινε, σε κάποια δεδομένη
ή, τη διπλή ονομασία, του διαφεύγει,
ε, ότι, βάσει της «ενδιάμεσης συμφω-
, η διπλή ονομασία έγινε πράξη; [Το
μανε και ο Ορέστης Κολοζόφ, δεύ-
ομιλητής του ΚΚΕ, μετά την Αλέκα
φήγα, όταν υπέμνησε ότι η εδώ αντι-
ωπεία της ΠΓΔΜ θα φέρει, στην
ερική θύρα, το όνομα «Πρώην Γιου-
λαβική Δημοκρατία της
εδονίας», ενώ στην εσωτερική το όνο-
Δημοκρατία της Μακεδονίας»].
ΡΧΟΥΝ και μερικές άλλες εκκρεμό-
Ο κ. Σαμαράς, επί παραδείγματι,

δεν απάντησε στη συγκεκριμένη κατηγο-
ρία του επιτίμου προέδρου της Ν.Δ. ότι
ενήργησε, όπως ενήργησε (προκαλώντας
την πτώση της κυβέρνησης της Ν.Δ.), για
να υπηρετήσει τα συμφέροντα (ψηφιακές
παροχές, κ.λπ.) του μεγαλοεπιχειρηματία
κ. Σ. Κόκκαλη. Και ο κ. Μητσοτάκης, με τη
σειρά του, δεν απάντησε στην κατηγορία
Σαμαρά ότι αν υπήρξαν κάπου μεγάλα
συμφέροντα, πρέπει να αναζητηθούν όχι
στις ψηφιακές παροχές του ΟΤΕ, αλλά
στις πετρελαϊκές επιχειρήσεις.

ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ (έμμεσα, αλλά και εκ
προοιμίου) ήχησε μέρος και ο Συνασπι-
σμός, αφού το μεσημέρι της Δευτέρας –λί-
γες ώρες δηλαδή, προτού αρχίσει η συζή-
τηση στη Βουλή– ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νί-
κος Κωνσταντόπουλος και ο Λεωνίδας
Κύρκος επαναδιατύπωσαν τη θέση του
ΣΥΝ για την αποδοχή μιας σύνθετης ονο-
μασίας.

ΤΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΑΣΟΚ - ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Στο μεταξύ, ο πρόεδρος του Συνασπισμού
Ν. Κωνσταντόπουλος, μιλώντας στον
«Φλας» και αναφερόμενος στα σενάρια
περί συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - Αριστεράς,

απογοήτευσε, για μια ακόμα φορά, όσους
πίστεψαν ή πιστεύουν ότι ο Συνασπισμός
μπορεί να παίξει ρόλο «συμπληρώματος»
σε ένα μη αυτοδύναμο ΠΑΣΟΚ! Στρατη-
γική του Συνασπισμού –είπε ο Ν. Κωνστα-
ντόπουλος– είναι η αυτοδυναμία. Και όσοι
θέλουν τον Συνασπισμό συμπλήρωμα ή
άλλοθι ή υποστήλωμα ή μπάλωμα, προε-
κλογικό ή μετεκλογικό, πλανώνται! Ο
ΣΥΝ είναι μια ριζοσπαστική δύναμη που
αγωνίζεται για να αλλάξουν σύστημα, πο-
λιτικές συσχετισμούς, πρόσωπα, σκηνικά –
τα πάντα.

ΤΑ ΣΕΝΑΡΙΑ –υπό μορφή «δοκιμαστι-
κού ασκού»...– ρίχτηκαν στον αέρα, κα-
θώς η εσωκομματική κρίση, στους κόλ-
πους του ΠΑΣΟΚ, συνεχίζεται για θέματα
διαδοχής, εσωκομματικής δημοκρατίας,
αλλά και αυτοδυναμίας, βασανίζουν τα
περισσότερα κεντρικά στελέχη του
ΠΑΣΟΚ. Πού πάμε; Και με ποιον αρχηγό
θα κατεβούμε στον εκλογικό αγώνα; Και
τι θα γίνει αν –if...– δεν εξασφαλίσουμε
αυτοδυναμία; Στην περίπτωση αυτή, είναι
προτιμότερη η συνεργασία με το άλλο
κόμμα εξουσίας (τη Νέα Δημοκρατία) ή
με την Αριστερά; Τα περισσότερα, από τα
θέματα αυτά, πιστεύεται ότι θα απασχολή-
σουν την επικείμενη συνεδρίαση της Κε-
ντρικής Επιτροπής, που ορίσθηκε, όπως
είναι γνωστό, το Σαββατοκύριακο 25 και
26 Νοεμβρίου. Και πλάι στα θέματα αυτά,
η κοινή αίσθηση του επιχειρηματικού κό-
σμου ότι, «χωρίς σταθερό πολιτικό περι-
βάλλον», κανένα πρόγραμμα σύγκλισης
δεν μπορεί να αποδώσει.

«ΠΡΩΤΗ ΚΥΡΙΑ» ΚΑΙ ΓΟΥΟΛ ΣΤΡΙΤ ΤΖΟΡΝΑΛ

Και περί συνεντεύξεως Λιάνη στη Λιάνα
Κανέλλη; Ας υπάρξει, επιτέλους, και μια
στήλη που δεν θα ασχοληθεί με το θέμα
αυτό... Μπορούμε, όμως, να καταγράψου-
με κάποιες από τις επισημάνσεις της *Γου-
όλ Στριτ Τζόρναλ*: Ότι η κλονισμένη υγεία
του πρωθυπουργού, του επιτρέπει ελάχι-
στες ώρες εργασίας. Και ότι το κρεσέντο
της σαπουνόπερας, με θέμα την «πρώτη
κυρία», δίνει νέα διάσταση στην άποψη
εκείνη που θέλει τη θεατρικότητα της πο-
λιτικής να κρύβει την κενότητα του πολιτι-
κού μας λόγου. Ναι;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΠΡΟ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΣ ΚΑΤΟΠΙΝ ΕΟΡΤΗΣ

Η συζήτηση, προ ημερησίας διατάξεως, στη Βουλή την περασμένη Δευτέρα έβγαλε ένα και μοναδικό συμπέρασμα. Ότι για πολλοστή φορά υπεύθυνοι συχνά των αποτυχιών μας είμαστε εμείς οι ίδιοι. Δεν καταλάβαμε, ειλικρινά, γιατί έγινε όλος αυτός ο θόρυβος. Για να νίσουν μερικοί τις χείρας τους, να δικαιωθούν άτομα και πολιτικές εκ των υστέρων όταν οι ζημιές στο θέμα των Σκοπίων είναι ήδη αρκετά μεγάλες;

Γεγονός είναι ότι ουδείς ανέλαβε τις ευθύνες του την κατάλληλη στιγμή όταν το θέμα θα μπορούσε να λυθεί –κυρίως ως προς το όνομα που προκάλεσε και τη μεγάλη διαμάχη διότι τα άλλα εύκολα επιλύθηκαν. Εάν οι κυριώτερες πολιτικές δυνάμεις της χώρας, η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ που εναλλάσσονται στην εξουσία, είχαν συμπεριφερθεί με αίσθημα εθνικής ευθύνης κοιτάζοντας πέρα απ' τη μύτη τους και παραμερίζοντας τα στενά κομματικά τους συμφέροντα τα οποία και σ' αυτή δυστυχώς την περίπτωση αντιστρατεύτηκαν τα συμφέροντα της χώρας.

Ποιός συγκαλούσε και τόνωνε τότε τις τεράστιες πατριωτικές συγκεντρώσεις;

Ποιός εκπροσωπούσε την πολιτική του ΠΑΣΟΚ; Ποιός υποδαύλιζε τα εθνικιστικά αισθήματα; Και ποιός τολμούσε να μιλήσει μέσα σ' εκείνο το κλίμα χωρίς να μην αποκαλεστεί ενδοτικός ή προδότης;

Πόσο έχουν αλλάξει όλα αυτά αλλά μ' ένα τεράστιο τίμημα διεθνώς και εσωτερικά αξιοπιστίας, κύρους και ισχύος το οποίο μπορούσαμε να είχαμε αποφύγει.

Αν στην πολιτική τα πάντα κρίνονται εκ του αποτελέσματος τότε είναι βέβαιο ότι το σημερινό αποτέλεσμα–όποια κι αν ήταν η κατάληξη των «διαπραγματεύσεων» για το όνομα της γειτονικής χώρας–είναι χειρότερο απ' αυτό που μπορούσε να είναι δύο με τρία χρόνια πριν. Και γιαυτό είμαστε αποκλειστικά σχεδόν υπεύθυνοι εμείς.

Καταλήξαμε τουλάχιστον στο λιώσιμο των πάγων και στα βήματα για ειρηνικές, ομαλές και ελπίζουμε εποικοδομητικές και καρποφόρες σχέσεις. Κάτι είναι κι αυτό μετά από τόσα χρόνια.

B.K.

ΣΩΣΙΒΙΑ

Διαισθάνεται από τώρα το ΠΑΣΟΚ, στο μέσον της κυβερνητικής του θητείας, ότι όσα κόλπα κι αν χρησιμοποιήσει, όπως το όπλο της αλλαγής του εκλογικού νόμου –οι εκλογομάγειροι του ασφαλώς, θα εξετάζουν στους υπολογιστές όλα τα πιθανά σενάρια μέχρι την έσχατη λεπτομέρειά τους– δεν πρόκειται να έχει την ποθούμενη αυτοδυναμία για να κυβερνήσει μόνο του. Αρχίζει λοιπόν και ρίχνει τα δίχτυα του, όπως παλιά, προς τα αριστερά, στις «δημοκρατικές δυνάμεις», τον δυνάμει φυσικό σύμμαχο σε κυβέρνηση συνασπισμού.

Χρέος της Αριστεράς είναι να υπενθυμίσει στο ΠΑΣΟΚ ότι η εποχή αυτή έχει παρέρθει κι ότι τα περί συνεργασίας μπορούν πάντα να συζητηθούν κατόπιν εορτής, με-

τά δηλαδή τα αποτελέσματα της κάλπης.

Οποιαδήποτε «σύμπλευση» ή «υπόσχεση» από τώρα το μόνο που θα καταφέρει είναι να οδηγήσει και πάλι ομαδόν τους ψηφοφόρους της Αριστεράς στην κάλπη του ΠΑΣΟΚ.

Δεν έχει σημασία εάν οι δηλώσεις περί συνεργασίας προκύπτουν από πανικό, ορθολογική ή ρεαλιστική πρόβλεψη, τακτικές εσωκομματικές κινήσεις και πλασαρίσματα ενόψει απρόβλεπτων διεργασιών και ανακατατάξεων τόσο εντός του ΠΑΣΟΚ όσο και γενικότερα στο πολιτικό σκηνικό.

Σημασία έχει ότι αν η Αριστερά, και συγκεκριμένα ο ΣΥΝ, θέλει πραγματικά να επηρεάσει την πολιτική ζωή του τόπου τότε πρέπει πρωταρχικά να επιδιώξει την εφαρμογή ενός παλαιότατου αλλά πάντα

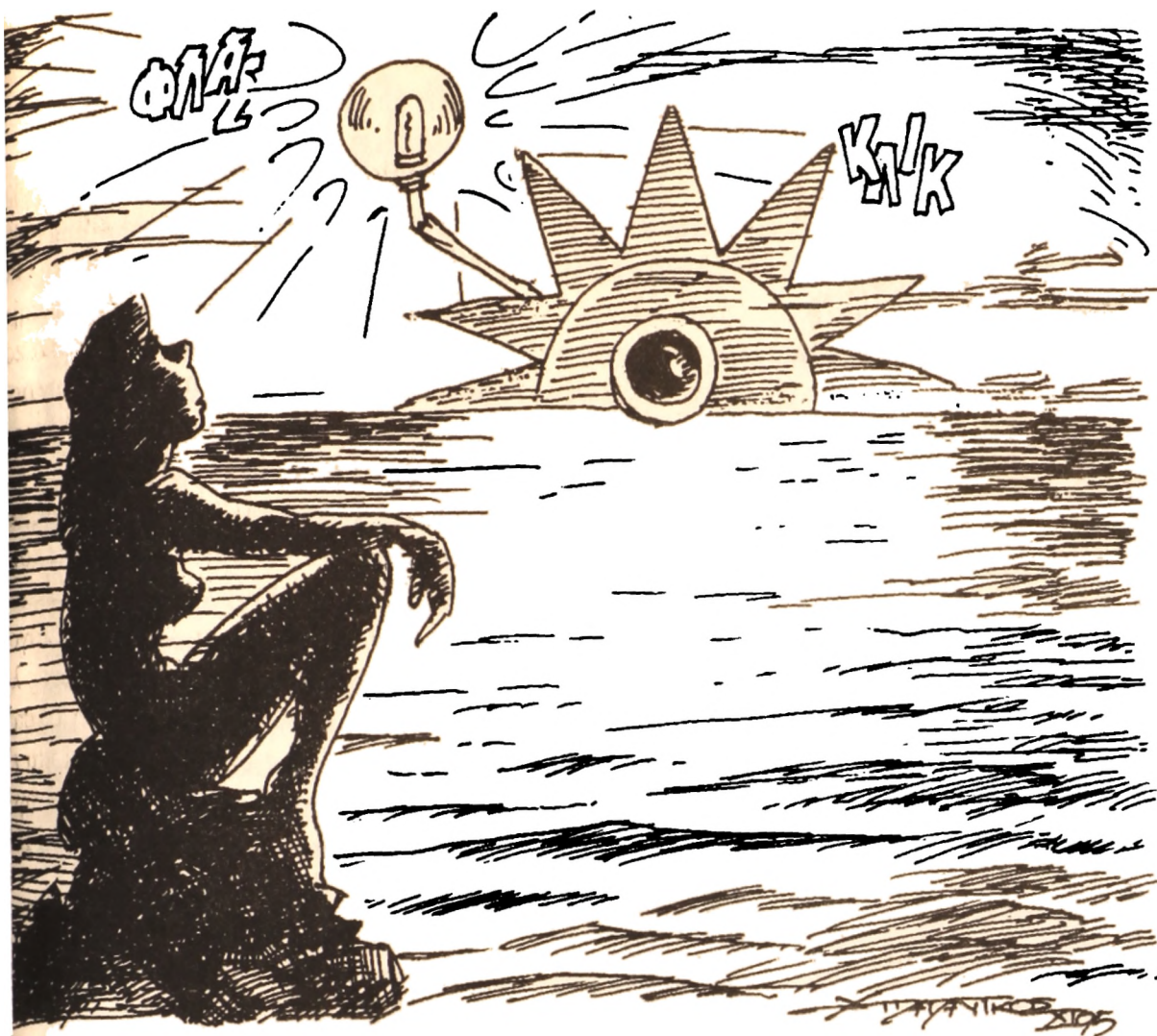
αλάνθαστου κανόνα στην πολιτική: τα πολιτικά κόμματα αποκτούν επιρροή μόνο όταν έχει διαμορφώσει τη διακρισιμότητα και τη δική τους πολιτική κριση απ' τα άλλα ανταγωνιστικά κόμματα και όταν είναι σε θέση να πείσουν αλλιώς γι' αυτό, ώστε να γίνουν αξιόλογες πολιτικές δυνάμεις.

Τα άλλα έπονται, μετεκλογικώς, ανόητο να διχάζουν από τώρα τα κόμματα. Όπως είναι ανόητο να απορρίπτει η Αριστερά τη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ για λόγους αρχής ή για οποιουδήποτε άλλους λόγους. Πρώτα η δύναμη και μετά η διακρισιμότητα ανάλογα με τη σιγουριά και συγκεκριμένους. Ας έχει ο ΣΥΝ τη δυνατότητα ικανή εκλογική δύναμη. Η Αριστερά μπορεί να καταφέρει.

ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΕΙΑ

Πράγματι έχομε παραφρονήσει. Στο τεύχος 588 του Αντί είχαμε σχολιάσει τα σφάλματα με τις έκτοπες τηλεοπτικές εκπομπές στον Sky με... πρόεδρο τον περυσινό “τρελό του τηλεοπτικού χώρου” Ευ. Γιαννόπουλο. Στο διάστημα τριών μηνών που πέρασε από τότε, ο σταθμός θιέρωσε και “δικαστήριο” όπου σφεύγουν οι πολίτες για να επιλύσουν τις διαφορές τους και όχι στα επίσημα δικαστήρια με “πρόεδρο δικαστηρίου” νταξιδούχο δικαστικό! Το “δικαστήριο” λειτουργεί καθημερινώς στις 4.30 π.μ. “δικάζει” τις υποθέσεις των αφέλων πλήκτων.

Αξιίζει όμως να σχολιάσουμε και τις τελευταίες δίκες που έγιναν στο... Δικαστήριο Γιαννόπουλου την περασμένη Παρασκευή. Συνεζητήθησαν υποθέσεις, έγινε “δίκη” για την υποθέση Μπελογιάννη και ακολούθησε η “επιμέλεια φωτογραφίας”. Έλαβαν μέρος εκτός από άλλων και οι κύριοι Γ. Α. Μαγκάλας, Α. Κατσαντώνη, Φαράκος και Π. Κωστάκος! Γι' αυτό έχομε παραφρονήσει εντελώς. Πάντα οι άλλοι, δεν σεβάσθηκαν τα δικαιώματά τους, έχουν περίεργες απόψεις για αξιοπρέπεια. Αλλά και ο κ. Κωστάκος πρόεδρος της Ενώσεως Δικαστών και Εποικειών, να συμμετέχει στην επίδίκη; Να συμμετέχει στην γελοία στον εξευτελισμό της Δικαιοσύνης; Ημέρα η Ένωση (με τιμητική εξαίρεση γ.γ. της κ. Ε. Παλαιοκαστρίτη ο

ροποιήθηκε) είχε καλύψει με ανασή τις τις διώξεις και εμμέσως κα-
λει τον κ. Χρήστο Τεγόπουλο για
αβαση στο έργο της Δικαιοσύνης;

ος Κόκκαλης;

τις αλληλοκατηγορίες Μητσοτάκη -
ρά κατά την κοινοβουλευτική συζή-
της περασμένης Δευτέρας ξεχωρί-
ει αναφορές σε συγκεκριμένα «δια-
μένα συμφέροντα». Ακούστηκε επι-
τον όνομα του κ. Σ. Κόκκαλη από
Κ. Μητσοτάκη ο οποίος τον κατήγ-
ότι βρίσκεται πίσω από την ανατρο-
κυβέρνησής του λόγω των ψηφια-
αροχών του ΟΤΕ. Απαντώντας, ο Α.
ράς υπαινίχθηκε ότι την στάση του κ.
στάκη στο Μακεδονικό καθόριζαν
έροντα πετρελαιοειδών. Εκείνο που
ημασία ιδιαίτερη όμως είναι το γεγο-
τι για πρώτη φορά ακούστηκαν συ-
κμένα ονόματα. Κι ακόμη περισσότε-
μασία έχει αυτό που επισημαίνει η
(8/11):

κυβέρνηση τήρησε σιωπή, ωσάν να μην
φορούν θέματα που άπτονται του δη-
συμφέροντος. Το ίδιο και πολλά
από αυτά που παγίως αντιπαρέρχο-
τις καταγγελίες για "διαπλεκόμενα
έροντα" επειδή δεν αναφέρονται ονό-
Τώρα που ο τέως πρωθυπουργός κα-
ιασε επισήμως και από του βήματος
ουλής αυτόν που θεωρεί "υπεύθυνο"
τώσης της κυβέρνησής του, απέφυγαν

επιμελώς να αναφέρουν με τ' όνομά τους
ακόμη και αυτά που ελέχθησαν στη Βου-
λή».

Πράγματι, λ.χ. το Mega δεν ανέφερε λέξη
για το θέμα, ενώ όσο κι αν ψάξει κανείς
την εφημερίδα Τα Νέα δεν θα βρει πουθε-
νά την λέξη Κόκκαλης. Και πριν, όπως ορ-
θώς επισημαίνει η Αυγή, υποτίθεται ότι δεν
έγραφαν λέξη με το επιχείρημα "θέλουμε
ονόματα". Τώρα που ακούστηκαν ονόματα
και μια τόσο βαρύτατη κατηγορία, γιατί
σιωπούν; Αλήθεια, πού βρίσκεται η δικα-
στική διερεύνηση του σκανδάλου των ψη-
φιακών;

M. B.

Η ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΑΠΟΥΝΟΠΕΡΑΣ

Με επιδεξιότητα σκηνοθετήθηκε η συνέν-
τευξη της Δήμητρας Λιάνη στη Λιάνα
Κανέλλη, που μεταδόθηκε από το πρώτο
κανάλι της κρατικής τηλεόρασης την περα-
σμένη Τρίτη. Στο πρώτο μέρος, ο σκηνοθέ-
της επέλεξε να σκοπεύσει τη σύζυγο του
πρωθυπουργού και τη συνομήτριά της με
αμερικανικά πλάνα. Όσο περνούσε ο χρό-
νος, όμως, και κορυφωνόταν -υποτίθεται-
το ενδιαφέρον, ωσάν να επρόκειτο για μια
δραματική μελοδραματική ταινία, η κινη-
ματογραφική προσέγγιση άλλαζε. Ο φα-
κός πλησίαζε πιο πολύ στο πρόσωπο της
Μιμής. Αποκορύφωμα, η αναφορά της στα
όσα της είπε ο Ανδρέας με αφορμή «την

ΡοκΡοκΡοκ!!!

Την άλλη Παρασκευή, 17 Νοεμβρί-
ου, εκτός προγράμματος, ένα ANTI
αλλιώτικο απ'τ'άλλα! Αναζητώντας
το χαμένο προφίλ της ελληνικής νεο-
λαίας μέσα από την πιο δικιά της
μουσική: το ελληνόφωνο ροκ. Ροκ
και Πολιτική σ'ένα τεύχος
underground, με πολλά κόμικς και
πολλές συνεντεύξεις: Οι Στέρεο Νό-
βα, οι Αέρα Πατέρα, ο Μανώλης Φά-
μελλος, οι πρώην Πωλ, ο Σπυρόπου-
λος, οι ΤΧΘ θα μας πουν αν και πόσο
είναι "πολιτικοί" και τί σημαίνει αυτό.
Η ΚΝΕ -και όχι μόνον- θα μας πει αν
και πόσο η ίδια είναι ροκ; Αφιέρωμα
στους Σιδηρόπουλο και Ασιμο, φαν-
ζήν και δισκογραφικές εταιρίες και
στο τέλος το ΚΑΛΥΤΕΡΟ:

ΣΥΝΑΥΛΙΑ με γκραφίτι, κλόουν, ζο-
γκλέρ!!! Το Σάββατο 25 Νοεμβρίου,
στις 12 το μεσημέρι, στην πλατεία
Κλαυθμώνος, το ANTI μαζί με το
Πνευματικό Κέντρο του Δήμου και
τον ραδιοφωνικό σταθμό 9,84 FM
φέρνουν στην καρδιά της πόλης χιπ-
χαπ γκρούπ, το Φάμελλο και τους
Ποδηλάτες, το Μαγικό Χαλί, τους
Αέρα Πατέρα και ποιός ξέρει παπούς
ακόμα!!! Αν πάτε για ψώνια, θέλετε-
δε θέλετε θα μας βρείτε μπροστά
σας!

επίθεση του Τύπου εναντίον της». Ο φακός έκανε ένα αδιόρατο ζουμ και σταμάτησε σε γκρο πλαν, την ίδια στιγμή που ο λόγος της κυρίας γινόταν «συναισθηματικός».

Στον κινηματογράφο, η γωνία της μηχανής και η θέση της κάμερας φορτίζουν και καθορίζουν οριακά τα δρώμενα. Στη συνέντευξη της κ. Λιάνη, η κρατική τηλεόραση επέλεξε να σκηνοθετηθεί κινηματογραφικά η παρουσία της, με τον τρόπο που σκηνοθετούνται τα μελοδράματα. Είναι προφανές ότι το κύριο μέλημα δεν ήταν η μετάδοση της γνώμης της, αλλά ο εκβιασμός του συναισθήματος που απορρέει από την έντεχνη έκθεση της γνώμης της. Η επιλογή να σκηνοθετηθεί η αφήγηση της κ. Λιάνη ως μελόδραμα προσδιορίζει και το κοινό στο οποίο απευθύνθηκε: το μεγάλο λαϊκό κοινό, το κοινό που δεν αναγνωρίζει τους κώδικες αλλά σύρεται από τους κώδικες.

Όχι μόνο «στημένες» ερωτήσεις, λοιπόν, αλλά και στήσιμο της παρουσίας της συζύγου του πρωθυπουργού. Ο σκοπός προφανής. Μας εξέπληξε επίσης το γεγονός ότι στο «ζενερίκ» της παραγωγής δεν εμφανίστηκε σκηνοθέτης. Κάποιος κύριος Μπουρνάζος, που εργάζεται στην παραγωγή της ΕΡΤ, εμφανίστηκε ως υπεύθυνος για τη μαγνητοσκόπηση της εκπομπής. Σημασία έχει, όμως, ποιος τη σκηνοθέτησε. Γιατί άραγε απουσίασε το όνομα του σκηνοθέτη, την ίδια στιγμή που τα σωματεία των κινηματογραφιστών επιβάλλουν σε κάθε τηλεοπτική παραγωγή την παρουσία του; Ποιος, τελικά, διεύθυνε την καλοστημένη σαπουνόπερα που έσπασε τις θεαματικότητες;

H. K.

ΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ ΜΕΤΡΑΝΕ !

Είναι παρήγορο πως, μέσα στον πλήρη πληροφωριογενή αποπροσανατολισμό των τελευταίων εβδομάδων, μια δημόσια κίνηση (η πρώτη, εδώ και χρόνια;) του Ινστιτούτου Καταναλωτών (INKA), γίνεται πρωτοσέλιδη είδηση (Τα Νέα, 31.10.95). Το INKA εκπροσώπησε, σε δική κατά του ΟΤΕ, 12.000 παραπονούμενους για παραφουσκωμένους τηλεφωνικούς λογαριασμούς. Παρήγορο, γιατί τέτοιου είδους κινήσεις δηλώνουν –επιτέλους– την δραστηριοποίηση των πολιτών για θέματα που τους αφορούν και την ενεργό διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, και μάλιστα έναντι μεγάλων οργανισμών. Από κάπου πρέπει να γίνει μια αρχή –να πάψουμε να τα λέμε απλώς μεταξύ μας και να τα ξεχνάμε την επόμενη μέρα, ή έστω και να γράφουμε επιστολές σε έντυπα και «αρμόδιους φορείς»– και να παίρνουμε...

ό,τι άλλο εκτός από επανορθώσεις. Και μόνο αρχίζοντας από τέτοια «μικρά», υπάρχει ελπίδα να χτιστεί μια δυνατή κίνηση πολιτών, απ' τη μια, και να ενθαρρυνθούν οι συνειδήσεις, απ' την άλλη, πως υπάρχει τρόπος αποτελεσματικός να ακούγεται η φωνή των χρηστών – του τηλεφώνου, των σούπερ μάρκετ (που μας κλέβουν αναισχύτως τα τάλληρα!), των δρόμων (αναφέρομαι στην αυθαίρετη μονοδρόμηση/γκετοποίηση των δήμεων Παλαιού και Νέου Ψυχικού, και Σία), πολιτικών διαδικασιών και δημοσίων υπηρεσιών (ουδέν σχόλιον...).

P. K.

ΕΜΕΙΣ ΑΓΟΡΑΖΟΥΜΕ ΓΛΥΚΕΡΙΝΗ – ΣΚΕΤΗ

Nitro, λέει – καμιά σχέση με το ΚΑΙΚ, λέει. Άλλο αν, από το πρώτο τεύχος τουλάχιστον, αυτό δεν καθίσταται σαφές. Αλλά ας είναι – δsn περιμέναμε και τίποτα περισσότερο, ούτως ή άλλως. Ο καθένας έχει το ύφος του, και το δικαιούται. Όμως ας το κάνει τουλάχιστον καλά: Δεν έχουμε, εκ προοιμίου, τίποτα εναντίον της χρήσης ξένων λέξεων, αυτούσιων, μέσα σε ένα ελληνικό κείμενο, αν είναι όντως κτήμα ενός χρήστη που τις κατέχει άριστα και τις χρησιμοποιεί με χάρη και χιούμορ. Ας σημειώσουμε λοιπόν, en passant, ότι «brain drain» (στο «editorial») δεν σημαίνει «στύψιμο του μυαλού», αλλά τη διαφυγή «μυαλών» (κυρίως επιστημονικών) από την πατρίδα τους προς κάποια άλλη χώρα (συνήθως τις ΗΠΑ) – εκ του «drain» = στραγγίζω, αποχετεύω, και όχι εκ του «squash» = στύβω. Εν πάση περιπτώσει. Εμείς θα προτιμήσουμε την γλυκερίνη, που μαλακώνει την επιδερμίδα.

P. K.

ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΕΠΑΝΕΚΤΙΜΗΣΗ

Ο ακαδημαϊκός τριτοπρόσωπος λόγος και ο εξομολογητικός πρωτοπρόσωπος· ο τεκμηριωμένος απολογισμός και η προγραμματική οπτική· η ιστορική ανακατασκευή και η στοχαστική προσαρμογή, υπήρξαν διακριτά τεχνάσματα των επανεκτιμήσεων της μαρξικής σκέψης και της μαρξιστικής παράδοσης που επιχειρήθηκαν σε ένα πεδίο εκτεινόμενο από την πολιτική οικονομία και την ηθική έως την ιστοριογραφία και τις εικαστικές τέχνες στο διήμερο Συμπόσιο περί Μαρξισμού της Εταιρείας Σπουδών (Σχολή Μωραΐτη), στις 3 και 4 Νοεμβρίου.

Με ιστορικό ορίζοντα την κατάρρευση του υπαρκτού και τη χρόνια κρίση του δυτικού μαρξισμού, αλλά και την –ακαδημαϊκή τουλάχιστον– επιστροφή του Μαρξ σε νέα

συμφραζόμενα, όπως είναι η μερική ανθρωπολογία ή η νεορεντινική του λογοκεντρισμού, οι περιουσιακοί μιλητές του διημέρου αλληλένδετες ανακοινώσεις τους βάσει μιας ζητούμενων απεξαρτήσεων και εξουσίας του μαρξισμού ως οργάνου π αξιολογικής σκέψης και απελευθερωτικής πράξης. Επί παραδείγματι, ας ιθύν η απεξάρτηση από τη γενεαλογική υλισμού, όπως την κατασκευάζει και η μαρξική ιστορία της φιλοσοφίας την κλειστή τελεολογία του διαλεκτικού υλισμού.

Έκδηλη (και αναμενόμενη) υπαμηχανία ως προς την ευθύνη που δίδυμη μαρξική θέση για την κατάρρευση και την αλλαγή του κόσμου: εσωτερικό σύμπτωμα η δυσκολία να αρθρωθεί λογικό «εμείς», εξωτερικό της, η απουσία από την αίθουσα της Επιστημονικών των κατά παράδοση διαβητών ανάμεσα στο «εγώ» και το «εμείς» των κατ' επάγγελμα πολιτικών· κομματικών φορέων της.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΜΠΑΛΑΦ

Συνεχίστηκε το σήριαλ των διωγμών Γιώργου Μπαλάφα με την καταδίκη της περασμένη Τρίτη από το Τριτοβάθμιο Εφετείο Κακουργημάτων σε δεκαετή φυλάκιση. Μέχρι τότε θα τραβήξει ιστορία των δικών που διαρκεί ήδη χρόνια μέχρι να μάθει η κοινή γνώμη τελικά ο Μπαλάφας είναι αθώος ή όχι για όσα κατηγορείται;

Μήπως η ανικανότητα των δικαστικών να συλλάβουν αυτούς που πραγματικά διεξάγουν τρομοκρατικές επιχειρήσεις έχει τελικά ως αποτέλεσμα, για εντυπώσεων, να περιφέρονται από δίκη τα ίδια <<γνωστά πρόσωπα τρομοκράτες;

Μήπως οι πιέσεις από τις δικαστικές ή άλλες σκοπιμότητες, οδήγησαν να παρακαμφθεί η πρόταση του Εφέτη της έδρας, ο οποίος είχε προτείνει αθώωση του Μπαλάφα;

Νομικοί κύκλοι χαρακτήρισαν αβυσσική την απόφαση του Δικαστηρίου, που δίκασε τον Μπαλάφα για ένα αδίκημα το οποίο είχε αθωωθεί πριν ένα χρόνο από το Κακουργιοδικείο της Αθήνας. Ιδίως, ενώ όλοι οι μάρτυρες κατηγορίας στην ουσία μεταβλήθηκαν σε μάρτυρες αθώωσης και τα αποδεικτικά μέσα, οποια στηρίχτηκε το Δικαστήριο ή νικηρότατα έως ανύπαρκτα.

Ο γιος της θυρωρούς και ο Εθνάρχης

του Εμμανουήλ Αδιαπραγμάτευτου

28.4.'92, Θεσ/νίκη. Βούρκωσε ο Εθνάρχης:
«Η Μακεδονία είναι μία και ελληνική»

Εξακολουθεί ο «γιος της θυρωρούς», που λέει ο κ. Μ. Έβερετ, να έχει αρκετές απορίες και αναπάντητα ερωτήματα και μετά την συζήτηση της περαμένης Δευτέρας στην Βουλή για το λεγόμενο σκοπιανό. Από την ανάπτυξη των απόψεων των εκείνων που χειρίστηκαν το θέμα βεβαίως προκύπτουν, κατόπιν επεξεργασίας, αρκετά συμπεράσματα, αναλόγως της κρίσεως και της ωριμότητας ενός εκάστου, παραλείποντας αλληλοκατηγορίες και τις μικροκομματικές μαχίες. Ίσως της θυρωρούς ο γιος να εξακολουθήσει να έχει απορίες, αλλά κρίνουμε ότι συζητήσεις ήταν οπωσδήποτε χρήσιμη και τοκαυπτική.

Κατ' αρχήν ομίλησε ο τιμητής πάντων, ο ηγέτης του κράτους της Εκάλης, και αφού ολοκλήρωσε τον μονόλογό του απεχώρησε «λόγω φόρτου εργασίας». Παρ' αυτά εξήτησε την συναίνεση και τελικώς θα την έχει για να συζητήσει την παρούσα πολιτική. Αλέμεινε ο δυστυχής υπουργός και πειστής του **Κ. Παπούλιας** ο οποίος γελοιοποιήθηκε με τις χοντροειδείς προσπάθειές του ή ακόμη και με ψεύδη να εξηγήσει την παράλογη πολιτική τους επί δύο έτη.

Ακολούθησε το αυθεντικό μαργαριτάρι «*mega culpa*» εκ του αρνασσού του Αρχηγού **Μ. Έβερετ** για να επιβεβαιώσει τις παλιολιές, τον συμβιβασμό των ασυμβιβάστων και την εν κρανίω τριτομμία του. Όμως, οπωσδήποτε θα παράσχει τελικώς την υποστήριξη του στους κυβερνητικούς χειρισμούς και θα «κρατήσει αρραγές το εθνικό μέτωπο» και «πρέπει να εκτιμήσετε τη στάση μου», όπως απευθυνόμενος στην κυβέρνηση. Ο **Κ. Μητσοτάκης** κάλεσε την κυβέρνηση να προχωρήσει σε έναν συμβιβασμό με σύνθετο νομα ώστε να κλείσει το ταχύτερον δυνατόν το θέμα και συγκρούθηκε με τον **Α. Σαμαρά**. (Αξιοσημείωτη είναι η ευθεία κατηγορία του για την ανατροπή της κυβέρνησής του κατονομάζοντας τον **Σ. Λοκαλη** για την υπόθεση των ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ, αλλά υπό ξεφεύγει από το θέμα μας).

Η **Α. Παπαρήγα** δεν είχε ανάγκη να διευκρινίσει τίποτε διότι αρχής το ΚΚΕ είχε ορθή θέση, αλλά έκανε μια ενδιαφέρουσα πανάληψη των θέσεών της.

Ο πρόεδρος Αντώνης, του κρατιδίου της αδιαλλαξίας και της επιίνδυνης πατριδοκαπηλίας, πέρασε δύσκολες στιγμές και απεκαλύφθη ποιος πραγματικά είναι. Παρουσίασε μάλιστα «δυο εναλλακτικές λύσεις» για το «κρατίδιο των Σκοπίων» που, κατά την αρχηγική γνώμη του, δεν είναι βιώσιμο: **να μετατραπούν σε ομοσπονδία κατονίων ή να ενσωματωθούν στην Νέα Γιουγκοσλαβία!** Και απαιτείται από να το προτείνει επισήμως και διεθνώς η χώρα μας αναλαμβάνοντας διπλωματική πρωτοβουλία!

Έκανε έτσι επίδειξη του θράσους, της προπέτειας και του παραλογισμού του. Αυτόν τον ανόητο και επικίνδυνο τον είχε διορίσει ο **Κ. Μητσοτάκης** υπουργό των Εξωτερικών και φέρει ακεραϊάν την

ευθύνη της επιλογής του. Αυτόν που απέρριψε την απόφαση της Λισσαβώνας διότι αναγνώριζε το δικαίωμα στους Σκοπιανούς να έχουν λόγο και αυτοί για το όνομα της χώρας τους. Διότι διά πράξεων ή παραλείψεων τον έκανε αρχηγό κόμματος και ρυθμιστή εν πολλοίς της πολιτικής ζωής. Αυτός δεν έπεισε ούτε τον γιο της μυλωνούς, καθότι ως φαίνεται χρωστάει της Μιχαλούς.

Στον πρώην υπουργό των Εξωτερικών **Μιχ. Παπακωνσταντίνου** δεν εδόθη ο λόγος και έτσι κατέθεσε γραπτώς τις απόψεις του. Ο **ΣΥΝ** δεν είναι στην Βουλή αλλά έδωσε συνέντευξη Τύπου, όπου επανελήφθησαν οι γνωστές ρεαλιστικές του θέσεις.

Αλλά αν όλων απεκαλύφθησαν σε μεγάλο βαθμό οι τότε και οι τωρινές θέσεις των, εκείνου που δεν μάθαμε τις θέσεις και απόψεις ήταν του «**Εθνάρχη**». Παρά την αντιπαράθεση με τον **Κ. Μητσοτάκη** και τις δύο δηλώσεις Του από τον Όλυμπο της Μатаιοδοξίας Του και της τρωθείσης υστεροφημίας Του, η συζήτηση σταμάτησε αποτόμως. Πιθανώτατα, όπως διεφάνη και από την πτώση των τόνων της εσωκομματικής αντιπαράθεσης στην Ν.Δ., έγινε συμβιβασμός όσον αφορά τον «Εθνάρχη». Εμείς όμως θα απευθύνουμε επτά ερωτήματα για ένα δάκρυ.

1. Τι πίστευε τότε και τι πιστεύει τώρα; Ποια η εισήγησή του προς την τότε κυβέρνηση, ως σύμβουλος της κατά το Σύνταγμα;

2. Γιατί επέισε την κυβέρνηση να έχει αποφασιστικό χαρακτήρα η σύσκεψη των αρχηγών, να δεσμεύουν δηλαδή την κυβέρνηση οι αποφάσεις της, παρ' όλο που αυτό συνιστά ευθεία παραβίαση του Συντάγματος, το οποίο έπρεπε να εγγυάται και να τηρεί ως πρόεδρος της Δημοκρατίας;

3. Γιατί δεν έκανε δημοσίως την πρόσκληση προς τους πολιτικούς αρχηγούς, αλλά κατ' ιδίαν ώστε να διευκολύνει τον **Α. Παπανδρέου** στην άρνησή του να συμμετάσχει;

4. Γιατί εξήτησε από τον τότε πρωθυπουργό να αποσύρει την επιστολή του προς τον πρόεδρο της Δημοκρατίας; Πού ξανασυνέβη ο ανεύθυνος άρχων να ζητεί από τον τότε υπεύθυνο πρωθυπουργό απόσυρση επιστολής του;

5. Γιατί όταν τελικώς δεν έγινε σύσκεψη λόγω της αρνήσεως **Παπανδρέου**, δεν απεκάλυψε στον ελληνικό λαό ότι η απόφαση του συμβουλίου των αρχηγών ήταν δεσμευτική μεν υπό την αίρεσιν όμως νέας συσκέψεως, όπως έλεγε ρητώς η δημόσια ανακοίνωση της πρώτης συσκέψεως;

6. Ο ίδιος ως σύμβουλος της κυβέρνησης, τι την συνεβούλευσε στο θέμα του «πακέτου Πινέρο»; Να το αποδεχθεί ή να το απορρίψει;

7. Ποια θεωρεί ως θετική συνεισφορά του στο θέμα κατά την προεδρική του θητεία, και μάλιστα με το αυξημένο λόγω και της καταγωγής του κύρος; Μήπως το δάκρυ του στις 28.4.'92;

Κοινώς, τι έκανες στον «πόλεμο», Εθνάρχα;

Ψυχραιμία **π**αιδιά!...

του Τάσου Παπιά

Ο Βύρων Πολύδωρας είναι ένας συμπαθής πολιτικός. Και χιούμορ διαθέτει και τόλμη έχει και μερικές φορές σχολιάζει ευστόχως τα διαδραματιζόμενα στην πολιτική σκηνή και ειδικότερα στο κόμμα του. Την Κυριακή το απόγευμα, όμως, μιλώντας σε ραδιοφωνικό σταθμό (Αντέννα) και απαντώντας στην ερώτηση αν οι τριβές στο εσωτερικό του κόμματος μπορούν να οδηγήσουν σε διάσπαση, είπε το φοβερό: «Η Ν.Δ. είναι μια μεγάλη σχολή σκέψης (!!!) και μπορεί να φιλοξενεί όλες τις απόψεις». Συνέστησε, μάλιστα, στον αρχηγό της Ν.Δ. ψυχραιμία.

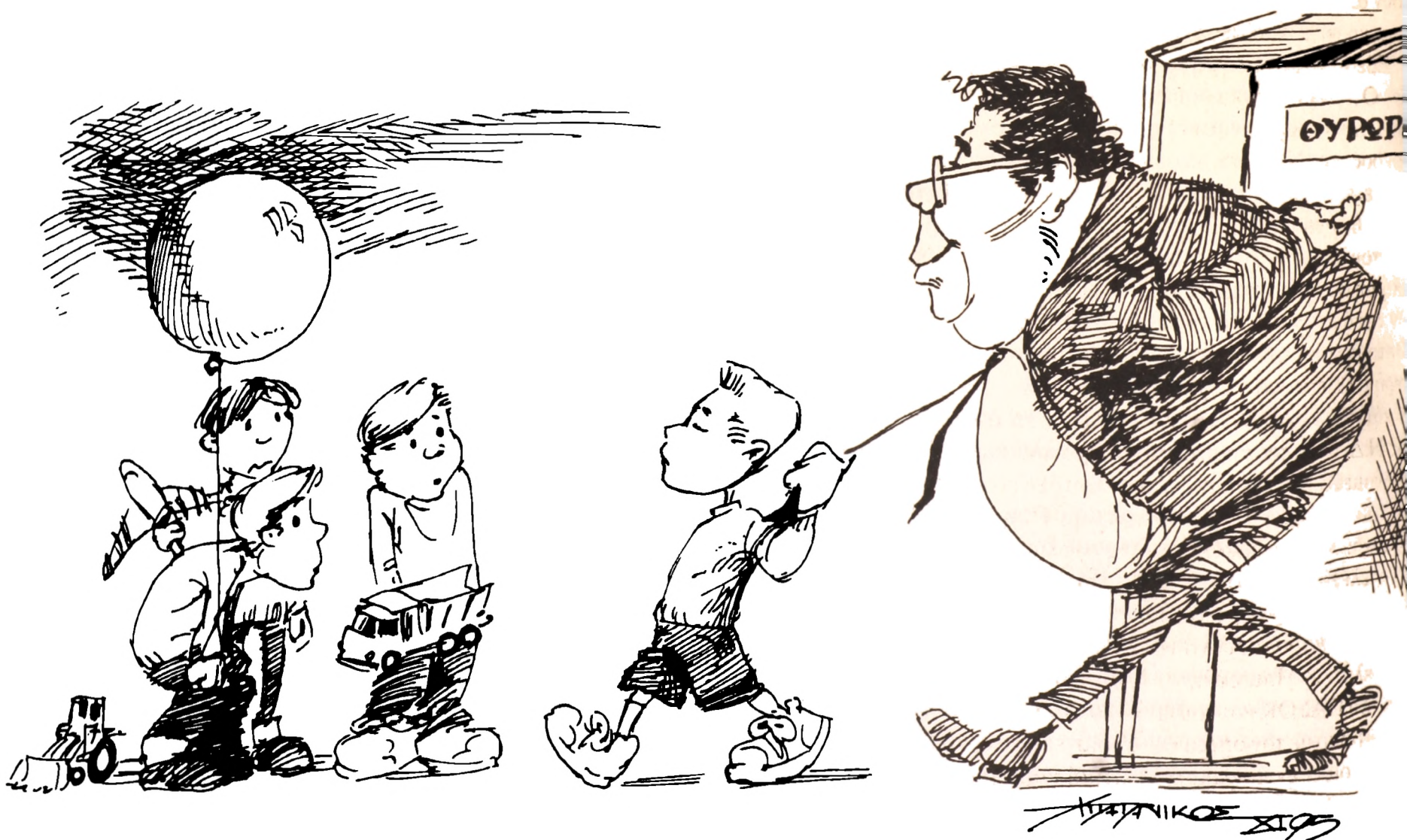
Βεβαίως, ούτως η Ν.Δ. είναι σχολή σκέψης, περισσότερο με χοάνη και με δεξαμενή απορρόφησης αγωνιών, προσδοκιών και φιλοδοξιών μοιάζει, ούτε ο Μ. Έμπερτ είναι το πρότυπο του ψυχραιμου ηγέτη. Και πώς να είναι ψυχραιμος όταν καθημερινώς διαπιστώνει ότι ο προκατόχος του είναι μονίμως στο προσκήνιο, βάζει εμπόδια στην πορεία του και υπονομεύει το κλίμα ευφορίας που έχει δημιουργηθεί σε μερίδα του στελεχικού δυναμικού της Ν.Δ. Παράλληλα, ο Μ. Έμπερτ έχει να αντιμετωπίσει ένα μείζον πρόβλημα που έχει να κάνει με την εικόνα του ως ηγέτη, όπως αυτή προκύπτει από τη σύγκριση με τον Κ. Μητσοτάκη. Το αποτέλεσμα είναι καταστροφικό.

Παραβιάζουμε ανοιχτές θύρες λέγοντας ότι ο Μ. Έμπερτ δεν έχει

τη στόφα μεγάλου ηγέτη. Είναι σχεδόν κοινό μυστικό πως αν να αξιοποιήσει για λογαριασμό του κόμματός του την κρίση πείσσει το ΠΑΣΟΚ. Αποδεικνύεται διαρκώς κατώτερος των περιστάσεων. Η εντύπωση που αποκομίζει κανείς παρακολουθώντας πολιτικές διεργασίες είναι πως από το χώρο της Ν.Δ. ο μόνος ασκεί ουσιαστική αντιπολίτευση στην κυβέρνηση είναι ο Κ. Μητσοτάκης. Τα κέρδη από αυτή την τακτική, φυσικά, εγγράφονται στο αποθεματικό του και θα χρησιμοποιηθούν όταν οι συνθήκες τρέψουν.

Ο Κ. Μητσοτάκης έχει ιώβεια υπομονή, γερό στομάχι και δρωδεί προ ουδενός όταν έχει αποφασίσει να προχωρήσει. Το έργο αυτού του είναι η άνεση να μεταπηδά από μία θέση στην αντίθετη με πειστικό τρόπο. Το σύστημα αξιών του μεταβάλλεται συνεχώς για να προσαρμοστεί στις περιστάσεις. Ο μακιαβελισμός και ο μεταμορφισμός ήταν ανέκαθεν τα «προσόντα» του.

Έτσι πορεύτηκε καθ' όλη τη διάρκεια του πολιτικού βίου του. Δεν δείχνει διατεθειμένος, τώρα στα στερνά, να αλλάξει συμπεριφορά. Αυτός που δεν δίστασε να πάει κόντρα στο ρεύμα σε κρίσιμες περιόδους, αυτός που μετρήθηκε όλα τα μέσα, προκειμένου να σεγγίσει το στόχο του, αυτός που απαντά και στις οξύτερες

εκνευριστικά ειρωνικά μειδιάματα, αυτός που από το «βούρ-
ν 1965 βρέθηκε στην πρωθυπουργία το 1990 περίπου παρά-
δεν είναι δυνατόν να φοβηθεί έναν ηγέτη που το ιδιοματικό
σμά του είναι αντιστρόφως ανάλογο του πολιτικού μεγέθους

α, λοιπόν, μπορεί να προσάψει κανείς στον Κ. Μητσοτάκη όχι
ότι είναι ανόητος. Οι αναλυτές που «ανακαλύπτουν» πίσω από
κτική Μητσοτάκη την πρόθεσή του να συγκροτήσει πολιτικό
, υποτιμούν τον άνδρα. Ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. μπορεί
νοήσει το σχηματισμό συντηρητικού κόμματος, αλλά δεν είναι
κέψεις του να συνδέσει το όνομά του απευθείας με το εγχείρη-
ατί πρωτίστως τον ενδιαφέρει να γίνει πρωταγωνιστής και όχι
ίρσος. Η δημιουργία παράπλευρου της Ν.Δ. κόμματος, που θα
ργεί ως μοχλός πίεσης και ενδεχομένως αργότερα ως ρυθμι-
παράγοντας του πολιτικού συστήματος, διευκολύνει το σχέδιό
ν δεν είναι άλλο από την ανάρρησή του στην εξουσία.

οποίηση του στόχου αυτού περνάει μέσα από την εκλογική αιτί-
η της Ν.Δ. από τη μη κατάκτηση της αυτοδυναμίας. Αν η Ν.Δ.
σει την πλειοψηφία, τότε γίνεται φανερό ότι κλείνει άδοξα ο
κός κύκλος του κ. Μητσοτάκη. Αν αντιθέτως δεν καταφέρει ο
βερτ να οδηγήσει το κόμμα του στη νίκη, λογικό είναι να αναμέ-
αναζωπύρωση των εντάσεων, οι οποίες στην έσχατη συνέπειά
ως προκαλέσουν ακόμη και την πτώση του Μ. Έβερτ.

αιώνιση της ατμόσφαιρας αντιπαράθεσης στη Ν.Δ. παράγει αι-
α ανασφάλειας μεταξύ των οπαδών και των στελεχών. Τους
ανατολίζει σε μια λογική απόκρουσης των επιχειρημάτων του
ομματικού αντιπάλου αφήνοντας έτσι τον άλλο αντίπαλο
ΕΟΚ) ανενόχλητο να επιχειρεί να διευθετήσει τις δικές του δια-
ες. Η εσωστρέφεια είναι η καλύτερη συνταγή για την ήττα.

Μητσοτάκης έχει όμως δύο βασικά προβλήματα.

όντον: Το άγχος της ηλικίας. Πλησιάζει τα 80 και τα περιθώρια
ούν απελπιστικά. Ίσως υποχρεωθεί να επιταχύνει το βηματι-
ου με μοιραία συνέπεια να οδηγηθεί σε μετωπική σύγκρουση με
Μ. Έβερτ σε μια στιγμή που οι συσχετισμοί δυνάμεων δεν τον
ούν. Ο πόλεμος χαρακωμάτων προϋποθέτει και υποχωρητικούς
ούς και προσωρινούς συμβιβασμούς, τακτικές όμως που ο επίτι-
πρόεδρος της Ν.Δ. δεν μπορεί να επιλέξει, γιατί ο χρόνος τρέχει
τον πιέζει. Επιπροσθέτως, οφείλει να εξασφαλίσει το πολιτικό
όν της θυγατέρας του και των πιστών του βουλευτών. Το καθη-
αυτό του επιβάλλει να ακολουθήσει μια μίνιμουμ διαπραγματευ-
γραμμή με τον αντίπαλό του, έτσι ώστε σε περίπτωση μη ευόδω-
των σχεδίων του να μη βρεθεί εκτεθειμένος στις αιτιάσεις των
δών του για εγκατάλειψη.

ύτερον: Πρέπει να ισορροπήσει ανάμεσα στη φιλοδοξία του να
δεί και στη διαδεδομένη αντίληψη στους κόλπους των ψηφοφό-
της Ν.Δ. ότι οποιαδήποτε κριτική στην παράταξη, αντικειμενι-
υπονομεύει τον κεντρικό στόχο που δεν είναι άλλος από την επι-
ρφή του κόμματος στην κυβέρνηση. Ήδη, στο φιλικό Τύπο της
έχουν κάνει την εμφάνισή τους σχόλια τα οποία καλούν τα κο-
αία στελέχη να αφήσουν κατά μέρος τις αντιθέσεις και να εντα-
ύν όλα σε μια στρατηγική νίκης, προκειμένου «να φύγει» το μιση-
αι αλληλοσπαρασσόμενο ΠΑΣΟΚ από την εξουσία. Προφανώς,
θα ήθελε ο κ. Μητσοτάκης να χρεωθεί την ύβρη ότι αποτελεί το
άνικι του ΠΑΣΟΚ και του Ανδρέα Παπανδρέου!

πό τον τρόπο με τον οποίο θα χειριστεί ο επίτιμος τα δύο αυτά ζη-
ατα θα κριθεί εν πολλοίς η πολιτική καριέρα του (η ημερομηνία
εως είναι κοντά) και η υστεροφημία του στον ευρύτερο κεντροδε-
χώρο!

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑ:

Θεμιστοκλέους 37, τηλ. 38.26319, fax. 38.39.930, τ.κ. 106.77

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20 23 49

ΛΕΥΚΩΣΙΑ:

Βιβλιοπωλείο Αιγαίο, Πειραιώς & Τομπάζη 71, τηλ. (003572) 36 74 13

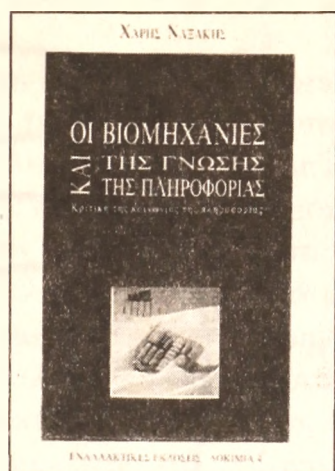

Κίμων - Βίκτωρ Γεράρδος

Σαν ξεχασμένο περιστέρι
σ' ένα καλώδιο της ΔΕΗ

Μέσα από την μυθοπλαστική κατα-
γραφή υπαρξιακών βιωμάτων, ο Κίμων-
Βίκτωρ Γεράρδος προσπαθεί να ανιχνεύ-
σει τα όρια του μεγαλείου και των
αδιεξόδων αυτής της γενιάς που ονομά-
στηκε "γενιά της μεταπολίτευσης".

"Χρωστάμε δύο λόγια στο βιβλίο
της ιστορίας", αναφέρει χαρακτηριστικά
στο βιβλίο του με τον τόσο χαρακτηριστι-
κό τίτλο.

Χάρης Ναζάκης

Οι βιομηχανίες της Γνώσης και της
Πληροφορίας

Στο νέο του βιβλίο, ο Χάρης
Ναζάκης ασχολείται εκτενώς με τη σύγ-
χρονη επανάσταση της πληροφορίας, η
οποία ως ηλεκτρονική γνώση εισέρχεται
στην παραγωγή και σταδιακά υπερβαίνει
το παλιό μαρξιστικό σχήμα παραγωγή-
υλικό προϊόν.

Η νέα κυρίαρχη τάξη, των ανθρω-
πων που χειρίζονται και κατέχουν την
πληροφορία, προβάλλει ως η απειλή του
αιώνα που έρχεται.

Ομάδα Γυναικείας
Δημιουργικής Γραφής
Τοπία Ενδυνάμωσης

Οι γυναίκες των 11 κειμένων που
περιλαμβάνονται στη συλλογή, είναι
δασκάλες νοηματικής, αρχαιολόγοι, φοι-
τήτριες, φιλόλογοι, υπαλληλοί, κλπ.

Όπως τονίζουν οι ίδιες "σκοπός της
ομάδας είναι να διευρύνει τη γυναικεία
γραφή, έτσι ώστε να μην ορίζεται ως
χάρisma αλλά ως συνεχής διαπραγμάτευ-
ση με το ανείπωτο".

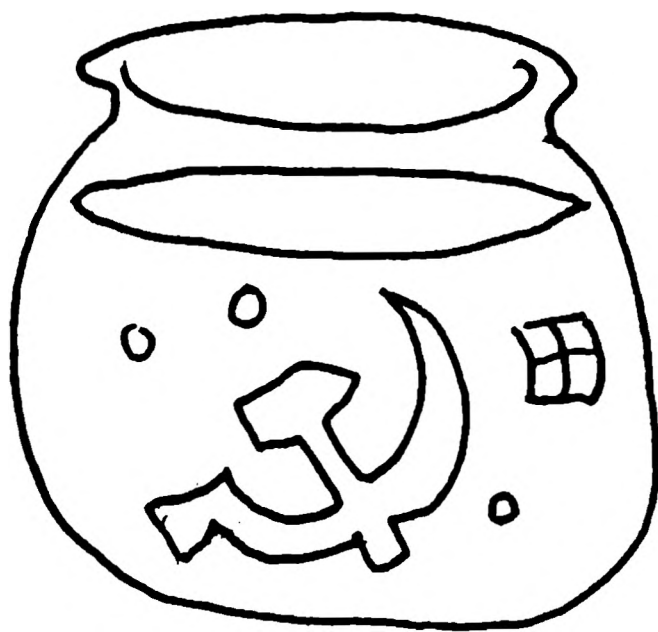
«Κάλπικες διέξοδοι» ή Εμείς και οι άλλοι

του Δημήτρη Ζώνιου

Στο ήδη περίπλοκο και δυσανάγνωστο πολιτικό τοπίο που διαμορφώνει η έκταση του «λευκού», το «άκυρου» και των αναποφάσιστων ψηφοφόρων, τα κόμματα και οι πολιτικοί, μεμονωμένα, άρχισαν διεργασίες αναζήτησης του μελλοντικού ρόλου τους στη διαχείριση της εξουσίας. Η γενικώς... παραδεκτή διαπίστωση ότι ο κύκλος του δικομματισμού έκλεισε ωθεί εξ' ανάγκης τα δύο μεγάλα κόμματα σε συζητήσεις περί μετεκλογικών εναλλακτικών συμμαχιών. Το ΚΚΕ μιλά για «κάλπικες διέξόδους» που έχουν ως μοναδικό σκοπό τη συνέχιση της εφαρμοζόμενης πολιτικής, απορρίπτει κατηγορηματικά κάθε συνεργασία «με τα υπάρχοντα κόμματα» και συνεχίζει τη δίμηνη εξόρμησή του στην εγγραφή νέων μελών. Το έδαφος της εκλογικής βάσης μπορεί να είναι πρόσφορο, η πειθώ του, ελλειψώνεται, αποδυναμώνεται, ελλείπει επεξεργασμένου προγράμματος και οράματος.

Η έντονη κινητικότητα που σημειώνεται εδώ και αρκετό καιρό στον πολιτικό στίβο, εν όψει της επόμενης εκλογικής αναμέτρησης, καταδεικνύει και το βαθμό του αδιεξόδου στο οποίο έχουν περιέλθει οι εταίροι του δικομματισμού. Όλες οι τελευταίες δημοσκοπήσεις της κοινής γνώμης καθιστούν σαφές ότι οι καιροί των αυτοδύναμων κυβερνήσεων παρήλθαν. Επιπλέον, εμφανίζουν τρίτη δύναμη τους αναποφάσιστους, τα «λευκά» και τα «άκυρα». Ωστόσο, στελέχη τόσο του ΠΑΣΟΚ όσο και της Νέας Δημοκρατίας αποκρύπτουν εντέχνως το ουσιαστικό σκέλος του μηνύματος που στέλνει μεγάλο τμήμα της εκλογικής βάσης. Αποφεύγουν δηλαδή να ομολογήσουν ότι στο στόχαστρο της καταδίκης βρίσκονται οι αντιλαϊκές επιλογές τους και όχι τα πρόσωπα που τις εφαρμόζουν, στα οποία επιχειρούν να μετατοπίσουν το πρόβλημα. Στην κατεύθυνση αυτή και πάντα με αυτοσκοπό τις προσωπικές φιλοδοξίες τους δεν διστάζουν να θυσιάσουν στην πολιτική «αρένα», προς εκτόνωση της λαϊκής κατακραυγής, ακόμη και τους επιβήτορες των κομμάτων τους.

Και πριν καλά καλά κοπάσει η πολιτικοφιλολογία για διάσπαση του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας και για αναδιάταξη

του πολιτικού σκηνικού με τη δημιουργία νέων κομματικών σχηματισμών, άνοιξαν τη συζήτηση για την «επόμενη μέρα» των εκλογών. Ο Γιώργος Σουφλιάς αφού αποφάνθηκε ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές στην πολιτική που εφαρμόζουν το ΠΑΣΟΚ και η Νέα Δημοκρατία, δεν απέκλεισε το ενδεχόμενο μετεκλογικής συνεργασίας των δύο κομμάτων. «Οι συμμαχικές εξερευνήσεις» με τη Νέα Δημοκρατία είναι αναγκαίες, έσπευσε ν' απαντήσει ο Θόδωρος Πάγκαλος. Στην αντίπερα όχθη, ο εκφραστής της κομματικής νομιμότητας στο κυβερνών κόμμα Άκης Τσοχατζόπουλος, έκανε «άνοιγμα» στην αρι-

στερά, σε μια ύστατη προσπάθεια της προοδευτικού περιτλίγματος της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Προηγμένη ξεπερασμένη από την ίδια τη ζωή λιοειπωμένη ρήση του Ανδρέα Παπανού, ότι (το ΠΑΣΟΚ και η Νέα Δημοκρατία) «συνιστούν δύο διαφορετικούς κόσμους». Απαντώντας στον διαχωρισμό «δεξιά και αντιδεξιά» επιστράτευσε και πάλι ο «σοσιαλ» πρωθυπουργός, το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας σημείωσε διά του εκπροσώπου του Μάκη Κοψίδη: «Το ΚΚΕ δεν θα δεκανίσει το ΠΑΣΟΚ, για να περάσει αντιλαϊκή πολιτική του». Το ενδεχόμενο αυτό είχε αποκλείσει τρεις ημέρες νωρίτερα, μιλώντας στο Βόλο, και η γενική ματιά του κόμματος Αλέκα Παπαρίδη, η οποία ξεκαθάρισε πως «σήμερα δεν έχουν πολιτικές δυνάμεις που θέλουν να ακολουθήσουν πολιτική γκρουπ με τις πολυεθνικές και γι' αυτό το ΚΚΕ δεν μπορεί να συνεργασθεί με κανένα από τα υπάρχοντα κόμματα». !

Θεωρείται δεδομένο ότι το κόμμα π

...ορούσε να συμμαχήσει σε καμιά περίπτωση με τον εκκολαπτόμενο υπερκομμικό πολιτικό φορέα που, όπως αποδείχθηκε ο συμμετέχων σε αυτό **Μιχάλης Κωνσταντίνου**, «θα κινείται ιδεοπο- στην παραδοσιακή σοσιαλδημοκρα- Εξίσου απαγορευτική -αν και όχι νη- διαφαίνεται και η προοπτική συ- σίας με τον **Δημήτρη Τσοβόλα**, για τοίο, στην παρούσα φάση, το ΚΚΕ ιότι αποτελεί «το ανάχωμα των πολι- δυνάμεων της συντήρησης», ώστε ν' πούν οι ψήφοι προς αυτό. Η επίθεση αντανακλά τους έντονους προβλημα- ς και τις ανησυχίες που αναπτύσσο- τα όργανα του κόμματος σχετικά με κίνδυνο ο Δ. Τσοβόλας ν' απορροφή- πλειοψηφία των ψηφοφόρων, που ροούν και αγανακτούν με την τακτική ο μεγάλων -και όχι μόνο- κομμά- Ενδεχομένως η Α. Παπαρήγα να έπει ανακατατάξεις στον πολιτικό πέραν αυτών που προαναφέρθη- κτός και αν η αναφορά της στα περί- γασίας με νέα κόμματα αποτελεί ν συγκρασμού διαφορετικών θέσε- σα στο κόμμα.

...α μεταδιοκομματικά σχήματα το ΚΚΕ εί πως «δεν θα ωφεληθούν το λαό» α το ΠΑΣΟΚ, η Ν.Δ., η ΠΟΛ. ΑΝ. Συνασπισμός, είτε αυτοδύναμοι είτε γαζόμενοι, θα «δουλεύουν ως υπάλ- της ολιγαρχίας».

...σιμοποιώντας το γνωστό πλέον δόγ- ην εφεύραν οι αρχαίοι Αθηναίοι «ε- και οι άλλοι», τα στελέχη του Περισ- συνεχίζουν από την πρώτη Νοεμβρίου ινην πολιτική εξόρμηση στο λαό, επι- ντας να τον πείσουν για την αναγκαι- «ανατροπής του σημερινού συσχετι- των πολιτικών δυνάμεων, με ενίσχυ- η ΚΚΕ». Μολονότι το κλίμα για το είναι «εύκρατο» στη λαϊκή βάση, οι πάθειές τους τείνουν ν' αποδειχθούν ικά σε σπατάλη βιολογικών δυνάμε- ρίς κομματικά οφέλη. Στην πρόβλε- πτή οδηγούν και οι διαπιστώσεις που γράφηκαν στην πανελλαδική σύσκε- τελεχών της ΚΝΕ, η οποία έγινε στις 1-1995 στην Αθήνα. Στην ομιλία της, ρερόμενη στην πολιτική του κόμματος πο πώς ανταποκρίνονται σε αυτήν οι η Α. Παπαρήγα επισήμανε: «Δεν αρ- α λέμε εμείς ότι η πολιτική μας επιβε- νεται. Το θέμα είναι να το βλέπει ο ιος. Και αυτή είναι η κατεύθυνση στην α πρέπει να παλέψουμε». Σε άλλο ση- του λόγου της κάλεσε τα στελέχη της να πλησιάζουν τους νέους, θέτοντάς

τους και το πρόβλημα και το όραμα». Η αδυναμία επικοινωνίας του κόμματος με το λαό είναι όμως το μόνο τρωτό σημείο του, όπως υπαινίχθηκε η γραμματέας του ΚΚΕ;

«Το κόμμα -όπως τονίζουν στο *Αντί* σύ- ντροφοί της, που πρόσκεινται στον **Χαρί- λαο Φλωράκη**- έχει πρωτίστως ιδεολογι- κό και δευτερευόντως πολιτικό και οργα- νωτικό πρόβλημα. Δεν έχει επεξεργασμέ- νο πρόγραμμα που να περιλαμβάνει στρα- τηγικό στόχο, τακτική, συμμαχίες σε κοι- νωνικό και πολιτικό επίπεδο, και στάδια που να οδηγούν σ' ένα προκαθορισμένο όραμα». Η απουσία αυτών των απαραίτη- των πολιτικών στοιχείων από κάποιο κομ- ματικό σχηματισμό προδιαγράφει και το βαθμό απήχησής του στον κόσμο. Τα πα- ραπάνω αποδεικνύει και η τοποθέτηση που έκανε στην ίδια σύσκεψη του κόμμα- τος ο **Π. Πετρόπουλος**, υπεύθυνος για τον τομέα των νυχτερινών μαθητών στη Θεσ- σαλονίκη. «Ο χώρος ήταν ιδανικός για να κάνουμε συσκέψεις και διάφορες κινητο- ποιήσεις με μεγάλη συμμετοχή, όμως αυτό δεν μπόρεσε ν' αποκρυσταλλωθεί και σε ένταξη νέων μελών» είπε το στέλεχος της ΚΝΕ.

Οι πολιτικοί φίλοι του ιστορικού ηγέτη του ΚΚΕ αναρωτιούνται «με ποια επιχει- ρήματα θα δράσουν τα κομματικά στελέχη για την εκλογική ενίσχυση του κόμματος». Ταυτοχρόνως, επιμένουν στην αναγκαιό- τητα ανάπτυξης κοινωνικών αλλά και πο- λιτικών συμμαχιών σε μεμονωμένα θέματα και όπου υπάρχουν συγκλίνουσες από- ψεις. «Το ΚΚΕ δρα κυρίως σε κοινωνικούς φορείς» αναφέρουν, και επισημαίνουν ότι το «να λες στον εργάτη ή στον αγρότη πως εγώ είμαι από εδώ με τους κομμουνιστές κι εσύ από εκεί με τους άλλους είναι σχεταρι- στική αντίληψη».

Όλα αυτά τα προβλήματα του κόμματος «πρέπει ν' απαντηθούν μέσα από συνέ- δριο», τονίζουν οι πολιτικοί συνοδοιπόροι του επίτιμου προέδρου. Η παρέμβαση προσφάτως του Χ. Φλωράκη στα πολιτικά δρώμενα με την αναφορά του στα περί «μετεκλογικής κυβέρνησης συνασπισμού υπό τον Κ. Μητσοτάκη» εξηγεί και την ιδε- ολογική απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στις θέσεις του και σε αυτές τις ηγεσίες του ΚΚΕ.

Για τους γνωρίζοντες, η κίνηση του επίτι- μου προέδρου είχε δύο στόχους: Πρώτον, να στείλει προς την κορυφή του κόμματος το μήνυμα «εδώ είμαι κι εγώ», και δεύτε- ρον, να τη δεσμεύσει, ώστε να υιοθετήσει την πολιτική εκτίμηση-πρόβλεψή του.

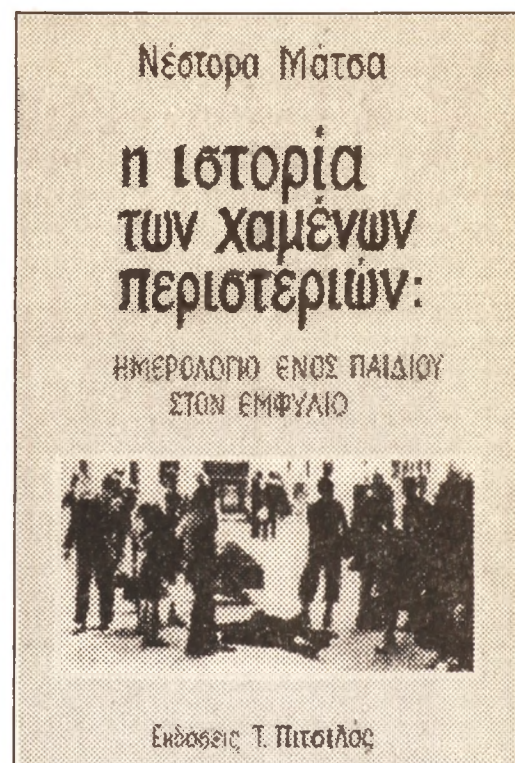
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

Το βιβλίο του

Νέστορα Μάτσα

η ιστορία των χαμένων περιστεριών

ημερολόγιο ενός
παιδιού
στον εμφύλιο

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

Αντιπαράθεση για τις θέσεις;

του Γιώργου Γερόπουλου

ΑΝΑΣΥΓ-
ΚΡΟΤΗΣΑ ΤΟΝ
ΚΕΝΤΡΟΑΡΙ-
ΣΤΕΡΟ ΧΩΡΟ!

ΩΡΑΙΑ! ΡΗΞΕ ΚΑΙ ΜΙΑ
ΜΑΤΙΑ ΣΤΟΝ ΚΑΥΣΤΗΡΑ
ΜΙΑ ΠΟΥ 'ΣΑΙ ΚΑΤΟ!

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ επικρατεί στα ηγετικά στελέχη του συνσπισμού ενόψει του συνεδρίου για το εάν θα επιλεγεί ο δρόμος της αντιπαράθεσης μέσα από τα πολιτικά κείμενα, τα οποία εκφράζουν τις διαφορετικές πολιτικές και προγραμματικές χεύσεις, ή θα ακολουθηθεί η οδός ενός γενικόλογου πολιτικού κειμένου χωρίς αιχμές, προκειμένου η τελική αντιπαράθεση διεξαχθεί για την εκλογή του ανώτατου καθοδηγητικού οργάνου του κόμματος.

Ανεξαρτήτως, πάντως, της τακτικής που θα επιλεγεί, οι θέσεις έχουν παρουσιαστεί, και ήδη στην επιτροπή θέσεων κατατεθεί δύο κείμενα που απηχούν τις απόψεις του Αριστερού Ρεύματος και της ομάδας της Κεντροαριστεράς, ενώ τριτογενείς αναμένεται να καταθέσει η Ανανεωτική Πρωτοβουλία.

Η ομάδα της Κεντροαριστεράς εκφράζει την ηγετική ομάδα του ΣΥΝ και το κείμενο των 37 σημείων του Γ. Γιάνναρου και πλήρως τις απόψεις της.

Στο κείμενο περιγράφονται με σαφήνεια και συνεκτικό οι προγραμματικές και πολιτικές προτάσεις ενός κόμματος σύγχρονης αριστεράς. Η σύγχρονη αριστερά, υπογραμμίζεται στο κείμενο, παραμένει σταθερά η δύναμη που αντιτίθεται στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων, δύναμη αντίστασης στην ανισότητα, την καταπίεση και τον ευτελισμό του ανθρώπου και της κοινωνίας, δύναμη δημοκρατικής σοσιαλιστικής προοπτικής προοδευτικού εκσυγχρονισμού.

Καθαρά «ευρωπαϊκός» ο προσανατολισμός των θέσεων, όπως αναφέρεται ότι ο ΣΥΝ υποστηρίζει την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης σε ομοσπονδιακή βάση, ενώ θεωρούν τη νομική ενοποίηση ως προϋπόθεση της πολιτικής. Σε αυτό το

Η φανερή η διαφορά με το Αριστερό Ρεύμα, το οποίο επί της
ίας απορρίπτει τη διαδικασία ενοποίησης της Ευρωπαϊκής
υσης και θεωρεί ότι αποτελεί μια χαμένη υπόθεση για τις δυ-
εις της αριστεράς. Εξάλλου, τα δύο πολιτικά ρεύματα στον
Ν έχουν διαφορετικές αναφορές στις διεργασίες στην Ευρω-
ή Αριστερά. Πιο κοντά στις διεργασίες του τμήματος της αρι-
άς, που έχει αποβάλει τον κομμουνιστικό μανδύα και επιζη-
πυγκλίσεις με δυνάμεις της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας
των ριζοσπαστικών κινήσεων, βρίσκονται τα στελέχη της
δας της κεντροαριστεράς, ενώ οι του Αριστερού Ρεύματος
ζητούν στηρίγματα στο τμήμα εκείνο το οποίο επιδιώκει την
νακομμουνιστικοποίηση της αριστεράς μέσα από ανανεωτι-
(;) δρόμους (βλέπε Κομμουνιστική Επανάσταση στην Ιτα-

ο πολιτικό επίπεδο το κείμενο των «37 σημείων» τονίζει ότι ο
πρέπει να προβάλει ένα πρόγραμμα ανόρθωσης και προο-
ικού εκσυγχρονισμού της χώρας, επιδιώκοντας παράλληλα
εξασφαλίσει την ευρύτερη δυνατή συναίνεση.

ο πρόγραμμα βρίσκεται στην καρδιά οποιωνδήποτε πρωτο-
ιών και ελιγμών για τη διαμόρφωση συμμαχιών και κυβερνη-
ν συμφωνιών» και προσθέτει ότι «στις σύγχρονες δημοκρατίες
λερνούν» και οι αντιπολιτεύσεις». Παράλληλα, επισημαίνει
οι ζωντανές δυνάμεις της κοινωνίας έχουν ποικίλο πολιτικό
ελθόν και παρόν, αλλά μπορούν να αναζητήσουν συγκλίνουσα
ίσως κοινή πορεία και μέλλον μόνο μέσα από προσεγγίσεις
γραμματικού χαρακτήρα». Μέσα από αυτή τη γενική διατύ-
η διαφαίνονται οι στοχεύσεις της ομάδας της κεντροαριστε-
για το νέο πολιτικό σκηνικό και το ρόλο του ΣΥΝ, ο οποίος
ς σημειώνουν «δεν θα είναι απλού θεατή και σχολιαστή των
ίξεων και των γεγονότων, που άλλοι θα καθορίζουν μέσα σε
ή τη ρευστή περίοδο». Ο ΣΥΝ θα είναι έτοιμος, υπογραμμίζουν,
αναλάβει ευθύνες για την έξοδο της χώρας από την κρίση, από
ιαδήποτε θέση που θα κρίνει πιο πρόσφορη γι' αυτό το σκοπό.
ο πλαίσιο αυτών των θέσεων η ομάδα της κεντροαριστεράς
επεξεργαστεί και πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της χώρας με
μέσ τα ζητήματα των θεσμών και της οικονομίας. Στα θέματα
ονομικής πολιτικής οι απόψεις της ομάδας διαφοροποιούνται
έστω από τις παραδοσιακές θέσεις της αριστεράς. Χαρα-
ριστικά αναφέρουν ότι «οι αντιθέσεις και οι παρενέργειες της
ίθερης αγοράς επιβάλλουν ρυθμίσεις και παρεμβάσεις κοινω-
νική και δημόσιου χαρακτήρα» και συμπληρώνουν ότι «δεν είναι
άκεια αυτό ή εκείνο το ιδιοκτησιακό καθεστώς των παραγωγι-
μονάδων, καθώς», όπως σημειώνουν, «οι κρατικοποιήσεις
αν πολλές φορές απλό σωσίβιο χρεοκοπημένων επιχειρημα-
τη».

πόσο, τονίζουν την ανάγκη ύπαρξης του κοινωνικού κράτους,
ποίο θα έχει αναφορές στο σήμερα και όχι στις δεκαετίες του
και του '70.

ομάδα της κεντροαριστεράς με την πρόταση των 37 σημείων
οδοξεί να ηγηθεί του ΣΥΝ στη νέα πολιτική περίοδο, αλλά και
ταίξει καθοριστικό ρόλο στην ανασυγκρότηση του κεντροαρι-
ρού χώρου υπό το φως των τελευταίων εξελίξεων στον όμορφο
ρο του ΠΑΣΟΚ.

εξάλλου, πολλοί μιλούν για μια νέα ιστορική ευκαιρία, μετά το
4, των δυνάμεων της ανανεωτικής αριστεράς να καθοδηγή-
ν πολιτικά την πορεία ανασύνθεσης της κεντροαριστεράς.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

HORST BLANCK ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8, Τηλ.: 36.27.318

Κυβέρνηση Αυριανιστών

του Μανώλη Βασιλάκη

Προσοχή! Προειδοποίηση προς τους αναγνώστες: Το έργο του **Αρχιαυριανιστή** που θα παρουσιάσουμε σε δεύτερη προβολή είναι αυστηρώς ακατάλληλο για ανθρώπους που δεν νιώδουν δαγκωματιές του εσώτερου. Λάβετε τις αναγκαίες προφυλάξεις κι ελάτε να σας ξεναγήσουμε στον μυσάρο πολιτικό υπόκοσμο.

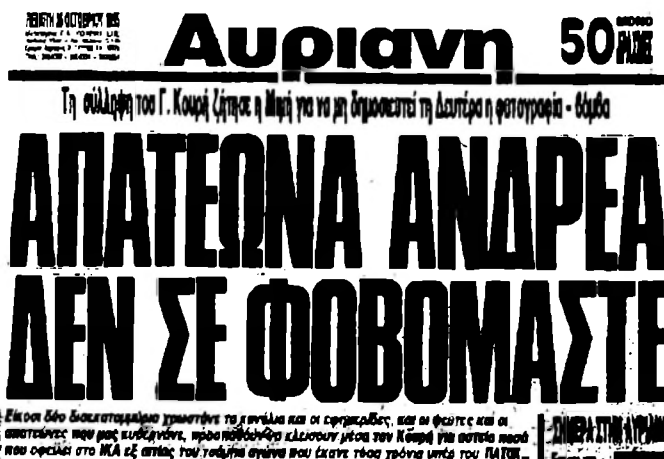
Οι άνθρωποι οι οποίοι αποτελούν την σημερινή κυβέρνηση, τώρα που υφίσταται η πρωθυπουργίνα τους ένα μέρος από όσα υπέστησαν τα θύματά τους, ακόμη και τώρα αρνούνται να καταδικάσουν τον αυριανισμό. Είναι χαρακτηριστικές οι δηλώσεις των τελευταίων ημερών. Ο κυβερνητικός εκπρόσωπος (29/10), αμετανόητος στον αυριανισμό, την καταδικάζει «από ένα σημείο και πέρα» (διότι «τον τελευταίο καιρό η εφημερίδα **Αυριανή** και ο εκδότης της **Γ. Κουρή**, σήμερα, ξεπερνώντας κάθε όριο...»), τώρα δηλαδή που δαγκώνει τον Νονό της.

Ο ίδιος ο **Α. Παπανδρέου**, όταν εκδηλώθηκε η ρήξη των σχέσεών του με τον **Γ. Κουρή**, με δισέλιδη συνέντευξή του στην εφημερίδα **Τα Νέα**, στις 4.1.'95, edήλωσε: «Υπάρχει και μία μεταγραφή! Μια εφημερίδα, που είναι γεγονός και το έχω αναγνωρίσει δημόσια, μας στήριξε σε δύσκολες ώρες και μένα και το ΠΑΣΟΚ. Σήμερα σέρνει το χορό μιας αήθους επίθεσης με πλήρη συντονισμό με τις χειρότερες εκδοχές της άλλης πλευράς». Και στην ερώτηση «Γιατί, όμως, γ. Πρόεδρε;», απαντά: «Οι προσωπικοί λόγοι καθενός αφορούν τον ίδιο. Εγώ μένω στα πολιτικά χαρακτηριστικά: Είναι ένα ξαναζεσταμένο '89. Με τις ίδιες μεθόδους και την ίδια αθλιότητα». Ο **Γ. Κουρή** έδωσε την εξήγηση: «Οι μεγάλοι συνωμότες, όταν φθάσουν ψηλά και αναρριχηθούν στην εξουσία, θέλουν να εξαφανίσουν αυτούς που ξέρουν τα μυστικά τους και τους βοήθησαν να φθάσουν μέχρι εκεί, γιατί ξέρουν όλα όσα έχουν γίνει στο παρασκήνιο» (Αντέννα, 17.1.'95). Όσο για την «αλλαγή»

— Κ' εσύ ποιος είσαι ο ψόφιος, με τα θολά, τα ολάνοιχτα σα μαγεμένα μάτια, τα καρφωμένα απάνου μας;

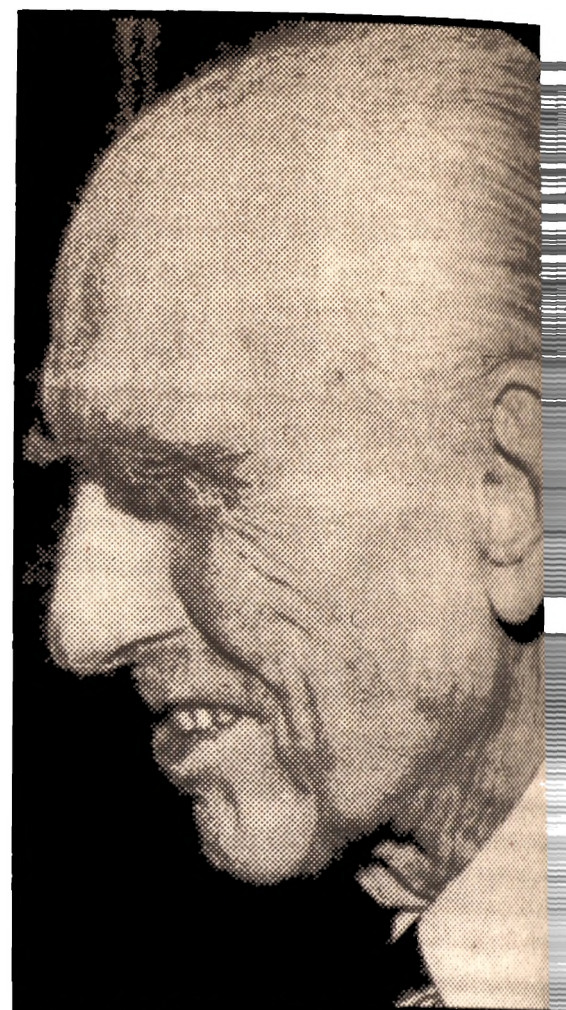
— Ο Ξεπεσμός εγώ είμαι.

(Κ. Παλαμιάς, Σατιρικά Γυμνάσματα)

που διεπίστωσε ο **Α. Παπανδρέου**, θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η **Αυριανή** δεν άλλαξε, παραμένει σταθερή στις αρχές του παπανδρείσμου, παραμένει σταθερά το «υπόδειγμα δημοσιογραφίας» που ήταν και είναι. Στο βόρβορο ο ήλιος ίσα πέφτει / και λάμπει ο βόρβορος, του ήλιου σαν σταυραδερφός, / ο ήλιος κι' εκεί, πάντα ήλιος, δεν ξεπέφτει, / ούτε ο βόρβορος αλλάζει, δεν γίνεται φως.

Ο πρωθυπουργικός εξάδελφος στις 30/10 από την τηλεόραση του **SKY** έλεγε ότι «τότε (: 1989 στην **Αυριανή**) δούλευα στο μετερίζι της δημοκρατίας». (Λησμόνησε όμως να μας πει τι είδους μετερίζι ήταν το άλλο, του Κοσκωτά, όπου επίσης εργαζόταν). Πράγματι, επρόκειτο για μετερίζι του ανδρεοπαπανδρείσμου. Την περασμένη εβδομάδα έγινε μάλιστα μια μεγάλη αποκάλυψις στην οποία όμως δεν εδόθη άλλη δημοσιότητα. Ο **Αντ. Κωβαίος**, δικηγόρος του **Γ. Κουρή** και στέλεχος του συγκροτήματός του edήλωσε (30/10) από την τηλεόραση του **SKY**: «Εγώ δεν εγνώριζα τον **Γ.**

Κουρή. Ήμουν διευθυντής τότε της **Ι** όταν με φώναξε ο **Κ. Λαλιώτης** και μου να πάω στο Συγκρότημα **Κουρή** για να λουμε μια νέα εφημερίδα και να στήσο το Κανάλι 29. Έδωσαν μάλιστα και τον μπό. Πήγα εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ, ως λεχος του ΠΑΣΟΚ στο συγκρότημα κρή...». Πράγματι στήθηκε το **K29** και δόθη η εφημερίδα **Νίκη**. Όταν διεκόπη έκδοσής της στις 7.3.'94 για να «ενοπιθεί» με την **Αυριανή**, έγραφε στο κύριο θρο τού τελευταίου φύλλου της: «Η έκδο της **Νίκης** δεν εξυπηρετούσε αποκλεισ κανέναν εμπορικό στόχο. Η εφημερίδα τή δημιουργήθηκε για να σπάσει η απο νωση που είχε επιβάλει το τραστ των εκ τών στο ΠΑΣΟΚ την περίοδο των παρα μιών του **Ανδρέα Παπανδρέου** και άλλ στελεχών του Κινήματός στο Ειδικό Δι στήριο. (...) Η **Νίκη** προσέλαβε και πλειοψηφία των συντακτών της **ΕΞ ΜΗΣΗΣ**,...».

Αλλά θα πρέπει να σημειώσουμε και ά ένα περιστατικό το οποίο δείχνει τις ο

Ο βόρβορος εναντίον του Μάνου Χατζιδάκι

«Τι εκφράζει
και τι εκπροσωπεί
σε τούτο τον τόπο
ο Μ. Χατζιδάκις;»

Κίμων Κουλούρης

8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1987. Έχουν προηγηθεί, από το 1985, αποκρουστικές, ακατονόμαστες ύβρεις της Αυριανής εναντίον του «κύναιδου», τις οποίες δεν θέλουμε να επαναλάβουμε. Ο Μάνος επραγματοποίησε στο Παναθηναϊκό Στάδιο συναυλία και έκανε έντονες δηλώσεις για το φαινόμενο του αυριανικού βούρκου ζητώντας την καταδίκη και την απομόνωσή του. Ιδού πώς απήντησε το «υπόδειγμα δημοσιογραφίας» του Α. Παπανδρέου την επομένη 9.9. '87:

Τίτλος: **Ψυχικό AIDS ανώμαλου εκμανλιστή.** «Χθες εμφανίστηκε κι ένας χαμερπής ομοφυλόφιλος, ένας κύναιδος ολκής, να σε αποκαλέσει φίλε αναγνώστη φασίστα! Μπροστά σε χιλιάδες ανθρώπους και με μια εμπάθεια που διακρίνει τους παθητικούς ανώμαλους, εδήλωσε ότι η εφημερίδα που διαβάζεις είναι φασιστική και συνεπώς εσύ, ο αναγνώστης, φασίστας! Και τα εδήλωσε δημόσια τα θηλυκά του εμμέσματα, ένα κνώδαλο που γλείφει από τότε που υπάρχει, τις πατούσες του φασισμού!

Πώς είναι δυνατόν ένα κάθαρμα να αφήνεται ελεύθερο με λύσσα και με πάθος όλους αυτούς τους πολίτες να τους βρίζει με τη χυδαιότητα των οίκων ανοχής. Ποιος έδωσε το δικαίωμα στον απαίσιο εκμανλιστή των νέων, που... (: παραλείπομε ακατονόμαστες ύβρεις), ποιος επέτρεψε σ' αυτό το απόβρασμα να παίρνει το μικρόφωνο στα χέρια του και να εκθέτει οργανωτές μιας φιλανθρωπικής εκδήλωσης.

Αυτό το σκουληκιασμένο τομάρι αποτελεί στίγμα για τη σημερινή ελληνική κοινωνία. Να προστατεύσουμε τα παιδιά μας από το ηθικό AIDS αυτού του βρωμερού υποκειμένου. (...).

Παπανδρέου - Κουρή. Λίγο μετά την ροφή του από το Χέρφιλντ, ο Α. Πα-
ρέου μετέβη μαζί με όλη την κυβέρνη-
τον Ταύρο, στις 17 Δεκεμβρίου 1988
κόντας το δριμύ ψύχος και την χιονο-
ια εκείνης της ημέρας, και εγκαινίασε
άδιο Αθήνα. Απηύθυνε δε μήνυμα
τον ελληνικό λαό που μετέδωσε πρω-
σταθμός του Ταύρου και εκ προοιμί-
σθάνθηκε την ανάγκη να πει: «Βέ-
μπαίνει το ερώτημα γιατί δεν προτί-
το βήμα της Βουλής και απευθύνω
ια εκτός Βουλής». Λόγω της συζήτη-
ου Προϋπολογισμού, όπως είπε, προ-
ε το μετερίζι, την δημοκρατική έπαλ-
Η κραυγή «Κάτω οι νέοι προδότες»
σε επί 2-3 ώρες τον Ταύρο» σημείωνε
τορτάζ της Αυριανής.

σήμερα ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Δ.
κόπουλος (30/10) ζητεί «να ριχτεί
πυρά ο Κουρής»!... Το '89 η Αυριανή
σε να ριφθούν στην πυρά οι προδό-
'85 ζητούσε: στην πυρά ο Γερμανός.
ρα που κτυπά τον Μεγάλο Προαγωγό
υριανισμού, σήμερα που τους κρεμά-
ον Σαλταπήδα του Έντγκαρ Άλλαν
μασκαρεμένους ουραγκουτάγκους,
μένους με πίσσα και μπαμπάκι, στον
ο πολυέλαιο και με ένα δαυλό ετοι-
αι να τους δώσει φωτιά να λαμπαδιά-
σήμερα που ανηλεώς τούς χτυπά με
α μέσα που κατ' εντολήν τού Α. Πα-
ρέου χρησιμοποιούσε εις βάρος των
άλων του, σήμερα ο Παπανδρέου θυ-
ε να ζητήσει «να καταδικάσουμε όλοι
δαιότητα! Χωρίς να κοιτάξει ούτε
αιγμή στον καθρέφτη του ούτε, φυσι-
σσα του. Αλλά αν στο ομώνυμο διήγη-
υ Πόε ο Σαλταπήδας είναι ένας συ-
ής γελοτοποιός του Βασιλιά, ο Γ.
ής είναι ένας γραφικός πλην επικίν-
πρώην μπράβος τού Α. Παπανδρέου.
δυστυχώς- είναι τρομερό που γίνεται
υτόν τον τρόπον η εκκαθάριση (αν γί-
ων λογαριασμών του Α. Παπανδρέου
Ιστορία. Παρακολουθούμε μια τρα-
ληστών, παρακολουθούμε, την φθο-
ς διαφθοράς! Α. Παπανδρέου και
ής/αυριανισμός είναι «οι δύο όψεις
του νομίσματος» (Αυγή, 31.10. '95).

ενός μηνός ο αντ' αυτού, ο δανειστής
Α. Λιβάνης εξήτησε -ω του θράσους-
ους δημοσιογράφους να «ξανακοιτά-
μέσα τους». Κοιτάξαμε λοιπόν, παρ'
ην αποστροφή μας, μάλλον στα ρηχά
υχής τού Α. Παπανδρέου, στην ένδο-
πλαδή Αυριανή, που αποτελούσε «υ-
γμα δημοσιογραφίας» κατά τον Νονό
αι ιδού τι είδαμε σ' αυτήν την κόλαση.

Θα γίνουν όλα
δσα εξαγγέλ-
ο Ανδρέας

Αυριανή
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗΣ 1974
Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΗΣ 1974
ΤΕΤΑΡΤΗ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1987

Στο ακαρι
και η ΚΥΔΗΠ

Οργή και αγανάκτηση για τις φασιστικές δηλώσεις του κατά της «Αυριανής»

ΟΛΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

Η κυβέρνηση, κόμματα, υπουργοί, ο πρόεδρος του Αρείου Πά-
γου, βουλευτές και απλοί πολίτες στο πλευρό της εφημερίδας μας

Αυτά η Αυριανή. Όμως την ίδια μέρα εί-
χαμε «ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΓΙΑ
ΤΙΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ Μ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΗ ΣΤΟ
ΣΤΑΔΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΥΡΙΑΝΗΣ». Ο τότε
κυβερνητικός εκπρόσωπος (αργότερα συ-
νεργάτης του Κοσκωτά και νυν ευρωβου-
λευτής) Γ. Ρουμπάτης «έδωσε απάντηση
ράπισμα στην κρυπτοφασιστική νοοτρο-
πία του Χατζηδάκη». Στο φύλλο της Αυ-
ριανής της 9.9. '87 παρελαύνουν όλα τα κύ-
βερνητικά στελέχη, για να χαϊδέψουν τα
τριχωτά του λαϊκισμού και να στηλιτεύ-
σουν τον Μ. Χατζιδάκι. Ο Μ. Κουτσό-
γιωργας που τον χαρακτήρισε «κομματικό
υπηρέτη», ο Γ. Α. Μαγκάκης που διεπί-
στωσε «επίθεση κατά του Τύπου απαράδε-
κτης βιαιότητας», ως υπουργός Πολιτι-
σμού (!) η Μελίνα Μερκούρη για να πει
ότι «Δεν είναι δυνατόν στις μέρες μας να
βγαίνει κάποιος και να καταφέρεται ενά-
ντια στην ελευθεροτυπία», ο Θ. Πάγκαλος
για να δηλώσει: «Η Αυριανή είναι μια απ'
τις ελάχιστα καθολικά πολιτικές εφημερί-
δες που απομένουν και η σημασία της για
τη δημόσια ζωή είναι τεράστια», ο γνωστός
Κ. Κουλούρης να αναρωτηθεί «τι εκφρά-
ζει και τι εκπροσωπεί σε τούτο τον τόπο ο
Μ. Χατζιδάκις», που με το «χθεσινό γεμάτο
εμπάθεια ντελίριο εναντίον της εφημερί-
δας επιχειρεί να αναβιώσει καταδικασμέ-
νες αμετάκλητα νοοτροπίες ολοκληρωτι-
σμού», ο Α. Δροσογιάννης μιλά για «σπί-
λωση μιας εφημερίδας που οι αγώνες της
είναι καταξιωμένοι στη συνείδηση του ελ-
ληνικού λαού» και πολλοί άλλοι από την
Ελ. Ανουσάκη έως τον τότε πρόεδρο του
Α. Πάγου (!) Γ. Κώνστα και τον πρώην
πρόεδρο Α. Στασινό.

Η εκστρατεία λάσπης εναντίον του Μ. Χατζιδάκι συνεχίστηκε, και με όλο το απύθμενο θράσος τους εμήνυσαν τον Μάνο, όπως διαβάζουμε δύο ημέρες μετά (11.9.'87): «Με αγωγή κατά του Χατζιδάκι η Αυριανή ζητά 40 εκατομμύρια», διότι εκτός των άλλων προκάλεσε «και ηθική βλάβη (!) στην εφημερίδα μας». Δύο χρόνια πριν, το 1985, πάλι η Αυριανή ζητούσε με αγωγή της αποζημίωση 10 εκατομμυρίων «επειδή ο καθ' ου ύβρισε και συκοφάντησε με την βάνουση λέξη "φυλλάδα" την εφημερίδα μου Αυριανή...».

Αλλά και το 1989 πάλι «εμήνυσαν τον Μ. Χατζιδάκι για τις αθλιότητές» του! Πολλοί μάλιστα "αγωνιστές" αυτόκλητοι απειλούσαν με μηνύσεις!

Επειδή υποστηρίζουμε ότι όλοι στο ΠΑΣΟΚ υπήρξαν αυριανιστές, ουδενός και ουδεμιάς εξαιρουμένων, για την τεκμηρίωση του ισχυρισμού θα πρέπει να τονίσουμε ότι όλοι βούτηξαν στον βούρκο, από τον ευρωπαϊκόν Ν. Αθανασόπουλο που «αποδοκίμαζε με αποστροφή τις δηλώσεις του Μ. Χατζιδάκι και διεπίστωνε αδίκημα σε βαθμό κακουργήματος ζητώντας να του επιβληθεί ποινή φυλάκισης μέχρι τρία χρόνια» έως τον Ιεώδη Στ. Τζουμάκα ο οποίος σήμερα προσπαθεί να τηρήσει αποστάσεις, αλλά στις 29.12.'89 πλάι στον Αθανασόπουλο εδήλωνε την «αλληλεγγύη του στον Κουρή». Ποιος δεν θυμάται τις ... ιδεολογικές συζητήσεις περί του δοκιμωτέρου όρου για να αυτοπροσδιορίζονται οι αγωνισταί, αυριανιστής ή αυριανικός, στο Κ29 με τον Ευ. Γιαννόπουλο και άλλους "προοδευτικούς"; Όλοι παρήλασαν από τις σελίδες της «τιμιότερης ελληνικής εφημερίδας» και των άλλων εντύπων του Συγκροτήματος Κουρή, όλοι στην μια ή την άλλη περίπτωση αθλίων επιθέσεων συμπαραστάθηκαν, όλοι ενεφανίσθησαν από το Κανάλι 29 και έτσι όλοι έχουν ανεξίτηλο το στίγμα που τους άφησε ο συγχρωτισμός αυτός. Όλοι τους το ολιγώτερο ανέχθηκαν και υπέθαλψαν αυτόν τον αλητοφασισμό, όλοι πέρασαν από τον πάγκο για να βιασθούν και να βιάσουν την αλήθεια, την δικαιοσύνη, την ηθική. Και όσοι σήμερα επιδιώκουν να εμφανισθούν ως εκσυγχρονιστές ή δημοκρατικοί, το ολιγώτερο που θα έπρεπε να πράξουν είναι να ζητήσουν πρώτα απ' όλα συγγνώμη από τα θύματά τους. Και να ομολογήσουν επί τέλους κάποιες αλήθειες ενώπιον του ελληνικού λαού. Για το τι μας συνέβη. Για το τι διέπραξε αυτό το "Κίνημα"... Άραγε, ποια ανωτέρα βία τούς κρατά, ποιος φόβος τους ενώνει;

Εκλογές 1985. «Επιχείρηση Γλάρος»

Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΕ ΦΛΩΡΑΚΗ-ΚΥΡΚΟ
Για τη βοήθεια που του δίνουν στον αγώνα του κατά του ΠΑΣΟΚ

Αυριανή 27/10

Όλοι στο Σύνταγμα για τη νέα νίκη
ΘΑΒΕΙ ΑΠΟΨΕ Ο
ΛΑΟΣ ΤΟΝ ΓΕΡΜΑΝΟ

Ο Γ. ΚΟΥΡΗΣ δεκάδες φορές, γραπτώς και προφορικά έχει επαναλάβει ότι «εγώ έκαμα τον Παπανδρέου δυο φορές πρωθυπουργό και μια φορά τον γλίτωσα από τη φυλακή». Δεν έχει και άδικο. Ας δούμε πώς τον βοήθησε στις εκλογές του '85. Ας εξετάσουμε τον ρόλο μιας φωτογραφίας στην σύγχρονη ιστορία, εφ' όσον είναι επίκαιρο το θέμα της ολοσέλιδης φωτογραφίας (Αυριανή, 27/10) που τόσο ενόχλησε τον Α. Παπανδρέου.

[Παρέκβασις: Το πρωτοσέλιδο της προηγούμενης (26/10) «ΑΠΑΤΕΩΝΑ ΑΝΔΡΕΑ ΔΕΝ ΣΕ ΦΟΒΟΜΑΣΤΕ», δεν τον προσέβαλε! Ούτε οι προηγούμενες δημοσιεύσεις κοσμιωτέρων (;) φωτογραφιών γυμνών της συζύγου του! (Διακρίνομε τις γυμνές από τις πορνό, θεωρώντας ως εθνικές πορνοφωτογραφίες εκείνες από την Πάτμο, την Τήνο, την Φλώρινα, το τσίσιμα με το κουτάλακι κ.λπ. οι οποίες κάνουν τον γύρο του κόσμου)].

Όπως ομολόγησε στις 15.1.'95 ο ίδιος ο Κουρής (αυτός διαταγές εκτελούσε), ο Α. Παπανδρέου του έστειλε, το 1985, την περιβόητη φωτογραφία του Κ. Μητσοτάκη με τους Γερμανούς. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1995, ήρθε μια ανταπόκριση του Τάσου Τέλλογλου από το Βερολίνο (Καθημερινή, 14.3.'95) που παρουσίαζε στοιχεία και έγγραφα μιας (πολιτικής μόνον;) σκευωρίας του Α. Παπανδρέου. Δημοσιεύθηκε με τον αδιάφορο τίτλο «Προσπάθεια ανάμιξης στα εσωτερικά της Ελλάδος» στις εσωτερικές σελίδες της εφημερίδας. Σύμφωνα με τα έγγραφα αυτά που προέρχονται από το αρχείο του Κ.Κ. Αν. Γερμανίας και της διαβόητης ΣΤΑΖΙ, ο Α. Παπανδρέου, κατά την επίσκεψή του τον Ιούλιο του 1984 στον Έ. Χόνεκερ του εξήτησε και μια μικρή εξυπηρέτηση. Έτσι ανετέθη στον υποδιευθυντή της Υπηρεσίας Παραπληροφόρησης της ΣΤΑΖΙ Χ. Μπρέμερ η «Επι-

ΦΑΣΧΙΣΤΕΣ ΣΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΚΕΠΤΑΖΙ
Απόρρητο σχέδιο έχει εγκρίνει προσωπικά ο Μαν.

Αυριανή 27/10

Φήμες ότι υπάρχει φωτογραφία που δε

ΜΕ ΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΕΣ-
Ο ΚΩΣΤΑΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚ

Δέκα δημοσιογράφοι μας ψάχνουν να τη βρ.

«Απόψε πεθαίνει ο φίλος των ΕΣ
ήταν το σύνθημα που συγκλόνισε τη Λαοθάλασσα

Μαύρο στο φίλο των ΕΣ
Τι θα ψηφίσεις; Ελληνα ή Γερμ

χείρηση Γλάρος». Ο Μπρέμερ, σύμφωνα με την ανταπόκριση, παραποίησε και τασκεύασε "στοιχεία" τα οποία διορθήκαν στον Α. Παπανδρέου. Αναίτιος δε την επιτυχία του εγχείρηστος ανωτέρους του σημειώνει κάποιον μαύρο χιούμορ: «Έτσι η Γκεστάπο έλα τον σημαντικότερο ρόλο σε μεταπολεμική εκλογική αναμέτρηση». Πράγματι, απειλείτο το ΠΑΣΟΚ στις εκλογές 1985 διότι η διαφορά των δύο αντιπάλων ήταν ελάχιστη, η χαλκευμένη φωτογραφία και άλλα "στοιχεία" ήρθαν στον Α. Παπανδρέου κι αυτός τα διαβίβασε αρμοστο εκτελεστικό του όργανον διά τα πτέρω. Και άρχισε μια τεράστια συκοφαντική επιχείρηση από τον Ταύρο. Η Αυριανή με την φωτογραφία μοιραζόταν δωρεάν όλες τις προεκλογικές συγκεντρώσεις τα τάγματα εφόδου των περιτρίμματος αυριανισμού, και εκυριάρχησε σε όλο προεκλογικό αγώνα. Αντιγράφουμε τους πρωτοσέλιδους τίτλους της:

10.5.'85: Άνθρωπος των Ναζί ο Κώ Μητσοτάκης. Διατηρούσε στενές σχέσεις με τους κατακτητές και φωτογραφία αγκαλιά με αξιωματικούς των «ΕΣ-ΕΣ»
11.5.'85: Αληθινή η φωτογραφία ομολογεί ο Μητσοτάκης, κάνει όμως πως δεν... μιάται τότε "τραβήχτηκε" και έβγαλε για μάρτυρα ότι ήταν... αντιστικός!

Είχε στενές σχέσεις με τους Γερμανούς «ΕΣ-ΕΣ»!

Ανδρέας: Σε ανωμαλία θέλει να μας πει ο Μητσοτάκης.

(Αυτό το φύλλο πουλήθηκε σε 35 αντίτυπα).

12.5.'95: Νέες αποκαλύψεις για τη δ

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

δεν γυρίζει πίσω

Λαϊκισμός

Όταν ο αυριανισμός βρυχάται ως τιμητής των δημοκρατικών θεσμών και ο ανδρεοπαπανδρεϊσμός μετά συζύγου και των τέκνων που κύπτουν συστηματικά τον αυχένα, με τα θρασίμια του, ξαναδιαστρέφει την κοινή λογική, ονομάζοντας αυτή τη διαστροφή πολιτική, τότε χρειαίν έχομεν όσους μίλησαν για το φαινόμενο του λαϊκισμού στη μεταπολιτευτική και, κυρίως, την πασοκοκρατούμενη Ελλάδα.

Προσφεύγουμε στο βιβλίο του Άγγελου Ελεφάντη, *Στον αστερισμό του λαϊκισμού* (εκδ. Ο Πολίτης, Αθήνα 1991), ο οποίος διατυπώνει τα χαρακτηριστικά του. Γράφει: «Στα πρόθυρα του 1992 και του 1996, μέσα στην καρδιά της Ευρώπης και μεις, ζούμε χωρίς την αίσθηση της ταυτότητας και την επίγνωση της διαφοράς. Μίμηση και απέχθεια προς τον ξένο. Έπαρση και δουλικότητα. Περιφρόνηση και απομονωτισμός, αυτάρκεια και ξεβράκωμα. Αφού έφαξε να βρει τους συγγενείς του κατά και που δεν υπήρχαν, κατά τον Καντάφι, τον Χομεϊνί, το Μπάαθ, αφού επαίρονταν σαν μάθαινε ότι οι Δυτικοευρωπαίοι τα θαλάσσωσαν, αφού όλοι, Άγγλοι, Γάλλοι, Ιταλοί, Γερμανοί, εξομοιώθηκαν με αρπακτικά κοράκια, αυτός ο Νεοέλληνας της πασοκικής κοσμογονίας μπορεί να αισθάνεται υπερήφανος, ανεξάρτητος, δηλαδή αδέσποτος, πρόσφυγας στον τόπο του, ανέστιος, περιδεής, καχύποπτος απέναντι στους άλλους, ύποπτος για τους άλλους, σαν την πολυδιάστατη εξωτερική πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου. Ποτέ δεν βρεθήκαμε πιο μακριά από τους συντοπίτες μας της Ευρώπης. Απ' αυτούς κρατήσαμε μόνο τις τηλεσαχλαμάρες.

Πολύ πριν από την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» καταστράφηκε στον τόπο μας η πίστη στο σοσιαλισμό, ό,τι πολυτιμότερο δηλαδή είχε φτιάξει η ιστορική Αριστερά για και με τον λαϊκό κόσμο, παρά τις ήττες, τις στρεβλώσεις της και τους αναχρονισμούς της. Δεν ήταν το τείχος που γκρεμίστηκε στο Βερολίνο που γκρέμισε και την πίστη των αριστερών στο σοσιαλισμό. Οι κατεδαφίσεις είχαν προηγηθεί καθώς τα ανδρεοπαπανδρεϊκά ιδεολογήματα κατακτούσαν τον τόπο και τον κόσμο. Το

ΠΑΣΟΚ παρέλαβε κόσμο δημοκρατικό κι αριστερό, δεν τον έκανε ούτε πιο αριστερό ούτε πιο δημοκρατικό. Τον έκανε κυνικό. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη υπηρεσία του λαϊκισμού στον μεγάλο του αφέντη, τον αστισμό...»

Αυριανισμός

Σ' αυτό το κυνικό πλαίσιο ριζωσε, αναπτύχθηκε και θέριψε η *Αυριανή*. Κι αυτού του κυνισμού τα επιτίμια λούζεται τώρα το ΠΑΣΟΚ τρέχοντας και μη φτάνοντας. Αυτά τα επιτίμια λούζονται κι οι αυτοαποκαλούμενοι «σοβαροί» του Κινήματος – ο Ευάγγελος Βενιζέλος, π.χ., ο Κώστας Σημίτης, η Βάσω Παπανδρέου... Ας πρόσεχαν. Στο κάτω κάτω, όταν ο Κουρής έβριζε άλλους και αποκαλούσε τη Μιμή «χρυσό κορίτσι», όλοι βολεύονταν. Ευχαριστημένοι μέσα στο βούρκο, ίσως επειδή πατούσαν στο κεφάλι κάποιου άλλου και αυτοί είχαν το κεφάλι έξω, στον αέρα. Ενώ, τώρα, τα κεφάλια μέσα. Όλο το επίσημο ΠΑΣΟΚ έχει λατρέψει τον Κουρή. Αλλά ποιος ήταν ο πάλαι ποτέ εκφραστής του σοσιαλισμού, ο εκπρόσωπος της «υποδειγματικής και έγκυρης δημοσιογραφίας; Μήπως δεν ήταν ο άνθρωπος που κατεδάφιζε εν μία νυκτί και τους πιο άσπιλους μύθους της φτώχειας μας καθημερινότητας. Μήπως δεν εισήγαγε μεθόδους γκαγκστερισμού στον Τύπο; Μήπως δεν ήταν ο άνθρωπος που πέταξε απ' το παράθυρο του δεύτερου ορόφου συντάκτη που μίλησε για τις αδιανόητες συνθήκες εργασίας στο... Μέγαρο του Ταύρου; Μήπως...

Κι όμως... Ο Κουρής είχε μεγάλα σχέδια από παλιά, λέει παλαιός συντάκτης που έφυγε άρον άρον, όταν του δόθηκε η ευκαιρία, από την «υποδειγματική εφημερίδα». Κάποτε, ο συνομιλητής μου, τον είχε ακούσει σε ένα προσωπικό του τηλεφώνημα. Η γραμμή έχει παράσιτα και ο Κουρής φωνάζει:

– Έλα... Έλα, μάνα. Εγώ είμαι. Ο Γιώργος. Ο Γιώργος, ο γιός σου. Ναι, ο γιός σου, ο αυριανός πρόεδρος της Δημοκρατίας!

Μακρονησιώτης!

– Όταν αναφέρεται στη ζωή του, ο Γιώργος Κουρής δεν λέει ψέματα. Ίσως, πάλι, να λέει τα πράγματα όπως τα καταλαβαίνει, αλλά

ψέματα δεν λέει, συνέχισε την περιγραφή του ανδρός ο συνομιλητής μου. Γι' αυτό λάθος ξεπλάγησαν ορισμένοι όταν είχα εμφανιζόμενος στους δημοσιογράφους μέρα που έληξε το αυτόφωρο, πως ήταν εξορία στη Μακρόνησο. Ανάμεσα στις πολλές φυλακίσεις του από ποινικά δικαστήρια, κάποια στιγμή βρέθηκε και στη Μακρόνησο, όπου λειτουργούσε ποινική φυλακή. Φυσικά, χρειάζεται θράσος να διεστραμμένη σχέση με την πραγματικότητα για να ταυτίζει κανείς την εκτόπιση για πολιτικούς λόγους με τη φυλάκιση και ποινικής καταδίκης. Μήπως, όμως, ενδιαφέρθηκε ποτέ για τις αποχρώσεις πραγματικότητας που συνιστούν την ιστορία των πραγμάτων ο... Μακρονησιώτης;

Υπόδειγμα

Τις απόκριες του 1989, το *Αντί*, πάντα πολεμικό εναντίον των φαινομένων του λαϊκισμού και του αυριανισμού, είχε μεταμφιεσμένο σε... *Αντριάνη*. Στις σελίδες των επιστολών εκείνου του φύλλου-μηνιαίου που σάρκαζε, διαβάζουμε και την παρακάτω. Είναι βέβαια επινόηση, αλλά αποκαλύπτει το πώς γίνεται κανείς στυλ ενός «υποδείγματος αντικειμενικής δημοσιογραφίας»:

«Αγαπητή μου Αντριάνη, Το όνομά μου είναι Λουλού και είμαι με το όνομα της Γ' Δημοτικής. Εδώ και μερικούς μήνες είμαι αδελφάκι μου, ο Γιωργάκης, κι εγώ έχω ένα παιχνίδι πολύ αστείο που δυστυχώς έχω ξαλλά τη μαμά μας. Σε κάθε μας πρόταση βάζουμε στο τέλος ή στη μέση τη λέξη «σκατά». Για παράδειγμα: Σήμερα πήγα σκατά στο σχολείο. Τι θα φάμε σήμερα, σκατά. Σκατά. Ναι, σκατά. Επειδή η μαμά μας θύμωνε μέρα που μας άκουγε, παίζαμε το παιχνίδι από το σπίτι ή, τα βράδια, όταν οι γονείς έβλεπαν τηλεόραση. Μέχρι χθες που η μαμά ήρθε ξαφνικά μέσα στο δωμάτιο κι εμείς τρομάξαμε πάρα πολύ. Χαμογελώντας έδειξε μια Αντριάνη που έγραφε τη φράση: «Μια λιμνοθάλασσα γεμάτη σκατά». Και είπε: Από δω και στο εξής μπορείτε να είστε μπροστά μας το παιχνίδι με τα σκατά γίνετε όταν μεγαλώσετε καλοί δημοσιογράφοι. Σ' ευχαριστώ πολύ, Η Μικρή Λουλού».

ο Αγύρ

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

Μουσική και γλώσσα

ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

**Μουσική για παιδιά και για έξυπνους
μεγάλους**

ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

Η ζωή μου και η τέχνη μου

ΟΤΤΟ ΚΑΡΟΥ

Εισαγωγή στη μουσική

ΑΑΡΩΝ ΚΟΠΛΑΝΤ

Μουσική και φαντασία

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

ΤΗΣ ΑΝΝΑ ΜΑΓΝΤΑΛΕΝΑ ΜΠΑΧ

ΠΑΟΥΛ ΜΠΕΚΕΡ

**Η έκφραση της ανθρώπινης
μουσικότητας**

ΕΡΙΚ ΣΑΛΤΣΜΑΝ

**Εισαγωγή στη μουσική του 20ου
αιώνα**

ΛΗΟ ΣΜΙΘ

**Σημειώσεις πάνω στη φύση της
μουσικής**

ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΣΜΩΛ

Μουσική, κοινωνία, παιδεία

ΕΡΒΙΝ ΣΤΑΜΠΛΕΡ

**Εγκυκλοπαίδεια της POP, ROCK και
SOUL**

ΙΓΚΟΡ ΣΤΡΑΒΙΝΣΚΥ

Μουσική ποιητική

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

**Εισαγωγή στην ελληνική πολυφωνική
εκακλησιαστική μουσική**

**Ρώσικες επιδράσεις στην Ελληνική
πολυφωνική εκακλησιαστική μουσική**

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΔΟΥΛΗΣ

**Βασίλης Τσιτσάνης - Η ζωή και το
έργο του**

Ρεμπέτικη ιστορία Νο 1

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΕΦΥ, ΕΣΥ και Επί τα Αυτά!

του Μάνου Μатσαγγάνη

Δώδεκα χρόνια μετά την ίδρυση του ΕΣΥ ένας νέος νόμος για την υγεία κρίνεται αναγκαίος. Όχι τόσο για την ακύρωση των νομοθετικών παρεμβάσεων της προηγούμενης κυβέρνησης –οι περισσότερες, άλλωστε, των οποίων ουδέποτε εφαρμόστηκαν– όσο κυρίως για την αντιμετώπιση της βαθιάς κρίσης στον δημόσιο τομέα της υγείας, που είναι σε μεγάλο βαθμό προϊόν της ανεπάρκειας της ίδιας της μεταρρυθμιστικής απόπειρας του 1982-83.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η κρίση στο νοσοκομειακό τομέα

Οι ορατές πλευρές της κρίσης είναι γνωστές σε όλους. Το ΕΣΥ είναι πιο πολύ σύστημα νοσοκομείων παρά σύστημα υγείας, ωστόσο η νοσοκομειακή περίθαλψη στη χώρα μας πάσχει σοβαρά. Οι κάτοικοι μεγάλων περιοχών δεν έχουν πρόσβαση σε επαρκώς στελεχωμένες και εξοπλισμένες νοσοκομειακές μονάδες στον τόπο τους, και είναι συνεπώς υποχρεωμένοι να αναζητούν νοσηλεία στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Μηχανισμός που να κατευθύνει τους ασθενείς στα νοσοκομεία δεν υπάρχει, με αποτέλεσμα ορισμένες κλινικές σε ορισμένα νοσοκομεία να είναι υπερπλήρεις, ενώ αλλού υπολειτουργούν. Μεγάλες ελλείψεις σε νοσηλευτικό προσωπικό παρατηρούνται στα νοσοκομεία όλης της χώρας, ενώ αντίθετα ο αριθμός των γιατρών που απασχολούνται (ιδίως στα νοσοκομεία της Αθήνας) είναι δυσανάλογα υψηλός, όπως είναι άλλωστε –σύμφωνα, τουλάχιστον, με τα διεθνή δεδομένα– και ο αριθμός των νοσοκομειακών κλινών.

Πέρα απ' αυτά, οι ασθενείς που έχουν την ατυχία να χρειάζεται να νοσηλευθούν σε ένα κρατικό νοσοκομείο πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να αντιμετωπίσουν γραφειοκρατικά εμπόδια, χαμηλή ποιότητα εξυπηρέτησης αλλά και την ψυχρή συμπεριφορά του προσωπικού. Συχνά, όπως είναι γνωστό, η ταχεία εισαγωγή στο νοσοκομείο και η παρακολούθηση από συγγεκριμένο γιατρό εξασφαλίζεται έπειτα από την πληρωμή όχι ευκαταφρόνητων

ποσών, φαινόμενο που από μόνο του δείχνει από τη μια το μέγεθος της κρίσης και από την άλλη τα όρια του δημόσιου χαρακτήρα του δημόσιου τομέα της υγείας στην Ελλάδα.

Η ιδιωτικοποίηση της εξωνοσοκομειακής περίθαλψης

Από την άλλη, η εξωνοσοκομειακή περίθαλψη, ακρογωνιαίος λίθος άλλων συστημάτων υγείας, είναι στη χώρα μας υπόθεση κυρίως του ιδιωτικού τομέα. Τα κέντρα υγείας δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της υπαίθρου, αφού και στα λίγα που έχουν ιδρυθεί οι μισές θέσεις προσωπικού είναι ακόμη κενές. Στις πόλεις, όπου τα κέντρα υγείας αστικού τύπου μετρώνται ακόμη στα δάχτυλα του ενός χεριού, τα πολυϊατρεία του ΙΚΑ, σύμφωνα με τους ίδιους τους χρήστες, δεν λειτουργούν με τρόπο ικανοποιητικό, ενώ οι συμβάσεις άλλων ταμείων με ιδιώτες γιατρούς δεν εξασφαλίζουν την επαρκή κάλυψη των αναγκών των ασφαλισμένων.

Αντίθετα τα ιδιωτικά ιατρεία και διαγνωστικά κέντρα ευημερούν, ελλείπει σοβαρού ανταγωνισμού από την πλευρά του δημόσιου τομέα υγείας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, οι δαπάνες των νοικοκυριών για ιδιωτικές υπηρεσίες υγείας έχουν πολλαπλασιαστεί στο διάστημα που μεσολάβησε από την ίδρυση του ΕΣΥ, που, όπως θα θυμούνται οι παλαιότεροι, υποτίθεται ότι μεταξύ άλλων στόχευε και στην «αποεμπορευματοποίηση του αγαθού υγείας». Είναι αξιοσημείωτο ότι τα εισοδήματα των γιατρών που ασκούν ελεύθερο επάγγελμα, παράλληλα ή όχι με θέση «πλήρους απα-

σχόλησης» στο ΕΣΥ, είναι μεγάλα (οι σμένες περιπτώσεις ιλιγγιώδη), και κατ' εξαίρεσιν δηλούμενα στις φορολογικές αρχές της χώρας.

Η κρίση του ασφαλιστικού συστήματος

Σε ό,τι αφορά το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης υγείας, ο κατακερματισμός σε ένα μεγάλο αριθμό φορέων με διαφορετικό σύστημα εισφορών και χών δημιουργεί προβλήματα οικονομικής αποδοτικότητας και κοινωνικής εφάρμοξης. Ορισμένα ταμεία είναι πάμ και εξαρτώνται αποκλειστικά σχεδόν από την κρατική υποστήριξη (π.χ. ΑΕΕΑ). Άλλα, αντίθετα, είναι πλούσια χάρις στις υψηλές εισφορές των ασφαλισμένων αλλά και των εργοδοτών (π.χ. ταμεία τραπεζών). Κάποια άλλα, όμως, δεν χρωστούν την οικονομική ευρωστία σε δικούς τους πόρους, αλλά στην έμμεση επιχορήγησή τους από τον κρατικό προϋπολογισμό (π.χ. ταμεία δημοσίων υπαλλήλων). Η κατανομή της υπαίτης μορφής κρατικής ενίσχυσης ασφαλιστικούς οργανισμούς δεν είναι σε κανένα κριτήριο κοινωνικής δικαιοσύνης, αντίθετα αποκαλύπτει την απροσεχειότητα εκ μέρους του κράτους ορισμένων μικρών μα κρίσιμων επαγγελματιών ομάδων – όπως δείχνει η μείωση των εσόδων από ειδικές εισφορές στα ταμεία συντάξεως των νομικών γιατρών, των σωμάτων ασφαλείας στρατιωτικών κτλ.

Από την άλλη, παρά τη συνταγματική τοχύρωση της αυτοτέλει των ταμείων διοικήσεις τους είναι πλήρως ή κατ' οψηφία διορισμένες από το κράτος. Τις απαρτίζουν θεωρούνται μέλη της κρατικής γραφειοκρατίας, υπόλογοι όχι ασφαλισμένους των οποίων τα συμφέροντα υποτίθεται ότι εκπροσωπούν στην πολιτική ηγεσία. Κανένας ασφαλής φορέας, ούτε και το ΙΚΑ, δεν ασκείται την αποστολή του με τρόπο εξασφαλίζει την ικανοποίηση των νομικών αναγκών των μελών του πληθυσμού, για παράδειγμα, προγραμματισμένες συμφωνίες με νοσοκομεία και επαγ-

έο Νομοσχέδιο για την Υγεία

γείας), αντί απλώς να διεκπεραιώνει φαιστικά τους αιτήματα.

ίση του ιατρικού σώματος

τλέον, η ψυχολογική απόσταση του κού κόσμου από τις αξίες που υποτί- ότι εκπροσωπεί ένα δημόσιο σύστη- είας δεν θα μπορούσε να είναι μεγα- η. Η αρχή της πλήρους και αποκλει- απασχόλησης (που, παρά τις επιφυ- που μπορεί να έχει κανείς για το αν σκόπιμη ή όχι, παραμένει νόμος του ους και συμβατική υποχρέωση των ών του ΕΣΥ), παραβιάζεται ευρέως νοιχτά. Η όχι εντελώς αδικαιολόγητη, pauseam επαναλαμβανόμενη, απαί- των γιατρών στα νοσοκομεία του για αύξηση των αμοιβών υποκρύπτει πτές δεν είναι τόσο χαμηλές όσο εκ ης όψεως φαίνονται, αν προσθέσει τις κατά συνθήκη πλασματικές ερίες: ακόμη περισσότερο, αν τις συ- ει κανείς με το φόρτο εργασίας, που κατά πολύ χαμηλότερος απ ό,τι στα ηα συστήματα άλλων ευρωπαϊκών ν.

ελευταίο οφείλεται, μεταξύ άλλων, αβερρό σύστημα της δωρης, μόνο, λει- ίας των νοσοκομείων τις περισσότε- μέρες της εβδομάδας, αντίθετα με νεται στην Ευρώπη όπου όλα τα νο- ιεία είναι ανοιχτά όλο το 24ωρο. Ο θεσμοθετημένα) χαμηλός φόρτος ερ- ς των νοσοκομειακών γιατρών μειώ- κι άλλο στην πράξη από τις συχνές πίες από τους χώρους δουλειάς – είτε οφείλεται στην καταχρηστική προ- ή στην απεργία είτε απλώς στην εξοι- ιση χρόνου για την (παράνομη) η ιδιωτικού επαγγέλματος.

κράια μορφή της ψυχολογικής αυτής ασης είναι, ασφαλώς, η γενίκευση ηωπηρή- αποδοχή της δωροληψίας πής και ως φακελλάκι) εκ μέρους του ου και του υπόλοιπου προσωπικού, ς και άλλων πρακτικών, που κατ' ευ- ρμόν ονομάζονται «φαινόμενα αντι- ολογικής συμπεριφοράς». Απέναντι α αυτά, η στάση των συνδικαλιστικών οσώπων του ιατρικού κόσμου χαρα- ζεται από μια ένοχη σιωπή, που κατά ρώς φτάνει ως την ελαφρότητα. Η

πρόσφατη δήλωση της προέδρου της ΕΙΝΑΠ σε τηλεοπτικό κανάλι ότι είναι αν- θρώπινο να απεργούν οι νοσοκομειακοί γιατροί πριν και μετά από κάποια αργία για λόγους αναψυχής επιβεβαιώνει το θλι- βερό γεγονός ότι η υποστήριξη του ΕΣΥ από τους γιατρούς που το στελεχώνουν εξαντλείται στο βαθμό που αυτό τους εξ- ασφαρίζει μια ήσυχη και άνετη ζωή, όσο το δυνατόν απερίσπαστη από την ενοχλητική υποχρέωση της δουλειάς στο νοσοκομείο.

ΤΟ ΝΕΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Η αντιμετώπιση της πολύπλευρης κρίσης που σκιαγραφείται πιο πάνω είναι αδύνα- τη χωρίς ένα δυναμικό μεταρρυθμιστικό σχέδιο μακράς πνοής. Αντίθετα, η σημερι- νή ηγεσία του υπουργείου Υγείας δεν έχει, μέχρι στιγμής, διακριθεί ούτε για το δυνα- μισμό της ούτε για το εμπνευσμένο των προτάσεων της. Το ότι το νομοσχέδιο που πρόσφατα δόθηκε στη δημοσιότητα χαρα- κτηρίζεται από μια ασάφεια ως προς τους στόχους που επιδιώκει αλλά και ως προς τα μέσα που πρόκειται να χρησιμοποιήσει, είναι λυπηρό ίσως αλλά κατά κάποιο τρό- πο επίσης αναπόφευκτο. Στις παραγρά- φους που ακολουθούν επιχειρείται μια σύ- ντομη κριτική των υποτιθέμενων καινοτο- μιών του νομοσχεδίου: της δημιουργίας

ενιαίου φορέα υγείας και της σταδιακής εφαρμογής συστήματος οικογενειακού γιατρού.

Ενιαίος Φορέας Υγείας

Οι διστακτικές απόπειρες δημιουργίας Ενιαίου Φορέα Υγείας (ΕΦΥ) στην Ελλά- δα πάντα σκόνταφταν στην ανησυχία των λεγομένων «ευγενών» ταμείων ότι κάτι τέ- τοιο θα σήμαινε εξίσωση προς τα κάτω και απώλεια των ιδιαιτέρων προνομίων τους. Η εύλογη, αν και όχι πάντα θεμιτή, ένστα- ση αυτή οδήγησε ορισμένους μελετητές της πολιτικής υγείας στη χώρα μας να τροπο- ποιήσουν την αρχική σύλληψη του ΕΦΥ ως θεσμού στον οποίο εντάσσονται-συγχω- νεύονται οι κλάδοι υγείας των ταμείων, αντιπροτείνοντας την κατ' αρχήν συγκρό- τησή του από τα μεγάλα ταμεία μόνο (ΙΚΑ, ΟΓΑ, ΤΕΒΕ, δημοσίων υπαλλήλων), και τη σταδιακή προσχώρηση όσων άλλων το επιθυμούν. Σύμφωνα με αυτό το σχέδιο, τα ταμεία θα μπορούσαν να διατηρήσουν τη διοικητική τους αυτοτέλεια και το δικαίω- μα χρηματοδότησης από ίδιους πόρους πρόσθετων παροχών στα μέλη τους, αφού πρώτα μεταβιβάσουν τα ποσά που τους αναλογεί στον ΕΦΥ, ώστε να μπορεί ο τε- λευταίος να αγοράζει ένα βασικό πακέτο παροχών για κάθε ασφαλισμένο.

Σε μια πιο τολμηρή εκδοχή, η ίδρυση του ΕΦΥ θα μπορούσε να συμπέσει με μια ριζική στροφή στη χρηματοδότηση του δημοσίου τομέα της υγείας: διακοπή της κρατικής επιχορήγησης των νοσοκομείων, μεταφορά των σχετικών κονδυλίων στον ΕΦΥ, χρηματοδότηση των ελλειμμάτων των νοσοκομείων μέσω της αύξησης των νοσηλίων σε επίπεδα πραγματικού κόστους, αναθεώρηση του καθεστώτος της αδιαφανούς και επιλεκτικής επιχορήγησης ορισμένων ασφαλιστικών ταμείων μέσω κοινωνικής εισφοράς. Σε συνθήκες αποκατάστασης του μηχανισμού των τιμών και εξορθολογισμού του συστήματος κρατικής ενίσχυσης των ασφαλιστικών φορέων, όσα από τα «ευγενή» ταμεία επέλεγαν να μη συμμετάσχουν στον ΕΦΥ θα ήταν υποχρεωμένα να αντιμετωπίσουν τη νέα κατάσταση στηριζόμενα στις δικές τους δυνάμεις και μόνο.

Είναι, λοιπόν, φανερό ότι η ίδρυση ενός Ενιαίου Φορέα Υγείας με την καθιερωμένη έννοια του όρου θα ήταν ένα σημαντικό βήμα για την άρση των αδικιών και τη βελτίωση της αποδοτικότητας του σημερινού συστήματος. Όμως, στις σημερινές συνθήκες απροθυμίας, όχι απλώς των «ευγενών», αλλά όλων των ταμείων (ακόμη και του ΙΚΑ!) να συμμετάσχουν σε αυτόν, ο υπό δημιουργία ΕΦΥ κινδυνεύει να είναι μια ανίσχυρη επιτροπή, χωρίς πόρους που θα του επέτρεπαν να εκτελεί αυτό που υποτίθεται ότι είναι η αποστολή του (δηλαδή να διαπραγματεύεται την αγορά υπηρεσιών για λογαριασμό των μελών του). Αντίθετα, ο νέος θεσμός θα λειτουργεί σύμφωνα με τον ίδιο τον υπουργό «ως μηχανισμός περιορισμού της σπατάλης κι ως μηχανισμός ελέγχου της ποιότητας της παροχής υπηρεσιών υγείας της χώρας» – έργο αξιόπαινο μεν, πλην όμως εκτός της αρμοδιότητας του ΕΦΥ, με τη σημασία τουλάχιστον που όλοι μέχρι την περασμένη εβδομάδα απέδιδαν στον όρο. Στο πλαίσιο αυτό, ο υπαινιγμός περί ταμείων που αν δεν συμμετέχουν στον ΕΦΥ θα υποχρεωθούν να καταβάλλουν στα νοσοκομεία του ΕΣΥ νοσήλια ίσα με τις τιμές της αγοράς (και που προκάλεσε τα πρωτοσέλιδα περί «ισότητας στα ράντζα»), δεν μπορεί παρά να ερμηνευθεί ως μάλλον άσχετος με τον ΕΦΥ όπως τον εννοεί ο υπουργός. Αυτό που φαίνεται να εννοούσε ο υπουργός, δηλαδή ο απόλυτα θεμιτός τερματισμός της σκανδαλώδους κρατικής ενίσχυσης που απολαμβάνουν ορισμένα από τα «ευγενή» ταμεία, καθώς και η επίσης θεμιτή απαίτηση της καταβολής του κόστους νοσηλείας

Μαγικές λύσεις δεν υπάρχουν· υπάρχει ωστόσο έδαφος για μικρότερης εμβέλειας μεταρρυθμίσεις, όπως η απόδοση ενός συνεκτικού ιστού στο υπάρχον πλέγμα υπηρεσιών, καθώς και η αποκατάσταση του δημόσιου χαρακτήρα του δημόσιου τομέα της υγείας.

στα δημόσια νοσοκομεία από τα ταμεία που δεν είναι μέλη του ενιαίου φορέα, ενυπήρχαν ως δυνατότητες στον ΕΦΥ που είχαν κατά νου οι περισσότεροι και που δεν πρόκειται να δημιουργηθεί με το νέο νομοσχέδιο.

Η εφαρμογή συστήματος οικογενειακού γιατρού

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το σύστημα του οικογενειακού γιατρού όπως έχει εφαρμοστεί σε αρκετές χώρες της Ευρώπης, και ιδίως στη Βρετανία, κρίνεται ως εξαιρετικά επιτυχημένο. Έναντι αμοιβής από τις δημόσιες υγειονομικές αρχές, η οποία εξαρτάται από τον αριθμό των ασθενών που έχουν εγγραφεί στους καταλόγους του, ο οικογενειακός γιατρός εξετάζει όσους ασθενείς τον επισκέπτονται στο ιατρείο του, ασκεί προληπτική ιατρική, εφημερεύει-διανυκτερεύει εκ περιτροπής, και επισκέπτεται ο ίδιος ασθενείς στο σπίτι των τελευταίων όταν αυτό επιβάλλει η ανάγκη. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παροχή όλων αυτών των υπηρεσιών γίνεται χωρίς καμία επιβάρυνση του χρήστη. Εκτιμάται ότι ο οικογενειακός γιατρός δίνει λύση στο 90% των επισκέψεων, ενώ παραπέμπει στους ειδικούς γιατρούς ή στα νοσοκομεία μόνο το 10% των επισκέψεων.

Μια απόπειρα εισαγωγής του θεσμού στην Ελλάδα από το ΙΚΑ στις αρχές της δεκαετίας του '60 απέτυχε, λόγω της υπονόμευσής της από τους γιατρούς και της ελλειπούς υποστήριξης της από τη διοίκηση του οργανισμού. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οποιαδήποτε νέα απόπειρα δημιουργίας συστήματος οικογενειακών γιατρών θα συναντούσε σοβαρά εμπόδια. Σήμερα στην Ελλάδα δεν υπάρχουν ούτε 500 γενικοί γιατροί, πρόγραμμα για το σύστημα, όταν η εφαρμογή του στο σύνολο της επικράτειας απαιτεί τουλάχιστον 5.000. Δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι προγράμματα ταχείας επανεκπαίδευσης θα προσέλκυαν τους ειδικούς γιατρούς που τώρα ασκούν πιο προσοδοφόρο ελεύθερο επάγγελμα, ενώ είναι γνωστό ότι οι ιατρικές σχολές διάκινται εχθρικές. Επιπλέον, αν οι οικο-

γενειακοί γιατροί δεν πετύχουν να σουν την εμπιστοσύνη του κοινού, πιθανόν να οδηγήσει στην απευθείας πρόσβαση ειδικών γιατρούς ή στα νοσοκομεία εκφυλιστούν σε μηχανισμό έκδοσης πεμπτικών σημειωμάτων ή επικύρωσης ανταμών από ιδιώτες γιατρούς, όπως πολλοί γίνεται σήμερα με τα πολυκλινικά του ΙΚΑ.

Θα μπορούσε να αντιτείνει κανείς προτεινόμενη αλλαγή δεν έχει παρ'όλα τα μειονεκτήματα στόχο της προσέλκυσης γιατρών σε ορισμένες περιοχές σήμερα δεν έχουν ούτε κέντρο υγείας ούτε καν αγροτικό γιατρό. Ουδέν μάλιστα δεν μένει παρά να δηλωθεί, μόνο πάλι θα πρόκειται για κάτι άλλο απ'αυτό που οι περισσότεροι αντιλαμβάνονται τον όρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το 1995 στην Ελλάδα δεν είναι 1995 στην Βρετανία: ραγδαία οικονομική ανάπτυξη, ασφαλώς δεν επίκειται, η κοινωνία διαθέτει την απαιτούμενη συνοχή και ναίει σε συλλογικές λύσεις, πέραν του σχεδίου ικανό να κινητοποιήσει τις απαιτούμενες δυνάμεις για την υλοποίησή του διαφαίνεται.

Αν όμως μαγικές λύσεις δεν υπάρχουν, αντίθετα, έδαφος για μικρότερης εμβέλειας μεταρρυθμίσεις, που όμως βάλλουν στη βελτίωση του επιπέδου των πιο αδύναμων από τους κατοίκους της χώρας. Η απόδοση ενός συνεκτικού ιστού στο υπάρχον πλέγμα υπηρεσιών, και η αποκατάσταση του δημόσιου χαρακτήρα του δημόσιου τομέα της υγείας απαραίτητα μέσα για το σκοπό αυτό προϋποθέσεις για την επίτευξή του επίσης πολιτικές: η σταδιακή απαγκίστρωση από την ανακλαστική υποστήριξη αιτημάτων των παραγωγών υπηρεσιών η αποφασιστική στροφή προς την εξομάλυνση των δικαιωμάτων των χρηστών είναι απαραίτητα περισσότερο αναγκαίες από ποτέ την ανανέωση της προβληματικής της στεράς στα ζητήματα κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Ναι στην ειρήνη

Ιδολοφονία του πρωθυπουργού του Ισραήλ Γιτζάκ Ράμπιν από φανατικό εξτρεμιστή συμπατριώτη του δημιούργησε δικαιολογημένες ανησυχίες για την ειρηνευτική πορεία στη Μέση Ανατολή, η α, ας σημειωθεί, δεν εξαντλείται στην αναζή-
τρόπων συμβίωσης Παλαιστίνιων και Ισραη-
ν. Τα χέρια των δολοφόνων δεν οπλίζουν
τους. Όσο «τρελοί» κι αν είναι οι αυτουργοί,
κι αν αποδίδονται τέτοιες πράξεις στη φανα-
ιδεολογία, πίσω από τέτοιες ενέργειες υπάρ-
συνήθως συνεργοί και συμφέροντα.
πάρχουν εχθροί της ειρήνης που προσπαθούν
ας πλήξουν και να τορπιλίσουν την ειρηνευτι-
διαδικασία», προειδοποίησε λίγη ώρα πριν
τη δολοφονία του ο Ράμπιν σε μεγάλη συγκέ-
ση για την ειρήνη, στην οποία φάνηκε ότι ο
ηλινός λαός είναι αποφασισμένος να παρα-
ει σταθερός στη στήριξη της ηγεσίας του.
άγματι, η ειρηνευτική διαδικασία στη Μέση
τολή κινδυνεύει από τη βία των εξτρεμιστικών
νώσεων και των δύο πλευρών που θεωρούν
γεσίες τους ενδοτικές και προδοτικές.
παθερή θέση του Αραφάτ αλλά και η ανάλη-
της πρωθυπουργίας από τον Σιμόν Πέρες εγ-
νται ότι η ειρηνευτική διαδικασία θα συνεχι-
παρά τις δυσκολίες, τα εμπόδια και τη βία.

Ισραηλινοί και
Παλαιστίνιοι
δεν θα πρέπει
να επιτρέψουν
στους
εξτρεμιστές
να
υπονομεύσουν
την ειρήνη.

Στην προσπάθειά τους βρίσκουν υποστήριξη όχι μόνο από ορισμένα αραβικά κράτη, όπως η Αίγυπτος και η Ιορδανία, αλλά και από τη διεθνή κοινότητα που μετά τον πόλεμο του Περσικού και εν μέσω της ασταθούς ακόμα ειρηνευτικής διαδικασίας στη Βοσνία το τελευταίο που θα ήθελε αυτή τη στιγμή θα ήταν μια έκρηξη στη Μέση Ανατολή.

Είναι φανερό πως κάποια κατ' αρχήν ειρηνική διευθέτηση μεταξύ Ισραήλ και Συρίας θα σταθεροποιούσε την ειρηνευτική διαδικασία και θα εδραίωνε ένα κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Αποφασιστικός και πάλι είναι ο ρόλος των ΗΠΑ ως υπερδύναμης στην περιοχή. Η συρροή, εξάλλου, ηγετών απ' όλο τον κόσμο και του ίδιου του προέδρου Κλίντον στην κηδεία του Ράμπιν δείχνει πόσο σοβαρές είναι οι ανησυχίες της διεθνούς κοινότητας.

Εναπόκειται τόσο στους Ισραηλινούς όσο και στους Παλαιστίνιους να ελέγξουν τη βία των φανατικών και να εφαρμόζουν με συνέπεια τα όσα συμφωνούν βήμα προς βήμα, ώστε να εμπεδωθεί κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών και κυρίως μεταξύ των δύο λαών. Η συμβίωση αυτή, χωρίς να είναι εύκολη ύστερα από όσα έχουν συμβεί εδώ και μισό αιώνα, δεν είναι και αδύνατη. Είναι εφικτή αν οι δυνάμεις της ειρήνης ενισχυθούν από όλους μας.

Η πύρρειος νίκη των ομοσπονδιακών

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η οριακή υπερίσχυση του «όχι» στο πρόσφατο δημοψήφισμα για την ανεξαρτητοποίηση του Κεμπέκ δεν έδωσε λύση στο πρόβλημα. Ο πρωθυπουργός του Καναδά αν δεν τολμήσει να βρει i *modus vivendi* με την κυβέρνηση του Κεμπέκ θα βρεθεί πολύ σύντομα αντιμέτωπος με ένα νέο δημοψήφισμα. Πρέπει ίσως να συνυπολογίσει ότι σε περίπτωση απόσχισης το πλήγμα θα είναι μεγαλύτερο για τον Καναδά παρά για το Κεμπέκ.

Συγκέντρωση των οπαδών του «ΟΧΙ» στο Μόντρεαλ.

Το 50,4% των επτά εκατομμυρίων ανθρώπων του Κεμπέκ είπε «όχι» στην ανεξαρτητοποίηση της επαρχίας από τον Καναδά, στο δημοψήφισμα που έγινε στις 30 Οκτώβρη.

Οι αυτονομιστές έμειναν πίσω με 49%, αλλά η απόσταση που τους χωρίζει είναι απόσταση αναπνοής. Οι ηγέτες τους σμεύτηκαν να επιστρέψουν δριμύτεροι· μάλιστα πολύ σύντομα. Η άνοδος των αυτονομιστών σε σχέση με τα αποτελέσματα του δημοψηφίσματος το '80 είναι μεγάλη. Τότε πήραν μόλις 40% έναντι του 60% των ομοσπονδιακών. Οι δημοσκοπήσεις έδιναν μέχρι την τελευταία στιγμή κρό προβάδισμα στο «ναι» αλλά το 1% των αναποφάσιστων φαίνεται ότι έκρινε τελικά το αποτέλεσμα.

Η ηγεσία των αυτονομιστών υποστηρίζει ότι οι επιχειρηματίες και οι εθνικές κοινότητες, των Ελλήνων, των Ιταλών και των άλλων, τους στέρησαν τη νίκη. Η αλήθεια είναι ότι οι προπαγανδιστές του «όχι» χρησιμοποίησαν πάρα πολύ συχνά το επιχείρημα ότι σε περίπτωση απόσχισης οι επιχειρήσεις θα φύγουν από το Κεμπέκ· ότι χιλιάδες άνθρωποι θα μείνουν χωρίς δουλειά, ενώ έφτασαν στο σημείο να λένε ότι απειλούνται τα πανεπιστήμια με κλείσιμο και οι διάφορες ξένες κοινότητες πηζουν στον Καναδά με διωγμό.

1 επιχειρήματα αυτά σαφώς βρήκαν έσοφο έδαφος και πολλοί προτίμησαν ικά την ασφάλεια και τη σιγουριά του us quo. Φαίνεται όμως ότι και το στρα-εδο των αυτονομιστών δεν επέδειξε αρκετά φιλολαϊκό πρόσωπο. Οι εξαγ-ίες για ιδιωτικοποιήσεις, λιτότητα και ικοπές στις κοινωνικές παροχές, που γνωστόν είναι πολύ πλούσιες στον Κα-κά, τρόμαξαν τελικά τον κόσμο.

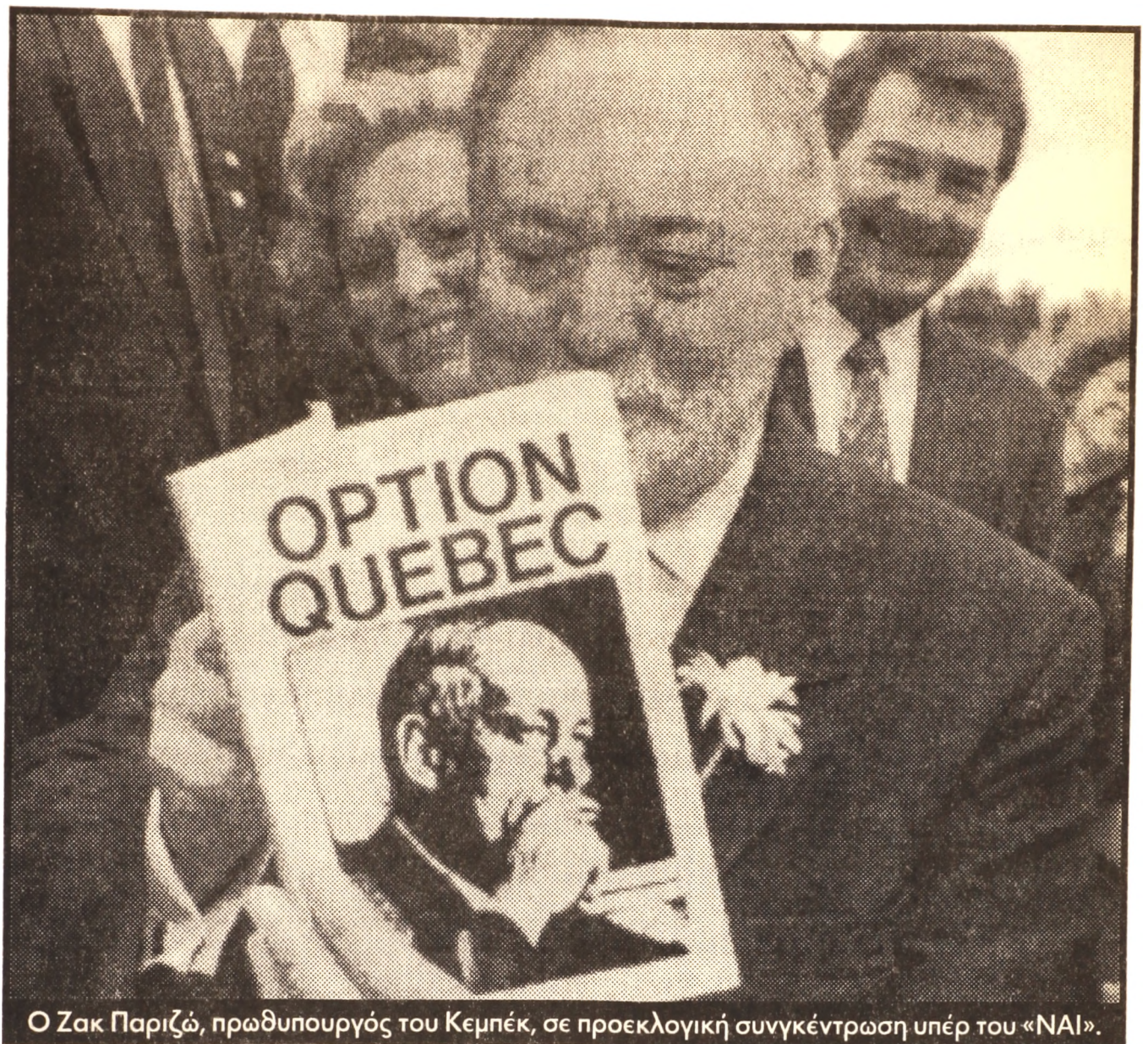
πύρρειος νίκη των ομοσπονδιακών s δημιουργεί περισσότερα προβλήμα-παρά επιλύει. Όχι πως αν υπερίσχυε παράδειγμα το «ναι» τα πράγματα θα n πιο ξεκάθαρα. Και σε αυτή την περί-ση η ανεξαρτητοποίηση δεν θα ερχό-άμεσα, δεδομένου ότι κανείς δεν ξέρει α θα ήταν τελικά η αντίδραση της ομο-νδιακής κυβέρνησης του Κρετιέν. Οι λογές ήταν τρεις: αναγνώριση του Κε-κ ως ανεξάρτητου κράτους, άρνηση να γνωρίσει το Κεμπέκ ως ανεξάρτητο πος, προσφυγή στα δικαστήρια.

ώρα ο Κρετιέν πήρε μια μικρή αναβολή έχει ένα μικρό περιθώριο να επανα-πραγματευτεί ένα modus vivendi με το πτέκ. Οι δηλώσεις όμως που κάνει αμέ-μετά την ανακοίνωση των αποτελε-των δεν δείχνουν ότι είναι διατεθειμέ-να κάνει κάτι τέτοιο. Έκανε ευγενείς λήσεις για ενότητα αλλά δεν άφησε να εί ότι πρόκειται να καλέσει τους κυ-νήτες των εννέα αγγλόφωνων επαρ-του Καναδά και να τους προτείνει συ-ματικές αλλαγές. Το πρόβλημα λοι-θα το συναντήσει πάλι μπροστά του.

γαλλόφωνοι του Κεμπέκ, που αποτε-ν το 80% του πληθυσμού της περιοχής, ρεί να μην αντιμετωπίζουν φοβερά βλήματα αλλά έχουν λόγους να ζητούν ανεξαρτησία τους.

ο παρελθόν έχουν υποστεί σημαντικές κρίσεις και το μέσο εισόδημά τους ακό-αι στο Μόντρεαλ, τη μεγαλύτερη πόλη Κεμπέκ, είναι πολύ χαμηλότερο από ό της πλειοψηφίας των πόλεων στις αγ-φωνες επαρχίες. Το 1982 τους επέβα-ένα σύνταγμα για το οποίο είχαν σο-ές ενστάσεις και δύο φορές δεν τους τρεψαν να περάσουν τροποποιήσεις ος αυτό το σύνταγμα.

δειχναν την ξεχωριστή ταυτότητα του πτέκ. Πίσω απ' όλα υπάρχει μια Γαλλία υποστηρίζει την ανεξαρτητοποίηση Κεμπέκ και δηλώνει ότι θεωρεί την ρχία σταυρό του γαλλόφωνου κόσμου.

Ο Ζακ Παριζώ, πρωθυπουργός του Κεμπέκ, σε προεκλογική συγκέντρωση υπέρ του «ΝΑΙ».

Σε όλα αυτά ο πρωθυπουργός του Κανα-δά πρέπει να συνυπολογίσει ότι η επιβίω-ση ενός ανεξάρτητου κράτους του Κεμπέκ δεν θα είναι τόσο δύσκολη όπως εσκεμμέ-να μάλλον προοιωνίζονται πολλοί. Μπορεί βέβαια το νέο κράτος να βρει καταρχάς κλειστές τις πόρτες του NATO ή της NAFTA (οργανισμός για το ελεύθερο εμπόριο στη Βόρεια Αμερική), αλλά αυτό δεν θα αποτρέψει τους επιχειρηματίες από το να κάνουν δουλειές στο Κεμπέκ. Αντί-θετα για τον Καναδά, η απώλεια του Κε-μπέκ θα επιφέρει μεγάλο πλήγμα κυρίως οικονομικό αλλά οπωσδήποτε και πλήγμα στο γόητρο της χώρας που μέχρι τώρα κα-τέχει σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς την εξέχουσα θέση του μεγάλου, πλούσιου και ευνομούμενου κράτους.

Το πρόσφατο δημοψήφισμα έδειξε μάλ-λον ότι οι γαλλόφωνοι του Κεμπέκ δεν εί-ναι αποφασισμένοι να στερηθούν το παρα-πάνω πλεονέκτημα γι' αυτό και έδωσαν μια ευκαιρία ακόμα στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση του Καναδά να επανορθώσει. Στην αντίθετη περίπτωση πολύ σύντομα η χώρα θα βρεθεί πάλι με τον πέλεκυ της απόσχισης πάνω από το κεφάλι της.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΜΠΕΚ

1535: Ο γάλλος εξερευνητής Ζακ Καρτιέ διεκδικεί τα εδάφη

1759: Οι Άγγλοι νικούν τους Γάλλους και καταλαμβάνουν το Κεμπέκ.

1960-1968: Τρομοκρατία εξτρεμιστών εθνικιστών.

1967: Ιδρύεται το Parti Québécois. Ο γάλλος πρόεδρος Ντε Γκωλ αναφωνεί: «Ζήτω το ελεύθερο Κεμπέκ!».

1980: Το πρώτο δημοψήφισμα. Με πλειο-ψηφία 60% απορρίπτεται ήπια μορφή αυτο-νομίας.

1990: Ο Μπουσάρντ συγκροτεί το Bloc Québécois.

1993: Το Bloc γίνεται αξιωματική αντιπολι-τευση.

1994: Εκλέγεται πρωθυπουργός ο σκλη-ροπυρηνικός αυτονομιστής Ζακ Παριζώ.

1995: Ο Παριζώ καλεί σε δημοψήφισμα.

Κρατισμός ή φιλελευθερισμός;

των Χρ. Φραγκονικολόπουλου και Η. Καλλιώρα

Η εκλογή του Ζακ Σιράκ με 52,64 % στη γαλλική προεδρία επανέφερε τη Δεξιά, έστω την γκωλλική Δεξιά, στην εξουσία. Τα διλήμματα που αντιμετωπίζει σήμερα η Γαλλία σχετικά με την οικονομική πολιτική δεν είναι μόνο δικά της. Μπορεί στην περασμένη δεκαετία ο (νεο)φιλελευθερισμός να επικράτησε του κρατισμού –τόσο με τη μορφή των κατεστημένων καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» που κατέρρευσαν όσο και με τη σοσιαλδημοκρατική παράδοση– όμως τα προβλήματα παραμένουν και δεν είναι μόνο γαλλικά. Ποια είναι τελικά η σχέση μεταξύ ιδεολογιών και πολιτικο-οικονομικής πραγματικότητας;

Είναι γνωστό ότι οι όροι Δεξιά και Αριστερά που ξεπήδησαν από τη Γαλλική Επανάσταση έχουν αποκτήσει σήμερα ιδιαίτερη κοινωνική και πολιτική βαρύτητα σε όλο τον κόσμο. Σε αυτούς τους δύο όρους, πιστεύουμε, στηρίζεται και το σύγχρονο γαλλικό πολιτικό δίλημμα: ιδιωτική πρωτοβουλία (Δεξιά) ή κρατικός παρεμβατισμός (Αριστερά);

Αυτός ο πολιτικο-θεωρητικός διαχωρισμός, η διαμάχη Δεξιάς - Αριστεράς, ήταν παρών μέχρι σήμερα σε κάθε γαλλική εκλογική αναμέτρηση. Επιβεβαιώθηκε δε για μια ακόμη φορά στις τελευταίες προεδρικές εκλογές.

ΑΡΙΣΤΕΡΑ Ή ΔΕΞΙΑ;

Σύμφωνα με αυτό το διαχωρισμό, η κατάκτηση της προεδρίας από τον **Ζακ Σιράκ** με 52,64% ήταν μια περιφανής νίκη της... Δεξιάς, ενώ ταυτόχρονα η ήττα του **Λιονέλ Ζοσπέν** αποτέλεσε ήττα και της... Αριστεράς.

Κατά πόσο όμως αυτή η πόλωση Δεξιάς ή Αριστεράς είναι πραγματική; Μήπως κάνουμε το γνωστό από τις οικονομικές επιστήμες «λάθος της σύνθεσης»; Μήπως δηλαδή με άλλα λόγια αυτή η (διαζευκτική) διάκριση είναι πλασματική, μια και είναι αδύνατο να ξεχωρίσουμε και να περιγράψουμε με κάποια σαφήνεια τις τάσεις και τα γεγονότα στον πολιτικό στίβο, αφού συμβαίνει δεξιές κυβερνήσεις να ακολουθούν αριστερές πολιτικές, και το αντίθετο;

Ας ρίξουμε όμως μια ματιά στο πρόσφατο ιστορικό υπόβαθρο του διαχωρισμού αυτού αρχίζοντας με τις «διαφωτιστικές» ομολογίες του ίδιου του πρώην γάλλου σοσιαλιστή προέδρου **Φρανσουά Μιτεράν**, όπως αυτές αποδίδονται στο βιβλίο του γάλλου δημοσιογράφου και ερευνητή **Πιερ Πεάν**, με τίτλο *Μια γαλλική νεότητα*.

Ο σωτήρας των γάλλων Αριστερών το 1980 ξεκίνησε στη δεκαετία του 1930 από την άκρα Δεξιά, ήταν εθνικιστής, καθολικός, και μισούσε τη λαϊκή βάση καθώς και τον υπαρκτό σοσιαλισμό. Έχοντας τις «δεξιές» εικόνες των ένδοξων απομάχων του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, και τον στρατάρχη-σύμβολο **Πετέν** (νικητή του Βερντέν), ο νεαρός Μιτεράν εντάχθηκε

στους «Σταυρούς της Φωτιάς» του συνταμάρχη **Ντε Λα Ροκ**, μια μεταπολεμική ακροδεξιά φασιστική οργάνωση που είχε όμως αντισημιτικές τάσεις.

Αυτές οι αποκαλύψεις για τα νεανικά χρόνια του Μιτεράν έκαναν ένα άλλο γίγλο ιστορικό, δημοσιογράφο, πολιτικό, θεωρητικό της σύγχρονης «Δεύτερης Αριστεράς», τον **Ζιλ Μαρτινέ**, να ζητήσει διαχωρισμό του Σοσιαλιστικού Κόμματος από τον μιτερανισμό. Διότι κατά τον ίδιο οι ρίζες του γαλλικού σοσιαλισμού βρίσκονται στη Γαλλική Επανάσταση και έχουν σχέση με τον σύγχρονο μαρξισμό εάν έχουν κάποια σχέση, αυτή είναι μόνο επιφανειακή, αφού η Γαλλία δεν έχει να παρουσιάσει πραγματικούς θεωρητικούς της μαρξιστικής σχολής σκέψης.

Έτσι, για δεκαετίες, η Γαλλική Αριστερά, χωρίς ουσιώδη λαϊκά ερείσματα, παραμένει το «ψυχοπαίδι» του Σοσιαλιστικού Κόμματος και «βλέπει» την (έμμεση) συγκατοίκηση) εξουσία με τον **Λε Μπλουμ** στη δεκαετία του '30, και αργότερα με τον Μιτεράν το 1981. Στη συνέχεια προς το τέλος της δεκαετίας του '80, αφού πρώτα υιοθέτησε ένα παραδοσιακό πρόγραμμα ασυζητητί σοσιαλιστικό, ο πρό

* Ο Χρ. Φραγκονικολόπουλος είναι διδάκτωρ Διεθνών Σχέσεων (Kent) και ο Η. Καλλιώρας δρ. Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας (Illinois-Chicago).

ος Μιτεράν θέλησε να το εκσυγχρονίσει ριζοσπαστικό τρόπο και κινήσεις, που ως ήταν ξένες προς τις αριστερές παρα- σεις, εφόσον πρώτα δεν έκαναν σαφή τη- ξη με την παραδοσιακή Δεξιά και τον πταλισμό, και από την άλλη πλευρά δεν ριζώνταν στα εργατικά συνδικάτα.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ή έγινε τελικά; Μήπως οι ιδεολογίες δεν ουν πλέον σχέση με την κοινωνικο-οικο- μική και πολιτική πραγματικότητα; Μή- ρς ήρθε το τέλος, ή έκανε την παρθενική ε εμφάνιση η ανάγκη για το οργανωμένο «υνονθύλευμα» των ιδεολογιών στο γαλ- κό πολιτικό σκηνικό (και φυσικά όχι μό- ν εκεί); Αν όντως έτσι έχουν τα πράγμα- , προκύπτει το εξής εύλογο και απλό ώτημα: στέκει ο όρος-έννοια «σοσιαλ- λελευθερισμός»; Μήπως ο Μιτεράν, για ιράδειγμα, αφού αρχικά καταδικάζει ν άκρατο φιλελευθερισμό, υποτάσσεται η συνέχεια στις βασικές αρχές του καπι- λισμού και της Δεξιάς;

ξε αυτά τα ουσιώδη ερωτήματα για τη προφή» Μιτεράν προς το φιλελευθερι- ιό, μια ομάδα ερευνητών υποστηρίζει ότι γάλλος πρόεδρος και οι σοσιαλιστές επρεπε να δώσουν διέξοδο, και σε τελική νάλυση να απαντήσουν με συγκεκριμένες βερνητικές λύσεις, στη διεθνοποίηση ης οικονομίας, και ως εκ τούτου δικαιολο- ρούνται να κινηθούν, όπως και κινήθηκαν, ε τον καιρό προς τα δεξιά.

Άλλοι όμως ερευνητές υποστηρίζουν ότι ο Μιτεράν έπρεπε να μεταλλάξει το Σο-σιαλιστικό Κόμμα σε μια μεθοδευμένη προσπάθεια να απαντήσει στην κρίση που διερχόταν σε παγκόσμια κλίμακα το κρά-τος-έθνος και η ίδια η δημοκρατία, από τους φόβους της ραγδαίας εξάπλωσης του διεθνούς φιλελεύθερου κινήματος, με προ-εξάρχουσες περιπτώσεις αυτές των Ηνω-μένων Πολιτειών της Αμερικής και της Αγγλίας.

Μια τρίτη μερίδα ερευνητών πιστεύει ότι ο Μιτεράν έπρεπε να προχωρήσει σε τολ-μηρές λύσεις που θα ήταν δυνατό να κατα-πολεμήσουν, εν μέρει τουλάχιστον, τη βα-θύτατη δυτική κοινωνική κρίση, γεγονός που έχει σχέση με το ιστορικό ήθος του ίδι-ου του σοσιαλισμού. Ιστορικά, εάν κρίνου-με αναδρομικά και επάγωγικά τις πράξεις του τέως γάλλου προέδρου, δεν είναι δυ-νατό να αρνηθούμε το συμβιβασμό μεταξύ (της σοσιαλιστικής) δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς. Όμως, όπως έδει-ξαν τα πράγματα, ο γαλλικός σοσιαλισμός διαφοροποιείται από τη Δεξιά μόνο ως προς την ίδια τη φύση του συμβιβασμού: αρνείται απλά τη μονοκρατορία του συ-στήματος του μηχανισμού της αγοράς.

Όταν λοιπόν αριστερές κυβερνήσεις εφαρμόζουν δεξιά πολιτική και όταν στη Γαλλία κυριαρχεί ένα ευρύτατο μεσαίο κοινωνικό στρώμα, πράγμα που αναιρεί τον κλασικό διαχωρισμό μεταξύ αστών και προλεταρίων, τότε οι ιδεολογικές διαφο-ρές (τύπου Δεξιάς και Αριστεράς) παύουν και αυτές να εκφράζονται από και με την ανάλογη κομματική τοποθέτηση. Αποτέλε-σμα είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι και βιοτέ-χνες, επί παραδείγματι, οπαδοί του κρατι-σμού και του φιλελευθερισμού, να συνυ-πάρχουν και στα δύο πολιτικά στρατόπε-δα.

Τελικά, πολιτική παράδοση και σύγχρο-νη πραγματικότητα επιβάλλουν συμβιβα-σμούς στην ασκούμενη πολιτική, αριστε-ρής ή δεξιάς απόχρωσης. Γεγονός πάντως παραμένει ότι η πολιτική παράδοση του κρατικού παρεμβατισμού δεν μπορεί σή-μερα παρά να προσαρμοστεί με διάφο-ρους τρόπους σε ορισμένες βασικές επιτα-γές της οικονομίας της αγοράς. Μολονότι κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή, εντού-τοις θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η προ-σκόλληση σε δόγματα αποτέλεσε πάντα κακό σύμβουλο και οδηγό της πολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας.

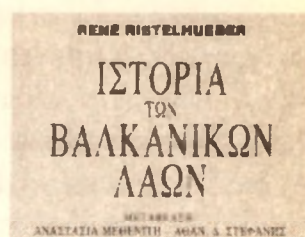
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ
(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

RENÉ RISTELHUEBER

Ιστορικός συγγραφέας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΛΑΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

“ΑΝΑΓΓΕΤΑΙ ΜΕ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ Η ΠΟΡΕΙΑ
ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ”

537 σελίδες με χρονολογικούς πίνακες,
13 χάρτες, ευρετήριο λαών και προσώπων,
συμπληρωματική βιβλιογραφία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

Οι προοπτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

• *Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θεσμικές πολιτικές και οικονομικές πτυχές.* Ν. Μαραβέγιας- Μ. Τσινισιζέλης (επιμ.), εκδόσεις Θεμέλιο, σελίδες 730, Αθήνα 1995.

Τη διαδικασία της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την εφαρμογή της Συνθήκης του Μάαστριχτ, το Νοέμβριο του 1993, παρακολουθεί αυτός ο συλλογικός τόμος, συμβάλλοντας στην προσπάθεια κατανόησης των πολιτικών και οικονομικών δεδομένων στο χώρο του «ευρωπαϊκού γίγνεσθαι».

Πέρα από την αποτίμηση της μέχρι σήμερα κατάστασης, τα κείμενα που δημοσιεύονται σε αυτό τον τόμο προχωρούν και σε μια εις βάθος συζήτηση των προοπτικών ενόψει της διαδικασίας αναθεώρησης της Συνθήκης της Ε.Ε. Τα κείμενα υπογράφονται από είκοσι ειδικούς επιστήμονες διαφόρων πανεπιστημίων της χώρας μας.

Το συλλογικό αυτό έργο χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο περιλαμβάνονται κείμενα που καλύπτουν το ζήτημα της θεσμικής και πολιτικής οργάνωσης της Ε.Ε., στο δεύτερο μέρος εξετάζεται η οικονομική οργάνωση της Ε.Ε. και, τέλος, στο τρίτο μέρος επιχειρείται μια ανάλυση των επιμέρους πολιτικών της Ένωσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο ο **Μ. Τσινισιζέλης** επιχειρεί μια κριτική παρουσίαση των πολιτικών θεωριών της ενοποίησης, που έχουν χρησιμοποιηθεί λιγότερο ή περισσότερο από την Πολιτική Επιστήμη και την Επιστήμη των Διεθνών Σχέσεων στην προσπάθεια κατηγοριοποίησης του φαινομένου της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης.

Στη συνέχεια, ο ίδιος συγγραφέας, στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύει τους θεσμούς της Ε.Ε. και τον τρόπο λειτουργίας τους. Την κοινοτική έννομη τάξη και τη σχέση της με εκείνες των κρατών-μελών εξετάζει ο **Χ. Ταγαράς**. Στο τέταρτο κεφάλαιο, ο **Γ.**

Παπαδημητρίου αναλύει τη σχέση μεταξύ του νομικού πλαισίου της Ε.Ε. και της εθνικής συνταγματικής τάξης. Στο επόμενο κεφάλαιο, οι **Α. Πασσάς** και **Δ. Δημητρακόπουλος** αναφέρονται στη λειτουργία της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και της Πολιτικής Ασφάλειας.

Ο **Π. Ιωακειμίδης** παρακολουθεί τη διαδικασία διεύρυνσης της Ε.Ε. από δώδεκα σε δεκαπέντε μέλη, ενώ αναλύει και την εμπειρία από τις προηγούμενες διευρύνσεις της Ε.Ε.

Στο δεύτερο μέρος του τόμου, υπάρχουν κείμενα για την οικονομική οργάνωση της Ε.Ε. που υπογράφουν οι: **Ν. Μαρτίνος, Π. Καζάκος, Θ. Γεωργακόπουλος, Δ. Σερεμέτης, Π. Αλεξάκης**. Η θεωρία της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης, η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δημοσιονομική εναρμόνιση, ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. και η διαδικασία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης είναι μερικά από τα θέματα που εξετάζονται στο δεύτερο μέρος του βιβλίου.

Στη συνέχεια, στο τρίτο μέρος, ο **Ν. Μαραβέγιας** αναλύει την περιφερειακή πολιτική της Ε.Ε., ο **Κ. Παπαγεωργίου** πραγματεύεται την Κοινή Αγροτική Πολιτική και τη διαδικασία αναθεώρησής της και η **Α. Τσιπούρη** παρουσιάζει τα βασικά στοιχεία της βιομηχανικής και τεχνολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος, στα υπόλοιπα κεφάλαια του τρίτου μέρους εξετάζονται οι εμπορικές σχέσεις της Ε.Ε. οι σχέσεις της με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η πολιτική της Ε.Ε. για το περιβάλλον, η κοινωνική και η εκπαιδευτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα κείμενα που αναφέρονται στις παραπάνω θεματικές υπογράφουν οι **Δ. Μουτσάτσος, Σ. Βαλντέν, Α. Λουλούδης** και **Ν. Μπεόπουλος, Γ. Υφαντόπουλος** και **Α. Μοσχονάς**.

Όλες οι αναλύσεις που περιλαμβάνονται σ' αυτό τον ογκώδη τόμο (730 σελίδες) καλύπτουν ένα ευρύτερο πεδίο θεσμικών και οικονομικών πτυχών φαινομένου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αφορούν άμεσα την Ελλάδα και το έργο της μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αφισβήτητα αυτό το συλλογικό έργο έρχεται να εμπλουτίσει το διάλογο που άρχισε να ανοίγει το ποια πολιτική πρέπει να χαράξει η χώρας ενόψει της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996.

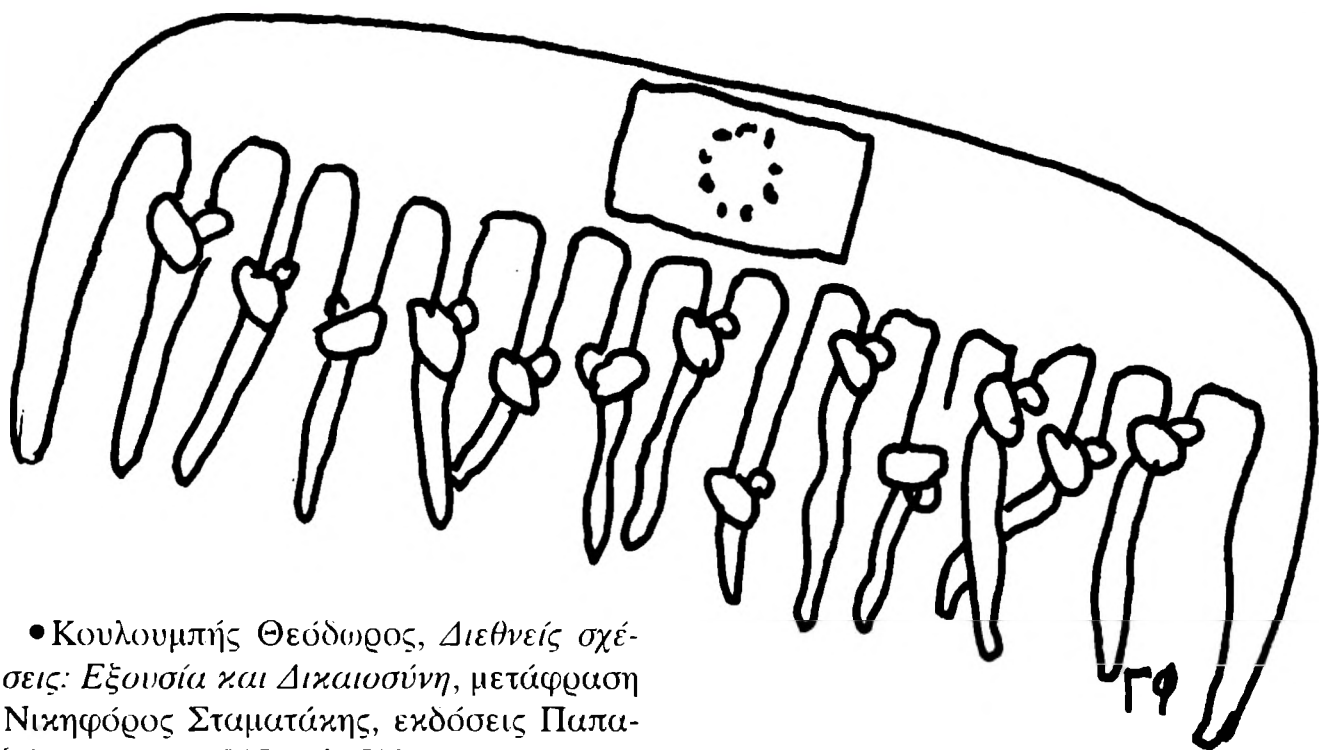
• *Ελληνισμός της Βορείου Ηπείρου ελληνοαλβανικές σχέσεις* (επιμέλεια Βλ. Λεβίος Κόντης), εκδόσεις Εστία, 1995.

Το δίτομο αυτό έργο που εκδόθηκε με χορηγία του Κοινωφελούς Ιδρύματος Αλέξανδρος Ωνάσης καλύπτει την περίοδο 1897-1921. Σε αυτό δημοσιεύονται επτά έγγραφα, προξενικές και πρεσβευτικές εκθέσεις από το Ιστορικό Αρχείο Υπουργείου των Εξωτερικών. Υπάρχει επιμελής πίνακας με τα βασικά περιεχόμενα των εγγράφων καθώς και περίληψη κάθε εγγράφου. Στην αρχή του τόμου προτάσσεται και εκτενής ιστορική επισκόπηση που έγραψε ο καθηγητής **σίλειος Κόντης**.

Πρόκειται για πολύ χρήσιμη εργασία, κρίνεται για όσους μελετούν σε βάθος τις ελληνοαλβανικές σχέσεις και δεν αρκούνται στις επιφανειακές προσεγγίσεις του θέματος.

• **Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος** (επιμέλεια-εισαγωγή), *Τα Βαλκάνια στην Ευρώπη - Η συμβολή της Ελλάδας*, εκδόσεις Ι. Σιδέρης 1995, σελίδες 125.

Τα προβλήματα της μετάβασης και η πολιτική του εκδημοκρατισμού στις βαλκανικές χώρες, οι ευκαιρίες και τα εμπόδια στη βαλκανική συνεργασία και ο ρόλος της Ελλάδας είναι τα θέματα που εξετάζονται στο βιβλίο.

ελληνικής ιδιωτικής πρωτοβουλίας στα Βαλκάνια, είναι μερικά από τα θέματα που τάζει αυτός ο εξαιρετικά ενδιαφέρων λογικός τόμος. Στο βιβλίο αυτό συνυπάρχουν τρεις πολιτικοί (Θ. Πάγκαλος, Λ. Παπαδόπουλος και Μ. Παπακωνσταντίνου), τέσσερις πανεπιστημιακοί (Π. Καζάκος, Π. Κικιμίδης, Ν. Διαμαντούρος και Η. Καρύλης) και δύο οικονομολόγοι (Σ. Βαλάν και Π. Βουρλούμης). Το βιβλίο κυκλοφορεί στη σειρά «Βιβλιοθήκη Διεθνών Ευρωπαϊκών Μελετών».

Θ. Βερέμης, Η. Νικολακόπουλος, Θ. Κουλουμπής (επιμέλεια), *Ο Ελληνισμός της Αλβανίας*, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 1995.

Η πρώτη απεικόνιση του ελληνισμού στην Αλβανία, με τα νέα δεδομένα που δημιουργήθηκαν μετά την κατάρρευση των θεσμών του υπαρκτού σοσιαλισμού στα Βαλκάνια, επιχειρείται σε αυτή τη λογική μελέτη που πραγματοποιήθηκε στη συνεργασία του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής.

Η θεματικές ενότητες που αναπτύσσονται είναι: Καταγραφή ομογένειας, εκλογική συμπεριφορά, ομογενειακός τύπος στην ΕΕ, ΜΜΕ, παιδεία, ορθόδοξη Εκκλησία, οικονομία της ομογένειας, καθεστώς ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο ευρύτερο αλβανικό πλαίσιο.

Συμμετέχουν οι: Θ. Βερέμης, Λ. Καλλιβερέτας, Μ. Βήχου, Δ. Δώδος, Π. Καφετζής, Η. Νικολακόπουλος, Α. Κόνης, Σ. Γεωργούσης, Α. Κανέλλος και Ν. Ζιώγας.

Λένα Διβάνη, *Ελλάδα και μειονότητες. Σύστημα διεθνούς προστασίας της Κοινωνίας των Εθνών*, εκδόσεις Νεφέλη 1995, σελίδες 389.

Το ερέθισμα της μελέτης ήταν οι καινοτόμες προσπάθειες της Κοινωνίας των Εθνών να διασφαλίσουν προστασία σε όλους τους μειονοτικούς πληθυσμούς των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης – κάτι που επιχειρείται ξανά στις μέρες μας. Στόχος της Λένας Διβάνη, που διδάσκει ιστορία της ελληνικής και βαλκανικής εξωτερικής πολιτικής, ήταν να συγκεντρώσει σ' έναν τόμο και να αναλύσει όλα τα μειονοτικά προβλήματα της μεσοπολεμικής Ελλάδας, καθώς επίσης και να αποτιμήσει το ρόλο που έπαιξαν στη βαλκανική εξωτερική πολιτική κείνης της εποχής.

• Κουλουμπής Θεόδωρος, *Διεθνείς σχέσεις: Εξουσία και Δικαιοσύνη*, μετάφραση Νικηφόρος Σταματάκης, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 580.

Το βιβλίο του Θ. Κουλουμπή έρχεται πράγματι να γεφυρώσει «τα χάσματα που έχουν διαχωρίσει τη μελέτη των διεθνών σχέσεων στο επίπεδο τόσο της διδασκαλίας όσο και της έρευνας», όπως σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας στον πρόλογό του.

Από φιλοσοφική άποψη, το συγκεκριμένο έργο αναλύει σε απλή γλώσσα το διάλογο ανάμεσα στους οπαδούς του ρεαλισμού και τους οπαδούς του ιδεαλισμού. Γραμμένο από τη σκοπιά ενός απλού πολίτη του πλανήτη μας, επιδιώκει συνειδητά να ξεπεράσει εθνικές, πολιτιστικές, ιδεολογικές, πολιτικές, φυλετικές και άλλες προκαταλήψεις. Η μελέτη αυτή του Θ. Κουλουμπή κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ όπου έχει ήδη πραγματοποιήσει πέντε εκδόσεις.

Χωρίζεται σε έξι μέρη: Στο πρώτο εξετάζονται οι διεθνείς σχέσεις σε ένα πολιτικό περιβάλλον. Στο δεύτερο μέρος αναλύονται οι κρατικοί δρώντες, στο τρίτο μέρος οι διεθνείς πολιτικές διαδικασίες και στο τέταρτο οι υποτυπώδεις θεσμοί του Διεθνούς Συστήματος. Τέλος, στο πέμπτο και στο έκτο μέρος αναλύονται αντίστοιχα οι νέες λειτουργίες και οι νέοι δρώντες στη διεθνή πολιτική και το Διεθνές Σύστημα σε μεταβατική περίοδο.

Ο συγγραφέας τάσσεται υπέρ των μικρών, βαθμιαίων, εθελοντικών και λειτουργικών βημάτων – των πραγματιστικών και ρεαλιστικών μέτρων – αποφεύγοντας τις «ακρότητες» των δύο στρατοπέδων στον τομέα των σχολών σκέψης των διεθνών σχέσεων. Κάθε άλλο παρά δεδομένο θεωρεί το «τέλος της ιστορίας», αλλά τονίζει, εν κατακλείδι, τη σημασία των αυτοπεριοριστικών θεσμών ως αναγκαίου εξοπλι-

σμού για να αντισταθεί κανείς, όπως ο Οδυσσέας, «στο τραγούδι των Σειρήνων που εγκωμιάζει τους επικούς άθλους μιας εποχής που έφυγε».

• Ηλίας Ι. Κουσκουβέλης, *Διπλωματία και Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ενόψει της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1995, σελ. 440.

Η Διπλωματία και η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το θεωρητικό πλαίσιο της πολιτικής ανάλυσης, η διαμόρφωση του καθεστώτος της διπλωματίας και της στρατηγικής, οι προοπτικές της διπλωματίας της Ευρ. Ένωσης, οι θέσεις και τάσεις για τη διπλωματία ενόψει της Διακυβερνητικής του 1996, οι προοπτικές της Στρατηγικής της Ε.Ε. και η Ελλάδα και οι προοπτικές ενόψει του 1996 αποτελούν τα βασικά κεφάλαια του ογκώδους αυτού τόμου που δεν αφήνει σχεδόν κανένα θέμα εκτός ανάλυσης.

Αντίθετα εμβαθύνει και στοιχειοθετεί απόψεις με ευσυνειδήτο επιστημονικό πνεύμα προσεγγίζοντας τα θέματα πολύπλευρα και «διεπιστημονικά».

Οι θέσεις των ελληνικών πολιτικών κομμάτων καθώς και τα παραρτήματα βοηθούν στην κατανόηση του πλαισίου της ανάλυσης.

Πολύτιμο βοήθημα για την κατανόηση της ευρωπαϊκής «διπλωματίας και στρατηγικής», για τους μελετητές της Κοινής Εξωτερικής και Αμυντικής Πολιτικής της Ε.Ε.

Επιμέλεια:
Β. ΚΑΠΕΤΑΝΓΙΑΝΝΗΣ – Σ. ΝΤΑΛΗΣ

Ο αμερικανικός παράγων στη βοσνιακή κρίση

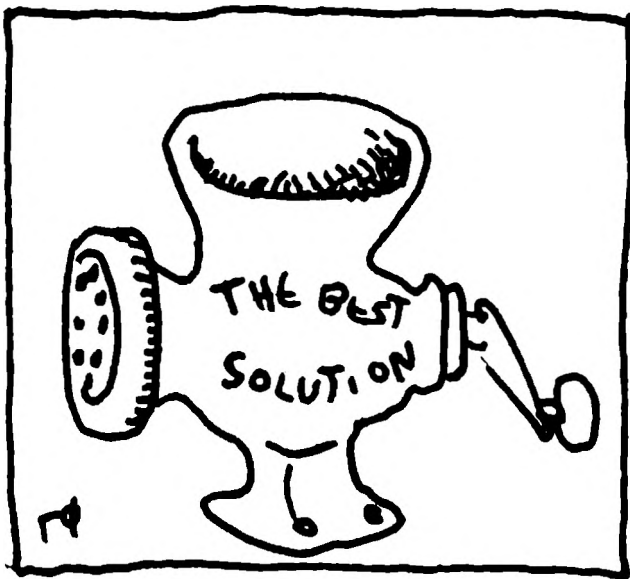
του Παναγιώτη Τσολακίδη

Στη σκακιέρα των Βαλκανίων δεν παίζονται μόνο οι διαχωριστικές γραμμές, δηλαδή τα σύνορα που θα βοηθήσουν στην ειρήνευση των αντιμαχόμενων εθνοτήτων. Ούτε και η εναρκτήρια θέση που θα καταλάβουν οι μεγάλες δυνάμεις πριν από την έναρξη του αγώνα δρόμου για τη «μεταπολεμική ανοικοδόμηση» των Βαλκανίων. Έμμεσα, και για πολλούς αναλυτές άμεσα, παίζεται και η λεγόμενη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής στον τομέα της ασφάλειας

Η τελευταία αμερικανική πρωτοβουλία στα Βαλκάνια, ασχέτως αν θα αποφέρει τα επιδιωκόμενα ή εξαγγελθέντα αποτελέσματα, δηλαδή αν θα επιφέρει την ειρήνευση των Βαλκανίων, είχε ως αποτέλεσμα να επανατοποθετήσει το ΝΑΤΟ στο προσκήνιο των πολιτικο-στρατιωτικών εξελίξεων. Μια εξέλιξη που θα έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες. Όχι μόνο για την αμερικανική εξωτερική πολιτική παγκοσμίως αλλά ιδιαίτερα για την ευελπιζόμενη σε πολλές ευρωπαϊκές πρωτεύουσες σύσταση κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, γνωστή ως ΚΕΠΠΑ.

Ανεξάρτητα αν η τραγωδία των Βαλκανίων θα καταλαγιάσει σύντομα, οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί έδωσαν νέα πνοή ζωής, υποστηρίζουν οι Αμερικανοί, σε μια Συμμαχία η οποία πελαγοδρομούσε, η οποία μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έμεινε «ορφανή» από εχθρούς και αναζητούσε να βρει το λεγόμενο «raison d'être», δηλαδή το λόγο ύπαρξής της.

Η χρονική στιγμή, δε, που το ΝΑΤΟ δέχθηκε αυτή την ένεση ζωής (δηλαδή ένα χρόνο περίπου πριν από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996 όπου θα αναθεωρηθεί η Συνθήκη του Μάαστριχτ και η Ευρω-

παϊκή Ένωση θα αναλωθεί με την ανοικοδόμηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας σε θεσμικό πλαίσιο) πραγματοποιήθηκε σε μια καίρια χρονική στιγμή για το ΝΑΤΟ, αφού σχεδόν όλοι προηγουμένως αμφισβητούσαν το ρόλο του.

Ο «ΕΝΤΙΜΟΣ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ»

Παρ' όλο που ο αμερικανικός παράγων τυπικά θα απουσιάζει από τις διαπραγματεύσεις, οι κραδασμοί όμως από τους πρόσφατους βομβαρδισμούς θα γίνονται ακόμα αισθητοί στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων για την ανοικοδόμηση της ευρωπαϊκής ασφάλειας. Η Βρετανία, ανέκαθεν οπαδός μιας Ευρώπης όπου ο ρόλος της

Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης –ο μελλοντικός αμυντικός βραχίονας της Ευρωπαϊκής Ένωσης– θα είναι παραγκωνισμένος σε «αποδεδειγμένη» για την επιρροή και «ποτελεσματικότητα» της υπεραντλαντικής συμμαχίας, θα έχει ένα ατού επιπλέον σε διακυβερνητικές διαπραγματεύσεις. Εκτός αυτού, όπως πιστεύει η Ουάσιγκτον, εξέλιξη της βαλκανικής τραγωδίας είχε ως αποτέλεσμα να επαναγάγει τον αμερικανικό παράγοντα στον συνήθη ρόλο του «έντιμου μεσολαβητή».

Ένα ρόλο που με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, με τη συγκριτική παρακμή των ΗΠΑ και με την οικονομική αναβάθμιση της Γερμανίας και της Ιαπωνίας, η Ουάσιγκτον ήταν έτοιμη (και αυτό συνέβη λίγο πριν από τη διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας), να αναθέσει σε άλλες δυνάμεις. Όχι βέβαια σε όλους τους τομείς και σε όλα τα ζητήματα.

Επιλεκτικά, ή όπως αναφέρουν ορισμένοι αμερικανοί αξιωματούχοι, «κατά τη περίπτωση». Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί η δήλωση του τέως προέδρου της Κομισιόν **Ζακ Ντελόρ**, ο οποίος δημοσία τότε είχε προειδοποιήσει την αμερικανική πλευρά ότι «το γιουγκοσλαβικό είναι ευρωπαϊκό πρόβλημα το οποίο προϋποθέτει ευρωπαϊκή λύση».

Παρά ταύτα, τρία χρόνια αργότερα, άθε-
α ή εσκεμμένα, η αμερικανική πολιτική
τα Βαλκάνια, έστω κι αν ταλαντευότανε
πό τις ισορροπίες στο Καπιτώλιο, εκπα-
αθύρωσε τον ευρωπαϊκό παράγοντα, επι-
ήκυνε τη στρατιωτική σύρραξη και με-
αν επίδοξο αναπληρωτή υφυπουργό
ξωτερικών επανήλθε δριμύτερη στη σκα-
έρα των Βαλκανίων. Αρκετοί είναι αυτοί
που μπορεί να επιχειρηματολογήσουν ότι
α ήταν προσχεδιασμένα, βασισμένα σε
α πολιτική εξασθένισης των λοιπών δυ-
άμεων έτσι ώστε αμέσως μετά την αποχώ-
ησή τους οι ΗΠΑ να συμπλήρωναν το κε-
δυνάμεως αναλαμβάνοντας τη σκυτάλη
ου «δρομολογητή των καταστάσεων» και
ου «έντιμου μεσολαβητή».

Όσο όμως κι αν ορισμένοι επιθυμούν να
λέπουν συνωμοσίες, μακρόπνοα καλομε-
τημένα σχέδια, σε αυτή την περίπτωση
άλλον κάνουν λάθος. Κάπου, ίσως, υπερε-
τιμούν την αμερικανική εξωτερική πολιτι-
ή όπως φυσικά και τους εκφραστές της.

Τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά.
Μετά την απόφαση της κυβέρνησης
Ιπους να ενδώσει στις γερμανικές προ-
ροπές και να μη στηρίξει ένα χαλαρό μο-
τέλο ομοσπονδίας, η βοσνιακή πολιτική
ων ΗΠΑ παλινδρομούσε. Η πολιτική αυ-
ή έμμεσα θα οριοθετούσε και τις δυνατό-
τες των ΗΠΑ να καθοδηγήσουν όχι μόνο
ς βαλκανικές αλλά και τις παγκόσμιες
αταστάσεις στα τέλη του 20ού αιώνα. Με
λλα λόγια, από τη βαλκανική πολιτική θα
ναδυόταν και ο ρόλος των ΗΠΑ στη με-
ψυχροπολεμική εποχή. Ένας διεθνής
όλος ο οποίος θα εχαρακτηριζέτο από
ην επίτευξη των απαραίτητων στόχων
αυτό που οι διεθνολόγοι αποκαλούν «ε-
νικό συμφέρον»- με όσο το δυνατόν λιγό-
ερο πολιτικό και οικονομικό κόστος. Στην
ερίπτωση των Βαλκανίων σήμαινε επίσης
αι όσο το λιγότερο ανθρώπινο κόστος.

Έτσι, με τη μεταστροφή του αμερικανι-
ού εκλογικού σώματος τον περασμένο
νοέμβριο προς τους συντηρητικούς, με τα
η ευκαταφρόνητα γεωστρατηγικά συμφέ-
οντα των ΗΠΑ στην περιοχή, με τις επι-
είμενες προεδρικές εκλογές να τροφοδο-
ούν τον πολιτικό διάλογο και σε συνδυα-
σμό με την προσωπική φιλοδοξία του κ.
Χόλμπρουκ να αντικαταστήσει στις χρυσές
ελίδες της αμερικανικής διπλωματίας το
όνομά του με τον μυθικό για τους Αμερικα-
νούς Χένρι Κίσιγκερ, επανατοποθέτησε
τον αμερικανικό παράγοντα στην περιοχή

όσο ποτέ άλλοτε στο πρόσφατο παρελθόν.

Μετά την έκβαση του πολέμου στον Περ-
σικό, οι ΗΠΑ αποφάσισαν να μην αναλά-
βουν ηγετικό ρόλο στη διευθέτηση του Γι-
ουγκοσλαβικού -απόφαση που ελήφθη επί
ρεπουμπλικανικής κυβέρνησης- και της
οποίας την πολιτική συνέχισε κι η κυβέρ-
νηση Κλίντον. Αυτή η απόφαση δρομολό-
γησε την αμερικανική διπλωματία στο
Βοσνιακό σε μια πολιτική αδράνειας, απά-
θειας και ουσιαστικά ακολουθώντας τις
πρωτοβουλίες των Ευρωπαίων.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΕΡΝΑ ΑΠΟ ΜΕΣΑ

Ο δρόμος για το Λευκό Οίκο περνάει
όμως και απο την Βοσνία. Το αποτέλεσμα
ήταν οι Ρεπουμπλικάνοι, μηδενός εξαιρου-
μένου, να σφυρηλατούν καθημερινά τη
βοσνιακή πολιτική του Κλίντον - πολιτική
την οποία ουσιαστικά κληρονόμησε από
την προηγούμενη ρεπουμπλικανική κυβέρ-
νηση άσχετα, βέβαια, αν συγχρόνως οι Ρε-
πουμπλικάνοι οδύρονταν στο ενδεχόμενο
να σταλεί στη Βοσνία έστω και ένας αμερι-
κανός πεζοναύτης με κοστούμι «ειρηνευ-
τή».

Αυτό είχε ως συνέπεια, αρχικά, η αμερι-
κανική πλευρά να θέτει «βέτο» σε λύσεις
μη αποδεκτές για τους Μουσουλμάνους
(βλ. σχέδια Όουενς). Και αυτό όχι τόσο
γιατί τα γεωστρατηγικά συμφέροντα των
ΗΠΑ συνέπιπταν με αυτά των Μουσουλ-
μάνων, αλλά επειδή εξαρχής τα ΜΜΕ στις
ΗΠΑ τοποθέτησαν τη δημόσια συζήτηση
για το Γιουγκοσλαβικό στο πλαίσιο του
«καλού» και του «κακού». Στο μεταξύ, σαν
να μην έφθανε αυτό, προσπάθησαν να
σταθμίσουν ποια πλευρά είχε δίκιο και
ποια άδικο. Στη ζυγαριά της δικαιοσύνης
κατέταξαν τους Σερβοβόσνιους, λόγω της
στρατιωτικής τους ισχύος, με τους «κα-
κούς» και τους «θύτες». Ήταν αδιανόητο
γα συνειδητοποιήσουν -σε γενικές γραμ-
μές όλες οι πολιτικές δυνάμεις- όχι μόνο
πως δεν υπήρχαν καλοί και κακοί αλλά ότι
το «δίκιο» δεν συμβαδίζει πάντα με τους
αδύναμους και τους πολιορκημένους.
Ήταν αδύνατο να αποδεχθούν ότι και οι
Σερβοβόσνιοι στο κάτω κάτω της γραφής
απαιτούσαν μόνο ό,τι η «διεθνής κοινότη-
τα» προσφερόταν να προασπίσει για τους
Μουσουλμάνους: την αναγνώριση του δι-
καιώματος της αυτοδιάθεσης.

Από την άλλη πλευρά, οι Ρεπουμπλικά-
νοι, καθοδηγούμενοι από τις δημοσκοπή-
σεις και με την αυτοπεποίθησή τους ενι-

σχυμένη λόγω της νίκης τους στις βουλευτι-
κές εκλογές του Νοεμβρίου, απαιτούσαν
από την κυβέρνηση Κλίντον μια πιο δυνα-
μική, επιβλητική πολιτική στο Βοσνιακό. Ο
πρόεδρος Κλίντον όντως αντιτάχθηκε στις
ριζοσπαστικότερες ιδέες των Ρεπουμπλι-
κάνων που θα τίναζαν τα Βαλκάνια στον
αέρα. Παρά ταύτα, ο αμερικανός πρόε-
δρος μέσω ψυχροπολεμικών θεσμικών ορ-
γάνων, δηλαδή του ΝΑΤΟ, υιοθέτησε μια
πιο «ενεργητική» πολιτική που θα κατεύ-
ναζε τους επικριτές του και συνάμα θα είχε
«ανθρωπιστική» διάσταση και άρα απήχη-
ση στο αμερικανικό κοινό. Έτσι, η βοσνια-
κή κυβέρνηση βρήκε στην Ουάσιγκτον τον
καλύτερό της σύμμαχο.

Η έλλειψη ευρωπαϊκής λύσης σε συνδυα-
σμό με τα παραπάνω ώθησε τις ΗΠΑ να
αναλάβουν «πρωτοβουλίες» και να χειρα-
γωγούν τα Βαλκάνια σαν να ήταν ινδιάνι-
κοι καταυλισμοί στην πολιτεία της Μοντά-
να. Και ποιος άλλος καλύτερος για αυτές
τις διευθετήσεις από τον πρώην πρεσβευτή
των ΗΠΑ στη Γερμανία και ανερχόμενο
αστέρι του υπουργείου Εξωτερικών Ρί-
τσαρντ Χόλμπρουκ; Η «πρόκληση» του
Βοσνιακού, η δεινή θέση στην οποία βρι-
σκόταν η κυβέρνηση Κλίντον στο εσωτερι-
κό επίπεδο, η αμυδρή προσωπικότητα του
κ. Κρίστοφερ ήταν πράγματι οι καλύτερες
συνθήκες για να αναλάβει ένας επίδοξος
διπλωμάτης το χαρτοφυλάκιο των Ευρω-
Καναδικών Υποθέσεων και να ανέλθει
στο πολιτικοδιπλωματικό κατεστημένο της
Ουάσιγκτον.

Κάπως έτσι φτάσαμε στους νατοϊκούς
βομβαρδισμούς που για άλλη μια φορά,
ανεξάρτητα αν ο ιστορικός του μέλλοντος
τους θεωρήσει ως παράγοντα ειρήνευσης
(όπως τους πλασάρουν οι Αμερικανοί) ή
επιβολή λύσης μέσω των όπλων, γεγονός
είναι ότι το ΝΑΤΟ θα εισέλθει στις δια-
πραγματεύσεις για την ανοικοδόμηση της
ευρωπαϊκής ασφάλειας με ανεβασμένες
τις μετοχές του.

Όσο για το ενδεχόμενο να αποφασίσουν
οι βαλκανικοί λαοί, και όχι οι στρατηγοί
του ΝΑΤΟ, να τερματίσουν τον αλληλο-
σπαραγμό τους, ακόμη και τότε το ΝΑΤΟ
θα είναι εκείνο -και αυτό έχει ήδη αρχίσει
να διαφαίνεται- που θα καρπωθεί τα οφέ-
λη για την ειρήνευση των Βαλκανίων. Και
συνάμα τον ευρύτερο ρόλο του. Μια μα-
κροπρόθεσμη συνέπεια που θα έχει μελλο-
ντικές επιπτώσεις τόσο στην ευρωπαϊκή
ασφάλεια όσο και παγκοσμίως.

ΨΥΧΡΟΛΟΥΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΙΣΑΒΕΤ...

Δυσάρεστες εκπλήξεις περίμεναν τη βασίλισσα της Βρετανίας, **Ελισάβετ** στη Νέα Ζηλανδία όπου πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη την προηγούμενη εβδομάδα. Ο πρωθυπουργός της χώρας, **Τζιμ Μπόλτζερ**, κατά τη διάρκεια ομιλίας του στο Κοινοβούλιο, της είπε ότι αργά ή γρήγορα θα πιάσει να είναι βασίλισσα των Νεοζηλανδών.

Η δεύτερη ψυχρολουσία ήρθε λίγο αργότερα, κατά την επίσκεψη της Ελισάβετ σε ένα ινστιτούτο καλών τεχνών των Μαορί. Έξω από το κτίριο την περίμενε ομάδα Μαορί διαδηλωτών με πανό και συνθήματα όπως «πήγαινε στη χώρα σου», «η βασίλισσα είναι παράσιτο» και «δώσε μας πίσω τη γη μας».

Οι παλιές καλές εποχές που οι επισκέψεις της Ελισάβετ συνοδεύονταν από μπάντες, παρελάσεις και πλήθος κόσμου που χειροκροτούσε πέρασε οριστικά. Η κυβέρνηση της χώρας έχει δρομολογήσει ήδη συνταγματικές αλλαγές και ήρθε ο καιρός τα αποικιακά αυτά κατάλοιπα να εκλείψουν.

ΕΡΙΞΕ ΑΔΕΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΠΙΑΣΕΙ ΓΕΜΑΤΑ

Το νέο κόμμα από τον **Αντόνιο Ντι Πιέτρο**, αρχιερέα της κάθαρσης στη γειτονική μας Ιταλία, θεωρείται δεδομένο. Πότε ακριβώς θα αναγγελθεί και επισήμως η δημιουργία του κανείς δεν ξέρει.

Δεν είναι, πάντως, τυχαίο το γεγονός ότι η είδηση για

τη δημιουργία νέου κόμματος διαψεύστηκε δύο μέρες μετά τη θεαματική εμφάνισή της στον ιταλικό χώρο. Το διάστημα δύο ημερών αποτελεί επαρκή χρόνο για να μετρηθούν αντιδράσεις σε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα και να βολιδοσκοπηθεί ο ιταλικός λαός. Τα μηνύματα, βέβαια, που πήρε ο Ντι Πιέτρο από τις υπάρχουσες πολιτικές δυνάμεις δεν ήταν και τόσο ενθαρρυντικά, αλλά πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν ότι ο εισαγγελέας της υπόθεσης «καθαρά χέρια» θα ανακοινώσει περί τα τέλη Νοεμβρίου την ίδρυση ενός κεντρώου σχηματισμού.

ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΕΙΣ ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ

Η έξαρση μιας μυστηριώδους ασθένειας αυτό τον καιρό στη Νικαράγουα, που έχει σκοτώσει ήδη 20 ανθρώπους, έρχεται να επαληθεύσει όσους λίγους προειδοποιούν: «Μην αγνοείτε τις επιδημικές ασθένειες που "ευδοκιμούν" στην Ασία, την Αφρική και τη Λατινική Αμερική. Κάπως έτσι ξεκίνησε και το AIDS.» Η Δύση έχει την αφέλεια να πιστεύει ότι όπως ο έμπολα, που θέρισε την άνοιξη το Ζαΐρ, και αυτή η μυστηριώδης επιδημία της Νικαράγουα είναι προϊόν του Τρίτου Κόσμου. Μοιάζει θρήλερ επιστημονικής φαντασίας, αλλά η ταινία Outbreak («το ξέσπασμα»), που πραγματεύεται τη μόλυνση μιας ολόκληρης αμερικανικής πόλης από έναν θανατηφόρο ιό τον οποίο μετέφερε πύθηκος από το Ζαΐρ, μπορεί να

αποδειχθεί προφητική.

ΕΥΣΥΝΕΙΔΗΣΙΑ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ

Πολλά ερωτηματικά δημιουργήσε η εν ψυχρώ δολοφονία από την αμερικανική αστυνομία του απαγωγέα έντεκα παιδιών, που αποδείχτηκε τελικά άοπλος. Ο νεαρός άνδρας είχε καταλάβει, στο Μαϊάμι, ένα λεωφορείο που μετέφερε έντεκα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Σε κατάσταση αλλοφροσύνης -μόλις είχε απολυθεί από τη δουλειά του και είχε τεράστια χρέη- απείλησε ότι θα ανατινάξει το λεωφορείο. Οι αμερικανοί αστυνομικοί έδειξαν για μια ακόμη φορά τη γνωστή τους αποφασιστικότητα. Τον εκτέλεσαν εν ψυχρώ. Μετά δήλωσαν ότι ο απαγωγέας δεν είχε ούτε όπλο. Με τον ίδιο ανώδυνο τρόπο «φάγανε»

πριν από τρεις μήνες μια κοπέλα που έτρεχε με υπερβολική ταχύτητα και αρνήθηκε να σταματήσει στο σήμα που της έκαναν. Αυτό θα πει ευσυνειδησία.

ΠΙΠΤΕΙ ΡΑΒΔΟΣ

Δικαστήριο του Ιράν καταδίκασε έναν εκδότη εφημερίδας σε 20 ραβδισμούς και έξι μήνες φυλάκιση για συκοφαντική δυσφήμιση και αποκάλυψη μυστικών. Καταρχήν, απαγόρευσαν την κυκλοφορία της εφημερίδας του για κάποιους φαιδρούς λόγους και όταν εκείνος τόλμησε να ζητήσει το λόγο τον έστειλαν στο εδώλιο του κατηγορουμένου για συκοφαντική δυσφήμιση.

Δύσκολοι καιροί παγκοσμίως για την ελευθεροτυπία και τη δημοκρατία και, δυστυχώς, στο Ιράν δεν βρέθηκαν αυτόκλητοι υποστηρικτές του άτυχου εκδότη... όπως συνέβη αλλού.

Μια ιστορική φωτογραφία του δολοφονημένου πρωθυπουργού του Ισραήλ **Γιτζάκ Ράμπιν**, ο ηγέτης της **Οργάνωσης Γιάσέρ** Αραβικής Ανταλλάξης, χειραψία υπό εποπτεία προέδρου **Κλήμεντ** μετά υπογραφή συμφωνίας ειρήνης με το **Λευκό Οίκο**.

ΝΟΡΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ

ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Δοκίμια κριτικής 1960-1995

Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται κριτικά δοκίμια για τους:
Παπαδίτσα, Σεφέρη, Σαχτούρη, Σινόπουλο, Βακαλό,
Κύρου, Βαγενά κ.ά., μελέτες για τη νεώτερη ποίηση και την
πεζογραφία και αναλύεται διεξοδικά το έργο του **Κοσμά Πολίτη.**
Ολόκληρο το έργο της Νόρας Αναγνωστάκη, σ' ένα τόμο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

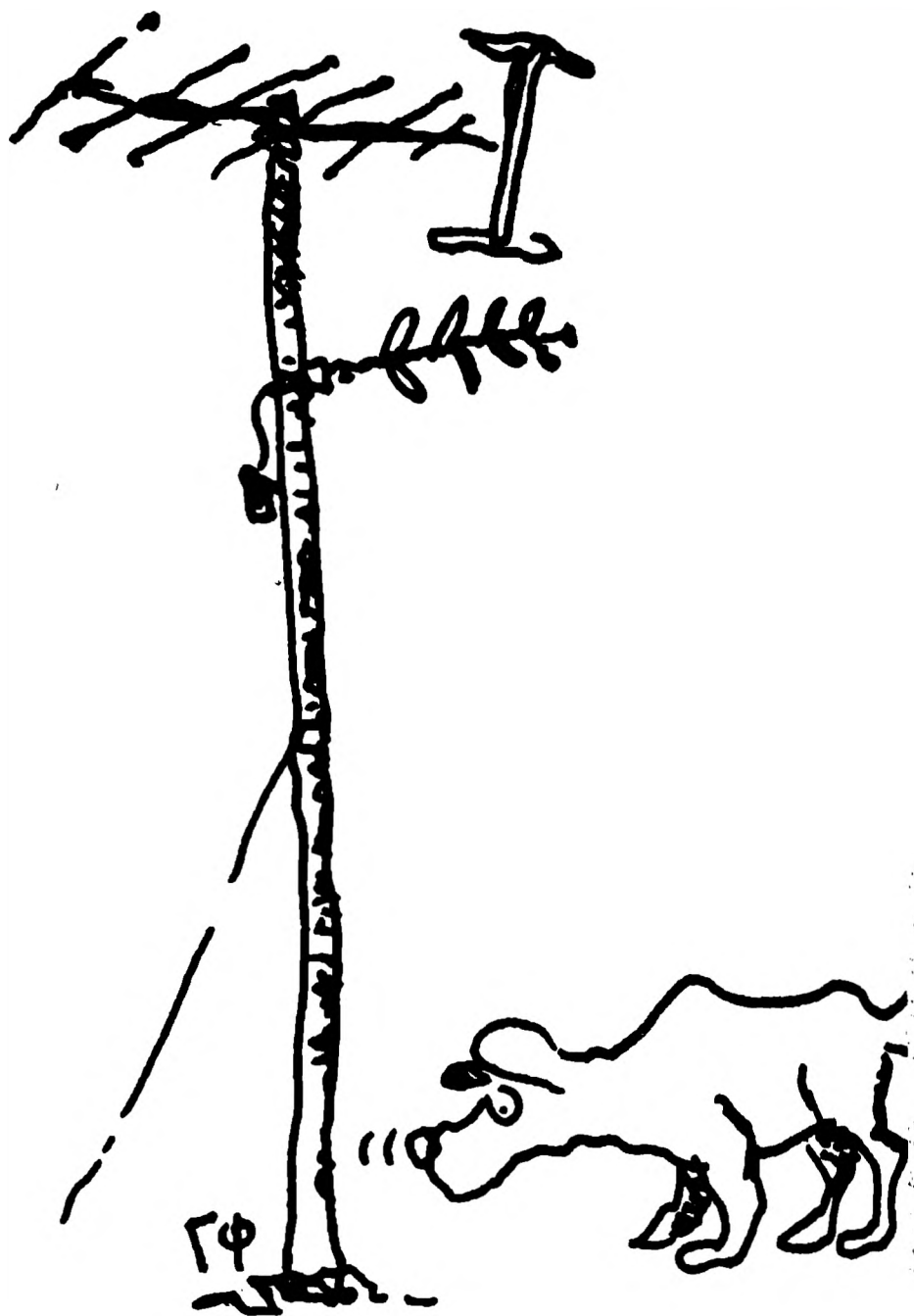
...προωθούν το Ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3667744

Το κράτος προστατεύει τα ιδιωτικά

της Ελένης Κολλιοπούλου

Ο νόμος για τα ΜΜΕ, πληθωρικός και φιλόδοξος, όπως ο δημιουργός του, περιμένει περισσότερο από τρεις μήνες για να εφαρμοστεί. Το χάος στο ραδιοτηλεοπτικό πεδίο παραμένει και επιτείνεται. Οι κανονιστικές πράξεις, που προβλέπονταν προκειμένου να εφαρμοστούν οι διατάξεις του, δεν έχουν εκδοθεί. Το πολυσυζητημένο άρθρο 12 για τη διαφάνεια στα Media shops ανεστάλη. Ο τωρινός υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών κ. Ε. Βενιζέλος επεξεργάστηκε τις διατάξεις του νόμου για περισσότερο από ένα εξάμηνο ως αρμόδιος τότε υπουργός, χωρίς να ζητήσει τη γνώμη ειδικών ή πανεπιστημιακών. Αντίθετα προχώρησε με επείγουσες διαδικασίες στην ψήφισή του από το δερινό τμήμα της Βουλής. Ο δημοσιογραφικός κόσμος, που έσπευσε να επαινέσει το νέο νόμο ως ριζοσπαστικό, κινητοποιείται τις τελευταίες μέρες με αίτημα τη διατήρηση του παλιού συστήματος είσπραξης του αγγελιόσημου από τις ραδιοτηλεοπτικές και εκδοτικές επιχειρήσεις. Η Πέρσα Ζέρη (επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ του Παντείου Πανεπιστημίου), με αφορμή τη διάλεξη που διοργάνωσε τον περασμένο μήνα στο Ινστιτούτο Γκαίτε με θέμα: «Εξουσία των ΜΜΕ και πολιτική στην Ελλάδα και τη Γερμανία», άσκησε σκληρή κριτική στον πρόσφατο νόμο για τα ΜΜΕ. Μέσα από τις σελίδες του Αντί σχολιάζει επιμέρους θέματα και καταθέτει προτάσεις.

• Ποια είναι τα επίμαχα άρθρα του καινούργιου νόμου, που εμποδίζουν την οποιαδήποτε βελτίωση στον ελληνικό οπτικοακουστικό χώρο ή εξαρτούν την όποια βελτίωση από την πολιτική βούληση;

— Κατ'αρχήν στον υπουργό συγκεντρώνονται όλες οι σημαντικές αποφάσεις. Δεν μπορεί να εκτελεστεί οποιαδήποτε απόφαση του εποπτικού οργάνου του ΕΡΣ χωρίς υπουργική απόφαση. Ακόμα και με το νόμο 1866/1989, η απόφαση του ΕΡΣ ήταν τουλάχιστον άμεσα εκτελεστική. Η απόφαση για τον καθορισμό των συχνотήτων, που είναι διαρθρωτική απόφαση και έχει να κάνει τώρα με τη συνολική οργάνωση του ραδιοτηλεοπτικού τομέα, εξαρτάται από την εκτελεστική εξουσία, από τους συναρμόδιους υπουργούς. Δίνουν άδειες όπου θέλουν και με ό,τι κριτήριο αποφασίζουν. Η ασυδοσία επιτείνεται και το ΕΡΣ έχει πλέον πλήρη συνείδηση της αδυναμίας του. Ποιος υπουργός θα βάλει πρόστιμο στο ΜΕΓΑ ή στον ΑΝΤΕΝΝΑ; Είναι εμφανές ότι ο ρόλος του κράτους είναι καθαρά ρόλος χειραγώγησης και προστασίας των ιδιωτικών συμφερόντων στον ραδιοτηλεοπτικό τομέα.

• Υποστηρίζετε την άποψη ότι το ΕΡΣ «περιθωριοποιείται» με τον καινούργιο νόμο. Ποιοι είναι οι όροι και ενδεχομένως η σύνθεση, που θα ενίσχυαν το ρόλο του και θα το κατοχύρωναν ως μια ανεξάρτητη δι-

οικητική αρχή;

— Η σύνθεση δεν παίζει τόσο μεγάλο ρόλο. Η δομή αυτού του σμού εξασφαλίζει τους αναγκαίους όρους του παιχνιδιού στον ραδιοτηλεοπτικό χώρο. Το ρ/τ συμβούλιο έχει ορισμένα διαρθρωτικά βλήματα, που βάζουν περιορισμούς στη δράση του. Δεν είναι πειστικά. Ακόμα και στις χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, Αμερική) όπου έχει γίνει αποδεκτός ως θεσμός έλεγχος της λειτουργίας της τηλεόρασης, δεν μπορεί να ασκήσει εποπτικό έλεγχο. Η μορφή στη σύνθεσή του, ή η ανεξαρτησία του από το κράτος, δεν δίνει τη δυνατότητα παρέμβασης στην εσωτερική οργάνωση ή παραγωγή των προγραμμάτων. Σήμερα, με τις διεθνείς διαπλοκές κεφαλαίου, οι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί έχουν μετατραπεί σε ρεζί προώθησης ιδιωτικών συμφερόντων.

• Η ΕΡΤ φαίνεται να αναβαθμίζεται με τον καινούργιο νόμο. Διασφαλίζεται ο διαχωρισμός δημόσιας και ιδιωτικής τηλεόρασης;

— Είναι απαράδεκτο η ΕΡΤ, ως δημόσιος φορέας, να νομιμοποιείται να ελέγχει τον εξοπλισμό των ιδιωτικών καναλιών ή της καλωδιακής τηλεόρασης. Δεν επιτρέπεται η δημόσια τηλεόραση να παρεμβαίνει. Έπρεπε να υπάρχει ένας πλήρης διαχωρισμός του τρόπου

συμφέροντα στη ραδιοτηλεόραση

ουργίας της ιδιωτικής από τη δημόσια τηλεόραση, τη στιγμή που κα-
εμιά διέπεται από διαφορετική φιλοσοφία. Όλα αυτά αποδεικνύουν
α υπάρχει ανοργανωσιά και ασυνέπεια μέσα στο θεσμικό πλαίσιο,
ονηρές και εμβόλιμες διατάξεις, άκρατη πολυλογία, που δεν είναι
παλλαγμένη από σκοπιμότητες.

• *Πώς θα μπορούσε να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία της δημόσιας
ηλεόρασης;*

— Στη δημόσια τηλεόραση είναι αρκετά εύκολο να υπάρξει ανεξαρ-
ησία από τα κρατικά και ιδιωτικά συμφέροντα γιατί υπάρχει μια πα-
άδοση στην οργάνωση διαφόρων κοινωνικών τομέων. Μια οργάνω-
η στα πρότυπα π.χ. του πανεπιστημίου, (αυτοδιοίκηση, εκλογές από
συλλογικά όργανα) θα μπορούσε να εφαρμοστεί.

• *Η εφαρμογή των κανόνων της οικονομίας της αγοράς στον ραδιο-
ηλεοπτικό χώρο αντιτίθεται προφανώς σε οποιαδήποτε προσπάθεια
εριορισμού των ιδιωτικών συμφερόντων. Ποιες εγγυήσεις θα διασφά-
ζαν έναν υποτυπώδη έλεγχο;*

— Δύο μοντέλα έχουν περισσότερο επεξεργαστεί για τη λύση του
ροβλήματος διάρθρωσης της ιδιωτικής τηλεόρασης. Το σύστημα της
εσωτερικής πολυμέρειας, που προτείνει τη δημιουργία όσο το δυνατόν
ερισσότερων σταθμών για να εξασφαλίζεται η αρχή της ποικιλομορ-
ίας. Εφαρμόζεται κυρίως στην Αμερική, όπου οποιαδήποτε πρόταση
εσμικής οργάνωσης του σταθμού θεωρείται ως επέμβαση στην ελευ-
ερία της γνώμης του ιδιοκτήτη.

Αντίθετα, το σύστημα της εσωτερικής πολυμέρειας εξαρτά την ποι-
μορφία από μία εσωτερική διάρθρωση, που θα ικανοποιεί και την
ρχή της πολυφωνίας και θα διασφαλίζει το σταθμό από τα οικονομι-
ά συμφέροντα. Σήμερα συζητείται στην Ευρώπη: αφενός μια προ-
πάθεια παρέμβασης στον τρόπο ρύθμισης των οικονομικών σχέσεων
αι αφετέρου η δημιουργία εσωτερικών πλουραλιστικών οργάνων,
ου θα διασφαλίζουν την κοινωνική ευθύνη του σταθμού και τη δια-
φάλιση της ελεύθερης τηλεοπτικής παραγωγής.

• *Στην πρόσφατη επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε με αφορμή
η δημοσίευση γυμνών φωτογραφιών της συζύγου του πρωθυπουργού,
ποστηρίχθηκε ακόμα και η ανάγκη θέσπισης ενός νόμου περί Τύπου.
Μπορούν πράγματι να καθοριστούν τα όρια της ελευθεροτυπίας με
αρόμοιο νόμο;*

— Δεν λύνεται το πρόβλημα με αυτό τον τρόπο. Είναι περισσότερο
ήτημα πολιτικής κουλτούρας. Στο BBC, ή ακόμα και στη Γαλλία, όταν
γιναν παρόμοιες επεμβάσεις στο δημοσιογραφικό χώρο, όλοι αντι-
τάθηκαν και απήγγησαν. Εδώ επικρατεί αδιαφορία. Καταρχήν η εκ-
προσώπηση των συντακτών είναι ανύπαρκτη. Οι εκδότες ελέγχουν τα
άντα. Δομές και διαρθρωτικοί μηχανισμοί (συμβούλια Τύπου, συ-
τακτών...) δεν υπάρχουν. Υπάρχει απόφαση του Συμβουλίου της Ευ-
ώπης του 1993, που διασφαλίζει τη δημοσιογραφική ηθική θέτοντας
ς βασική προϋπόθεση τη διάρθρωση συντακτικών εκπροσωπήσεων
ε όλες τις εφημερίδες και σε όλα τα μέσα. Η ΕΣΗΕΑ δεν έκανε τίπο-
α προς αυτή την κατεύθυνση. Και όμως, όσο πιο πολλοί θεσμοί δημι-
ουργούνται, τόσο περισσότερες κοινωνικές δεσμεύσεις υπάρχουν για
ο δημοσιογράφο.

• *Με την επιβολή όμως τόσων διαρθρωτικών μηχανισμών δεν τίθε-
αι και πρόβλημα περιορισμού της ελευθερίας της γνώμης;*

— Στο χώρο των ΜΜΕ το ζήτημα αυτό είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο
και πρέπει να απασχολεί το νομοθέτη. Γι' αυτό και σήμερα μιλάμε πε-
ρισσότερο για τη ρύθμιση της αυτορρύθμισης. Η πολιτική βούληση εί-
ναι αναγκαία για την επιβολή κάποιων διαρθρωτικών κανόνων. Αλλά
και πάλι τα πράγματα είναι ιδιαίτερα δύσκολα γιατί παράλληλα τα ερ-
γαλεία άσκησης πολιτικής πρέπει να ευνοούν την αυτορρύθμιση. Π.χ.
το εκάστοτε ρ/τ συμβούλιο, όταν επεμβαίνει, ασκεί κατά κάποιο τρόπο
κρατική πολιτική. Αν και έχουν προταθεί στη θεωρία πολλά εναλλα-
κτικά πρότυπα οργάνωσης της ιδιωτικής τηλεόρασης, το ζήτημα εξα-
κολουθεί να είναι περίπλοκο στην πράξη.

• *Κατηγορείται συχνά ο δημοσιογραφικός κόσμος για καθυπόταξη
και εξυπηρέτηση της πολιτικής εξουσίας. Πώς κατοχυρώνεται η αυτο-
νομία του δημοσιογράφου στη διαμεσολαβητική λειτουργία τόσο του
τύπου όσο και της τηλεόρασης;*

— Στην Ελλάδα έχουμε το μοναδικό φαινόμενο, της μη ανεξαρτη-
σίας των δημοσιογραφικών επιτελείων. Τα συντακτικά συμβούλια,
που έχουν όλες οι μεγάλες ξένες εφημερίδες, ή ο κώδικας δεοντολο-
γίας, είναι θεσμοί ανύπαρκτοι. Πώς είναι δυνατόν να υπάρχει συντα-
κτική αυτονομία, όταν ο ίδιος ο Βενιζέλος χρησιμοποιεί τους δημοσιο-
γράφους στην κούρσα της διαδοχής; Τόσο ο νόμος όσο και τα προε-
δρικά διατάγματα που έχει εκδώσει προκηρύσσουν θέσεις για δημο-
σιογράφους. Είναι πρόκληση.

• *Οι νέες τεχνολογίες φοβίζουν, προκαλούν και ταυτόχρονα αλλά-
ζουν την κοινωνία. Πιστεύετε ότι η ηγεμονική θέση της τηλεόρασης θα
υποχωρήσει προς όφελος άλλων, πιο ξεκάθαρων μορφών επικοινωνίας
(συνδρομητική τηλεόραση, δίκτυα...);*

— Στην Ελλάδα υπάρχει μια φετιχιστική σχέση με τις νέες τεχνολο-
γίες. Καταναλώνουμε χωρίς να παράγουμε. Ο κυρίαρχος ρόλος της
επικοινωνίας θα συνεχίσει να υπάρχει. Ακόμα και στην Αμερική όπου
η εξατομικευμένη χρήση των νέων τεχνολογιών είναι πιο ανεπτυγμέ-
νη, η μαζική παραγωγή προγραμμάτων δεν παύει να υπάρχει. Οι νέες
τεχνολογίες απλώς διαφοροποιούν τον τρόπο οργάνωσης της επικοι-
νωνίας. Το πρόβλημα βρίσκεται στον τομέα της παραγωγής του περιε-
χομένου των πληροφοριών και όχι στο πρόβλημα της μετάδοσης. Η τη-
λεόραση συμβάλλει στο σχηματισμό γνώμης. Είναι πολιτισμική βιομη-
χανία, βιομηχανία της συνείδησης.

• *Η ανάπτυξη της συνδρομητικής τηλεόρασης θα αποδεσμεύσει τον
ηλεθεατή από το ρόλο του παθητικού δέκτη;*

— Ακόμα και η συνδρομητική τηλεόραση, που τα έσοδά της προέρχο-
νται από τους τηλεθεατές, καταστρατηγεί οποιαδήποτε ποικιλομορφία
γιατί υπακούει αναγκαστικά στον κανόνα των προγραμμάτων μεγάλης
ακροαματικότητας. Έτσι διαμορφώνει παράλληλα τις επιθυμίες και τις
ανάγκες του κοινού. Η παραγωγή δεν ανταποκρίνεται στην ετερογένεια
της κοινωνίας, που πρέπει με κάθε τρόπο να διατηρηθεί. Η pay tv ενισχύ-
ει ανησυχητικά την αναδιαμόρφωση της πολιτικής δημοσιότητας. Αλλά
και οι ίδιες οι κοινωνικές ομάδες διαμορφώνουν τους κανόνες τους,
πράγμα που δυσκολεύει τον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ τους αλλά και
την άσκηση πολιτικής. Και εδώ το κράτος δεν μπορεί να παρέμβει. Η πο-
λυπλοκότητα της κοινωνίας, η ανάπτυξη της πληροφορίας, έχουν αλλά-
ξει τις καθημερινές σχέσεις. Και το πολιτικό σύστημα γίνεται πλέον ένα
από τα πολλά συστήματα, γι' αυτό και αρχίζει να αποδυναμώνεται.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανθολογία * 20 + 1 ιστορίες
από το διαγωνισμό του Elle
- Μίμης Ανδρουλάκης * Ο σωσίας και οι δαίμονες του
πάθους (Αλλόκοτες ιστορίες)
- Βασίλης Γκουρογιάννης * Μήδεια
- Δημήτρης Δειλινός * Στη γη του έρωτα
(Μυθιστόρημα)
- Λίλυ Εξαρχοπούλου * Σοφίας το ανάγνωσμα
(Μυθιστόρημα)
- Ζυράννα Ζατέλη * Στην ερημιά με χάρι
(Διηγήματα)
- Βασίλης Καββαθάς * Ο ιός του Θεού
(Μυθιστόρημα)
- Παύλος Κάγιος * Και ξαφνικά χιόνισε χρόνια
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Κακουλίδης * Φαλαμπέλα
(Αφήγημα)
- Ιωάννα Καρυστιάνη * Η κυρία Κατάκη
(Διηγήματα)
- Νίκος Κάσδαγλης * Τα δόντια της μυλόπετρας
(Μυθιστόρημα)
- Χρήστος Κολύβας * Μετανάστες στον άλλο κόσμο
(Διηγήματα)
- Μαργαρίτα Λυμπεράκη * Ο άλλος Αλέξανδρος
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Ματζουράνης * Ανάμεσα σε δύο κόσμους
(Ανθολογία)
- Ανδρέας Μήτσου * Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη
Χαλκιόπουλου (Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Γιώργος Μιχαηλίδης	*	λάμδα
(Μυθιστόρημα)
Ινώ Μπαλτά	*	Η μητέρα της νύχτας
(Διηγήματα)
Ξενοφών Μπρουντζάκης	*	Γυναικωνίτης
(Μυθιστόρημα)
Λιλίκα Νάκου	*	Μόσχω Τζαβέλλα
(Ιστορικό μυθιστόρημα)
Μάγδα Νικολαΐδου	*	Ο ασημένιος καθρέφτης
(Αφήγημα)
Ντίνος Οικονόμου	*	Το Μαναφούκι
(Μυθιστόρημα)
Λευτέρης Παπαδόπουλος	*	Οι παλιοί συμμαθητές
(Αφήγημα)
Δημήτρης Παπαναγιώτου	*	Πέμπτη εποχή
(Μυθιστόρημα)
Νίκος Παπανδρέου	*	Δέκα μύθοι και μια ιστορία
Δημήτρης Ποταμιάνος	*	Χωρικά ύδατα
(Μυθιστόρημα)
Τάσος Ρούσσο	*	Η πηγή του τσακαλιού
(Νουβέλα)
Ελένη Σαραντίτη	*	Καρδιά από πέτρα
(Δώδεκα ιστορίες με ταξίμετρο)
Ντίνος Σιώτης	*	Ταις πρεσβείαις
(Νουβέλα)
Άρης Φακίνος	*	Κλεμμένη ζωή
(Μυθιστόρημα)
Ανθίπη Φιαμού	*	Λαμπρά φεγγάρια στον Ποταμό
της Λησμονιάς (Μυθιστόρημα)
Λένος Χρηστίδης	*	Βογορό
(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΔΙΛΩΣ

ΑΝΑΞΙΟΠΣΤΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

• Για την κρίση πολιτικής αξιοπιστίας των κομμάτων στη χώρα μας γράφει ο φροντιστής στο Πανεπιστήμιο της Ιερουσαλήμ, Μ. Φριζής:

Αγαπητό Αντί,

Παρακολουθώντας αν και από μακριά, αλλά με όση μπορώ μεγαλύτερη προσοχή τα πολιτικά γεγονότα στη χώρα μας, νιώθω την ανάγκη να διατυπώσω ορισμένες σκέψεις μου για το σημερινό ελληνικό πολιτικό σκηνικό.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είναι φανερό πλέον, πως χάνει μέρα με τη μέρα όλο και περισσότερο την εμπιστοσύνη του λαού και πως βαδίζει ακάθεκτα προς την δύση της, όσο και αν προσπαθούν τα στελέχη του κόμματος να αποδείξουν το αντίθετο. Ύστερα μάλιστα απ' την αποχώρηση του κ. Τσοβόλα από το ΠΑΣΟΚ και τις συνεχόμενες αντιδράσεις των τεσσάρων, και όχι μόνο, καθώς και έπειτα απ' την επιμονή του κ. Παπανδρέου να παραμείνει «μάχιμος» και να συνεχίσει να ηγείται, η κρίση έχει κορυφωθεί και η διάσπαση είναι πολύ πιθανή στο απώτερο μέλλον.

Έπειτα τα σκάνδαλα με την κ. Λιάνη-Παπανδρέου, που διαδέχονται το ένα το άλλο, καθώς και η έκδηλη επιθυμία της να ανακατευτεί με την πολιτική, έχουν κάνει φαιδρό φαινόμενο και πάλι την πολιτική εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό.

Αυτό μπορώ να το διαπιστώσω πολλές φορές σε συζητήσεις με ευρωπαίους και αμερικανούς συμφοιτητές μου εδώ στο Ισραήλ, που έχουν κάποιο βαθμό γνώσης επάνω στα πολιτικά δρώμενα της πατρίδας μας. Κάποτε κάποιος με ρώτησε περιπαιχτικά αν πρωθυπουργός μας είναι ο κ. Παπανδρέου ή η αεροπονοδός... Αυτή λοιπόν είναι η ιδέα που έχουν οι ξένοι για μας και έχουν δίκιο να μην μας παίρνουν στα σοβαρά και να μην μας εμπιστεύονται. Και υπεύθυνη για αυτήν την κατάσταση είναι κυρίως η κυβέρνηση μας, που δίνει τέτοια δικαιώματα, ώστε να γινόμαστε περιγέλως.

Αλλά και η αντιπολίτευση σήμερα δεν έχει να δείξει καλύτερη εικόνα. Οι χαμηλοί τόνοι του κ. Έμπερτ προς την κυβερνητική πολιτική, έχουν δημιουργήσει δικαιολογημένα στο λαό την εντύπωση πως δεν υπάρχει αντιπολίτευση και πως τα κόμματα «τά'χουν βρει μεταξύ τους» εις βάρος του ελληνικού λαού. Έπειτα

οι συνεχόμενες διαμάχες ανάμεσα στους «εβερτικούς» και «μητσοτακικούς» βουλευτές έχουν δημιουργήσει και στο χώρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης την πιθανότητα της διάσπασης.

Ο ελληνικός λαός πάντως φαίνεται να μην εμπιστεύεται κανένα απ' τα μεγάλα κόμματα και παράλληλα αρχίζει να πιστεύει πως όλοι οι πολιτικοί δεν αξίζουν. Και σ' αυτό το σημείο διαπράττει ο λαός, χωρίς ο ίδιος βέβαια να το συνειδητοποιεί, ένα μεγάλο σφάλμα. Γενικεύει το φαινόμενο της πολιτικής αναρχίας που επικρατεί στα κόμματα, σε όλο το δημοκρατικό μηχανισμό και έτσι δημιουργεί τον κίνδυνο να παρουσιαστεί ως σωτήρας κανένας νέος Παπαδόπουλος. Μπορεί οι περισσότεροι από τους πολιτικούς μας να μην ασκούν σωστά το έργο τους, αλλά όχι και όλοι. Και πάντα δεν πρέπει να χάνουμε τη πίστη μας στη δύναμη του δημοκρατικού πολιτεύματος και των λειτουργιών του.

Είναι τραγικό να ακούω ανθρώπους και ιδιαίτερα νέους, που αγανακτισμένοι απ' τους πολιτικούς, να αποφασίζουν να ρίχνουν λευκό στις εκλογές ή να διαλέγουν στην τύχη ένα ψηφοδέλτιο και να θεωρούν το ενδιαφέρον για τα κοινά ως αρρώστια.

Απ' την κατάσταση αυτή πάνω απ' όλα απειλείται η δημοκρατία μας. Πρέπει επομένως οι πολιτικοί μας να συνειδητοποιήσουν το σοβαρό αυτό πρόβλημα και να προσπαθήσουν όσο μπορούν, για να κερδίσουν με αξιοπιστία ξανά την εμπιστοσύνη του λαού μας, διότι αυτοί είναι και οι κύριοι υπαίτιοι του όλου προβλήματος. Διαφορετικά το πολιτικό μέλλον της χώρας μας μου φαίνεται αρκετά δυσοίωνο.

Με τιμή
Μορδοχάι Φριζής

ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΛΑΖΟΝΕΙΑ;

• Με αφορμή σχόλιο που δημοσιεύθηκε στο τχ. 588, παρεμβαίνει, με την επιστολή που ακολουθεί, ο νευρολόγος-ψυχίατρος Διονύσης Λιάρης.

Αγαπητό Αντί,

Νομίζω ότι ο συνεργάτης σας Γ.Κ., ουσιαστικά ανωνύμως, εκθέτει το περιοδικό. Σε μια συλλογιστική συνήθως αριστερή –την οποία το ίδιο το περιοδικό τονίζει με έμφαση σε κάθε ευκαιρία, θέλοντας, ίσως, να υποδηλώσει ότι δεν σκοπεύει να καταλήξει σ' ένα

σουπερμάρκετ ιδεολογημάτων όπου θα θέτει λίγο απ' όλα– ορθά λοιδορεί τη «φύση της Πάτμου» (τχ. 588, 13.10.95, σελ. 8) αλαθεμένα αναρωτιέται «αν είμαστε στα κι μας ή έχουμε λαλήσει εντελώς», διότι αυτός ίδιος είναι περισσότερο ως νέος Οιδίπους ένοχος του βδελύγματος της σύγχυσης κι τόσο ο γραφικός Βαγγέλης Γιαννόπουλος «πρόεδρος» στη «δίκη» της αποκάλυψης Ιωάννη στον τηλεοπτικό δίαυλο «Σκάι». Δι, όσο ατελής κι αν ήταν η εκπομπή, έπαυε να θέτει θέματα που όντως απασχολούν το ευρύτερο ελληνικό κοινό. Μ' αυτήν την έννοια, ο Ρένος Αποστολίδης (αδιάφορο παρελθόν του) κάνει μια δουλειά που όφειλε να κάνει η Αριστερά. Η οποία και έχει κάνει, σε σημαντικό βαθμό, όχι τόσο σ' συντεταγμένη δύναμη όσο σαν υπόγεια υπομονετική, καρτερική, «τυφλοπόντικη» υπομευση των σαθρών βάσεων διαφόρων τετρατομερειών του ανορθολογισμού με μότο όπλο τον φτωχό –αλλά εφτάψυχο– ορθολογισμό. Ήδη ο πραγματικός πρωταγωνιστής εκείνης της πολύωρης αναμέτρησης (κι ο πλεονεξισμός των ιδεών δεν είναι λιγότερο αιμαρώδης από τον άλλον, έλεγε ο Ρεμπώ) ήταν έν μόνον πνευματικά παρών, ο καθηγητής Αγουρίδης, ορθολογιστής, που έτυχε καθόλης αποδοχής κι απ' τις δύο πλευρές. Πράγμα παρήγορο, σε τέτοιους σκοτεινούς καιρούς που ζούμε...

Αν κάποιοι έκαναν το λάθος να μπόυνε στα λάκκο με τους λέοντες, αυτοί ήσαν σίγουρα «επικριτές» ενός κειμένου που έχει εμπνεστεί, μεταξύ πολλών άλλων λαλούντων και λησάντων «προφητών» και τον Τσαρλς Μάσον και τον Βέρνον Χάουελ ή Νταϊήβιντ Κιρς, οι «θρησκευτές» των οποίων ήσαν οιονι εφαρμογές των «οδηγιών» της Αποκάλυψης. Αν αντιτάξει κανείς ότι αυτό ήταν συμπτωματικό, θα συμφωνήσουμε. Ακριβώς αυτό φρονούμε. Ότι η συν-πτωμα-τική θανατολατρεία του Μάνσον επιλέγεται, ως σύμπτωμα, ανάμεσα από χιλιάδες άλλα δυνατά, και επιλέγει την «Αποκάλυψη» γιατί αυτή ταιριάζει στην παραλήρημά του. (Τυχαία χάραξε τη σβάστικα στο μετωπό του; Το Τρίτο Ράιχ δεν λειτουργούσε «αποκαλυπτικά» οραματιζόμενα ακόμα κι αν νικούσε, ένα γενικό παρανάλωμα του κόσμου μετά από χίλια χρόνια;)

Φίλικα

Διονύσης Λιάρης

Επισημαίνουμε

Η δεξίωση της φιλοσοφικής σκέψης στην Ελλάδα από τον Τύπο ήταν ανέκαθεν δύσκολη υπόθεση· τελευταία έχει γίνει και εξαιρετικά άμετρη. Η άφιξη του Ντερριντά τον περασμένο Φεβρουάριο κατέκλυσε επί δύο σχεδόν εβδομάδες τις στήλες των εφημερίδων, και παρουσιάστηκε το λιγότερο σαν κοσμικό γεγονός. Εκείνο που έλειψε ήταν η αναφορά στο περιεχόμενο της δώρης διάλεξης. Την 1η Νοεμβρίου ο γάλλος φιλόσοφος Πωλ Ρικέρ αναγορεύτηκε επίτιμος διδάκτωρ από το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την επομένη έδωσε διάλεξη στην Πνευματική Εστία «Παναγιώτης Κανελλόπουλος» με θέμα: «Δικαιοσύνη και αλήθεια». Το γεγονός πέρασε απαρατήρητο· ούτε καν μνημονεύτηκε από τις εφημερίδες. Και στις δύο περιπτώσεις η αμετρία είναι προφανής: από τη μια μεριά υπέρμετρος θόρυβος, από την άλλη υπέρμετρη σιωπή. Υπάρχει όμως και η συμμετρία: παντελής αδιαφορία για την ίδια τη σκέψη.

**36ο ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΟΙ ΚΡΥΜΜΕΝΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ**
Το 36ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης πλησιάζει στο τέλος του χωρίς να έχει αποφύγει, ούτε κι αυτό, ό,τι χαρακτηρίζει πολλές πτυχές της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής του τόπου: την κρίση. Ο Ηλίας Κανέλλης δίνει μια πρώτη εικόνα της φετινής σοδειάς του ελληνικού κινηματογράφου.

48

ΣΤΡΑΤΗΣ ΤΣΙΡΚΑΣ

«Έχει πιο ζωντανούς από τους αποθαμένους μας;». Για τα 15 χρόνια από το θάνατο του Στρατή Τσίρκα γράφουν η Χρύσα Προκοπάκη και ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης.

56

ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ

Τι παιδεία παρέχουν οι σχολές εικόνas, φωτογράφων και εικονοληπτών; Γράφει ο Γιάννης Σκοπετέας.

ΟΙ ΚΡΥΜΜΕΝΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟ

360
Φεστιβάλ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Υπόγειες –προς το παρόν– αντιπαραθέσεις, πολλή γκρίνια, διαγωνιζόμενες ταινίες που στην πλειοψηφία τους αδυνατούν να εισαγάγουν το θεατή στον μετέωρο κόσμο τους... Το 36ο Φεστιβάλ πλησιάζει στο τέλος του χωρίς να έχει αποφύγει, ούτε κι αυτό, ό,τι χαρακτηρίζει πολλές πτυχές της πολιτικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής του τόπου: την κρίση. Ή, έστω, τον λόγο περί κρίσης. Και οι κρυμμένοι θησαυροί; Οι ταινίες;

Στην περασμένη Τετάρτη, την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, το φεστιβάλ κυλούσε υποτονικά. Οι ελληνικές ταινίες, είτε στο διαγωνιστικό τμήμα προβλήθηκαν είτε στο πληροφοριακό, δεν κατάφεραν να ζεστάνουν τις καρδιές των θεατών. Δύο Έλληνες της διασποράς, όμως, που διαγωνίζονται στο διεθνές τμήμα, ο Νίκος Λυγγούρης και ο Κωνσταντίνος Γιάνναρης, φαίνεται ότι είναι ικανοί να ανατρέψουν το βαρύ κλίμα.

Η ταινία του πρώτου προβλήθηκε ήδη. Του δεύτερου, που προβάλλεται σήμερα, έρχεται φορτωμένη με φήμη, αντλημένη κυρίως από την προβολή της στο δημοφιλές Δεκαπενθήμερο των Καννών –άλλωστε, ο σκηνοθέτης βραβεύθηκε και στο πρόσφατο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της Δράμας. Εισαγόμενοι;

Στην περίπτωση του Νίκου Λυγγούρη δεν μπορεί κανείς να το πει απόλυτα. Για πολλά χρόνια κριτικός στον Σύγχρονο Κινηματογράφο, έκανε μια ταινία με τίτλο *Ομίχλη κάτω από τον ήλιο*, πήρε κακές κριτικές, κι εκείνος πήρε των ομιματιών του για τη Γερμανία, απ' όπου επιστρέφει με την ταινία *Καρδιά από πέτρα*. Η ιστορία ενός ανήλικου κλοσάρ που τον περιμαζεύει κάποιος ευκατάστατος θεατρικός επιχειρηματίας γίνεται αφορμή για το ξεδίπλωμα μιας τρυφερής ταινίας για την ανθρώπινη επικοινωνία – και, κατά προέκταση, για τους ίδιους τους κώδι-

κες της γλώσσας. Ουδέτερο παρατηρητικός, χωρίς ούτε στιγμή να υποκύπτει στις μελοδραματικές αφορμές που του δίνει το ξεδίπλωμα του μύθου του, ο Λυγγούρης μοιάζει να επανασυνδέει το νήμα που κρατούσε από παλιά: μέσα στη σκέψη για τον κινηματογράφο, ανοίγεται στη ζωή και στα θαύματα που υποκρύπτουν οι σχέσεις των ανθρώπων και το κοινωνικό αλισβερίσι.

Όσο για τον Κωνσταντίνο Γιάνναρη, αναμένουμε...

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΕΣ

Το ελληνικό διαγωνιστικό τμήμα του Φεστιβάλ ξεκίνησε με τις Ώρες της *Αντουανέττας Αγγελίδη*. Θραύσματα προσωπικής μνήμης και φαντασίας, προσωπικά τραύματα, που παρουσιάζονται μέσω πληθώρας εικαστικών αναφορών, η ερμηνεία της *Κάτιας Γέρου* (πρώτη εμφάνιση στον κινηματογράφο). Ο κινηματογραφικός χρόνος παρακάμπτεται και τα κάδρα γεμίζουν ερμητικές εικόνες που ζητούν τη συμπαραδήλωση. Παιδικές μνήμες, μνήμες κοιμηματικής στράτευσης, εικόνες ανοιχτές στην αναλυτική τους ερμηνεία – αλλά και έντονη η απουσία του συνδετικού ιστού που θα ενοποιήσει τις εικόνες και θα τις επαναποδώσει σε μια κατακτημένη αφήγηση. Η Αντουανέττα Αγγελίδη κινηματογραφεί επιδέξια, με διάμεσο την εικαστική παιδεία (κάποιοι την είπαν «Γκρηναγουαίη της Ελλά-

δας»), τραύματα της ψυχής. Το ζεύγος, βεβαίως, είναι το ξεπερασμά τους και η συμφιλίωση με τη ζωή.

Αν η ταινία της Αγγελίδη αφήνει παράθυρα για μια κινηματογραφικά εξελικτική πορεία, αυτή το *Χρίστου Σιοπαχά* φαίνεται να κλείνει. Το φτερό της μύγας παρακολουθεί τον πολύχρωμο κόσμο μιας παρέας ροκάδων, πολλοί απ' τους οποίους είναι παιδιά προσφύγων. Εδώ τα παιδικά βιώματα μεταφυτεύονται άγαρμπα στην αφήγηση, όπου κυριαρχεί η επιτηδευμένη βιαιότητα κι όπου τα κοινωνικά αδιέξοδα παρουσιάζονται γενικευτικά και νατουραλιστικά. Στερεότυπα, πομπώδεις γενικεύσεις αδυναμία να υποταχθούν στο αφηγηματικό μέτρο, τα δεδομένα της αφήγησης συνθέτουν ένα σύμφυρμα ετερόκλητων εικόνων «με μήνυμα». Αν δεν ήταν και «πολιτικά ορθή», θα είχε άραγε θέση η ταινία στο Φεστιβάλ;

Το ντοκυμανταίρ του *Φώτου Λαμπρινού* *Γλέντι γενεθλίων* – μια βουβή βαλκανική ιστορία επιχειρεί την αναδρομή στα εκατό χρόνια του κινηματογράφου στη βαλκανική χερσόνησο. Βασικό της υλικό, αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες που παρήχθησαν στις χώρες των Βαλκανίων, την περίοδο του βωβού. Βασικό εύρημα της ταινίας: η ηχητική μπάντα. Βασικό της μειονέκτημα: η παράθεση εικόνων, έτσι, χωρίς μια δομική επινόηση, αναγκαία συνθήκη για να μετα-

Τρία βήματα για
τον παράδεισο,
του Κωνσταντίνου
Γιάνναρη.

σχηματισθεί το κινηματογραφικό υλικό σε κινηματογραφική ταινία.

Το ντοκυμανταίρ *Meri Amen-Αναζήτηση* σε τρία μέρη και ένα τόπο του **Θωμά Μουσχοπούλου** (πληροφοριακό τμήμα) έχει πολύ ωραίες εικόνες από την Αίγυπτο — αλλά πού είναι η κινηματογραφική ιδέα που θα οδηγούσε σε κινηματογραφημένο υλικό πέρα από την πεπατημένη;

Η Σταγόνα στον ωκεανό της **Ελένης Αλεξανδράκη** (πληροφοριακό τμήμα) έχει θέμα της το ερωτικό πάθος δύο απολύτως ανόμοιων μεταξύ τους ανθρώπων. Έχει μια ηθοποιό (**Αμαλία Μουτούση**) που ελέγχει απολύτως τα εκφραστικά της υλικά και, αν μη τι άλλο, η ταινία κατορθώνει να μείνει στο θέμα της από την αρχή ως το τέλος. Όμως, όταν μια ιστορία πάθους προσεγγίζεται από τη μεριά της αισθητικής, όταν από μια ιστορία πάθους η πραγματικότητα απουσιάζει, ό,τι μένει είναι ένα στομφώδες καλλιγράφημα.

Η Φωτεινή Σισκοπούλου διαγωνίζεται με την πρώτη της μεγάλης μήκους ταινία, *Η ζωή ενάμισι χιλιά-*

ρικο. Αφού περάσει πολύς χρόνος για να γνωρίσουμε τα πρόσωπα της ιστορίας της κι αφού πελαγοδρομήσουμε σε πλήθος επεισοδίων που αναζητούμε το λόγο για τον οποίο επινοήθηκαν, φτάνουμε σχεδόν στο τέλος της ταινίας. Κι εκεί, λίγο πριν από το τέλος, θα μπορούσε να αρχίζει η ταινία...

Η Χαβάη του **Θανάση Σκρούμπουλου** (πληροφοριακό τμήμα) επιχειρεί να περιγράψει το κλειστοφοβικό αίσθημα δύο «τρόφιμων» ενός κακόφημου καμπαρέ. Παρά τις συμβολικές προεκτάσεις του, με την κάμερα στο χέρι και με πομπώδεις θεατρικής καταγωγής ακατάπαυστους διαλόγους, ολοκληρώνει ένα αυτοαναφορικό σύμπαν, που αφήνει έωλη την υπερβολή της κατασκευής και τους συμβολικούς υπαινιγμούς.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ

Από το διεθνές διαγωνιστικό τμήμα του Φεστιβάλ, εκτός της συμμετοχής του Λυγγούρη, ως τώρα ξεχωρίσαμε την αμερικανική ταινία *Palookaville* του **Άλαν Ταίηλορ**, μια κωμωδία καταστάσεων με αφορμή

τις περιπέτειες μιας παρέας νέων παιδιών που, ζώντας στο κοινωνικό περιθώριο, σχεδιάζουν και, κάποια στιγμή, αποπειρώνται ένοπλη ληστεία. Πλάι στη νεορεαλιστική προσέγγιση μιας από τις όψεις — ίσως της πιο πραγματικής — της αμερικανικής κοινωνίας, θαυμάσαμε το αφηγηματικό μέτρο ενός νέου αμερικανού κινηματογραφιστή, θεμελιωμένο σε μια ισχυρή παράδοση και σε μια στέρεη παιδεία. «Επιτέλους, κοντεύαμε να ξεχάσουμε πώς μια σκηνή διαλόγου αναλύεται με σαμ-κοντρ-σαμ», σχολίασε δηκτικά παριστάμενος γνώστης της κινηματογραφικής γραφής, σχολιάζοντας έμμεσα το ότι, ενώ υπάρχει πληθώρα από ασυνάρτητες γραφές (που συνήθως επικαλούνται την ποίηση), φολκλοριστικές ματιές και ναϊφ κοινωνικές καταγγελίες, η βαθιά γνώση της κινηματογραφικής γλώσσας δεν είναι πλέον συνθήκη αναγνώρισης των δεξιοτήτων ενός νέου κινηματογραφιστή.

Ωστόσο, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον βρίσκεται και φέτος στο ειδικό πληροφοριακό τμήμα του Φεστιβάλ που, με γενικό τίτλο «Νέοι Ορίζοντες», παρουσιάζει νέες δυνάμεις του κινηματογράφου από διάφορα μέρη της Γης. Προλάβαμε ήδη να απολαύσουμε τις ταινίες *Κραμπ* του **Τέρρυ Σβίγκοφ** (ένα ντοκυμανταίρ για τον πασίγνωστο σχεδιαστή των κόμικς P. Κραμπ) και *Έξω φρενών των Γουέιν Γουάινγκ* και *Πωλ Όστερ* (η ταινία που γυρίστηκε στο περιθώριο του ήδη δημοφιλούς στο αθηναϊκό κοινό *Καπνού*, ένα φιλμ-κομμάτια κι αποσπάσματα της χαμηλής πραγματικότητας στο Μπρούκλιν).

Φυσικά, οι φανατικοί του κινηματογράφου και της ιστορίας του μπορούν να παρακολουθήσουν τα δύο μεγάλα αφιερώματα στον κινηματογράφο του **Κριστόφ Κισλόφσκι** και του **Νάνι Μορέτι**. Προβλήθηκε επίσης η πολυσυζητημένη ταινία του Μακεδόνα **Μίλτσο Μαντσέφσκι**, *Πριν απ' τη βροχή*, που είχε βραβευθεί στη Βενετία

Φεστιβάλ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Με μια κραυγή,
της Βασιλικής
Ηλιοπούλου.

και η διανομή της στη χώρα μας ήταν αδύνατη λόγω της κρίσης με τη γειτονική χώρα. Το κοινό που έσπευσε στον κινηματογράφο ήταν πολύ περισσότερο από όσο χωρούσε η αίθουσα, ενώ ο μόνος που ενοχλήθηκε ήταν ο... Κολλάτος! Από κάπου πρέπει να εξασφαλίσουν την (πολιτική;) πελατεία τους τα απολειφάδια που κα-

τασκεύασε η πρόσφατη εθνικιστική ψύχωση.

ΔΙΑΜΑΧΕΣ

Χθες προβλήθηκαν (στο πληροφοριακό τμήμα) *Ο κρυμμένος θησαυρός* του Χουρσίτ Πασά, η νέα ταινία του Σταύρου Τσιώλη (που η Επιτροπή Πρόκρισης έχει αποκλείσει από το διαγωνιστικό τμήμα

του Φεστιβάλ) και η ταινία της Βασιλικής Ηλιοπούλου *Με μια κραυγή*, που συμμετέχει στο διεθνές διαγωνιστικό. Σήμερα προβάλλονται το *Ράδιο Μόσχα* του Νίκου Τριανταφυλλίδη, η *Ζωή* του Γιώργου Κατακουζηνού και η νέα ταινία του Γιώργου Καρυπίδη, *Μαγεμένοι*. Το διαγωνιστικό τμήμα του Φεστιβάλ θα ολοκληρωθεί αύριο με τις ταινίες *Τράνσιτο* της Ισαβέλλας Μανράκη και *Ο Τσαλαπετεινός του Γουαϊόμινγκ* του Δημήτρη Ινδαρέ. Επίσης, προβάλλονται και οι υπόλοιπες ταινίες του διεθνούς διαγωνιστικού τμήματος.

Στο επόμενο τεύχος θα μας δοθεί η ευκαιρία να αναφερθούμε σ' αυτές. Θα αναφερθούμε, επίσης, στην ταινία του Κώστα Σφήκα *Το προφητικό πουλί των θλίψεων* του Πάουλ Κλέε, που προβλήθηκε την πρώτη μέρα του Φεστιβάλ (και δεν προλάβαμε να δούμε).

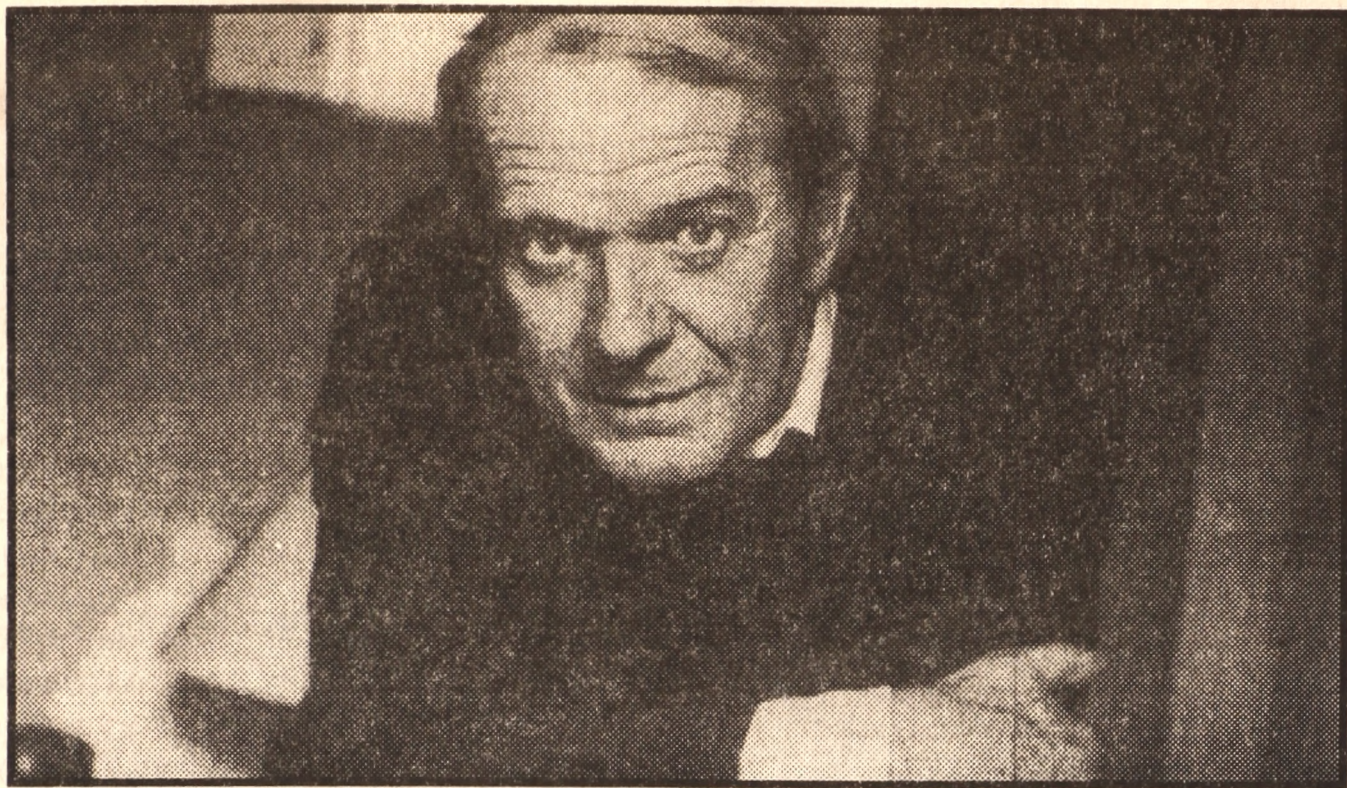
Τα ζητήματα που ανέδειξαν οι διαμάχες των συντεχνιών στο πλαίσιο του Φεστιβάλ, ο απολογισμός της διοργάνωσης και τα συμπεράσματα από τη φετινή σοδειά του ελληνικού κινηματογράφου, επίσης στο επόμενο τεύχος.

Αναμένουμε ακόμα τους φετινούς κρυμμένους θησαυρούς.

Καρδιά από πέτρα,
του Νίκου Λυγγούρη.

Ο νομάδας φιλόσοφος

Οταν ο βίος ενός πρωτότυπου στοχαστή αγγίζει το σημείο του «μη-ύφους», είναι φυσικό ο κριτικός αναγνώστης, ζυγίζοντας τις δικές του αδυναμίες και δυνατότητες, γνωρίζοντας αφ' ετέρου πως «άλλη ζωή δεν υπάρχει για τον φιλόσοφο», να διακατέχεται από αισθήματα περίσκεψης και τόλμης.

Αίσθημα περίσκεψης· γιατί το παρόν δεν του επιτρέπει να διατυπώσει με ακρίβεια το απόσταγμα της σκέψης του Ζιλ Ντελέζ, έτσι όπως αυτό θεματοποιείται αργόσυρτα, βασανιστικά αλλά και σταθερά, μέσα από τα τριάντα βιβλία που δημοσιεύει. Αίσθημα τόλμης· γιατί η ίδια του η αναγνωστική εμπειρία είναι που τον οδηγεί στη διαπίστωση ότι χάθηκε, έτσι ξαφνικά, ένας ανεξάρτητος δημιουργός, ένας οξυδερκέστατος αναγνώστης, ένας πρωτότυπος παιδαγωγός, ένας αληθινός εραστής της τέχνης, μια ιδιάζουσα πολιτική φυσιογνωμία. Κοντολογίς, ίσως ο πιο ευαίσθητος και συνάμα ο πιο απαιτητικός φιλόσοφος της εποχής μας.

Η ζωή του γάλλου στοχαστή που σπούδασε στη Σορβόνη και είχε για δασκάλους τους J. Hyppolite, G. Canguilhem, F. Alquié και M. de Gandillac, που ταξίδεψε ελάχιστα και που κρατήθηκε πεισματικά έξω από κάθε λογής συρμούς, είναι μοιρασμένη ανάμεσα στη διδασκαλία και τη συγγραφή. Τόσο το μάθημα όσο και τα βιβλία του Ζιλ Ντελέζ δεν αποτελούν απόπειρες μετάδοσης κάποιου παραδοσιακού σώματος γνώσεων αλλά αποτύπωση της ίδιας του της μαθητείας, δηλαδή εμπέδωση της έρευνας και κατάκτηση καινούργιων εκφραστικών μέσων.

Όπως αυτό συμβαίνει και με τη ζωή ενός άλλου παρισινού στοχαστικού συγγραφέα, για τον οποίο ο Ζιλ Ντελέζ γράφει μία από τις πολυπλοκότερες μελέτες του (*Ο Προυστ και τα σημεία*, 1964 και 1970), ο βίος εστιάζεται στην ίδια τη συγγραφική εργασία, η οποία αποβλέπει εν προκειμένω στην παραγωγή μιας πρακτικής φιλοσοφίας, στη διαλεύκανση της εικόνας της σκέψης και της έννοιας του συμβάντος.

Ο Ζιλ Ντελέζ κατατάσσει τα έργα του σε τρεις κατηγορίες. Πρώτον, τις μονογραφίες φιλοσόφων, καλλιτεχνών και συγγραφέων, στις οποίες επιχειρεί να συγκροτήσει την κατάλληλη, κάθε φορά, μέθοδο προσέγγισης (παράδειγμα, *Ο Νίτσε και η φιλοσοφία*, 1962)· δεύτερον, τις μελέτες στις οποίες αποπειράται να στοχαστεί «για λογαριασμό του» (*Διαφορά και επανάληψη*, 1968, *Λογική του νοήματος*, 1969)· τρίτον, τα βιβλία που γράφει σε συνεργασία με τον ψυχαναλυτή Félix Guattari (παράδειγμα, *Τι είναι η φιλοσοφία*;, 1992) ή με άλλους.

Η κατάταξη αυτή είναι ωστόσο εξαιρετικά σχηματική, με την έννοια ότι δεν επισημαίνει τα υπόγεια ρεύματα που συνδέουν με πρωτότυπο τρόπο — παρακάμπτοντας δηλαδή τις έννοιες της ταυτότητας, της ομοιότητας και της αναλογίας — όλα τα μέρη του έργου, προσδίδοντας σε τούτο το γίνεσθαι τα δύο θεμελιώδη χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νου, την αντήχηση και τη ζωρότητα.

Έτσι, θα έλεγα πως το έργο που μας αφήνει ο γάλλος φιλόσοφος συνιστά έναν αέναο πειραματισμό γύρω από έννοιες, προσλήψεις και θυμικές καταστάσεις, ένα σύστημα σε διαρκή ετερογένεση, ένα παράκαιρο όσο και αινιγματικό οπτικό και ηχητικό εργαλείο που στοχεύει στη βελτίωση της ζωής μας, στην επανεξέταση των άδηλων προϋποθέσεων της εργασίας μας.

Το παράδοξο της ύπαρξης — μιας ύπαρξης που «υφίσταται πιέσεις, που βασανίζεται από πλάνες, που έλκεται από τη φαντασία», ενός υποκειμένου που «είναι πάντοτε δέσμιο της καταγωγής του» — επικαλύπτεται λοιπόν από τις ίδιες τις επενέργειες που ήδη προσφέρει, που θα συνεχίσει να προσφέρει το έργο: όπως το τονίζει, από το πρώτο του κιόλας βιβλίο, ο Ζιλ Ντελέζ, ο νους γίνεται υποκείμενο «όταν κινητοποιεί τη ζωρότητά του με τέτοιο τρόπο ώστε ένα τμήμα του που αποτελεί και το ιδιάζον χαρακτηριστικό του γνώρισμα (εντύπωση) μεταβιβάζεται σε ένα άλλο τμήμα του (ιδέα), και όταν, αφ' ετέρου, όλα αυτά τα τμήματα ιδωμένα ως Όλο αντηχούν πλάθοντας κάτι καινούργιο.»

Παναγιώτης Πούλος

Τα 15 χρόνια από το θάνατο του Στρατή Τσίρκα τίμησαν ο Σύνδεσμος Αιγυπτιωτών Ελλήνων και η Εταιρεία Φίλων του Στρατή Τσίρκα. Η Χρύσα Προκοπάκη, ο Σοφιανός Χρυσοστομίδης και ο Γιάννης Μαγκανάρης, πρόσωπα στενά δεμένα με τον άνθρωπο και το έργο του, μίλησαν στο εντευκτήριο του Συνδέσμου. Η εκδήλωση έκλεισε με την ταινία του Κώστα Κατσαρόπουλου *Στρατής Τσίρκα. Ο λόγος του, η ζωή του*. Το *Αντί*, τιμώντας με τη σειρά του τον Στρατή Τσίρκα, ο οποίος, εκτός των άλλων, υπήρξε εκλεκτός συνεργάτης του, δημοσιεύει το χαιρετισμό στην εκδήλωση της Χρύσας Προκοπάκη και το κείμενο της ομιλίας του Σοφιανού Χρυσοστομίδα.

«Έχει πιο ζωντανούς

της Χρύσας Προκοπάκη

Δεκαπέντε χρόνια μετά το θάνατό του, τριάντα χρόνια ύστερα από την ολοκλήρωση του μεζονος έργου του, της τριλογίας *Ακυβέρνητες Πολιτείες*, ο Τσίρκας στέκει ολοζώντανος ανάμεσά μας. Το διάστημα αυτό δεν είναι

δα και τόσο μεγάλο για να παραξενεύεται κανείς. Αλοίμονο αν τα βιβλία πέθαιναν μαζί με τους δημιουργούς τους, αλοίμονο αν αχρηστεύονταν μέσα σε μια δεκαπενταετία. Όμως αυτή εδώ η δεκαπενταετία δεν είναι η οποιαδήποτε.

Γκρεμίστηκαν είδωλα και θεοί, ο κόσμος ήρθε και γύρισε ανάποδα, οδυνηρές προσαρμογές συγκλονίζουν τις συνειδήσεις. Μια αιωνιότητα λοιπόν μας χωρίζει από τη δεκαετία του '70.

Και αυτό είναι το θαυμαστό: Ότι ένα έργο τόσο προσηλωμένο σε οράματα που τσαλαπατήθηκαν ένθεν και ένθεν, ένα έργο –να πω τη λέξη που δεν συμπαθώ– «στρατευμένο», όχι απλώς επιζεί, αλλά κερδίζει συνεχώς έδαφος, ανακαλύπτεται από τις νέες γενιές, ξαναδιαβάζεται με καινούργιο μάτι από τις παλιότερες, συνεχίζει το ταξίδι του σε ξένους τόπους με μεταφράσεις και επανεκδόσεις.

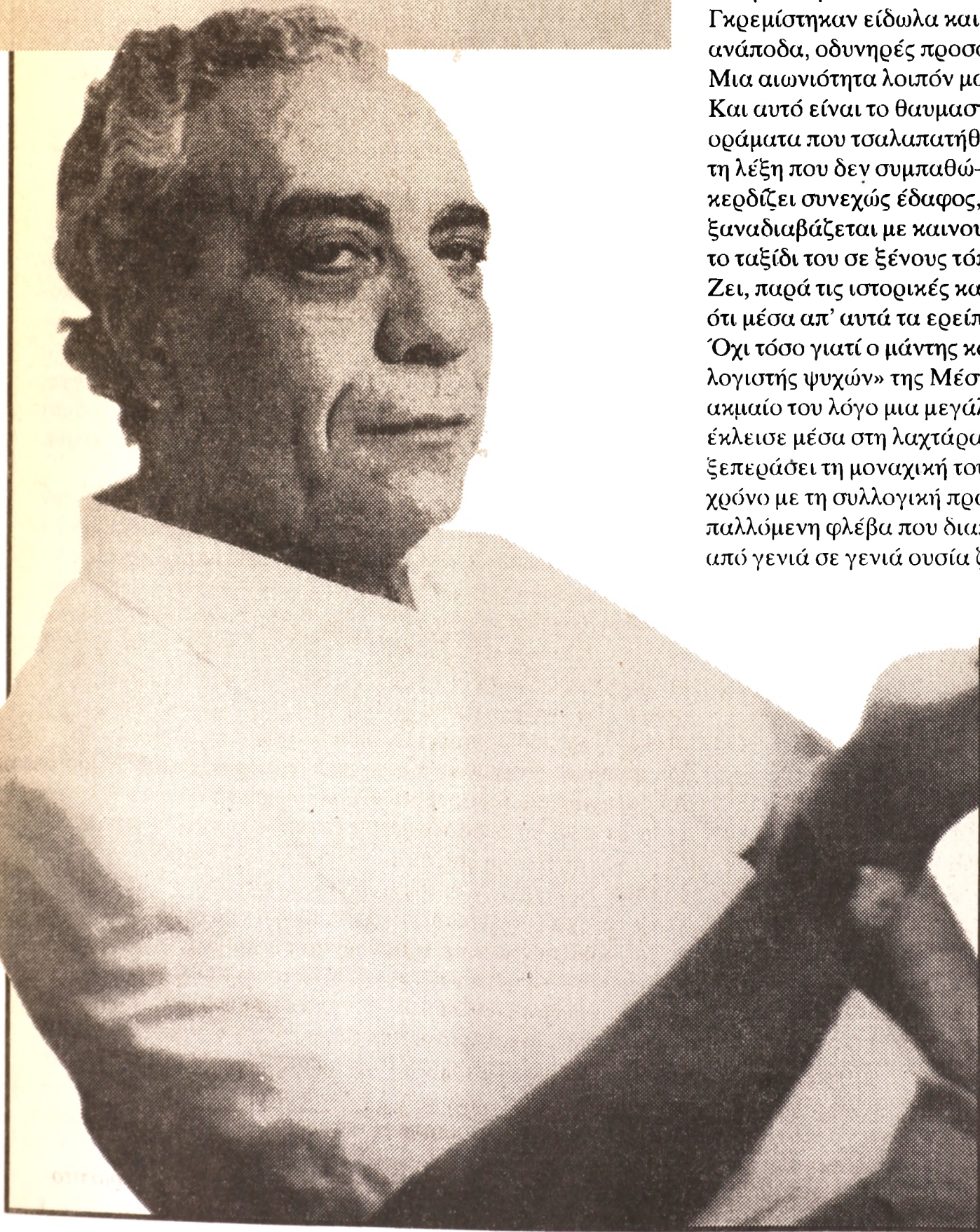
Ζει, παρά τις ιστορικές κατακρημνίσεις, και θα τολμούσα να πω ότι μέσα απ' αυτά τα ερείπια αναδύεται πιο νέο, πιο εύρωστο.

Όχι τόσο γιατί ο μάντης κακών επαληθεύτηκε. Όσο γιατί «ο λογιστής ψυχών» της Μέσης Ανατολής, απαθανατίζοντας με τον ακμαίο του λόγο μια μεγάλη εποχή και έναν μεγάλο αιώνα, έκλεισε μέσα στη λαχτάρα για ευτυχία την ανάγκη του να ξεπεράσει τη μοναχική του ύπαρξη, υπερβαίνοντας τον ατομικό χρόνο με τη συλλογική πράξη, μέσα στην ιστορία. Αυτή η παλλόμενη φλέβα που διαπερνά ολόκληρο το έργο και μεταγγίζει από γενιά σε γενιά ουσία ζωής, του εξασφαλίζει μια απέραντη διάρκεια.

Κι εμείς σήμερα παλεύοντας αλλιώς, κι αλλιώς

«ακυβέρνητοι», ανάμεσα σε συμπληγάδες, όταν διαβάζουμε και ξαναδιαβάζουμε Τσίρκα, τι άλλο γυρεύουμε απ' αυτό το οξυγόνο, τη γεύση μιας ζωής οιστρηλατημένης από τον έρωτα των σωμάτων και των ψυχών, τον έρωτα της ελευθερίας και το πάθος της δικαιοσύνης που δεν σβήνει, παρ' όλα ταύτα, παρ' όλα ταύτα...

Τον Τσίρκα τον θυμόμαστε πάντα, ανεξάρτητα από επετείους. Όταν όμως συγκεντρωνόμαστε με κάποιαν αφορμή, έχω την αίσθηση –και πιστεύω όχι μόνο εγώ– ότι, σ' όνομά του, κάτι άλλο μας καλεί να βρεθούμε όλοι μαζί. Είναι μια ανάγκη να ξαναζήσουμε, έστω για λίγο, σε μια κοινότητα αισθημάτων,

από τους αποθαμένους μας;»

Στρατής Τσίρκας, ο γιος του Κωστής και ο Νίκος Καββαδίας. Μάιος 1959.

· ν' ανακαλέσουμε πολύτιμες μνήμες απ' το δικό μας, το ατομικό και το ιστορικό, παρελθόν.

· Ν' αφήσουμε να μας διαπεράσει εκείνο το ζωογόνο αεράκι, το ρίγος που μας έκανε κάποτε να νιώθουμε, πέρα από προσωπικές εμπειρίες και ηλικίες, όλοι μαζί σαν ένα σώμα, ένα σώμα ευαίσθητο στους ελάχιστους κραδασμούς του κόσμου.

· Ερχόμαστε να ζήσουμε, έστω συμβολικά –μα ίσως και πιο βαθιά μας– αυτή τη χαμένη συλλογικότητα. Απόψε μάλιστα, που οι περισσότεροι σ' αυτή την αίθουσα είναι Αιγυπτιώτες, κι ανάμεσά τους συναγωνιστές και φίλοι του συγγραφέα, αυτό το αίσθημα της συλλογικότητας γίνεται πιο έντονο: κοινές παραστάσεις του τόπου και της εποχής οι παλιότεροι, εντυπώσεις από αφηγήσεις πατεράδων οι πιο νέοι.

· Πριν κατακτήσει τον ελλαδικό χώρο και πριν ενσωματώσει στο έργο του νέες πικρές εμπειρίες, ως τα πενήντα του χρόνια ο Τσίρκας το έτρεφε με τους χυμούς της Αιγύπτου και το αίσθημα του αιγυπτιώτη Έλληνα. Τραγούδησε την Αίγυπτο και το λαό της, την υπερασπίστηκε με ποιήματα, διηγήματα, μυθιστορήματα, ακόμα και με άμεσα πολιτικές πράξεις απέναντι στους αποικιοκράτες. Από την άλλη, φώτισε το πρόσωπο, ανέδειξε την προσφορά του παροικιακού ελληνισμού στον κοινό αγώνα εναντίον του φασισμού. Δεν πρέπει επίσης να ξεχνάμε ότι, με αφορμή τις έρευνές του για τον Καβάφη, μας έδωσε με το

γλαφυρό του ύφος αλλά και με αυστηρά επιστημονική τεκμηρίωση την ιστορία της παροικίας.

Μέσα στα έργα του, αδελφωμένοι δύο λαοί, ο αιγυπτιακός και ο ελληνικός αγωνίζονται για την ελευθερία τους. Ο συγγραφέας καταράστηκε όλα τα ρατσιστικά μιάσματα, κι έρχεται πάλι σήμερα να αντιπαρατεθεί στους βρυνόλακες του ρατσισμού, στους αναζωπυρωμένους εθνικισμούς, στον απίστευτο εφιάλτη των φλεγομένων Βαλκανίων, κι ακόμα, στον φονταμενταλισμό του Ισλάμ, ανάμεσα σε λαούς που αλλιώς είχε ονειρευτεί τη μοίρα τους. Ας είναι το παράδειγμα της ζωής του κι η φωνή του μια έκκληση στη λογική, μια δύναμη αντίστασης απέναντι στα θερμά κεφάλια των ημερών, εκτός και εντός των συνόρων μας.

Ζούμε σε μια εποχή όπου πολλοί προτιμούν να ξεχνούν τα παλιά, να τα ξεορκίζουν κάποτε, ν' αρνούνται την ίδια τη ζωή τους... για να ζήσουν, ν' αντέξουν τη σημερινή έκπτωση. Όμως το ξέρουμε, μονάχα η μνήμη φωτίζει το μέλλον, το εμπνέει αλλά και το προφυλάσσει –τουλάχιστον θα μπορούσε να το προφυλάσσει– από καινούργια ολισθήματα. Πώς το 'χε πει αλήθεια εκείνος; – Ωχ! έκανε ο Γαρέλας, ωχ! Πάψτε να χαρείτε, η καρδιά μου δεν αντέχει πια. Ελάτε να μετρήσουμε τους ζωντανούς, να δούμε τι θα κάνουμε από δω και πέρα.

– Ποιους ζωντανούς, μωρέ! χτύπησε την παλάμη της η γριά στο τραπέζι. Έχει πιο ζωντανούς από τους αποθαμένους μας;

Ένα πορτρέτο

του Σοφιανού Χρυσοστομίδα

ΛΕΝΕ πως τα κείμενα «φυλάγουν τη μορφή του ανθρώπου». Τα κείμενα και οι εικόνες – θα πρόσθετα...

Με τα κείμενα, όμως, τι γίνεται; Ποιο επιλέγεις και ποιο αφήνεις; Εν αρχή ην η ποίηση. Τρία ποιητικά βιβλία: *Φελλάχοι*, *Λυρικό Ταξίδι*, *Προτελευταίος Αποχαιρετισμός* και *Ισπανικό Ορατόριο*. Τέσσερις συλλογές διηγημάτων: *Αλλόκοτοι άνθρωποι*, *Ο Απρίλης είναι πιο σκληρός*, *Ο ύπνος του θεριστή* και *Ο Νουρεντίν Μπόμπα*. Ακολουθεί η μελέτη του για τον Καβάφη, με εκείνο το εξαίρετο κεφάλαιο για τη νεότερη ιστορία της Αιγύπτου και τον αλεξανδρινό ελληνισμό. Έχουμε και τη *Χαμένη Άνοιξη*, αλλά προπαντός έχουμε τις *Ακυβέρνητες Πολιτείες* (*Η Λέσχη*, *Αριάγνη*, *Η νυχτερίδα*) – μια τριλογία που όχι μόνο άνοιξε νέους δρόμους στην, ως τότε, φτωχή μυθιστορηματική γραμματολογία μας, αλλά και καθιέρωσε τον Στρατή Τσίρκα διεθνώς. Υπάρχουν και κάποια άλλα κείμενα: Οι επιφυλλίδες του (επώνυμες ή με ψευδώνυμα) σε διάφορα περιοδικά, οι μεταφράσεις του και –κάτι που λίγοι ξέρουν– τα ανυπόγραφα πολιτικά άρθρα του σε δύο παρειακές εφημερίδες στη *Φωνή* και στον *Πάροικο*.

Απ' όλο αυτόν τον πλούτο της πνευματικής του προσφοράς, επιτρέψτε μου να σας διαβάσω –σαν ελάχιστο δείγμα γραφής– μερικές αράδες από ένα «διήγημα» που, όπως μας λέει ο ίδιος ο συγγραφέας, δεν μπήκε στη συλλογή *Ο Απρίλης είναι πιο σκληρός*. Διαβάζω:

«Είναι χρόνια τώρα, που θέλω να γράψω ένα ωραίο βιβλίο. Ένα βιβλίο με δέντρα, μ' ένα ψαράδικο λιμανάκι κι ένα μεγάλο έρωτα. Νά 'ναι μια κόρη που να τη φωνάζουν *Ήγγεμποργκ* κι άλλη μια, η *Μονάκριβη*. Τα λόγια γεμάτα και ήρεμα σαν ποτάμι, να φεγγίζουν μεσ' από τις γραμμές του χρυσάφενια, όπως το ηλιοβασίλεμα πίσω απ' τα λιόδεντρα και τα πεύκα. Να τελειώσω το βιβλίο και να μη μου κάνει καρδιά να τ' αφήσω, μόνο να κάθομαι να γράφω άλλες δύο σελίδες, με κυρτά των δέκα, λευκά, έτσι για να μείνω ακόμα λίγο με τη συντροφιά των διακρουσμένων ηρώων μου. Θέλω να γράψω

ένα βιβλίο λυπητερό, που να κάνει ευτυχισμένους όσους το διαβάζουν.

Μα είναι τούτη η κατάρα της εποχής μας, που μου πατάει το σβέρκο και μου κολλά το πρόσωπο πάνω στη δυστυχία των ανθρώπων, πάνω στις ανοιχτές πληγές, στη λάσπη και τον κοριό. Και σκληράθηκαν όλα: η φωνή, τα δάχτυλα και η καρδιά μου. Κι ο Απρίλης, ο Απρίλης με τις πασχαλιές, γίνηκε ο μήνας ο σκληρός»...

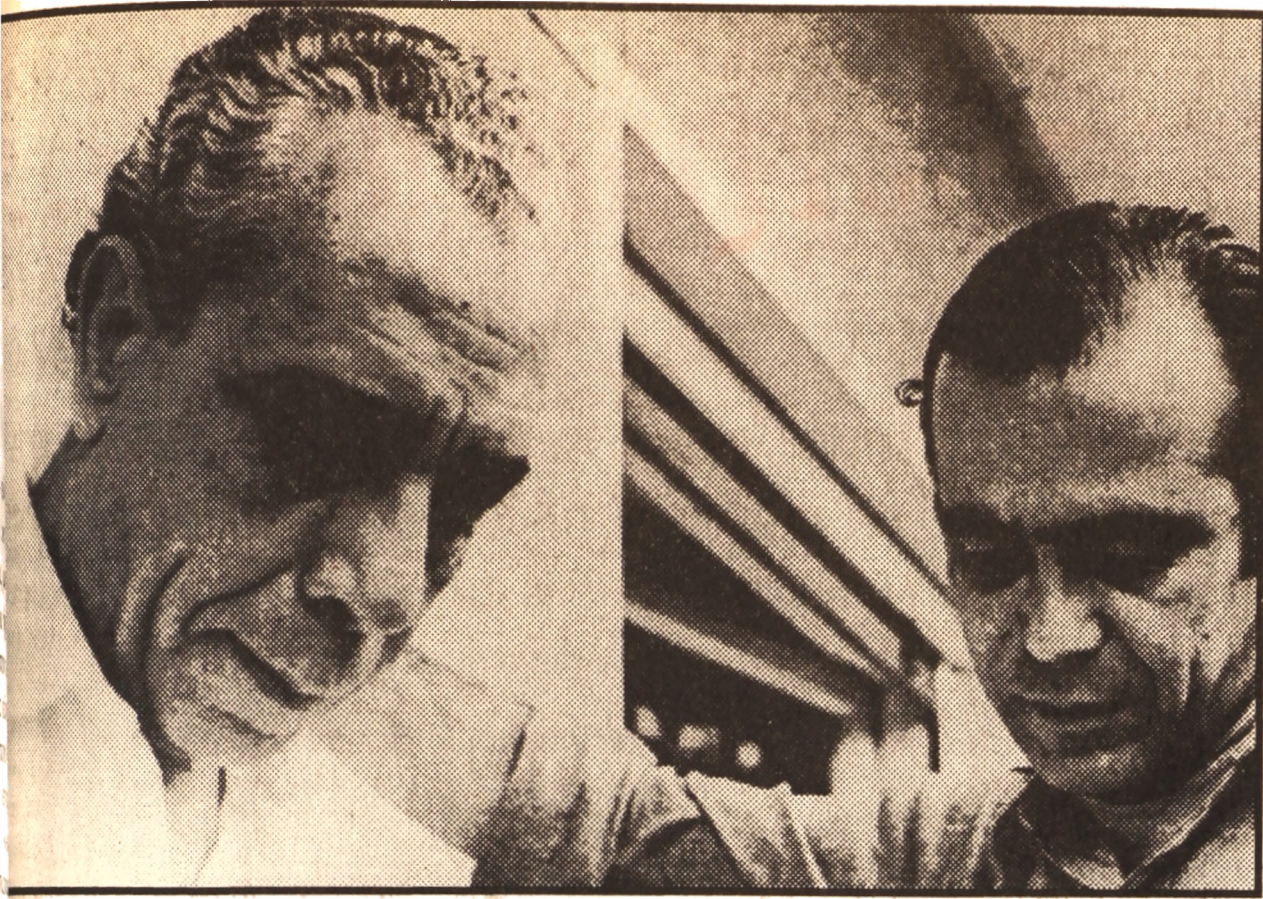
Δεν νομίζω ότι το κείμενο που μόλις ανέγνωσα, στοιχειοθετούσε «διήγημα» το οποίο ο συγγραφέας, για κάποιο ειδικό λόγο, δεν περιέλαβε στη συλλογή του *Ο Απρίλης είναι πιο σκληρός*. Άλλωστε, θα ήταν πολύ περίεργο αν υπέθετε κανείς ότι, πράγματι, ο Τσίρκα ήθελε –μια ζωή– να γράψει κάποιο βιβλίο, με ηρωίδες που να ακούνε στο όνομα *Ήγγεμποργκ* ή *Μονάκριβη*, με όλα γύρω του να φεγγίζουν χρυσάφενια... Απλώς πιστεύω ότι, με το κείμενο αυτό, ο συγγραφέας ήθελε να μας δώσει, σε τόνους σκωπτικούς και, ταυτόχρονα, τραγικούς, το δικό του προσωπικό στίγμα – λογοτεχνικό και ιδεολογικό. Το στίγμα, νομίζω, είναι σαφές: Ναι, δεν γράφω για μια μικρή ελίτ, ούτε κάνω «τέχνη για την τέχνη». Θα μπορούσα κι εγώ νά γράψω στίχους, όπως *«Η εκστατική μελαγχολία μετουσιώνει την ανάμνηση των ριγηλών ερώτων»*... – και άλλα ήδιστα παρόμοια.

Αλλά δεν μ' αφήνει ήσυχο η δυστυχία των ανθρώπων... Δεν μ' αφήνει ήσυχο ούτε ο Απρίλης –ο Απρίλης με τις πασχαλιές– που έγινε και αυτός «ο μήνας ο σκληρός». [Τον Απρίλιο, όπως είναι γνωστό, έγινε το κίνημα του ελληνικού στρατού, στη Μέση Ανατολή, με τους «συμμάχους» Άγγλους στο ρόλο των «σταυρωτήδων»]. Και ο «κοριός», ποιος είναι ο κοριός; Ο κοριός έχει πολλά ονόματα. Λέγεται φτώχεια, ανημποριά, αλλά και καταπίεση, φασισμός, ρατσισμός, πόλεμος.

Νομίζω, ότι με το υποτιθέμενο αυτό «διήγημα» του, ο Τσίρκα επιχειρεί να μας εξηγήσει γιατί επέλεξε αυτόν τον δρόμο και όχι άλλον. Είναι σαν να μας λέει: «Ναι, είμαι με τους πολλούς, με τους όπου γης κατατρεγμένους... Γι' αυτό, το πρώτο μου ποι-

ητικό βιβλίο –οι *Φελλάχοι*– είναι βιβλίο «χληρό» – μυρίζει «χώμα κι ιδρώτα κι σβουნიές και χνώτα»... Ναι, μισώ τον φασισμό. Γι' αυτό όταν κάποιοι ήρθαν, μια φορά, να μου πουν ότι χάνω τον καιρό μου «θέματα επίκαιρα» (όπως είναι ο αγώνας του ισπανικού λαού κατά του Φράνκο) – ότι θα ήταν καλύτερο αν έγραφα για «Αιώνιες Αλήθειες» και την «Αιώνια Ομορφιά», εγώ, ο Στρατής Τσίρκα, κατά σμον Γιάννης Χατζηανδρέου, τους απάντησα μετά λόγου γνώσεως: «*Αιώνια Ομορφιά*», για μένα τούτη την ώρα, είναι Ισπανία – η Ισπανία που, «σα *ζυλβερν*» βολίδα βγήκε από την τροχιά της γης και φλεγόμενη κόμμη, και ιδρωμένες μασσες, στριφογυρίζει στο διάστημα κραυγάζοντας...». Με τα λίγα που ανέφερα ως τώρα, νομίζω ότι αρχίσαμε να σκιαγραφούμε –μια και αυτό είναι το θέμα της παρέμ- σής μου– το πορτρέτο ενός αξέχαστου συγγραφέα, ενός αξέχαστου φίλου, ενός αχαστου Αιγυπτιώτη, που τίμησε και τις ζες του, και τα ελληνικά γράμματα. Για τη «δεύτερη πατρίδα», όπως αποκαλούσαμε, τότε, την Αίγυπτο, όχι μόνο ανταπέδωσε την αγάπη της (ο ίδιος έλεγε ότι «τον τρέφει και τον σκέπει σα μητέρα»...), αλλά και σε όλες τις κρίσιμες ώρες των αγώνων της για εθνική ανεξαρτησία είπε «παρών». Όταν η Αίγυπτος εθνικοποιεί τη Διώρυγα του Σουέζ, με άμεσο αποτέλεσμα την τριπλή, αγγλο-γαλλο-ισραηινή επιδρομή, ο Τσίρκα θα γράψει σπουδή τον *Νουρεντίν Μπόμπα*.

Ας γυρίσουμε, όμως, καλύτερα στις ρίζες. Ο Γιάννης Χατζηανδρέου, ο μετέπειτα Στρατής Τσίρκα, γεννήθηκε το 1911, ο Κάιρο. Γύρω του, το γνωστό τοπίο της αιγυπτιακής πρωτεύουσας. Το Κάιρο είχε, πντα, μια κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρα, όπου όλοι –Αιγύπτιοι, Έλληνες, Ιταλοί, Εβραίοι, Αρμένιοι– συμφύρονταν με όλους. Αλλά τάξεις, τάξεις. Χωριστά οι παραλήδες, τραπεζίτες, οι μεγαλέμποροι, οι μεγάλοι γιατροί, οι κοκότες, οι ρουφιάνοι του βαλκιά και των Άγγλων και χωριστά η πλεμπία, η ξυπόλητη φτωχολογιά, που ζούσε ανήλιαγα χαμόσπιτα και άθλια στενοσόκ

Ο Στρατής Τσίρκας με τον Θανάση Βαλτινό.

Κάπου ανάμεσά τους και μεις, οι ρωμιοί μικροαστοί – μπακάληδες, ταβερνιάδες, φούρναροι, μικροϋπάλληλοι κ.ά.

ΙΑΤΙ τα λέω όλα αυτά; Τα λέω γιατί η περιρρέουσα ατμόσφαιρα των πρώτων ιδιικών του χρόνων, θα έλθει και θα ξαχθεί στα διηγήματα και μυθιστορήματά μου. Ιδιαίτερα ο κόσμος της φτωχολογιάς. Περιγράφοντας τον Λαβύρινθο, στο δεύτερο βιβλίο της Τριλογίας, ο συγγραφέας ορίζει: Πώς και ζουν άνθρωποι μέσα σ' αυτή τη δυσωδία της σήψης, τις γούβες με αποπλύματα, τα ασοβάντιστα παλιόσπιτα, με στέγες από μαυρισμένα καλάμια και κουρασμένους τενεκέδες; Και αυτές οι γυναίκες, ετοιμόρροπες παράγκες – «η μια στην άλλη, η μια πίσω από την άλλη, σαν αλυσίδα κουρελιάρηδες που έπαψε ξαφνικά να περπατά» – πώς και αντέχουν ακόμα; Και πού, όμως, δυο λόγια και για το γενεολογικό δέντρο του συγγραφέα. Ο πατέρας του, που καταγόταν από την Ίμβρο, ήταν κουρέας. Η ταμπέλα του μαγαζιού έγραφε: «COIFFEUR DU NIL»... Ο «μέγας και πολυθρέμων Νείλος» – όπως τον αποκαλούσε ο Αισχύλος – δάνειζε το όνομά του απλόχερα σε όλους. [Αργότερα, ο Τσίρκας θα αποκαλέσει το Νείλο «ραφίκ», αδησώντας τον σύντροφο.] Μητέρα του ήταν η Ερμεφώνη Σταμαράτη, που καταγόταν από τη Χίο. Θα την απαντήσουμε χρόνια αργότερα, στις *Ακυβέρνητες Πολιτείες*, ως τη μάνα, κάτι σαν *Μάνα-Κουράγιο*.

Είναι αδύνατο, φυσικά, στο πλαίσιο μιας συνοπτικής ομιλίας, να σταθείς σε όλα τα γεγονότα (χρονολογίες, περιστατικά και άλλα) που σημάδεψαν τη ζωή του νεαρού συγγραφέα. Κατά συνέπεια, επιλέγω: Το 1928,

σε ηλικία 17 ετών, ο Στρατής Τσίρκας αποφοιτά από την Αμπέττειο, αυτή την αιγυπτιακή *Μεγάλη του Γένους Σχολή*. Ένα χρόνο αργότερα, θα πιάσει δουλειά στα βαμπακία, στα εκκοκκιστήρια της Άνω Αιγύπτου, πρώτα στο Αμπουτίγκ και ύστερα στο Ντεϊρούτ. Στην Άνω Αίγυπτο – γύρω του τα φελλαχοχώρια – θα μείνει δέκα χρόνια και αυτό εξηγεί, σε μεγάλο βαθμό, τους δεσμούς που ενώνουν το συγγραφέα με την αιγυπτιακή γη. Σε όλα σχεδόν τα βιβλία του, η Αίγυπτος είναι παρούσα.

Στα 1935, ιδρύεται στην Αίγυπτο, η LIGUE PACIFISTE, η Ειρηνιστική Ένωση. Γύρω της έχουν συσπειρωθεί όλοι οι προοδευτικοί διανοούμενοι του Καΐρου – Έλληνες, Εβραίοι, Γάλλοι κ.ά. Ανάμεσά τους και ο Στρατής Τσίρκας. Όλοι διαπισθάνονται ότι ο πόλεμος έρχεται. Και ότι η κακουργία του χιτλερισμού δεν έχει τελειωμό. Ήδη ο μεγάλος Μπρεχτ, εξόριστος από την πατρίδα του, προειδοποιούσε: «Την πρώτη φορά που ιστορήσαμε πως αργοσφάζανε τους φίλους/μας, κραυγή φρίκης αντήχησε. Είχανε, τότε σφάξει εκατό! Μα όταν σφάξαν χίλιους και η σφαγή δεν είχε τελειωμό, απλώθηκε σιωπή. Όταν οι κακουργίες πέφτουν σαν βροχή, κανείς πια δε φωνάζει: Σταματήστε!».

Θα σταθώ σε μια ακόμα χρονολογία: 1937· ο Στρατής Τσίρκας παντρεύεται την Αντιγόνη Κερασσιώτη, την αγαπητή Αντιγόνη που όλοι ξέρουμε, αυτή τη γλυκύτατη ψυχή, που «αναλώθηκε» για τον «Γιάννη», και σε καλούς, και σε δύσκολους καιρούς.

Το 1937, ο διανοούμενος Στρατής Τσίρκας είναι 26 ετών. Είναι ήδη αριστερός, μετέχει ενεργά στην τότε πολιτική κίνηση των ελλήνων κομμουνιστών της Αιγύπτου. Από

το σημείο αυτό και πέρα, όλη η ζωή του είναι μια διαρκής προσφορά, μια «διαρκής παραχώρηση» σε μια υπόθεση που ο ίδιος, και οι σύντροφοί του, είχαν πιστέψει με πάθος. Το ερώτημα που εμένα, τουλάχιστον, εξακολουθεί ακόμα να βασανίζει, είναι πώς τα κατάφερε... Πώς συνδύαζε την επαγγελματική του δουλειά (από το 1939 διευθύνει το βυρσοδεψείο του Μικέ Χαλκούση στην Αλεξάνδρεια), με τη συγγραφική δουλειά, με την κομματική δουλειά, πώς εύρισκε καιρό για όλα τούτα...

Λίγο μετά τον πόλεμο, είναι γραμματέας της «Αντιφασιστικής Πρωτοπορίας». Και ταυτόχρονα, γράφει βιβλία, γράφει άρθρα, είναι μέλος της Πνευματικής Εστίας, στην Αλεξάνδρεια, γράφει, διαβάζει, αλληλογραφεί με την Ελλάδα, με το Παρίσι, παρακολουθεί τα σύγχρονα ρεύματα, ανοίγει μέτωπα, μετέχει στους παροικιακούς αγώνες, είναι ένας ενεργός πολίτης, ένας ενεργός πνευματικός άνθρωπος. Είναι, βέβαια, και ολίγον φίλερις, το καθοδηγητικό, κομματικό του στίλ όχι πάντοτε άψογο, του άρεσε η «πολυπλοκότητα των ειδών» – όπως θα έλεγε ο Κλωντ Ρουά – αλλά και η δημιουργία προβλημάτων, κάποτε εκ του μη όντος. Ο αναμάρτητος, πρώτος τον λίθον βαλέτω...

Ξέρω ότι για τον Στρατή Τσίρκα μπορείς να μιλάς ώρες ολόκληρες.

Και η κλεψύδρα του χρόνου είναι αδυσώπητη. Ξέρω ότι παρέλειψα σημαντικούς σταθμούς της ζωής του. Δεν ανέφερα λέξη λ.χ. για τη συμβολή του στα χρόνια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (τα άρθρα του στον *Έλληνα*) ή για τη συμβολή του στα δίσεκτα χρόνια της δικτατορίας των συνταγματαρχών. (Πρωτοστατεί στην έκδοση των *Δεκαοχτώ Κειμένων*.)

Και για τη «Λέσχη» του, για εκείνη τη φοβερή «ρήξη» με την οργάνωσή του, με το κόμμα του, δεν θα μας πεις τίποτε; – ενδέχεται να με ρωτήσετε... Για το «θέμα» έχω γράψει, κι έχω μιλήσει, αρκετές φορές. Έτσι, τούτη την ώρα, περιορίζομαι να πω: Καμιά οργάνωση, κανένα κόμμα, δεν μπορεί να ζητεί από ένα συγγραφέα ν' αποκηρύξει το έργο του. (Καμιά μάνα δεν αποκηρύσσει το παιδί της...) Καμιά δύναμη, κανένας «σοσιαλισμός» δεν μπορεί να εκβιάζει το μέλλον, αγνοώντας το παρόν. «Δοτή αλήθεια», άλλωστε, δεν υπάρχει.

15 χρόνια μετά το θάνατό του, ο Στρατής Τσίρκας, καταξιωμένος και δικαιωμένος, ως άνθρωπος και ως συγγραφέας, εξακολουθεί να είναι παρών ανάμεσά μας. Με τα κείμενά του. Αλλά και με τη γενναιότητα και ανιδιοτέλειά του.

«Καλλιεργώ το χτήμα μου...»

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΙΑ Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟ

του Φίλιππου Φιλίππου

Ο Ηλίας Χ. Παπαδημητρακόπουλος γεννήθηκε το 1930 στον Πύργο της Ηλείας, όπου και τελείωσε το τότε οκτατάξιο γυμνάσιο. Σπούδασε Ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, ειδικεύθηκε στην παθολογία και σταδιοδρόμησε ως μόνιμος στρατιωτικός γιατρός. Διοργανωτής διεθνών συνεδρίων επί θεμάτων προληπτικής ιατρικής, υπήρξε παράλληλα επί έξι χρόνια διευθυντής σύνταξης του περιοδικού *Ιατρική Επιθεώρησης Ενόπλων Δυνάμεων*. Διηγηματογράφος, δοκιμιογράφος, κριτικός λογοτεχνίας αλλά και κινηματογράφου, επιμέλητής βιβλίων και μεταφράσεων, έγραψε ποικίλα κείμενα και συνεργάστηκε με τα περισσότερα λογοτεχνικά περιοδικά της χώρας. Μέχρι στιγμής έχει εκδώσει εννιά βιβλία (από τα οποία τα τέσσερα είναι συλλογές διηγημάτων: *Οδοντόκρεμα με χλωροφύλλη*, *Θερμά Θαλάσσια Λουτρά*, *Ο Γενικός Αρχαιοθέτης* και το πιο πρόσφατο *Ροζαμιούνδη*). Και τα τέσσερα κυκλοφορούν σε πανομοιότυπο σχήμα-εμφάνιση, με το πολυτονικό σύστημα από τις εκδόσεις Νεφέλη.

Η *Ροζαμιούνδη*, η τελευταία του συλλογή –όπου συναντάμε σχέδια φρούτων του Αριστείδη Αντώνη, ο οποίος φιλοτέχνησε τα εξώφυλλα και των τεσσάρων βιβλίων– περιέχει κείμενα γραμμένα με το οικείο ύφος του συγγραφέα: μεικτή γλώσσα και επιλεγμένες λέξεις της καθαρεύουσας που επιτείνουν το αδιόρατο χιούμορ που τα διανθίζει. Στις σύντομες ιστορίες που αφηγείται περιλαμβάνονται σκηνές από την καθημερινή ζωή, για παράδειγμα πέρασμα από σιδηροδρομικό σταθμό, επίσκεψη σε σπίτι φίλων και αναμνήσεις από το απώτατο ή το εγγύς παρελθόν.

Παρατηρούμε ότι πληθαίνουν τα όνειρα, οι ονειροπολήσεις, οι αναφορές σε φίλους που δεν υπάρχουν πια (τον *Αλέξανδρο Κοτζιά*, τον *Τάκη Σινόπουλο*), ή που έχει τη χαρά να βλέπει εδώ κι εκεί.

(*Μήτσο Αλεξανδρόπουλο, Σόνια Ιλίνσκαγια, Λάκη Παπαστάθη*). Ενίοτε, στρέφει το ενδιαφέρον του προς τα επουσιώδη, αφήνοντας τον αναγνώστη να αναγνωρίσει την ουσία διά της πλαγίας οδού: «το υπαρκτικό άγχος, την αγωνία του θανάτου ή την πικρή συναίσθηση μιας ανέκκλητης φθοράς», όπως τονίζει ο *Βαγγέλης Χατζηβασιλείου*.

Μολονότι στα διηγήματά του ο Η. Χ. Παπαδημητρακόπουλος σπανίως αναφέρεται σε ταινίες και κινηματογραφικούς δημιουργούς (στο *Αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις* μνημονεύει την ταινία *Κραυγές και Ψίθυροι* του *Ίνγκμαρ Μπέργκμαν*), είναι λάτρης του κινηματογράφου και τα πρώτα του κείμενα ήταν κριτικές ταινιών. Τη δεκαετία 1959-68 υπηρέτησε στην Καβάλα, όπου ίδρυσε την Κινηματογραφική Λέσχη της πόλης, συνεργάστηκε με το περιοδικό *Αργώ* (όπου δημοσίευσε το πρώτο του διήγημα *Οι Φρακασάνες*) και μαζί με άλλους φίλους ίδρυσε το περιοδικό *Σκαπτή Ύλη*, στο οποίο κρατούσε τις στήλες της κινηματογραφικής και της θεατρικής κριτικής. Από τις *Φρακασάνες* (πρόκειται για είδος σύκων) του 1962, μια πρώιμη ερωτική περιπέτεια με τη μικρή Ελένη που διέθετε «δύο ολοστρόγγυλα βυζιά», έως *Το άλογο* του 1995, το όραμα ενός νησιώτη που είδε τον Άι-Γιώργη καβάλα στο άσπρο του άλογο, έχουν περάσει 33 ολόκληρα χρόνια, κατά τα οποία ο ολιγογράφος συγγραφέας με τα 46 διηγήματά του διατρέχει τα χρόνια της παιδικής του ηλικίας μέχρι σήμερα που, απομονωμένος στην Πάρο, τα αναπολεί.

• *Κύριε Παπαδημητρακόπουλε, συνήθως, και όχι μόνο τους καλοκαιρινούς μήνες, λείπετε στην Πάρο, δίνοντας την εντύπωση πως απεχθάνεστε την Αθήνα. Τι σας κάνει να ζείτε μακριά από την πρωτεύουσα;*

– *Δεν απεχθάνομαι την Αθήνα: στην Πάρο απομονώνομαι, ηρεμώ, διαβάζω, γράφω και, κυρίως, καλλιεργώ το χτήμα μου*

εκ τεσσάρων στρεμμάτων, απολαμβάνοντας καρπούς των κόπων μου και την περικιλία των καλλιεργειών μου. Διέρχονται, δηλαδή, όπως θα έλεγε και ο Παπαδιαμαντής, «θηλιάζων αγριελαίας»...

Μέσα από τα διηγήματα του Η.Χ. περνάνε τα 65 χρόνια μιας περιπλανώμενης ζωής που άρχισε στον Πύργο της Ηλείας, κι αφού πέρασε από τη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα και άλλες πόλεις βόρειας Ελλάδας, κατέληξε στην Αθήνα και στο κυκλαδίτικο νησί. Η μετακίνησή του από τις μεγάλες πόλεις στην ύπαιθρο και τανάπαλιν, η επαφή του με καθημερινούς ανθρώπους της Κατοχής, της Εμφυλίου, της μετεμφυλιακής περιόδου του έδωσε τη δυνατότητα να μελετήσει την ανθρώπινη συμπεριφορά, να κρίνει τους εκάστοτε συμπολίτες του με ειλικρίνεια και να χαρίσει σ' αυτούς τη συμπαιδεία του. «Με τα μικρά του αφηγήματα συγγραφέας τείνει να αναπλάσει έναν κόσμο οριστικά χαμένο και γι' αυτό ίσως βιάται να νοσταλγημένο», σημειώνει ο *Σπύρος Τσακνιάς*.

• *Διαβάζοντας ο αναγνώστης τα διηγήματά σας έχει την αίσθηση πως αφηγείστε τη προσωπική σας ζωή. Τα ονόματα της Νίβης, της γυναίκας σας, του Χαράλαμπα του πατέρα σας, της Βαρβάρας, της μηρας σας, του Λιά, δηλαδή το δικό σας, και πολλών φίλων σας, είναι διάσπαρτα παντού. Είναι έτσι τα πράγματα;*

– *Τα διηγήματά μου έχουν (τα περισσότερα ίσως) έναν αυτοβιογραφικό πυρήνα, δεν είναι, όμως, αυτοβιογραφικά. Τα περπατώ, οι σχέσεις τους, η δράση κ.λπ. υπακούουν σε πεζογραφικούς κανόνες.*

Στα πρώτα διηγήματα του Η.Χ.Π. είναι εμφανείς οι επιδράσεις των σκληρών συνθηκών υπό τις οποίες ανδρώθηκε. Τα δραματικά και τραγικά γεγονότα της ελληνικής Ιστορίας από τον μεσοπόλεμο και μετά τον σημάδεψαν ανεξίτηλα. Μάλιστα –πάντα υπαινικτικά– για νέους κοί-

Μια ιστορική φωτογραφία. Ο Ηλίας Παπαδημητρακόπουλος με τον Νίκο Καββαδία. Πειραιάς, 1974.

μουνιστές τον καιρό της τεταρταυγου-
σιανής δικτατορίας, για αντάρτες του
ΕΛΑΣ, Γερμανούς και ταγματасφαλίτες,
για τον ΔΣΕ, για μάχες και εκτελέσεις.
«Ακόμη και στις τραγικότερες στιγμές της
αφήγησης δεν επιφύλασσε η μνησικακία,
αλλά μόνον η στιγμιαία χλεύη», παρατη-
ρεί ο Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου.

Μετά το θάνατο του πατέρα του, διακε-
κριμένου και αγαπητού δικηγόρου του
Πύργου, το 1943, και την απώλεια της πα-
τρικής περιουσίας, ο νεαρός Ηλίας, μην
έχοντας τίποτα καλύτερο να κάνει, απο-
φάσισε να ακολουθήσει στρατιωτική κα-
ριέρα. Αρκετοί αναγνώστες του και κά-
ποιοι όψιμοι φίλοι του αναρωτιούνται συ-

χνά πώς έγινε κι ένας διανοούμενος με
προοδευτικές αρχές και ανυπότακτο χα-
ρακτήρα να εμπλακεί με τον ελληνικό
στρατό, ο οποίος δεν φημίζεται για το
φωτεινό πνεύμα των στελεχών του, παρά
τις εκάστοτε εξαιρέσεις. Στη Ροζαμούν-
δη, ο συγγραφέας επιχειρεί να δώσει
εξηγήσεις με απολογητικό τρόπο, ώστε
να βάλει τα πράγματα στη θέση τους.

• Έχετε υπηρετήσει ως στρατιωτικός για-
τρός και η καριέρα σας είχε κάποιες διακυ-
μάνσεις. Θέλετε να μας μιλήσετε γι' αυτό
το θέμα; Υπάρχει μια αδιασταύρωτη πλη-
ροφορία πως για να φύγετε νωρίτερα από
το στράτευμα αναγκαστήκατε κάποτε να
κατεβείτε υποψήφιος με την Αριστερά. Κα-
τά πόσον αληθεύει αυτό;

— Εισήλθα στη στρατιωτική Ιατρική Σχο-
λή το 1949, μετά από εξετάσεις στο Πανε-
πιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με την
εγκύκλιο, αναλαμβάναμε (μετά την απο-
φοίτησή μας) υποχρέωση δεκαπενταε-
τούς παραμονής στο Στράτευμα. Διαρ-
κούσης της φοιτήσεώς μας στο Πανεπι-
στήμιο, με μια άλλη (απλή) εγκύκλιο, τα
χρόνια της παραμονής μας στο Στρατό
αυξήθηκαν αδοκήτως σε... είκοσι πέντε,
ενώ (αργότερα) προστετέθησαν άλλα... δέ-
κα χρόνια για τη λήψη ειδικότητας. Με γε-
λοίες, δηλαδή, διοικητικές πράξεις, η δε-
καπενταετής υπηρεσία στο Στρατό μετε-
βλήθη ανεπαισθήτως σε ισόβιο! Επειδή η
χώρα εθεωρείτο ότι ευρίσκετο σε κατά-
σταση ημιεπιστρατεύσεως (!) (οι κυβερ-
νήσεις δεν υπέγραψαν τη συνθήκη ειρήνης
με την Αλβανία για τον πόλεμο του 1940!),
δεν είχαμε δυνατότητες αντιδράσεως, πα-
ραιτήσεως κ.λπ. Μοναδική οδός διαμαρ-
τυρίας παρέμενε (βάσει του συντάγμα-
τος) η υποβολή υποψηφιότητας για τις
βουλευτικές εκλογές. Και αυτό πράξαμε -
αρκετοί. Τον Απρίλιο του 1958 υπέβαλα
υποψηφιότητα ως ανεξάρτητος - όχι με
την Αριστερά. Μετά από δύο μήνες ανα-
κληθήκαμε ως έφεδροι εκ μονίμων, προ-
σφύγαμε στο Συμβούλιο Επικρατείας,
κερδίσαμε την προσφυγή, ξαναφύγαμε,
μας ξανακάλεσαν - και αυτό επανελήφθη
τρεις φορές... Τελικώς θεωρηθήκαμε ως
μηδέποτε παραιτηθέντες, σταδιοδρομή-
σαμε ως μόνιμοι και παραιτήθηκα, πλέον,
στις 3 Ιουλίου 1983, ως ανώτερος γενικός
αρχίατρος.

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΝΕΚΤΑΡΗ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Βάλτερ Τσίμερμαν θεωρείται σήμερα ένας από τους σημαντικότερους συνθέτες της νέας γενιάς.

Μια ιδιοφυής προσωπικότητα, το έργο του οποίου -αν και ανιχνεύονται σε αυτό

Μια νέα διάλεκτος

συγγένειες και επιδράσεις- διατηρεί μια μοναδική προσωπική ιδιομορφία και πρωτοτυπία.

αμερικάνων πρωτοπόρων Φέλντμαν και Καίητς. Αποκτά όμως μια ιδιαίτερη και ιδιόμορφη αισθητική αντίληψη που διαφοροποιεί ουσιαστικά το έργο του και δεν επιτρέπει καμιά κατηγοριοποίησή του.

Πρόσφατα το Ινστιτούτο Γκαίτε σε συνεργασία με το ΙΕΜΑ (Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής) διοργάνωσαν μια παρουσίαση στην Ελλάδα του έργου και της προσωπικότητας του σύγχρονου δημιουργού· ακριβέστερα, μια συναυλία και μια διάλεξη του συνθέτη στην οποία μίλησε για τις προσωπικές του μουσικές αναζητήσεις αναλύοντας έργα του.

Αν και ιδιότυπος, αν και επιφυλακτικός απέναντι σε πολλές τάσεις της σύγχρονης μουσικής, μέτοχος και αυτός από τη θέση του στη μουσική πρωτοπορία της εποχής μας, στο έργο του είναι εμφανής η αναζήτηση όλης της μουσικής των ημερών μας να βρεθεί μια νέα «διάλεκτος» επικοινωνίας, να επαναπροσδιοριστεί η σχέση του συνθέτη με το έργο και τη μουσική κατασκευή, να δημιουργηθεί ένας νέος ηχητικός κόσμος ο οποίος να εδραιώνεται πάνω σε στερεές βάσεις.

Δημιουργός ο ίδιος ενός κάπως πολύπλοκου συστήματος σύνθεσης, μαθηματικής περισσότερο σχεδίασης, που του επιτρέπει τον έλεγχο αλλά και την εκ των έσω διάρθρωση και εξέλιξη του μουσικού του υλικού, έχει αναζητήσει σε μαθηματικές σχέσεις, όπως και τόσοι άλλοι σύγχρονοι δημιουργοί, τις βάσεις μιας λογικής συνέπειας που να μπορεί να τεκμηριώσει, και πολλές φορές να υπαγορεύσει, την εξέλιξη (ή και τις μεταλλάξεις) του ηχητικού υλικού, χωρίς όμως αυτή να θεωρείται και καταναγκαστική.

Ερευνητής της μουσικής ουσίας του ήχου στις πιο λεπτές του αποχρώσεις και διακυμάνσεις, η μουσική μοιάζει με μια σοφά δομημένη ισορροπία ανάμεσα στη σιωπή

Το ελληνικό μουσικόφιλο κοινό ήρθε σε επαφή με έναν από τους σημαντικότερους σύγχρονους συνθέτες, τον Β. Τσίμερμαν

και στην εσωτερική καθαρότητα του ήχου.

Εξάλλου όπως έχει γραφεί: «Οι προσωπικές συνθετικές κεραίες του Τσίμερμαν κατευθύνθηκαν εξ αρχής προς μια “κάθαρση” της συνθετικής φαντασίας, προς μια αλάνθαστη είσοδο σε διαδικασίες αποκρυσταλλοποίησης, ως προϋπόθεση για ν’ εισαχθεί κάποιος στο εσωτερικό άκουσμά του ίδιου του ήχου και στις αποκλειστικές ιδιότητες, γι’ αυτό και μη περαιτέρω συμπυκνώσεις, μορφοπλαστικές τάσεις του.»

Ακόμα κι όταν «καθηλώνει» τους εκτελεστές σε «ασυνήθεις» τρόπους παιξίματος, πλάι στην αφαιρετικότητα της γραφής του που τονίζει την σε οριακό επίπεδο δεξιοτεχνία που απαιτείται για την εκτέλεση, η δεξιοτεχνία αυτή δεν λειτουργεί ως στοιχείο επιδεικτικού εντυπωσιασμού, αλλά ως αφετηρία για την όσο το δυνατό μεγαλύτερη απόδοση εσωτερικής ενέργειας από τον ερμηνευτή.

Ο μουσικός του λόγος, λιτός και αφαιρετικός, περιεκτικός και ελαχιστοποιημένος αφήνει να διαφανεί σε αυτόν η συγγένειά του προς τη μινιμαλιστική ή και την επανηληπτική μουσική. Μια συγγένεια όμως που δεν μπορεί να οριοθετήσει το προσωπικό ιδίωμα και την πλούσια εκφραστικότητα του Τσίμερμαν.

Όπως ο ίδιος έχει γράψει: «... με τη μουσική, κατά την διάρκεια της σύνθεσης προσπαθεί κανείς να δώσει μορφή σε κάτι που δεν μπορεί να ειπωθεί με λόγια, σ’ αυτό το “κάτι άλλο”. Είναι λοιπόν η διαδικασία της καλλιτεχνικής δημιουργίας μια ουτοπία ή μια έλλειψη πρόσβασης – ή ίσως εκφράζει κανείς την προσωπική του αδυναμία.»

Σκέψεις ενός συνθέτη που το έργο του δημιουργείται από καθαρά μουσικές φόρμες και φιλοσοφικό στοχασμό.

ΘΕΑΤΡΟ

της ΔΗΩΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗ

Αυτή τη φορά το τοπίο έχει πολύ έρωτα και μοναξιά και θάνατο...

Ο λόγος για τα δύο νέα θεάματα που παρουσιάζει η Ομάδα Εδάφους υπό τον τίτλο *Ενός λεπτού σιγή*:

Κορμιά και μοναξιά

Το πρώτο, «Ρέκβιεμ για τον τίτλο του έρωτα» σε μουσική **Γιώργου Κουμεντάκη** και ποίηση **Δημητρίου Καπετανάκη**: «τα τραγούδια της αμαρτίας» –δώδεκα ποιήματα του **Ντίνου Χριστιανόπουλου** κι ένα του **Γιώργου Χρονά**, μελοποιημένα από τον **Μάνο Χατζιδάκι**– το δεύτερο. Και οι δύο συνθέσεις σε πρώτη εκτέλεση. Έρωτας, αμαρτία, AIDS, θάνατος ο θεματικός άξονας.

Πρόκειται πιστεύω για μια οριακή δουλειά του **Δημήτρη Παπαϊωάννου** που υπογράφει τη σκηνοθεσία-χορογραφία, αφού εκτίθενται αυτή τη φορά επί σκηνής όλες οι δυνατότητες της Ομάδας αλλά και όλες οι δυσκολίες της.

Επιβλητικότητα χαρακτηρίζει τον γυμνό, παγωμένο χώρο του παλιού εργοστασίου της ΔΕΗ, το σκηνικό της **Λίλης Πεξανού** –μα τεράστια, πανύψηλη σκάλα, που θυμίζει τις περίφημες εξπρεσιονιστικές σκάλες, κι ένα τραπέζι μυστικού δείπνου στο προσκήνιο–, τη μουσική και τη χορογραφία.

Μοναχικές ανδρικές φιγούρες κατρακυλούν στη σκάλα, χάνονται σε μια «κλίμακα του Χάρωνα», ξαναβγαίνουν στην κορυφή και ξαναχάνονται διαγράφοντας ένα σισύφειο κύκλο. Ανάμεσά τους ένας ημίγυμνος άντρας και ψηλά η σοπράνο **Τζένη Δριβά-**

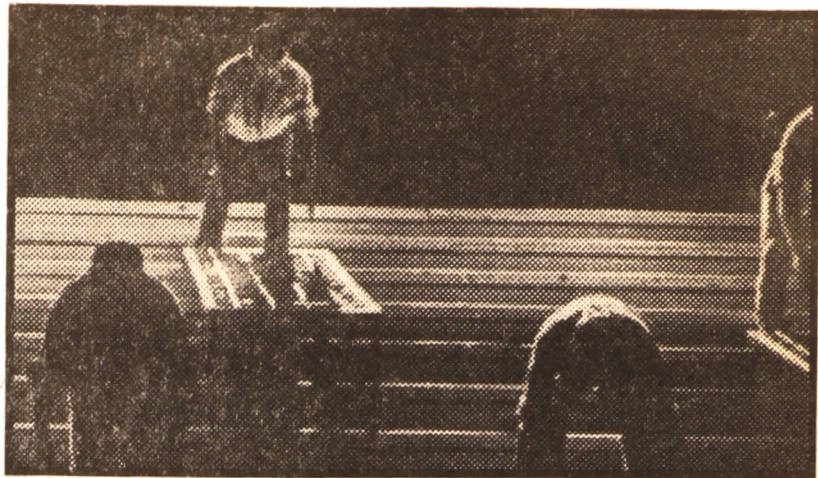
λα – Μορφή του Θανάτου που δεσπόζει όχι μόνο με τη φωνή της αλλά και με τη σκηνική παρουσία της.

Αυθεντικής δραματικότητας το ποίημα «Λάξαρ» αρνείται τον Υιό και το θαύμα του και «η αγάπη είναι αργή». Έρωτας-θάνατος: ανάπηρους σομιέδες καταραμένων κρεβατιών θα μεταφέρουν οι άντρες. «Στους φίλους που χάθηκαν από AIDS» αφιερώνει το έργο του ο Κουμεντάκης, «στον αγαπημένο μου Αλέξη που μαζί μεγαλώσαμε και μάθαμε μαζί τους δρόμους» αφιερώνει την παράσταση ο Παπαϊωάννου.

Στους πένθιμους τόνους μιας επιμνημόνευσης ακολουθίας η εμπνευσμένη μουσική βρίσκει σε σύμπνοια με το ποίημα

και τη χορογραφία, ενώ η τραγικότητα που εκπέμπει χλευάζει τον παραλογισμό του θανάτου και τη συνθηκολόγηση των θυμάτων του. Διαθέτει μια δύναμη η σύλληψη αυτή του Παπαϊωάννου, όμως από κάποια στιγμή και μετά η ανακύκλωση των ανδρών εξαντλείται και, το χειρότερο, καταλήγει σε περιγραφές θανάτου πάνω στο τραπέζι, όπου η εικαστικότητα διεκδικεί την πρώτη θέση. Μιμήσεις **Καραβάτζιο** υποβιβάζουν το θέαμα στην ευκολία των «ωραίων» εικόνων.

Στο δεύτερο μέρος οι καημοί του ομοφυλόφιλου έρωτα για να γίνει αμέσως αισθητή η έλλειψη ενότητας ανάμεσα στα δύο μέρη, αφού συνδέονται μεν θεαματικά όχι όμως και υφολογικά. Υπαινικτική η ποίηση του Καπετανάκη, με την άμεση γλώσσα των λαϊκών τραγουδιών τα ποιήματα που ακολουθούν. Με ρίζες στο καθολικό Δόγμα η μια μουσική, στις βυζαντινές υμνωδίες η άλλη. Σοπράνο (χορωδία και ορχήστρα) στην αρχή, λαϊκοί τραγουδιστές (**Ανδρέας Καρακότας, Δώρος Δημοσθένους**) και «ζωντανό» πιάνο στην συνέχεια. Ή για να θυμηθούμε τον **Εμπειρίκο** «Το Αμάν!» που με αυταρέσκεια μικρά ή ψεύτικα σεκλέτια γλυκερά σταλάζει» ύστερα από «το μη περαιτέρω», το εκ βαθέων του απελπισμένου ανθρώπου «ΑΜΑΝ!»...

Έχω σταθεί επαινετικά στο παρελθόν στον τρόπο που ο Δ. Παπαϊωάννου εντάσσει λαϊκά στοιχεία στις χορογραφίες του. Εδώ όμως δεν έχει καν τεθεί το ερώτημα της προσέγγισης των δύο διαφορετικών μορφών. Αλλά οι κυριότερες αντιρρήσεις μου αφορούν τη χορογραφία του δεύτερου μέρους, αφού ο Παπαϊωάννου περιορίζεται σε εικονογράφηση των τραγουδιών και σε ταμπλώ βιβάν. Γύρω ή πάνω στο τραπέζι αγόρια ναρκισσευόμενα, αρβύλες, αισθησιασμοί, τσαρουχικές αναμνήσεις, ποτήρια πάνω σε γυμνά κορμιά και απειλητικά μαχαίρια, Βάκχος, Μαγδαληνή και άγγελος, οργιαστικά σταφύλια και καρπούζια. Στο «δάσος» ένας άνθρωπος-δέντρο σε επανάληψη από τα *Τραγούδια* και πώς για δεύτερη φορά να τον θαυμάσουμε; Κορεσμός εικόνων και καλλιτέλειας.

Επιπλέον καθόλου δεν δίνεται βάρος στις τεχνικές δυνατότητες των χορευτών. Κι όμως μόλις βγαίνει στη σκηνή η **Αγγελική Στελλάτου** με το κορμί εργαλείο και έκφραση, αμέσως «κάτι άλλο συμβαίνει» που η χορογραφία το αγνοεί. Το σόλο του **Νίκου Δραγώνα** με την καρέκλα πάνω στο τραπέζι λέει πολύ πιο πολλά για «κορμιά και μοναξιά» από την ακατάσχετη ωραιοποιημένη φλυαρία. Η κίνηση του Παπαϊωάννου με το χέρι-κύκνος αρκεί για να ερμηνεύσει όλα «τα πουλιά του έρωτα». Η παρουσία της Ζουζούς Νικολούδη για να μιλήσει για σκηνική αξιοπρέπεια.

Αυτές τις στιγμές εγώ κρατώ. Ο Δημήτρης Παπαϊωάννου διαθέτει ταλέντο, ευαισθησία, και τεχνικές γνώσεις ώστε να διδαχτεί από τις κακοτοπιές και να τις αφήσει πίσω του. Στην τέχνη των χορευτών του, νομίζω, πρέπει να αναζητήσει την ομορφιά, στους νόμους της αφαίρεσης την ουσία. Στις δικές του αυθεντικές εικόνες να τιμήσει τον **Τσαρούχη**. Με ζωτική ενέργεια και πνευματικότητα να γεμίσει τις άδειες φόρμες.

Αν θα έπρεπε να μιλήσουμε με μανιχαϊστικούς όρους θα λέγαμε ότι, ναι, πρόκειται για μια πολύ κακή δουλειά ενός πολύ καλού καλλιτέχνη, που μας έχει υποσχεθεί πολλά γι' αυτό και είμαστε αδιαπραγμάτευτοι με τις αντιρρήσεις μας.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

του ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Απομένουν μόνο οι «λοχαγοί» της Εικόνας σε αυτή την τεράστια κυψέλη των Μέσων, δηλαδή οι φωτογράφοι, τα στούντιο, οι σκηνοθέτες και οι εικονολήπτες, για να κάνουν την «ήρεμη επανάσταση», ώστε να πάψουμε να

πτες, για να κάνουν την «ήρεμη επανάσταση», ώστε να πάψουμε να υποχρεωνόμαστε στη θέαση των αστραφτερών οπτικών σκουπιδιών που δηλητηριάζουν τα μάτια μας, και μάλιστα χωρίς γυαλιά ηλίου. Αυτές τις ημέρες λοιπόν που ξεκινούν τα μαθήματα στις σχολές εικόνας, φωτογράφων και εικονοληπτών, ξεφυλλίζω τα διαφημιστικά φυλλάδια, τις διαφημιστικές καταχωρίσεις και τα αφιερώματα στα ειδικά έντυπα για να δω από πού θα βγουν οι περισσότεροι από τους αυριανούς διαμορφωτές του γούστου αυτής της κοινωνίας.

Εκπαιδεύοντας το βλέμμα

υποχρεωνόμαστε στη θέαση των αστραφτερών οπτικών σκουπιδιών που δηλητηριάζουν τα μάτια μας, και μάλιστα χωρίς γυαλιά ηλίου. Ποια είναι, όμως, η δική τους παιδεία;

Η κατάσταση μοιάζει δραματική: ο «βασιλιάς» είναι γυμνός και οι «στρατηγοί» του, οι διαφημιστές, αδιαφορούν πλήρως γι' αυτό, μπλεγμένοι στις μετρήσεις αγοράς, τα μπάτζετ και την καριέρα τους. Οι άλλοι, οι «συνταγματάρχες», εκδότες και διευθυντές, έχουν χάσει το όποιο αισθητικό τους κριτήριο, μαζί με τον νεανικό τους ενθουσιασμό, και ασχολούνται πλέον μόνο με τις θεαματικότητες, τα δελτία πωλήσεων και τις αντιγραφές ξένων περιοδικών. Απομένουν μόνο οι «λοχαγοί» της Εικόνας σ' αυτή την τεράστια κυψέλη των Μέσων, δηλαδή οι φωτογράφοι, τα στούντιο, οι σκηνοθέτες και οι εικονολή-

Φωτογραφίας του ΤΕΙ Αθήνας, καθώς δεν υπάρχει (κι ούτε θα υπάρξει, παρ' όλες τις διαμαρτυρίες) Ακαδημία Κινηματογράφου· αμέσως μετά τα νεοϊδρυθέντα ιδιωτικά ΙΕΚ· μετά οι σχολές που παρέχουν πτυχίο αναγνωρισμένο από το κράτος· μετά τα Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών· και, τελευταία, τα σωματεία και οι λέσχες. Ποτέ και πουθενά δεν σημειώνονται κριτήρια διαχωρισμού ως προς την ποιότητα. Φυσιολογικό. Η κριτική απουσιάζει παντελώς στη χώρα μας από το χώρο της εικόνας. Και δεν εννοώ ως κριτική τις φιλολογίζουσες παρουσιάσεις εκθέσεων ούτε τις κοινωνιολογίζουσες τηλεοπτικές κριτικές των καλών εφημερίδων.

Ξεφυλλίζω λοιπόν τα φυλλάδια και παρατηρώ λίγο τις λίστες με τους διδάσκοντες. Οι 8 στους 10 είναι επαγγελματίες που μάθανε τη δουλειά μέσα στην παραγωγή. Δηλαδή, γνωρίζουν κατά τεκμήριο λίγα πράγματα για το πώς μπορούν να αναπτύξουν τις ιδέες τους σε χαρτί και όχι μόνο στο πλατώ. Κι όσοι διαθέτουν κάποιο πτυχίο πανεπιστημίου (αλλοδαπού, βεβαίως) έχουν μικρή, συνήθως, πρακτική εμπειρία. (Για να μην μιλήσουμε για ζητήματα μεταδοτικότητας, παι-

Σκέψη πρώτη. Ο διαχωρισμός των σχολών γίνεται πάντα με κριτήριο την υποθετική επαγγελματική αποκατάσταση. Μ' άλλα λόγια, τι πτυχίο ή βεβαίωση προσφέρεται. Στην κορυφή τοποθετείται το τμήμα

Τι παιδεία παρέχεται στους αυριανούς διαμορφωτές του γούστου αυτής της κοινωνίας; (φωτ.: Χρ. Τσεκού)

δαγωγικής κ.λπ., προβλήματα δηλαδή τα συναντάμε ακόμη και στα ΑΕΙ.)

Η ΣΑΛΑΤΑ

Η ύπαρξη όμως τόσων «πρακτικών» σκάλων δεν υπαγορεύεται μόνο από τη λειψή άλλων, αλλά και από την ίδια τη ληψη των σχολών να βγάλουν κατ' αι «καλούς μάστορες» φωτομηχανών και τιστικών. Πραγματικά, με την εξαίρεση σχολής, που υπόσχεται μόνο τεχνική εκδυσση, και δύο σωματείων, που αντιμετωρίζουν την φωτογραφία κατ' αρχήν ως Τέ-όλοι οι άλλοι υπόσχονται απ' όλα. Και ωρητική» και «πρακτική» μόρφωση.

Όπου «θεωρητική μόρφωση» μεταφράζεται σε κάποια ταλαιπωρημένα δώρα εβδομάδα Ιστορίας Τέχνης, Ιστορίας Φωτογραφίας και Οπτικής Επικοινωνίας. Με γοσέλιδες συνόψεις αντί για βιβλία (α-έτσι κι αλλιώς υπάρχουν ελάχιστα στα ε-νικά), με κακογραμμένες σημειώσεις και πολλά σκονάκια στις εξετάσεις.

Και «πρακτική εξάσκηση» είναι η απροσδιόριστος αριθμός «χύμα» ωρών επίσημα ονομάζονται «εξωτερικά γυρνά» ή «εργασία στα πλατώ». Με χρηματοποίηση ερασιτεχνικών, συνήθως, μηχανοτοίγουνιιά υλικών, κλίμα σχολικό και γούς ρυθμούς. Και όποιος μάθει, έμαθε.

Πολύ απλά αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστο 1,5 εκατ. δίδακτρα σε μια τριετούς φοι-ως σχολή πληρώνονται για τη συμμετοχήμιτελείς επαγγελματικές εφαρμογές! δεδομένο ότι δεν υπάρχει ιστορικό π-

δειγμα αποφοίτου που να προσλήφθηκε ως διευθυντής φωτογραφίας –ή να άνοιξε δικό του στούντιο– αμέσως μόλις τελείωσε τη σχολή, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο σπουδαστής πληρώνει για να διδαχτεί κάτι που θα το μάθει καλά μόνο αργότερα στην παραγωγή και επιπλέον... πληρωνόμενος.

Αλλά υπάρχει και χειρότερο. Το ένα δίπλα στο άλλο, όλα τα μαθήματα μπαίνουν στο ίδιο καζάνι της υποχρεωτικότητας. Και «Ψηφιακή Επεξεργασία Εικόνας» και «Ιστορία Φωτογραφίας». Και «Διαφήμιση» και «Εικαστικές Κατασκευές». Και «Εργαστήρια Φίλμ» και «Ιστορία Τέχνης». Και αγγουροντομάτα και φετούλα με ρίγανη. Το αποτέλεσμα είναι φυσικά μια ωραία... σαλάτα. Η οποία διαφημίζεται και ως επιτευγμα!

Γιατί αυτό που φαίνεται εκ πρώτης όψεως να οδηγεί στην ολοκληρωμένη γνώση, τελικά αποδεικνύεται ο δούρειος ίππος της. Πρώτα απ' όλα για τις ίδιες τις σχολές και τα μαγαζιά που έτσι δεν έχουν ούτε χαράκη ούτε σκοπό ούτε μέτρο. Μετά, για τους αποφοίτους. Οι οποίοι δεν μπορούν ως αποφοίτοι πια να διακρίνουν την καλλιτεχνική δημιουργία από την εφαρμοσμένη φωτογραφία. Και δηλώνουν ευθαρσώς ότι πρεσβύουν τον **Καρτιέ-Μπρεσσόν** ταυτόχρονα με τον **Χέλμουτ Νιούτον**. Και δεν μπορούν να πουν γιατί ο **Σβεν Νίκβιστ** δημιουργεί, ενώ αυτός που συμμετέχει στα σήματα απλώς φωτίζει. Και, τελικά, δεν ξέρουν ούτε οι ίδιοι τι θέλουν να κάνουν μετά και ποια τα πού να κατευθυνθούν.

ΤΑ ΚΛΕΙΣΤΑ ΜΑΤΙΑ

Όσοι έπαθα και έμαθα, και με δεδομένο ότι μόνο μέσα στην παραγωγή γίνεται ποιος επαγγελματίας, προσωπικά θα αποτιμούσα τη σχολή που θα επεδίωκε να αποκτήσει ο σπουδαστής ισχυρές θεωρητικές βάσεις. Μια σχολή όπου ο δευτεροετής μπορεί να αναγνωρίζει και να επικοινωνεί ευχάριστα με τον **Τζότο** ή με τον **Σεν** και όχι να πανηγυρίζει νομίζοντας ότι η Τέχνη ανακάλυψε την Προοπτική μέσα στις δικές του ασκήσεις. Μια σχολή που θα πρέπει να είναι η video-art, που θα περηφάνεται ότι προσεγγίζει τη διαφορά ανάμεσα στα πορτραίτα του **Ναντάρ** και της εποχής ή στα πλάνα του **Μπρούνο Νίτον** ή του **Αρβανίτη**. Μια σχολή που θα διαπίζει εμμέσως (γιατί αμέσως είναι αδύνατον) σχετικά με την τέχνη και την τεχνική, τη δημιουργία και το κατασκευάσμα. Μια σχολή με τεράστια βιβλιοθήκη και ουσιαστική ταινιοθήκη.

Όσο για τις επαγγελματικές εφαρμογές, τις κατατάζει σε έξτρα ώρες, για όσους μιλούν ότι τις χρειάζονται. Πιθανόν με

τη μορφή της εξάμηνης μεταπτυχιακής εξάσκησης. Ή με την επιλογή μαθημάτων, διδακτικών μονάδων και κλάδων, όπως γίνεται στα, κατά τ' άλλα κατάπλυστα, colleges, που όμως εφαρμόζουν αγγλοσαξονικά συστήματα και όχι υποχρεωτικές τετράωρες παρακολουθήσεις κάθε απογευμα. Ή με τη μορφή σεμιναρίων με περιορισμένο αντικείμενο, χρόνο και χρήμα.

Αλλά αν γινόντουσαν όλα αυτά, μάλλον θα ζούσαμε σε άλλη χώρα. Εκεί όπου οι φωτογράφοι και οι εικονολήπτες θα είχαν αναπτύξει το δικό τους αισθητικό κριτήριο πριν ακόμη βρεθούν να αντιγράφουν τις εμπειρικές γνώσεις του επαγγελματία ως βοηθοί του οποίου εργάζονται. Εκεί όπου

οι art-directors και οι διευθυντές των περιοδικών δεν θα αναγκάζονται να αγοράζουν κάθε νεοεκδιδόμενη γαλλική ή νεο-υρκέζικη σαχλαμάρα για να την αντιγράψουν, αλλά θα εύρισκαν μόνοι τους τι χρειάζεται το ελληνικό κοινό. Μια άλλη χώρα όπου οι τηλεσκηνοθέτες δεν θα κατέφευγαν σε απίστευτης βλακείας φορμαλισμούς και οι κινηματογραφιστές δεν θα έφτιαχναν τα πλάνα τους σαν διαφήμιση τσιγάρων.

Θα ήταν πραγματικά μια άλλη χώρα. Γι' αυτό, προς το παρόν, αν θέλω να στοχάζομαι για την εκπαίδευση του βλέμματος, πρέπει να κλείσω τα μάτια και να ονειρευτώ...

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Η ψυχολογική, η στρουκτουραλιστική αλλά και η ποιητική ερμηνεία δείχνουν να προετοιμάζουν, σε ένα επόμενο στάδιο την προσωπική μυθολογία της ζωγράφου Βάνας Ξένου.

Ημερολόγια και τελετουργίες

Με την εξαίρεση της σειράς «Άγγελοι, γη και ουρανός» (Γκαλερί Ζουμπουλάκη, 1989), η μέχρι σήμερα «τοπιογραφία» της Βάνας Ξένου είχε την ορατή καταγωγή της στη διερεύνηση, τον σχολιασμό και την επαναδιατύπωση –ως να επρόκειτο για διαδικασία μύησης– γνωστών εικαστικών συμβάντων του παρελθόντος (οι φωτογραφίες με τα μικρά κορίτσια του **Lewis Carroll**, ο πίνακας της **Artemisia Gentileschi** «Ιουδήθ και Ολοφέρνης», όπως επίσης η «Λουκρητία» του **Lucas Cranach** και η «Οδαλίσκη» του **Paul Outerbridge**) με κακή αναφορά το γυναικείο σώμα, μήτρα-φορέα του αέναου κύκλου: ζωή-θάνατος-ζωή. Εμμονές της Ξένου στην προσπάθεια να συνταιριάσει τις ζωγραφικές της αναζητήσεις με τη βαθύτατη πνευματική ανησυχία και τη συγκρότηση που την χαρακτηρίζουν.

Με αποζηλωτικό υλικό την ακουαρέλα που το χειρίζεται με απίστευτη δεξιοτεχνία και αποτελεσματικότητα ξεγεννώντας απ' αυτό ανυποψίαστες δυνατότητες, επάνω σε τεράστιες διαφάνειες χαρτιού –υποκατάστατα, θα 'λεγε κανείς, τοιχογραφιών–

όπου το χέρι της ζωγράφου δεν είναι παρά το εργαλείο, ενεργούμενο των παρορμητικών (όχι αυτοματικών) κινήσεων και μετακινήσεων ολόκληρου του κορμιού της, καθώς αυτό (συν)καθορίζει τη σχεδιαστική πορεία και τη δυναμική του έργου, με αυτούς λοιπόν τους τρόπους ολοκλήρωσε ένα έργο σημαντικό και από κάθε άποψη σύγχρονο, μιας και εκείνα τα αντικείμενα-αφορμές είναι από μόνες τους πεπερασμένες δυνατότητες ανίχνευσης.

Ρήξη τολμηρή, σαν συνέπεια μακρόχρονης κνοφορίας, τουλάχιστον με τα θέματα και σε σημαντικό βαθμό με τους τρόπους, επιχειρεί η Ξένου με τη μεγάλη σειρά έργων που εκθέτει ταυτόχρονα στο «Σπίτι της Κύπρου» και την «Galerie 3» κάτω

από τον γενικό τίτλο «Ελευσίνια Μυστήρια», δημιουργική της δραστηριότητα από το 1992 μέχρι και το 1995.

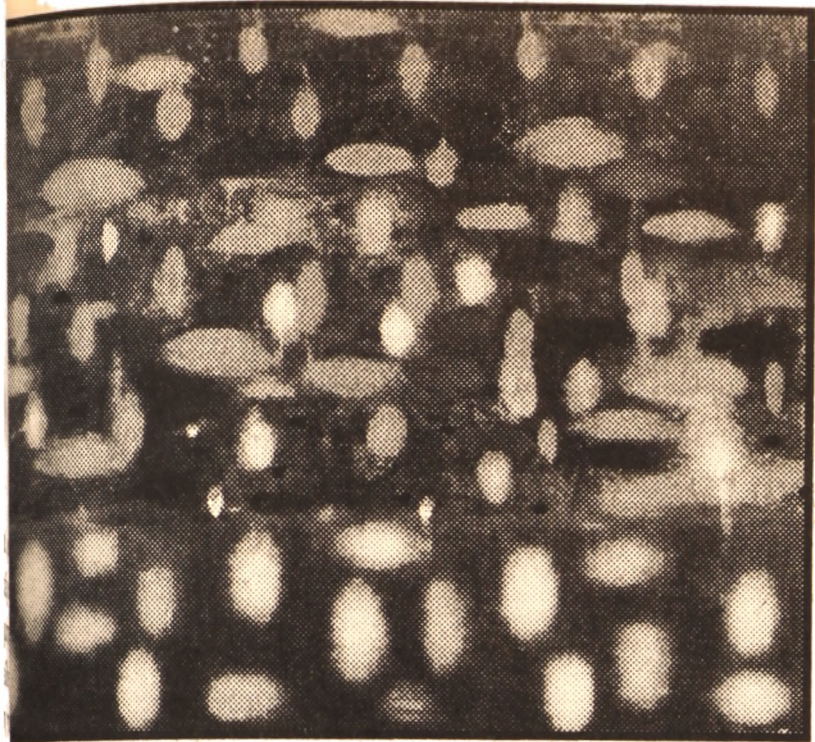
Μέσα στον γενικό τίτλο «Ελευσίνια Μυστήρια» εμπεριέχονται εικαστικές αφορμές από τις μυθολογίες των λαών της Ανατολικής Μεσογείου και κυρίως της απίστευτης ομορφιάς, πλούτου και πολυσημίας Ελληνικής Μυθολογίας. Οι διαχρονικές παραλλαγές των μύθων, αυτών των DNA της ιστορίας, οι μεταμορφώσεις και οι διασταυρώσεις τους από λαό σε λαό και από τόπο σε τόπο, είναι ο ανεξάντλητος χώρος από τον οποίο η Ξένου επιχειρεί, με δέος και πάθος, να ιχνηεύσει μορφές και νοήματα του κύκλου της απώλειας και της επαναφοράς των καρπών της γης και του αίματος, της γονιμότητας και της στειρότητας, όπως όλα αυτά μορφοποιήθηκαν σε αταβιστικές και αργότερα σε θρησκευτικές τελετουργίες άρρητες, τρόπους θεραπείας του ανεπίγνωτου, αφού θα χρειαστεί να περάσουν χιλιάδες χρόνια για να πάρει όνομα η ψυχολογία του βάθους.

Όπου η Δήμητρα (μητέρα της γης) γεννάει με τον Δία την Περσεφόνη και κατόπιν ξαναγεννάει τον ίδιο της τον εαυτό για να

ταυτιστούν στη συνέχεια μάνα και κόρη. Και ο Δίας θα γίνει πατέρας και σύζυγος και των δύο και τέλος Δήμητρα ο ίδιος δεν θα μάθουμε ποτέ τι είδε η φαλλική γυναικεία θεότητα στη γυμνή μητέρα Βαυβούς, αφού δεν το αποκάλυψαν οι μένοι. Ίσως γιατί δεν μπορούσε ο μύθος να επιστρέψει στη ρίζα της καταγωγής τον μονοκύτταρο, τον αμοιβαδικό ανδρικό γυνο.

Αυτά τα «ψέματα» των θεών και των ηρώων που διαρκέσανε πάνω από τρεχίδια χρόνια, ονειρική τους συνείδηση Βάνα Ξένου τα μετατρέπει σε ζωγραφική δράση, ενεργοποιώντας τις δυνατότητες των μύθων. Αντλώντας έμπνευση μολογική ακόμα και από χριστιανικά μολογία θα οργανώσει ζωγραφικούς χώρους σαν να αποδελτιώνει μακρόχρονα ζωγραφικά ημερολόγια.

Σε επιφάνειες μικρότερων και μεγαλύτερων καταγράφονται ή απεικονίζονται ανερμήνευτες αναδύσεις και ασάφες συναναστροφές. Μάχες με το χρώμα και τις μορφές του: Δίδυμες, θεότητες κέφαλες πλάκες, μαστοί και όσχεα, ΙΔάκτυλοι ως φαλλικά σύμβολα, μήτρες αιδαία όργανα της γονιμότητας, σπομάτια αγαλμάτων, φίδια περιελισσόμενα (ανελίζεις της ψυχής), εργαλεία μυστικών τελετών όλα δοσμένα με επιθετικό πρεσιονισμό και εντούτοις αξιοθαύμαστα –ως αποτέλεσμα– πειθαρχία οργάνωσης και έντασης και του παρελκόμενου μορφικού ή χρωματικού στοιχείου. Το κόκκινο –χώρος και φως των Κινέζων– τείνει να εξαφανιστεί. Τα μέχρι τώρα βαθιά γαλαζία και κίτρινα χρώματα παραχωρούν θέση τους στη γαιώδη με πορεία προς απόλυτο μαύρο όπου κανείς –εκτός τους μνημένους– «ποτέ δεν είδε τίποτα». Στη σημαντική αυτή μορφοποιητική σπάθια της Ξένου τείνουν να συμπέσει η ψυχολογική, η στρουκτουραλιστική αλλά και η ποιητική ερμηνεία, στοιχεία ίσως προετοιμάζουν, σε ένα επόμενο στάδιο, την προσωπική μυθολογία της ζωγράφου.

Ρος Μπλέκνερ: *The shifting of light*, 1994 (Λάδι σε κερί και μουσαμά).

Ρ Ο Σ Μ Π Λ Ε Κ Ν Ε Ρ

ΔΩΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Η αίσθηση πως η τέχνη ανήκει στην πόλη μάς αποκαλύπτεται με την πρώτη ματιά, καθώς μπαίνουμε στην αίθουσα τέχνης της **Ρεβέκκας Καμχή**. Εκτός του θερμοκηπίου του Κολωνακίου, στην οδό Σοφοκλέους, ένας χώρος εμπορικών χρήσεων υπηρετεί με το μέγεθός του, τη φωτεινότητά του, της τέχνης τα πράγματα. Η πόλη των θορύβων των καθημερινών συναλλαγών, της σιωπής των αρχαίων ερειπίων, ολόκληρη όπως τη θέλουμε, εκτίθεται στα παράθυρα. Η τέχνη, πράξη της πόλης, σηματοδοτεί το βηματισμό μας από αίθουσα σε αίθουσα, στο χώρο της Ρεβέκκας Καμχή, στον 5ο όροφο του 23 της οδού Σοφοκλέους, όπου εκθέτει έως τις 2 Δεκεμβρίου ο αμερικανός ζωγράφος **Ρος Μπλέκνερ**. Ο χώρος αυτός, που λειτουργεί περίπου ένα χρόνο τώρα, φιλοδοξεί να γίνει κέντρο αναφοράς της αιχμής της σύγχρονης τέχνης με έμφαση στα πέρα του Ατλαντικού επιτεύγματα της, δίχως να αδιαφορεί για την εγχώρια παρουσία.

Αυτό το φθινόπωρο άνοιξε τις αίθουσές του στον Ρ. Μπλέκνερ που, δύο δεκαετίες τώρα, ο παλμογράφος του Μανχάταν καταγράφει τις ισχυρές δονήσεις του χρωστήρα του. Η έκθεση αποτελεί μέρος της περιοδεύουσας στην Ευρώπη, μεγάλης ατομικής του, που επιμελήθηκε το μουσείο Γκούγκενχαϊμ της Νέας Υόρκης.

Ο Ρ. Μπλέκνερ μετακινείται στις τεχνοτροπίες με την ευχέρεια του τυφλού μέσα στο σπίτι του. Με την

αφαίρεση ή την παράσταση αποδμεύει τους ήχους εκείνους που κρούουν τις θύρες του βλέματος, κάνοντας το πρόσωπο αντίκρου μας ακαριαία δικό μας, σε μια μύχια κοινή μας γλώσσα αναγνώσιμο.

Πέντε μικρά τελάρα με θέμα λουλούδια σε ψυχρούς γκριζούς τόνους μιας συγκεχυμένης γραμμής, χωρίς φόντο, χωρίς περιθώρια φαίνονται να έχουν κοπεί βίαια, αποσπαστεί από ένα τοπίο κλειστό, αμετάδοτο, που ανθίσταται κρατά τη συγκίνησή του, σαν μια ηδύτητα απαγορευμένη που μόνο τη μελαγχολία της συλλαμβάνεις στο βλέμμα. Ο χρωστήρας χτυπά τον καμβά όπως πίσω από τζάμι· περιορίζει, θολώνει, συγκαλύπτει, σχηματίζοντας έτσι πνιχτούς τους φθόγγους μιας γλώσσας που κινδυνεύει να μας εκθέσει ευάλωτους, συγκινημένους, απροστάτευτους.

Ένα πιο σκοτεινό τοπίο σφυγμομετρούμε σε μια σειρά από ακουαρέλες όπου το ταπεινό ίχνος της μαργαρίτας, σφυγμός ζωής που άρρυθμα κορυφώνεται και σβήνει, πασχίζει να αποτυπώσει με το μαύρο της σινικής μελάνης το σχήμα του, σ' ένα δυσοίωνα «σκοτωμένο» κίτρινο. Το ράγισμα της συνάντησης των δυο χρωματικών στοιχείων φωνάζει απόγνωση, σθένος, μάχη που χάνεται κι όμως δίνεται μέχρι τέλους. Μικρό σχήμα μιας δραματικής ζωγραφικής υπόκυψης όπου εικόνα της είναι το ράγισμα, όχι το κίτρινο και το μαύρο. Θά 'θελα να ακουστεί σ' αυτό το σημείο, κι ας είναι παρακινδυνευμένο, η φωνή του καλλιτέχνη γιατί, ποιητική καθώς είναι η γλώσσα του, διατυπώνει ίσως καλύτερα αυτό που προ-

σπαθώ να εκφράσω: «Πιστεύω ότι αυτό που αφήνουμε με έναν πολύ πραγματικό τρόπο στο νου των άλλων ανθρώπων είναι η ψυχή μας. Η ψυχή είναι ένας διανοητικός χάρτης που κατασκευάζει ο καθένας μας με τον δικό του τρόπο για τους άλλους ανθρώπους. Είναι σαν να φτιάχνουμε δωμάτια και χώρους γι' άλλους. Αυτό είναι η ψυχή μας» (*The Art magazine*, Σεπτ. - Οκτ. '95, τεύχος 19).

Την έκθεση ολοκληρώνουν δύο μεγάλα «λάδια» όπου ένα ομοιότυπο στίγμα φωτεινού χρώματος επανέρχεται, σχηματίζοντας ομόκεντρους κύκλους στη διακεκομμένη σιωπή, σαν ήχος παλμικός που εκτείνει το σήμα νευραλγικού κεντρικού πομπού. Εδώ ο ήχος έχει εύρος, ισορροπία στο ανεξιχνίαστο του χώρου –πυκνότητες του μπλε, του καφέ– μεταδίδοντας τον παλμό του· εξακτινώνει τον επίμονο βόμβο του στη φυγόκεντρη κίνηση που τον σχηματίζει. Αίσθηση βαθέος κενού διαστήματος, θερμού σταθερού σήματος μακράς εμβέλειας. Άνοιγμα κόσμου αχατογράφητου με δικό μας βατό άστρο.

Ο Ρος Μπλέκνερ εργάζεται σιωπηλά, επίμονα, σαν διαρρηκτης στους κλειστούς χώρους του εσωτερικού του τοπίου, πιστεύοντας πως το καταύγασμά τους θα αναδείξει και το μόνο ανεξίτηλο ίχνος, τη μαρτυρία του άλλου, στη λανθάνουσα τροχιά της ύπαρξής μας.

ΥΓ. Πιστεύω ότι είναι απαραίτητο το ξεφύλλισμα του καταλόγου της έκθεσης του Γκούγκενχαϊμ, που διατίθεται από την γκαλερί στον επισκέπτη για επίτπου ενημέρωσή του. Το επιβάλλει το πλήθος των μορφών του έργου του ζωγράφου.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ

Το αεράκι μιας ταινίας

Βοηθούσης και της μοναχικής τάσεως που ενδημεί στις μέρες μας, αποφεύγω να πηγαίνω σινεμά με παρέα.

Είναι και πολύ προσωπική, βέβαια, η σχέση οθόνης και θεατή και τα σκυψίματα, τα μουρμουρίσματα, τα σχόλια, ενοχλούν.

Και να, λοιπόν, που στην ταινία *Καπνός* βρέθηκα εγώ στη θέση του ενοχλούντος. Δυο-τρεις φορές έσκυψα στον συμπαράκολουθήτή μου και του είπα «τι ωραία».

Αλλά και οι υπόλοιποι θεατές με τι απόλαυση και προσήλωση παρακολουθούσαν. Όλοι μας απλωμένο σεντόνι στο αεράκι της ταινίας.

Πρόκειται για σπονδυλωτή ταινία, αλλά ούτε μια στιγμούλα δεν μοιράστηκε το ενδιαφέρον μου. Μια ιστορία –κατά βάσιν η ανθρώπινη καθημερινή ιστορία– που της έδινε ενιαίο πρόσωπο ο εξαιρετικός ηθοποιός **Χάρβεϋ Καϊτέλ** και το καπνοπωλείο του και μια συμπαγής συνισταμένη από βλέμματα, ομιλίες και πρόσωπα.

Ομιλίες, πολλές ομιλίες, αλλά τέντωνες τ' αυτιά σου να μη χάσεις ούτε λέξη.

Σαν να χάθηκε η σύμβαση του κοψίματος και του ραψίματος και σαν να σου μίλαγε ενιαία, ένας πολύπειρος και αγαθός γέροντας, για την πλήρως βιωμένη ζωή του.

Το ίδιο και οι εικόνες. Χωνεύτηκαν όλες σε μια παραπάνω από πειστική αλληλουχία. Με φυσικό, όμορφο τρόπο ο σεναριογράφος μου, ο σκηνοθέτης άντλησαν απ' το καθημερινό κάνοντάς το αμίμητο.

Γεμάτη η ταινία από σχεδόν πρωτοφανή-ρωτα πράγματα που και τα περίμενες και δεν τα περίμενες.

Και γλύκαιναν σταδιακά οι καρδιές και λύνονταν τα σφιξίματα των προσώπων. Στο τέλος της ταινίας ένιωθες ότι γύρω σου υπήρχαν γαληνεμένοι, ανάλαφροι άνθρωποι.

Αντάμωσαν στην παρέα οι εκτιμήσεις, αλλά ούτε ένας δεν είπε «τι αριστούργημα», ούτε και μεγάλα λόγια.

Δεν άφησαν πεδίο οι ίδιοι οι δημιουργοί, που δεν είχαν πρόθεση να κάνουν αριστούργημα.

Καμιά στιγμή δεν ένιωθες ότι ξεβιάζετο η αρέσκειά σου και ο θαυμασμός σου από δεξιότητες.

Και να πω για τα πρόσωπα, αυτά τα ανεξερεύνητα μυστήρια. Ένα σου δείχνουν, χίλια υπάρχουν πίσω.

Ενώ ο Καϊτέλ αφηγείται τη χριστουγεννιάτικη ιστορία –μάθημα για τους συγγραφείς ότι την πόρτα σου ν' ανοίξεις θα βρεις δεκάδες ιστορίες αρκεί νά 'σαι λίγο διαθεσιμος και νά 'χεις λίγη συμπάθεια– η οθόνη δείχνει το πρόσωπό του, κατόπιν μάτια και στόμα και με την πρόοδο της αφηγήσεως μόνο το στόμα.

Το πιο σοφό και γλυκό στόμα. Παιδικό και γεροντίσιο συνάμα. Η σάρκα του στόματος και τα λόγια έγιναν ένα. Κράταγε το θεατήριο την ανάσα του.

Το δε πρόσωπο της τυφλής γριάς ήταν ένα σύμπαν γνώσεως, πόνου, αινιγματικότητας και συμφυλιώσεως.

Με ελάχιστες γραμμώσεις εκφράστ και δεν εκφράστηκε η προσποίησή της ο ξένος που αγκαλιάζει είναι ο εγγενης.

Αλλά δεν είναι και ξένος. Είναι ένας θρωπος, ένας ομογάλακτος αδερφός, σταγόνα σαν την σταγόνα της, ριγμένη στον ωκεανό του κόσμου.

Να μιλήσουν απλά για τη ζωή ήθελε άνθρωποι της ταινίας και μίλησαν πικρά καλά.

Και να αναφέρω τουλάχιστον τους βε-κούς συντελεστές της ταινίας.

Κατ' αρχήν τον **Πωλ Όστερ** με την ιδ-ρία του. Λέμε στο χωριό μου ότι ο κο-λόγος είναι σπόρος. Και ιδού πώς ο ε-ρος του έγινε θαλερό δέντρο από τον ε-νοθέτη **Γουέιν Γουάνγκ** και τους ηθο-ούς **Χάρβεϋ Καϊτέλ**, **Γουίλιαμ Χαρτ**, **Ρι-ντ** και **Φόρεστ Γουιτάκερ**.

Τα βιβλία του Πωλ Όστερ κυκλοφορ-από τις εκδόσεις **Ζαχαρόπουλος** σε μι-φραση του **Άρη Σφακιανάκη**.

Σωτήρης Δημητρί-α

Με την ευκαιρία ενός Συμποσίου

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί σχό-λιο στα όσα ακούσαμε στη διάρκεια του Συμποσίου που διοργάνωσε πρό-σφατα το Αντί. Ο τρόπος εκφοράς του λό-γου δεν είναι τυχαίος. Αποτελεί ατομική και έργω αντίσταση απέναντι σε ένα φαινόμε-νο. Το να του κλείσει κανείς τις πόρτες, κου-τό. Αλλά και να το αφήσει να εισβάλει άκρι-τα, επικίνδυνο. Για όσους τουλάχιστον εξα-κολουθούν να πιστεύουν πως μέτρο ο άν-θρωπος. Ακόμη και των αδηφάγων τεχνο-λογιών.

Να ανοίγεις μια πόρτα. Κι ένα φρεσ-πλυμένο βότσαλο να σε ειρωνεύεται για βιασύνη του θανάτου που κρύβεις με φα-τισμό στην τσέπη σου. Εσύ να διασχίζεις χρόνο με την επιτάχυνση της εξαφάνι-κι εκείνο με τη σωφροσύνη αυτού που γ-νήθηκε με προοπτική το αύριο. Έτσι 'πρεπε να προσδιορίζεσαι. Σκίζοντας ρελθόντα πέπλα που βρίσκονται εμπ-σου. Να αποκαλύπτεις πράγματα που ι-ρες, αλλά δεν γνώριζες. Τους υπόδαμ-Τρώες και τους εϋκνήμιδες Αχαιούς.

Κλαγγές πολέμου και μυρωδάτη αύρα πά-
ω στον φαγωμένο από τη μήνι της θάλασ-
ας βράχο.

Αντί γι' αυτό, παρατηρείς αιώρηση κομ-
ένων κεφαλών. Πώς να φανταστείς τη ζωή
ου έξω από τη συνωμοσία των σωμάτων;

Έξω από τις εκκρίσεις του αίματος και τα
υγκοινωνούντα δοχεία του σπέρματος;
έρνουν οι ώμοι σου κάτω από το βάρος
ων ανθρώπων που κουβάλησες. Τόσες
τρώσεις στο δέρμα σου, λες λίπασμα. Κοι-
ίζεις τον κουρασμένο ουρανό κι αισθάνε-
αι πως η νεότητα έχει μια αφόρητη γεύση
ίμψης. Κι ας λάτρεψες, στο παρελθόν, τα
όγκινα αποφθέγματα. Τώρα, ένα κομμάτι
ώματος με πείσμα λειχήνας, ενώ το άλλο
ύφορο το αποκάλεσαν), έτοιμο να παρά-
η πρόσωπα χωρίς τις σκονισμένες δολι-
δρομίες των αμφιβολιών, με περιγράμ-
τα κι ένα μαγνήτη δύναμης. Κι ό,τι γεν-
έται πολλαπλό, με τριχοτομημένο εκτόπι-
ια στον ίδιο χρόνο.

Μπροστά στην έκπληκτη οθόνη σου ανα-
γίζεσαι. Πότε πρόλαβε και σε κατάπιε
ή τη Μέδουσα; Εσένα, με την αντίσταση
ς παρουσίας. Εσένα, που δεν άφηνες τα

φουστάνια σου να γεμίσουν με καλπα-
σμούς αλόγων, αν το τριχωτό χέρι της αφής
δεν σε πυροδοτούσε. Και το πεθαμένο των
τάφων τόσα χρόνια, με ρίζες. Όχι πως βλά-
σταιναν, αλλά τις αισθανόσουν να χουρ-
χουρίζουν κάτω από τα πόδια σου. Με κα-
ντάρια βάρους που ζύγιζαν κάθε φορά και
το δικό σου σώμα. Που έθεταν όρκους και
μέτραγαν την κάμψη και την άνωση. Κι οι
υπηρέτες κανονικοί, με σάλιο. Τώρα, αντί
για σφιχτή πλέξη, παίζεις τυφλόμυγα μέσα
στα κενά σοκάκια του μυαλού σου. Εσύ, η
μαθημένη στον αιώνα του υποδεκάμετρου,
πώς να υπολογίσεις τόση ίριδα; Τούτη η
κλιτύς σε ζάλισε. Υψώνεις το χέρι σου κι
εξαφανίζεται μέσα στο άσπρο της ταχύτη-
τας. Ανοίγεις το στόμα σου κι εκείνο παρα-
μένει ορφανό, χωρίς ηχώ κοινότητας.
Αφού όλα της βιάσης και της φυλακής.

Κοιτάξεις πάλι τον καθρέφτη σου. Κάποι-
ος ξεστρατισμένος τώρα σε καλεί απλώνο-
ντας το στρώμα του. Ψάχνεις με απόγνωση
τα μάτια του, έτσι έχεις μάθει. Τα αισθάνε-
σαι στεγνά, να επαναλαμβάνονται ολόιδια,
σαν ξεχασμένη ρίμα.

Σκέφτεσαι.

Πώς να εγκαταλείψω την υπέροχη στιγμή
του άπιαστου σε κάποιον πάγκο εμπορών;

Αν είναι να ζευγαρώσω με καλώδιο και
να παγώσω την αναπνοή επάνω στο γυαλί,
τι ωφελεί η γλώσσα μου;

Και απαλά, σφουγγίζεις λέξεις που ερω-
τεύτηκες, λες κι είναι κάτι που αποχαιρε-
τάς, την ίδια ώρα που τρομάρα ενσκήπτει
πάνω στην οθόνη σου. Δεν είναι τίποτε,
σου απαντούν. Κάποιο του ζωικού βασιλεί-
ου φόρεσε λάθος λεοντή και μπέρδεψε τα
νεογνά μέσα σε στρόβιλο τώρα χαμένα.

Αποστρέφεις το πρόσωπο. Όχι δεν θέλη-
σες. Κι ας ήταν γνήσιος ο όρκος πού 'δω-
σες. Il faut absolument être moderne είχες
υποσχεθεί και προσπαθείς για άλλη μια
φορά.

Ένα κομμάτι απ' τη λειχήνα όμως σε απο-
χαιρετά, εκεί, πάνω στην υγρασία. Κάτι
ελάχιστα μόνο ινών απέμειναν. Τα παίζεις
ζάρια και τα ριψοκινδυνεύεις στις καινού-
ριες λεωφόρους του Μινώταυρου. Χωρίς
τον μίτο πού 'ξερες, με τύφλα μόνο.

Κάποια αμήχανη

και για τις ανάγκες της αντιγραφής,

Λίλα Χαμπίπη

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Νόαμ Τσόμσκι

ΕΤΟΣ 501

Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΤΑΙ

Το 1992 έκλεισαν 500
χρόνια από την
ανακάλυψη του Νέου
Κόσμου.

Το τι έγινε από τότε
μέχρι σήμερα το
αναλύει με τη
πανίσχυρη σκέψη του ο
Τσόμσκι σ' αυτό το
βιβλίο.

Σε έναν ειλικρινή και
τίμιο κόσμο το ΕΤΟΣ 501
θα ήταν σχολικό βιβλίο.

Κεντρική διάθεση: **ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ**, Ζαλόγγου 6
Τηλ.: 3808 937, Φαξ: 3808 970

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΘΗΝΑ:

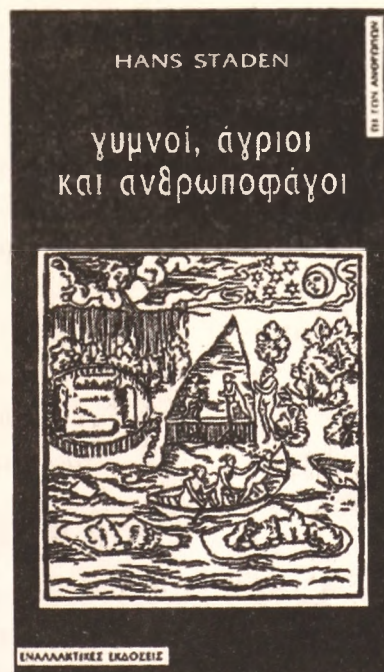
Θεμιστοκλέους 37, τηλ. 38.26319, fax. 38.39.930, τ.κ. 106.77

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:

Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20 23 49

ΛΕΥΚΩΣΙΑ:

Βιβλιοπωλείο Αιγαίο, Πειραιώς & Τομπάζη 71, τηλ. (003572) 36 74 13

Hans Staden

Γυμνοί άγριοι και ανθρωποφάγοι

Το βιβλίο του Hans Sta-
den κυκλοφόρησε το 1557 και
έχει γνωρίσει εκατοντάδες εκ-
δόσεις σε όλο τον κόσμο. Είναι
μια συναρπαστική διήγηση των
περιπετειών του συγγραφέα
στην Βραζιλία τον XVIο αιώνα
και ένα εθνολογικό ντοκουμέ-
ντο για τα ήθη των Ινδιάνων
Τούπι-Γκουαρανί που επιδίδο-
νταν στην ανθρωποφαγία. Η
εικονογράφηση αποτελείται α-
πο 50 πρωτότυπες γκραβούρες.

Κάτι συμβαίνει εδώ...

Επιμέλεια: Λεωνίδας Βαλασόπουλος

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΙΚΑ

Σήμερα το πρωί, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, στη Θεσσαλονίκη, πραγματοποιείται επιστημονική επετηρίδα με θέμα «Μεταβυζαντινά Χαρακτικά». Ως εισηγητές, οι σέρβοι καθηγητές **Ντ. Νταβίντοφ** και **Σ. Πέτκοβιτς** θα εξετάσουν τις σχέσεις των ελληνικών και σερβικών χαρακτικών, ο καθηγητής **Μίλτος Γαρίδης** θα μιλήσει για τις σχέσεις των μεταβυζαντινών χαρακτικών με εκείνα της Δύσης και για τις επιδράσεις τους στις τοιχογραφίες, ο **Στ. Παπαδόπουλος** θα εξετάσει τα χαρακτικά ως περίπτωση πρώτης ελληνικής τοπιογραφίας, ο **Φίλιππος Ηλιού** θα ανακοινώσει άγνωστους ζωγράφους, αγιογράφους και σταμπαδόρους μέσα από πληροφορίες καταλόγων συνδρομητών, ο Σιμωνοπετρίτης μοναχός **Ιουστίνος** θα αναφερθεί σε αγιορείτες χαλκογράφους και η αρχαιολόγος **Αναστασία Τούρτα** θα εξετάσει ορισμένες εικόνες του 19ου αιώνα της Θεσσαλονίκης και τα πρότυπά τους μέσα σε χαλκογραφίες.

Την επομένη το απόγευμα θα εγκαινιάσθει στην πτέρυγα των περιοδικών εκθέσεων του Μουσείου με τίτλο «Θρησκευτικά χαρακτικά από τη Συλλογή της **Ντόρης Παπαστράτου**» έκθεση με χαρακτικά του 17ου - 19ου αιώνα. Η Συλλογή αυτή - με 108 χαρακτικά και 8 πλάκες -, που συγκεντρώθηκε με την πολύχρονη προσπάθεια της Ντόρης Παπαστράτου, δωρήθηκε στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού από την οικογένεια της εκλιπούσης συλλέκτριας. Η Ντόρη Παπαστράτου είχε προφθάσει να δει τυπωμένο το βιβλίο της *Χάρτινες Εικόνες*, που είναι μια μοναδική μελέτη, καρπός της μελετητικής προσπάθειας μιας εικοσαετίας.

Τα χαρακτικά με θρησκευτικά θέματα είχαν μεγάλη διάδοση μετά τον 17ο αιώνα σε όλο τον ορθόδοξο κόσμο. Μοναστικά κέντρα όπως το Άγιον Όρος ή η Μονή Σινά αποτέλεσαν τους χώρους παραγωγής χαρακτικών έργων με απεικονίσεις είτε μοναστηριών είτε με παραστάσεις αγιογραφικών κύκλων. Τα χαρακτικά αυτά υποκαθιστούσαν για τις λαϊκές τάξεις τις ακριβές ζωγραφιστές εικόνες και συγχρόνως αποτελούσαν ένα είδος οικονομικής αρωγής

για τα μοναστήρια και τα θρησκευτικά κέντρα.

Τα χαρακτικά τυπώνονταν αρχικά σε κέντρα του εξωτερικού με τη συνδρομή των ελλήνων εμπόρων της διασποράς. Έτσι, τα χαρακτικά αυτά αποτελούν πολύτιμη πηγή πληροφοριών για την ιστορία των αποδήμων Ελλήνων. Από τα τέλη του 18ου αιώνα οργανώθηκαν στο Άγιον Όρος εργαστήρια παραγωγής χαρακτικών που προμήθευαν με τις «χάρτινες εικόνες» όλον τον ορθόδοξο κόσμο.

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης αποκτά με τη Συλλογή της Ντόρης Παπαστράτου μοναδικό συλλεκτικό θησαυρό.

• Προανακρούσματα Χριστουγέννων! Αύριο Σάββατο, στις 12 το μεσημέρι τα μαγαζιά της οδού Χάρητος υποδέχονται τα Χριστούγεννα με το δεύτερο ετήσιο «Πάρτι της Χάρητος». Οι περαστικοί θα μπορούν να περάσουν ένα ευχάριστο πρωινό, ψωνίζοντας τα χριστουγεννιάτικα δώρα τους, ακούγοντας μουσική, πίνοντας κρασί ή αναψυκτικά και δοκιμάζοντας τυριά και πίτσες, προσφορά των καταστημάτων.

• Μεθαύριο κλείνει το Φεστιβάλ Κινηματογράφου στη Θεσσαλονίκη. Αλλά από τις 13 έως τις 19/11, στο Auditorium του Γαλλικού Ινστιτούτου της Αθήνας θα επαναπροβληθούν είκοσι ταινίες - ελληνικές, γαλλικές και βραβευμένες.

• Επαναδραστηριοποιείται η Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση. Αρχισαν οι κύκλοι των «Μουσικών Συναντήσεων», στις 15/11 αρχίζουν οι «Οικολογικές Κουβέντες», αργότερα (στις 27/11) εγκαινιάζονται εκθέσεις για τα 100 χρόνια του Κινηματογράφου (στη μια απ' αυτές θα εκτεθούν φωτογραφίες των μυθικών πια αδελφών **Μανάκια**) και στις 27/11 θα γίνει ενδιαφέρουσα παρουσίαση των ελλήνων κινηματογραφι-

Στην γκαλερί **Όλγα Γεωργαντέα** (Βασ. Παύλου 102-104, Βούλα, τηλ. 89 59 467) άνοιξε την περασμένη Δευτέρα και θα διαρκέσει μέχρι τις 8/12, έκθεση του Γιάννη Παυλίδη. Ο άνθρωπος, ο προσωπικός του χώρος και η πόλη είναι οι πόλοι της προβληματικής του νέου καλλιτέχνη.

στών της Κωνσταντινούπολης. Για περισσότερες πληροφορίες στην αίθουσα της ΠΠΚ, στην οδό Υπατίας 1β και Μητροπόλεως ή στο τηλέφωνο 33 12 922.

• Ένα θεατρικό έργο του σύγχρονου αμερικανού **Λη Μπρόνερ** παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα την ίδια περίοδο που παίζεται ξανά στη Νέα Υόρκη. Μέσα από εσωτερικούς μονολόγους και ψυχικά θραύσματα, αναδύεται το περίγραμμα ενός αλόγου - ενσάρκωση της υποταγής και της ελευθερίας συγχρόνως. Τρεις φωνές, τρία σώματα, διαπλέκονται, απομακρύνονται, συναντώνται. Στο Θέατρο «Καλυψύ», σε σκηνοθεσία **Βαγγελιώς Σαραβάνου**, από την παρασκευή 24/11 (Μ. Αλεξάνδρου 116 και Καλυψούς, Μεταξουργείο, 341 30 71).

ΒΙΒΛΙΟΥ

Φανταστικός ρεαλισμός

Ιάκωβος Γ. Πιτσιπίος

Ο Πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του

αιώνας

Φιλολ. επιμέλεια: Ν. Βαγενάς

Νεφέλη, 1995

Σχεδόν άγνωστο παρέμεινε ως τις μέρες μας το ημιτελές μυθιστόρημα *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας* του Ιάκωβου Πιτσιπίου (Χίος 1803 - Κωνσταντινούπολη 1869), το οποίο δημοσιεύτηκε σε συνέχειες το 1848 στο περιοδικό *Αποθήκη των Ωφελίμων και Τερπνών Γνώσεων* (που το εξέδιδε ο φίλος ο συγγραφέας στη Σύρο). Μόλις πρόσφατα το έργο αυτό τυπώθηκε σε αυτοτελή τόμο με φιλολογική επιμέλεια και με αξιόλογη εισαγωγική μελέτη του Νάσου Βαγενά. Ο επιμελητής της έκδοσης, στο παλαιότερο μελέτημά του «Οι αρχές της πεζογραφίας του ελληνικού κράτους» (*Η Καθημερινή*, 28 Αυγούστου και 4 Σεπτεμβρίου 1988), δικαιολογημένα υπέδειξε ότι «καμιά περιοχή της λογοτεχνίας μας δεν είναι τόσο λίγο και τόσο απρόσεχτα μελετημένη όσο η πεζογραφία των πρώτων μετεπαναστατικών δεκαετιών» και ότι η νεοελληνική πεζογραφία δεν αρχίζει με το ιστορικό μυθιστόρημα ούτε κυριαρχείται από αυτό, αφού τα περισσότερα πεζογραφήματα

περιγράφουν τη σύγχρονη πραγματικότητα. Έτσι, ο *Θάνος Βλέκας* (1855) του Παύλου Καλλιγά δεν θεωρείται πια το πρώτο ελληνικό μυθιστόρημα με σύγχρονη υπόθεση, αφού προηγήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα μυθιστορήματα *Ο ζωγράφος* (1842) και *Ο πολυπαθής* (1848) του Γρηγορίου Παλαιολόγου. *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας* (1848) του Ιάκωβου Πιτσιπίου, καθώς και μερικά πεζά του Α. Ρ. Ραγκαβή (π.χ. «Γλουμυμάουθ», *Ευτέρπη* 1848), αρκετά διηγήματα του Δημητρίου Αινιάνος (*Αποθήκη του Λαού*, 1852), ίσως και άλλων.

Πράγματι, ο Χιώτης Ιάκωβος Πιτσιπίος, ο οποίος στην εποχή του έγινε γνωστός με το ρομαντικό αφήγημά του *Η ορφανή της Χίου* (1839), κατορθώνει με το μυθιστόρημά του *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας*, να γράψει μιαν αξιόλογη σάτιρα ηθών, στην οποία απεικονίζει με έντονη κριτική διάθεση πρόσωπα και καταστάσεις του ευρύτερου ελληνικού χώρου (Αθήνα, Πόλη, Σμύρνη, Αλεξάνδρεια), ενώ κάποτε στηλιτεύει τα ήθη και τις νοοτροπίες σε μεγάλα ευρωπαϊκά κέντρα (Παρίσι, Λονδίνο). Στην προσπάθειά του αυτή επιστρατεύει το στοιχείο του φανταστικού και δίνει το πρώτο νεοελληνικό

πεζογράφημα του «φανταστικού ρεαλισμού» (Ν. Βαγενάς). Με άλλα λόγια, στο έργο συνυπάρχουν μια υπερφυσική και μια φυσική πραγματικότητα, αφού ο μεταμορφωμένος σε πίθηκο πρώσος συγγραφέας Μπαρτόλντι βιώνει την καθημερινή πραγματικότητα της εποχής, συναναστρέφεται τα βασικά αφηγηματικά πρόσωπα και αποκαλύπτει και στηλιτεύει σάθρες ή νοσηρές καταστάσεις.

Πιο συγκεκριμένα, στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου (δηλαδή στα 14 από τα 17 κεφάλαιά του) ο πίθηκος Ξουθ, ο οποίος από το 1844 βρίσκεται στην υπηρεσία ενός ξενομανή και αρχαιοπλήκτου νέου της Αθήνας, του Καλλίστρατου Ευγενίδη, εξιστορεί στον κύριό του την προηγούμενη ζωή του, προτού μεταμορφωθεί σε ζώο: Το 1803 φτάνει ως περιηγητής Βαρθόλδους στη Σμύρνη για να συγγράψει το ανθελληνικό ταξιδιωτικό του βιβλίο *Αποσπάσματα προς ακριβεστέραν γνώσιν της σημερινής Ελλάδας* (1805), με το οποίο προκαλεί, αργότερα, την οργή του Κοραή. Στη συνέχεια, πέφτει θύμα εκμετάλλευσης, χάνει όλη του την περιουσία, φυλακίζεται, δολοφονεί τον ευεργέτη του και κατατρυχόμενος από τύψεις περιπλανιέται στην ερημιά, όπου

«Υδρογόνο μαύρο
κουρταλεί τις πόρτες... /
διακονεύει ισπανικό κερί
ψωμί τορνέζια /
βυζαίνοντας την οπλή του
Ήλιου... / ότι τόνον ωραία
η ποθητή μου. / Το κάστρο
αφύλαχτο κι η Πόρτα τ'
Αναπλιού / ορθάνοιχτη κι
όμως γαληνεμένοι απ' έξω /
οι Μελιγκοί ο
επικρουστήρας τους
κεκοιμη / μένος ότι τόνον
ωραία / ως δισταγμός
δορκάδος η ποθητή μου. /
Παραπληγία του Μορέως /
άνω κάτω τα βυζιά του
Τειρεσία... / κι εσύ μάνα
μου Λάκαινα δυο
αναμμένα κάρβουνα / αί τα
μάτια σου κάτω απ' τη
μαύρη μπόλια / κι η
χαρακιά ανάμεσό τους
γεμάτη σύννεφο... / μολύβι
αρχαίο φυτεμένο στο
μεσόφρυδο / μα βουβαμένη
/ ότι τόνον ωραία η ποθητή
μου / κι αχ εκείνα της τ'
αξέχαστα σφυρά της /
... Όμως / κανένας γάμος
εξόν η σαύρα με τ' αγιάζι /
ότι κάλλιο φρυγμένη ελιά
της βραχουριάς / και
μετερίζι παρά η Φράγκα
λάμια.»: *Έκτωρ
Κακναβάτος, Οιακισμοί
του Μενεσθέα Καστελάνου
του Μυστρός*, (εκδ. Άγρα,
1995).

Φτάνει να δει κανείς το βιβλίο της ποιήτριας Ολυμπίας Καράγιωργα, *Γιώργος Σαραντάρης ο μελλούμενος* (εκδ. Δίαυλος, 1995) για να αντιληφθεί το μόχθο, την αφοσίωση, την αγάπη που τρέφει για το έργο του. Ένα βιβλίο που κυφορούσε για τριάντα χρόνια την πίστη της στο έργο του Σαραντάρη και την ανάγκη, το χρέος καλύτερα, ανάδειξής του. Στο βιβλίο θησαυρίζονται σπάνια ντοκουμέντα:

άγνωστα χειρόγραφα, κυρίως επιστολές και φωτογραφίες. Περιλαμβάνονται κείμενα και συνεντεύξεις ανθρώπων της τέχνης, καθώς και συγγενών και φίλων του Σαραντάρη, ανθρώπων που τον γνώρισαν και τον έζησαν από κοντά. Μέσα από την ανάγνωσή τους αποτυπώνεται εναργέστατα η μορφή, η ποιότητα και το πνεύμα του πρόωρα χαμένου ποιητή. Γράφουν: ο **Οδυσσέας Ελύτης**, ο **Νικηφόρος Βρεττάκος**, ο **Ν. Γ. Πεντζίκης**, η **Μελισσάνθη**, ο **Άρης Δικταίος**, ο **Γιάννης Σκαρίμπας**, η **Ζωή Καρέλλη**, ο **Στέλιος Ξεφλούδας**, ο **Γιάννης Τσαρούχης**, ο **Γιώργος Μουρέλος**, ο **Κωνσταντίνος Τσάτσος**, αλλά και η αδελφή του ποιητή, **Λέλα Σαραντάρη-Μιχοπούλου**, ο λοχίας του στον πόλεμο **Μιχάλης Χατζημήτρος**, ο τυπογράφος **Γιώργος Πολιτάρχης** κ.ά.

Χειρογράφου περιπέτειες και συγγραφικά τεχνάσματα οδηγούν τον **Νίκο Μπακόλα** στη δημιουργία ενός αξιόλογου πεζογραφικού πειράματος που αξίζει να διαβαστεί: «Αυτό, λοιπόν, είναι το περιλάλητο χειρόγραφο του Κωνσταντίνου "ΜΑΡΤΥΡΙΑ". Τώρα που το διαβάσαμε ολόκληρο, κι εσείς κι εγώ, τώρα πια μπορώ να πω, με τη βεβαιότητα, σχεδόν, ότι θα συμφωνήσουν όλοι, πως ο τίτλος είναι, πιθανότατα, "Μαρτυρία" κι όχι "Μαρτύρια"». Τελικώς, ο τίτλος του βιβλίου του Νίκου Μπακόλα, αποφεύγοντας το δίλημμα

μεταμορφώνεται σε πίθηκο για να εξιλεωθεί από το έγκλημα που διέπραξε. Με τη μορφή του ζώου υπηρετεί διάφορους ξιπασμένους αφέντες: αρχικά βρίσκεται στο Παρίσι, στα χέρια του άφρονα Αναξαγόρα Λιγαρίδη, με τον οποίο ταξιδεύει στη Σμύρνη, στην Αλεξάνδρεια και από εκεί στο Λονδίνο, όπου θα περάσει στην κυριαρχία ενός λόρδου, για να καταλήξει, τέλος, στη βαυαροκρατούμενη Ελλάδα.

Από ένα σημείο και πέρα, ο εξιλεωμένος πίθηκος Ξουθ λειτουργεί ως προσωπίο του συγγραφέα και τον διευκολύνει να σατιρίζει με άνεση και ένταση τα ήθη της εποχής: τον πιθηκισμό των νέων που σπουδάζουν σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης και αντιγράφουν τυφλά αγγλικές ή γαλλικές συνήθειες και αντιλήψεις· τη μανία της μόδας που οδηγεί πλούσιους και φτωχούς, άντρες και γυναίκες στα όρια της κουφότητας και της αλαζονείας· τη φιλοχρηματία των ιατρών ή των δικηγόρων και την ανικανότητά τους να βοηθήσουν τον πάσχοντα· τη συνήθεια επίδοξων συγγραφέων να συρράφουν περιηγητικά κείμενα με τη μέθοδο της αντιγραφής, χωρίς να έχουν ταξιδέψει στα μέρη που περιγράφουν. Γενικά, αποκαλύπτει και πλήττει με ιδιαίτερη οξύτητα την ανθρωπινή υποκρισία και τον αρχοντοχωριατισμό, την επίδειξη και την ξενομανία, το ψέμα και την υστεροβουλία (γνωρίσματα που δεν είναι καθόλου ξένα σε άλλους καιρούς ή στην εποχή μας).

Είναι φυσικό, ο συγγραφέας να «συνομιλεί» στο μυθιστόρημά του με λογοτεχνικά και άλλα κείμενα της εποχής του. Ήδη, ο Ν. Βαγενάς επισημαίνει ότι ο συγγραφέας συνδιαλέγεται με έργα ελλήνων αλλά και ευρωπαίων (κυρίως γάλλων) λογοτεχνών: με το αφηγηματικό ποίημα *Προδιοίκησις εις τον Ερμήλον ή Δημοκριθράκλειτον* (1817) του **Μ. Περδικάρη**, με το μυθιστόρημα *Ο Ζωγράφος* (1842) του **Γρ. Παλαιολόγου**, με πεζογραφήματα του φαντα-

στικού των **Λεσάζ** και **Μπαλζάκ**, κ.λπ. Παράλληλα, το μυθιστόρημα του Πιτσιπίου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως (συνειδητή ή υποσυνείδητη) αντίδραση στη φιλολογία του δαρβινισμού. Όπως μας πληροφορεί ο επιμελητής της έκδοσης, οι **Ν. Δραγούμης**, **Α. Λασκαράτος** και **Ε. Ροΐδης** γράφουν στη συνέχεια αφηγήματα στα οποία επανέρχεται το θεματικό μοτίβο του πιθήκου. Στην Κύπρο, εξάλλου, ο **Β. Μιχαηλίδης** θα σατιρίσει τη θεωρία του Δαρβίνου στο ιδιωματικό του ποίημα «Μία επιστολή εις κυπριακήν διάλεκτον» (1881).

Σε μιαν εποχή κατά την οποία αρκετοί εκπρόσωποι της αθηναϊκής σχολής και άλλοι λογοτέχνες του περιφερειακού ελληνισμού βαυκαλίζονται με τα ιδεώδη του ρομαντισμού (βυρωνισμός, αρχαιολατρία, μεγαλοϊδεατισμός) και βουλιάζουν στις σκοπιμότητες των πανεπιστημιακών ποιητικών διαγωνισμών, δεν λείπουν οι φωτεινές εξαιρέσεις: Στην ποίηση ξεχωρίζουν οι δύο ισχυρές ποιητικές φυσιογνωμίες των Επτανησίων **Σολωμού** και **Κάλβου**. Στην πεζογραφία, όπως αποδεικνύεται από πρόσφατες μελέτες (λ.χ. των **Α. Αγγέλου**, **Ν. Βαγενά**, **Τ. Καγιαλή**, **Π. Μουλλά**, **Σ. Ντενίση**, **Α. Χατζοπούλου**), η παραγωγή δεν είναι καθόλου ανάξια λόγου ούτε παραμένει προσκολλημένη στα ιδεώδη του ρομαντισμού και μόνο· κάθε άλλο. Φαίνεται, μάλιστα, ότι η πεζογραφία διευκολύνει περισσότερο τους συγγραφείς να αποδεσμευτούν από τα ρομαντικά ιδεώδη και να δουν χωρίς παραμορφωτικούς καθρέφτες την καθημερινή πραγματικότητα της εποχής τους.

Δικαιολογημένα το ημιτελές αλλά σχετικά αυτοδύναμο μυθιστόρημα *Ο πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνος* μπορεί να θεωρηθεί ένα από τα καλύτερα νεοελληνικά πεζογραφήματα πριν από την *Πάπισσα Ιωάννα* του Ροΐδη. Το έργο του Πιτσιπίου είναι καλογραμμένο και προσεκτικά δομημένο· δεν υπάρχουν πλατειασμοί ή παρα-

γεμίσματα και κυρίως η θρωσή του φαίνεται καλά προσχεδιασμένη. Για παράδειγμα η αποκάλυψη της ταυτότητας του πιθήκου Ξουθ είναι καταληφά προετοιμασμένη, ύστει από την ατυχή προσπάθειά του να ξυριστεί με τα ξυράφια του Μεγάλου Αλεξάνδρου μμπομενος τον φιλάρεσκο αφέντου. Επίσης, πολύ μεθοδικά συγγραφέας διακόπτει την εξιστόρηση του πιθήκου και παρεμβάλλει δύο κεφάλαια (ΙΑ-ΙΒ'), για να σκιαγραφήσει μορφή της ωραίας Σουλταντας και την επιβολή της πάν στον πλούσιο αλλά άφρο Κάλιστρατίδη, στο πρόσωπο του οποίου φαίνεται να επανλαμβάνεται η εκμετάλλευση του άλλοτε εύπορου Βαρθόλ από γυναίκες. Πράγματι, φανερώνεται ότι ο συγγραφέας είχε γράψει το πεζογράφημα στο σύνολό του και ύστερα άρχισε να το δημοσιεύει σε συνέχειες. Ο στιβαρός και σύνθετος λόγος του Πιτσιπίου, κυρίως όταν φτάνει στην καταλυτική αλλογοτεχνική μετουσιωμένη στυρα ηθών, προετοιμάζει, θα λέγαμε, το περίτεχνο και καυστικό ροϊδειο ύφος (ορθολογισμός, αντιλυρικός και αιχμηρός-σαρκαστικός λόγος, πνευματώδεις παρομοιώσεις κ.λπ. Επίσης, αξίζει να προσέξουμε ότι τρεις γυναικείοι χαρακτήρες του έργου μιλούν ισάριθμη γλωσσικά ιδιώματα: η κυρία Πέππα μιλά ένα κατάφορτο μεγαλλισμούς σμυρναϊκό ιδίωμα η Σουλτανίτσα διανθίζει τη ομιλία της με φαναριώτικες εκφράσεις, ενώ η υπηρέτρια της τελευταίας, ένας κατεξοχή λαϊκός τύπος, χρησιμοποιεί επίμονα το γλωσσικό ιδίωμα της Χίου. Παρ' όλο που τα διαλογικά μέρη του κειμένου είναι ελάχιστα, ιδιαίτερα αξιοσημείωτος είναι ο ζωντανός διάλογος της Σουλτανίτσας με τη θεραπευνίδα της, μέσα από τον οποίο διαγράφονται έντονα οι δύο αυτές αφηγηματικές μορφές.

Θα άξιζε τον κόπο να φωτιστεί περισσότερο η προσωπικότητα και η κοσμοθεωρία του

γαλλομαθή Πιτσιπίου, ενδεχο-
μένως μέσα και από άλλα (μη
λογοτεχνικά) κείμενά του. Για
παράδειγμα, στο περιοδικό του
δείχνει την προτίμησή του στη
ρωσική λογοτεχνική δημιουρ-
γία: δημοσιεύει δύο ανυπόγρα-
φα άρθρα για τη ρωσική λογο-
τεχνία και μεταφρασμένα κεί-
μενα του **Κριλόφ** και του **Πού-
σκιν**. Προφανώς, τόσο τα ση-
μειώματα όσο και οι μεταφρά-
σεις ανήκουν στο διευθυντή και
εκδότη του περιοδικού. Ο
ίδιος, εξάλλου, είχε μεταφρά-
σει το πεζογράφημα *Επτά θα-
νάσιμα αμαρτήματα* του τότε
δημοφιλή και στον ελληνικό
χώρο Γάλλου **Eug. Sue**.

Χρειάζεται να διερευνήσουμε
συστηματικά τα έντυπα του
19ου αιώνα, στα οποία δεν

αποκλείεται να λανθάνουν και
άλλα ποιοτικά πεζογραφήμα-
τα, κυρίως διηγήματα, τα οποία
ενδεχομένως θα συμβάλουν
στο να σχηματίσουμε μια πιο
ολοκληρωμένη εικόνα για την
παλαιότερη νεοελληνική πεζο-
γραφία. Χρειάζεται, επίσης, να
προσεγγίσουμε τα λογοτεχνικά
κείμενα παράλληλα με τη μελέ-
τη των εκάστοτε (λογοτεχνι-
κών) αντιλήψεων και προτιμή-
σεων, των λογοτεχνικών μετα-
φράσεων και της λογοτεχνικής
κριτικής (αφού βέβαια προηγη-
θούν οι απαραίτητες φιλολογι-
κές προεργασίες), ώστε να εί-
μαστε σε θέση να εντάξουμε,
να ερμηνεύσουμε και να αξιο-
λογήσουμε τη νεοελληνική λο-
γοτεχνία στο ευρύτερο πλαίσιο
της νεοελληνικής και ξένης δη-

μιουργίας και σκέψης. Ήδη, με
την αξιόλογη περίπτωση του
πεζογράφου **Ι. Πιτσιπίου** απο-
δεικνύεται ότι η νεοελληνική
πεζογραφία του 19ου αιώνα
δεν γίνεται να ταξινομηθεί
(πια) στο πολύ σχηματικό και
προπάντων ασφυκτικά ισοπε-
δωτικό περίγραμμα του ιστορι-
κού μυθιστορήματος ή της λε-
γόμενης ηθογραφίας και ότι εί-
ναι καιρός να επαναξιολογηθεί
χωρίς τους παραμορφωτικούς
καθρέφτες και τα ιδεολογήμα-
τα του αρχαϊσμού ή του δημοτι-
κισμού, του ελληνοκεντρισμού
ή του αντιδυτικισμού ή, από την
άλλη, μόνο με βάση τις τρέχου-
σες αντιλήψεις περί λογοτε-
χνίας.

Λευτέρης Παπαλεοντίου

Ταξίδια στο παρελθόν

Βασίλης Ιωακείμ

Ο τάφος του Έλληνα

εκδ. Τα Τραμάκια, 1995

Ο Βασίλης Ιωακείμ (γενν.
1953) υπήρξε ναυτικός –συγκε-
κρίμενα ασυρματιστής– και τα-
ξίδεψε κοντά δέκα χρόνια με
ποντοπόρα πλοία. Το 1980 εξέ-
δωσε το μοναδικό στο είδος του
περιοδικό *Κανάλι 14*, με ύλη κυ-
ρίως ναυτικών λογοτεχνιών ή με
θέματα γύρω από τη θάλασσα
και αφιερώματα στους **Νίκο**
Καββαδία και **Δημήτρη Αντω-
νίου**. Το 1989 βγήκε το βιβλίο
του *Ποταμούλα*, με διηγήματα
γραμμένα είτε πάνω σ' ένα κα-
ράβι είτε στη στεριά. Από τότε
φάνηκε πως το στιλ γραφής του
Ιωακείμ δεν στηρίζεται στο μύ-
θο και την πλοκή, αλλά περιέχει
κυρίως τα στοιχεία της περι-
πλάνησης, του ονείρου και της
θαλασσινής αρμύρας.

Με το καινούργιο του βιβλίο *Ο*
τάφος του Έλληνα, ο Βασίλης
Ιωακείμ, σαφώς βελτιωμένος
στην τέχνη της γραφής, με ανα-
νεωμένη την ποιητική του διά-

θεση, συνεχίζει τα ταξίδια του
στον κόσμο του παρελθόντος,
στον τόπο όπου γεννήθηκε, στις
γυναίκες που αγάπησε. Πότε
πικρός, πότε ειρωνικός και πά-
ντα τρυφερός, κινείται ανάμε-
σα στο όνειρο και το παραμύθι.

Η νοσταλγία και η θλίψη που
αυτή γεννάει είναι τα βασικά
στοιχεία της γραφής του συγ-
γραφέα. Συναισθήματα που
βιώνει όχι μόνο για το χρόνο
που παρήλθε ανεπιστρεπτί, μα
και για τα θηλυκά πλάσματα
που συνάντησε. Πρόκειται για
τη «μικρή Ελένη», τη «μικρή κό-
ρη», τη «νεαρή χήρα», μια «κο-
πέλα μοναχή της», την «όμορφη
της παρέας», την «πανώρια»,
την «Πηγή». Λέει κάπου επι-
γραμματικά: «Όλοι οι άνθρω-
ποι ψάχνουν για μια γωνιά ν'
ακουμπήσουν, να ριζώσουν.
(Λίγοι είμαστε οι ταξιδευτές).
Μια φράση που θυμίζει τον Νί-
κο Καββαδία που έγραψε το
στίχο «σιχαίνομαι το ναυτικό
που εμάζεψε λεφτά./Εμιούτζω-
σε τη θάλασσα και τήνε κατου-
ράει».

Αυτή η συγκεκριμένη γωνιά

για τον Β. Ιωακείμ σχεδόν πά-
ντα είναι μια γυναίκα. Η γυναί-
κα που έρχεται και φεύγει, που
υπόσχεται, ειρωνεύεται, κοροϊ-
δεύει, παίζει με τον άντρα, προ-
δίδει. Διαβάζουμε στο διήγημα
«Ταξιδευτές του απείρου»:
«Σκύβω να τη φιλήσω. Μα όταν
τα χείλη μου τα χείλη της άγγι-
ξαν, είδα το κορμί της να δια-
λύεται –το χαμόγελό της είδα
τελευταίο–, κι ύστερα χάθηκε
στο χώμα. Ή μαργαρίτα μόνο
που ήτανε περασμένη στο αντί
της έμεινε, όρθια, ανάμεσα στις
άλλες μαργαρίτες».

Το ταξίδι για τον Βασίλη Ιωα-
κείμ δεν είναι μόνο εκείνο που
έκανε με τα ποντοπόρα πλοία,
μα κυρίως εκείνο που μπορεί
να κάνει με τα φτερά της φα-
ντασίας, η οποία τροφοδοτεί-
ται από τα πραγματικά ταξί-
δια: «Χαμογελάω. Ξαπλώνω τ'
ανάσκελα στο χορτάρι. Δεξιά
–κάτω από το φεγγάρι– άναψε
το πρώτο φωτάκι. Η νύχτα
απλώνει τα σημάδια της. Να
δούμε πού θα με ταξιδέψει κι
απόψε!

Φίλιππος Φιλίππου

και μεταφέροντας στον
αναγνώστη την απορία,
είναι *Η Κεφαλή* (εκδ.
Κέδρος, 1995).

Ψάχνοντας, βρίσκεις! Την
έκθεση ζωγραφικής του
Εδουάρδου Σακαγιάν στο
«Πολύεδρο» (Κανακάρη
147, Πάτρα) από 10
Νοεμβρίου έως 2
Δεκεμβρίου. Την έκθεση
φωτογραφίας του **Κώστα**
Σακελλαρίου «Οι
τελευταίοι Έλληνες της
Πόλης» και την παρουσίαση
του φωτογραφικού
λευκώματος (εκδ. Άγρα,
1995) στο «Πανόραμα»
(Αλεξάνδρου Σούτσου 4,
Αθήνα) από 8 έως 18
Νοεμβρίου. Τη «Γιορτή για
την Ποίηση» που οργανώνει
ο εκδοτικός οίκος
«Γκοβόστη» με την
ευκαιρία της έκδοσης του
περιοδικού *Θέματα*
Λογοτεχνίας και των πέντε
πρώτων τόμων της
Ανθολογίας της
Νεοελληνικής Ποίησης στο
«Πνευματικό Κέντρο του
Δήμου Αθηναίων»
(Ακαδημίας 50) στις 18
Νοεμβρίου στις 6.30 μ.μ.
Ομιλητές θα είναι οι
Χρίστος Αλεξίου, **Ανδρέας**
Μπελεζίνης, **Σωκράτης**
Σκαρτσής.

Ω! Να μην ξεχάσω...

Αυτή είναι η Αθήνα. Μια
βρύση που ξέχασες πριν
φύγεις διακοπές, και τά
'κανε όλα χάλια. Εγώ ζω
αλλού. Έρχομαι κάθε τόσο
τρέχοντας, να δω αν με
κρατάς ακόμα στη
διανομή»: **Βασίλης Παπάς**,
Παράγραφος 1, 2 (β' εκδ.,
τα τραμάκια, Θεσσαλονίκη
1995).

ο χαρτοκόπτης

Το κλειδοκύμβαλο και το καλυμμαύχι

ΤΟ ΤΥΠΙΚΟ της ορθόδοξης εκκλησίας προβλέπει σύντομες και μακρές ακολουθίες προς τιμήν του Κυρίου. Η μακρότερη είναι η αγρυπνία που αρχίζει με τον όρθρο και συνεχίζεται μονοκοπτανιά με τον εσπερινό και τη λειτουργία. Μια τέτοια αγρυπνία συγκέντρωσε έναν εσμό Θεσσαλονικέων πιστών την προπερασμένη Δευτέρα το βράδυ στη Ροτόντα. Μέλημά τους δεν ήταν τόσο η λατρεία του κυρίου τους, αλλά η απόταξη του δυτικού σατανά από τον ιστορικό ναό του Αγίου Γεωργίου, που μετά την ολοκλήρωση των επισκευών διεκδικείται από την εκκλησία ως προσκυνηματικός ναός και από την πολιτεία ως μνημείο. Αυτή τη βραδιά είχε δοθεί άδεια από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο για ένα ρεσιτάλ πιάνου του Σάκη Παπαδημητρίου, αλλά το φιλόμουσο κοινό μάταια περίμενε έξω από τη Ροτόντα να τελειώσουν οι αίνοι προς τον Κύριο. Οι αγρυπνίες διαρκούν...

ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ένα ανευλαβές χριστεπώνυμο πλήρωμα κατέστρεφε με μανία το δυτικότροπο κλειδοκύμβαλο του καλλιτέχνη παίρνοντας στα χέρια του όχι μόνο τη μελλοντική φυσιογνωμία του μνημείου, αλλά και το πολιτιστικό πρόσωπο της Θεσσαλονίκης. Οι αστυνομικές δυνάμεις είχαν παραταχθεί άπραγες ανάμεσα στις δυνάμεις του κοσμικού φωτός και του θείου σκότους, η εισαγγελία σιώπησε ευλαβώς. Το φιλόμουσο κοινό προτίμησε να επιδείξει ανώτερο ήθος από τους θορυβοποιούς και επέστρεψε στα σπίτια του. Αλλά τι σημαίνει το μένος των ταραξιών, η διακριτικότητα του κοινού και η ουδετερότητα της Πολιτείας; Σημαίνει ότι και για τις τρεις πλευρές δεν υπήρχε άλλη επιλογή μέσα στη συγκεκριμένη περιρρέουσα ατμόσφαιρα των τελευταίων χρόνων: μια ατμόσφαιρα υστερικού εθνικισμού, ευέξαπτης θρησκοληψίας και αμαθούς καχυποψίας μπροστά στην πολιτιστική δημιουργία.

ΕΙΝΑΙ ΠΕΡΙΤΤΟ να επανέλθουμε σ' αυτήν την άενη κρίση ταυτότητας που κατατρέχει τον κατακαημένο ελληνισμό από την ίδρυση του σύγχρονου κράτους και εντεύθεν. Το αφόρητο είναι ότι εκδηλώνεται στη σημερινή φάση των βαλκανικών μας αγκυλώσεων και των ονοματολογικών ερίδων και με μια άγונה περιφρούρηση εικονικών παραδόσεων και κενών γραμμάτων. Και, φυσικά, το σπασμένο πιάνο στη Ροτόντα της Θεσσαλονίκης δίνει έναν θλιβερό τόνο σ' αυτήν την πόλη που διεκδικεί το 1997 τα πολιτιστικά πρωτεία της Ευρώπης. Ένα μέρος των ανθρώπων της δεν έχει εξοικειωθεί ακόμα ούτε καν με τον ήχο των ευρωπαϊκών μουσικών οργάνων, ένα μέρος των ανθρώπων της αρνείται ακόμα την πολιτιστική ποικιλία και το χειρότερο τη θεωρεί επικίνδυνη.

ΜΟΝΟ ΜΙΑ λεπτομέρεια από τα γεγονότα εκείνης της Δευτέρας στη Θεσσαλονίκη μας χαροποιεί συμβολικά. Ο Σάκης Παπαδημητρίου τα είχε καταφέρει εκ των προτέρων να «μιάνει το ναό». Στην πρωινή του πρόβα είχε εξαπολύσει αμέριμνος με το πιάνο του όλα τα οθνεία μουσικά του ζιζάνια στη Ροτόντα. Αλλά δυστυχώς, αυτό είναι μόνο μια λεπτομέρεια.

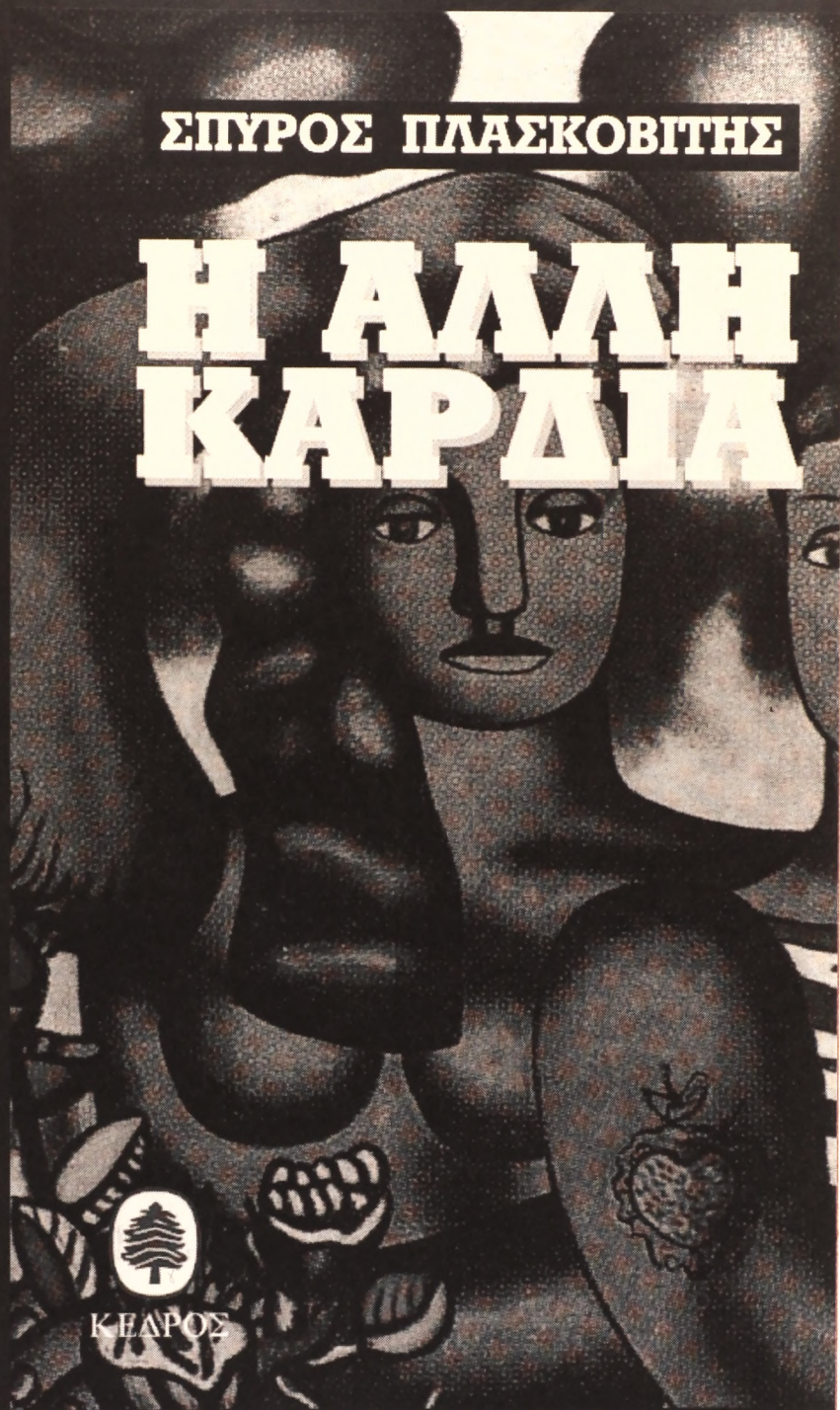
Η Άλλη Καρδιά

Στη δεκαετία του '70,
μια πρόιμη για την εποχή
της μεταμόσχευση καρδιάς
σ' έναν καριέριστα
αρχιτέκτονα-επιχειρηματία,
γίνεται η αφορμή
μιας δραματικής μεταβολής
της προσωπικότητάς του.
Ένα ανορθόδοξο...
αντιεπιστημονικό
μυθιστόρημα πάθους,
μια άλλη εκδοχή
του Σπύρου Πλασκοβίτη
για την αφήγηση, μέσα
από 'να λόγο θεατρικό,
δοσμένο σε διαδοχικές
πρωτοπρόσωπες
διηγήσεις.

Φθινόπωρο

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ

Η ΑΛΛΗ ΚΑΡΔΙΑ

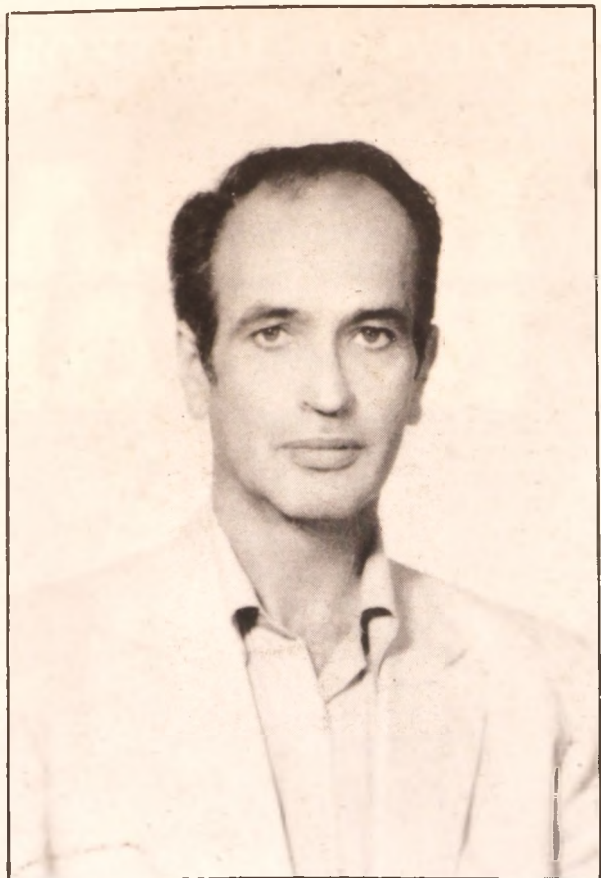
Σπύρος
Πλασκοβίτης

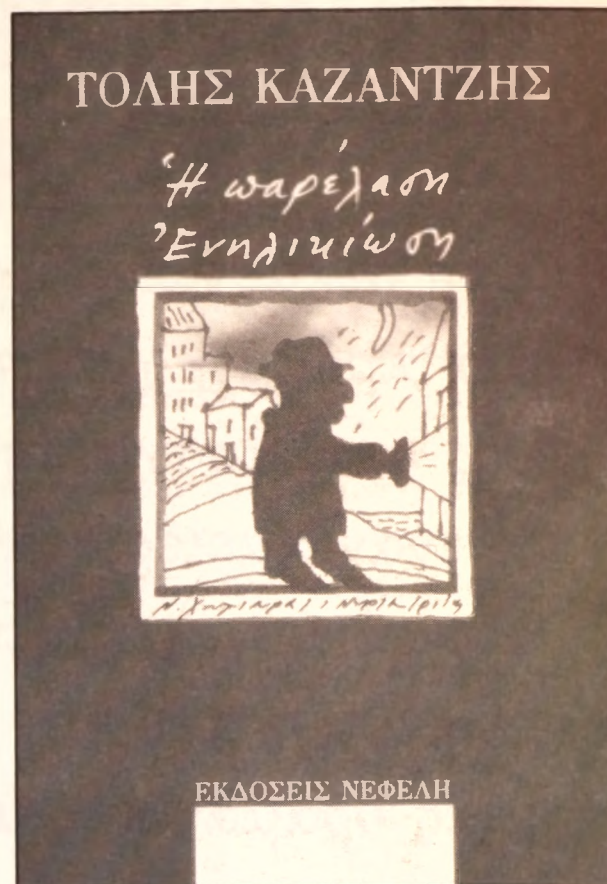
ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

Σύγχρονη ελληνική πεζογραφία

ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ

Η ΠΑΡΕΛΑΣΗ
ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ
(Διηγήματα)

Μόλις κυκλοφόρησε

ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΩΝ
Διηγήματα

ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ
Διηγήματα

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ
Διηγήματα

Οι εκδόσεις Νεφέλη επανεκδίδουν ολόκληρο το πεζογραφικό έργο του Τόλη Καζαντζή σε νέα τυποποιημένη σειρά.

Ήδη κυκλοφορούν οι συλλογές διηγημάτων «Ματαιότης ματαιοτήτων», «Το τελευταίο καταφύγιο», «Καταστροφές», «Η παρέλαση, Ενηλικίωση».

Επίσης ετοιμάζεται και θα κυκλοφορήσει σύντομα η συλλογή διηγημάτων «Οι πρωταγωνιστές».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - 3639962